JURGIS GIMBUTAS

JONAS ŠIMOLIŪNAS

INŽINIERIUS — VALSTYBININKAS — PROFESORIUS

Chicago, Illinois, 1988

Copyright © by Jurgis Gimbutas

Library of Congress Catalog Card Number: 88-51164

Išleido Lietuvos Šaulių sąjunga tremtyje

Spaudė M. Morkūno spaustuvė
Chicago, Illinois

TURINYS

Pratarmė 7
1. Tėviškėje ir gimnazijoje 9
2. Rygos Politechnikos institute 14
3. Rusijoje ir Suomijoje 20
4. Lietuvoje atstatant savą valstybę 38
5. Lietuvos pajūrio uostų inžinierius 52
6. Universiteto profesorius 59
7. Visuomenėje ir namie iki 1944 metų 79
8. Vargai Vokietijoje 92
9. Akademinis darbas Vokietijoje 107
10. Visuomeninė veikla Vokietijoje 115
11. Jungtinėse Amerikos Valstybėse 129
12. PLIAS pirmininkas JAV-se 159
13. Apie žmogų: charakterio bruožai 176
14. Jono Šimoliūno raštų bibliografija 193
Išnašos 197
Santrumpos 202
Dokumentų priedai 203
Vardų rokyklė 223

Prof. Jonas Šimoliūnas
1952 m. nuotr.

PRATARMĖ

Profesorius inžinierius Jonas Šimoliūnas priklausė lietuvių šviesuolių romantikų kartai, kuriai teko pergyventi tris Lietuvai lemtingus laikotarpius: XIX — XX amžių sandūros tautinį atgimimą, valstybės atkūrimą po 1918 metų ir Antrojo pasaulinio karo okupacijas. Ir po to — tremties pobūdžio emigracija. Jono Šimoliūno gyvenimas ir darbai, pasiryžimai, pasiaukojimo dvasia ir patriotizmas buvo artimi ir būdingi jo kartos lietuvių veikėjams. Tad žvilgsnis į jo biografiją kartu yra žvilgsnis į visą būrį panašių veikėjų, kuriuos kurstė romantinė ir patriotinė tautos atgimimo dvasia.

Gimęs 1878 m., Šimoliūnas jau buvo 27 metų studentas, kai lietuviai atgavo lotyniškų rašmenų spaudą, kurią ištisus keturius dešimtmečius buvo uždraudusi carinė Rusija. Šimoliūnas brendo ir tautinį darbą dirbo su tokiais tautos atgimimo veteranais, kaip Ernestas Galvanauskas (gimęs 1882 m.), Steponas Kairys (1878), Mykolas Slaževičius (1882), Antanas Smetona (1874), Adomas Varnas (1879), Augustinas Voldemaras (1883). Šimoliūnui teko bendradarbiauti su jais ir su daugeliu kitų tos kartos politikų, profesorių ar inžinierių. Dėl to šios knygos vardynas yra gausus.

Svarbiausieji prof. Šimoliūno veiklos momentai yra šie: studijos Rygoje, aktyviai dirbant lietuvių draugijose ir atstovaujant joms Vilniaus Didžiajame seime 1905 m.; inžinieriaus profesinis darbas Rusijoje ir Suomijoje, tuo pačiu metu energingai besirūpinant Lietuvos ir lietuvių reikalais; konkretus ir rūpestingas valstybės įstaigų kūrimas 1918-1923 m. ir susisiekimo atstatymas, einant Susisiekimo ministro ir Kelių valdybos direktoriaus pareigas; nuo pat pradžios atsakingos pareigos Lietuvos Aukštuosiuose kursuose ir universitete; Klaipėdos ir Šventosios uostų statybų organizavimas ir priežiūra; ištvermingas darbas su studentais ir inžinieriais karo metu Lietuvoje, pokario Vokietijoje ir pagaliau JAV-bėse. Šimoliūnas jungė savyje romantikų idealizmą su praktišku veiklumu, pasižymėdamas itin stipria ištverme.

Kodėl tik dabar, gana pavėluotai, sumanyta parašyti šią knygą, kodėl jos autorius nėra kuris nors prof. Šimoliūno bendraamžis, seniau ir arčiau jį pažinęs? Kol buvo gyvas, profesorius mažai dėmesio skyrė savo gyvenimo dokumentavimui. Neparašė savo laiko atsiminimų knygos, o tik jų fragmentus. Sudėjo juos į asmeninį archyvėlį kartu su įvairia korespondencija. Po J. Šimoliūno mirties ištisus du dešimtmečius tą profesoriaus archyvėlį saugojo jo giminės ir buvę globėjai Stasė ir Petras Petrušaičiai, Racine, Wisconsine, kol viskas buvo persiųsta man, buvusiam prof. Šimoliūno asistentui universitetuose ir kaimynui Kaune. Geriau kvalifikuotiems autoriams išmirus ar nebegalint to darbo imtis, man vienam teko profesoriaus sukauptus raštus išnagrinėti, papildyti, patikslinti žinias iš kitų šaltinių, surinkti ir sudėti knygon, kaip medžiagą biografijai. Yra likę per daug spragų, kad šį darbą būtų galima pavadinti biografija. Asmeniškas prof. Šimoliūno archyvėlis nebuvo sutvarkytas, daug kur nėra datų, nėra lapų ar lapelių numeracijos, tad, visa tai panaudojant, dažniausiai teko pasitenkinti bendra nuoroda į u ž r a š u s. Giminių pageidavimu, prof. Jono Šimoliūno archyvėlis perduotas saugoti ALKOS archyvui Putname, Conn. Tenai deponuoti profesoriaus ordinai ir fotografijos.

Autorius susilaukė vertingos talkos knygos turiniui papildyti ir patikrinti. Vladas Šimoliūnas parašė dešimtį lapų atsiminimų iš gyvenimo su dėde profesorium Klaipėdoje ir Kaune. Jo rankraštis gautas 1987.II.6 iš Santa Monikos, Californija. Inž. Vytautas ir Felicija Izbickai iš Westwoodo, Mass., žodžiu atskleidė įdomių momentų iš savo artimos pažinties su profesorium. Rankraštį ar jo dalis skaitė ir savo pastabomis pagelbėjo inžinieriai Juozas V. Danys, Algirdas Didžiulis ir Bronius Galinis. Dokumentinės medžiagos ir fotografijų parūpino p. p. Bronius Kviklys, St. ir P. Petrušaičiai, Cezaris Surdokas, Morkus Šimkus, inžinieriai Kostas Burba, Kazys Daugėla, Edmundas Jasiūnas, Eugenijus Kleinas, Česlovas Tamašauskas. Kalbą ir stilių taisė p. Stasys Santvaras. Visiems jiems nuoširdus ačiū.

Atskirą padėką tariu Lietuvos Šaulių sąjungos tremtyje valdybos pirmininkui p. Karoliui Milkovaičiui ir iždininkui p. Juozui Skeiviui, maloniai sutikusiem pasirūpinti šios knygos išleidimu.

Jurgis Gimbutas

Arlington, Mass. 1987 m. birželio mėn. 28 d.

1. TĖVIŠKĖJE IR GIMNAZIJOJE

Panevėžio apskrities Pušaloto valsčiaus Jusėnų kaimo ūkininkų Antano Šimoliūno-Šimulio ir jo žmonos Petronėlės Daukutės šeimoje 1878 m. gegužės mėnesio 21 d. gimė sūnus, pakrikštytas Jonu. Tėvas kilęs iš tos pat apylinkės Vildūnų kaimo, o motina iš netoliese esančio Pabuojų kaimo. Tad visi tikri vidurio aukštaičiai. Šeimoje buvo 8 vaikai. Vienam sūneliui mirus kūdikystėje, užaugo septyni, iš eilės: Anastazija-Nastė, gimusi 1874 m., vėliau Jankevičienė; Elžbieta, g. 1876, ištekėjusi už kitataučio ir gyvenusi Mandžiurijoje; *Jonas*, g. 1878, liko nevedęs; Barbora, g. 1880, vėliau Garšvinskienė; Kazimieras, g. 1879 ar 1881?; Juozas, g. 1885; Ona, g. 1886?, vėliau Židonienė. Carinės Rusijos laikais valsčiaus centras buvo ne Pušaloto miestelyje, o Maldučionių kaime, 4 km į šiaurę nuo Pušaloto. Dėl to kai kur J. Šimoliūno gimtinė priskiriama Maldučionių valsčiui, kaip Lietuvių enciklopedijoje. Pušalotas yra apie 24 km. į šiaurę nuo Panevėžio miesto. J. Šimoliūnas taip pasakojo apie savo tėviškę:[1]

> Taip, jau stukterėjo man 80 metų, bet nepamačiau ir nepajutau, kaip jie man taip greit praslydo: mat, laiko vis nebuvo, kada apie tai rimčiau pagalvoti.
>
> —
>
> Mažą mane tėvas slaptai mokino iš sunkiai kažkur surasto ir atgabento elementoriaus, o gerutė motinėlė, daug vargo mačiusi jaunystėje našlaitėlė, duodavo pasiskaityti čia maldaknygę, čia giesmelių iš kantičkos, kad žinočiau, kaip bažnyčioje melstis, mokėčiau Dievą garbinti ir artimą mylėti, būti geru kataliku, doru žmogumi ir bijočiau svetimo tikėjimo — rusų pravoslavijos, vis kiečiau tada mus spaudusios.
>
> —
>
> Aš gimiau gegužės mėnesyje; krikšto tėveliu buvo visų gerbiamas parapijos klebonas (kun. Rimkevičius). Mano tėvai ir

kiti džiaugėsi, kad jis geras žmonių užtarėjas prieš rusų visur kimbančius prie lietuvių valsininkus. . .

Greit pramokau slebizavoti ir skaityti ir šiek tiek rašyti, man motina priminė, kad reikia netingėti ir vis daugiau mokytis, kad išaugčiau šviesesnis, gudresnis, sau ir žmonėms naudingesnis. Mat, ji iš klebono girdėjusi, kad žmonės, gimstą pavasarį — gegužės mėn. ir prabundą kartu su gamta sveikesni, gyveną ilgiau ir dažnai turį laimės paskrajoti po platųjį pasaulį; jį pažinę, daugiau išmokę ir supratę, grįžus į tėvynę, gali pamokyti savo brolius lietuvius, kad ir šie būtų gudresni, labiau susipratę, vieningi ir galėtų sau palengvinti gyvenimą. . .

Tie motinos žodžiai giliai man krito į širdį ir į galvą, tapo šaltiniu ryžto ir energijos mokytis ir kitus mokyti, nurodė tikslą ir gyvenimo kelią.

Tėvas buvo kilęs iš Joniškėlio parapijos — vildunietis, baigęs Joniškėlio dviklasę mokyklą, motina — Pušaloto parapijos, pabuojietė, staliaus Daukaus duktė, po jos motinos mirties su savo tėvu įsikūrus Jusėnų kaime, kur jų dubos gyvenamas namas sudegė.

Netrukus po to tėvui mirus, ji liko jauna našlaitėlė, turėjusi greit užsiimti sau užkurį Antaną Šimulį-Šimoliūną, su kuriuo dubą greit sutvarkė ir ilgai gražiai gyveno (abu daugiau kaip po 80 metų), sulaukė Nepriklausomos Lietuvos, ja gėrėjosi ir džiaugėsi.

Duba buvo apie 25 ha dirbamos žemės. Šeima išaugo nemaža — viso 9 asmenys: 2 tėvai, 4 dukros ir 3 sūnūs; vienas mažutėlis mirė. Motina turėjo du sodus su apie 40 bičių avilių. Buvo ne tik pavyzdinga šeimininkė, bet ir gera bitininkė. Gyvenime vadovavosi protu, raminosi Dievu, buvo optimistė, ir jai viską gerai apgalvojus, buvo įvykdoma ir sėkminga.

Tarp kitko, jos sodų patvorėse sodintos slyvos augo tokios didelės, gražios, skanios ir sočios, kad pasninko dienomis pasigardžiuodami tevalgydavome tik tas slyvas su rupia rugine duona. Niekur kitur tokios rūšies slyvų nesu matęs ir po šiai dienai.

Dvi seserys buvo už mane vyresnės, o iš brolių aš — vyriausias ir būsiantis „šeimos galva". Mums beaugant, šeimoje darėsi ankštoka. Duba dalintis niekas nenorėjo, nes tai — visiems pražūtis. Nutariau pirmas savanoriškai trauktis ir užleisti dubą antrajam broliui; pats gi per mokslą eisiu „svietan vandravoti" ir žiūrėsiu, kuo kitiem padėti galėsiu.

Tėvas Antanas Šimoliūnas pagilino savo apsišvietimą, patarnavęs Joniškėlio Karpių dvaro raštinėje. Jonas, pamokytas namie, įstojo į Joniškėlio dviklasę mokyklą ir baigė ją 1894 m. pavasarį. J. Šimoliūnas atsiminė du mokytojus: Ošoklinskį ir Vitvinskį[2]. Abu rusai, geri žmonės. Mokykla buvo išlaikoma dvarininkų Karpių, o jie buvo gerbiami dėl humaniško elgesio ir dosnumo labdarybei. Prie mokyklos buvo bendrabutis mokiniams, kur nereikėjo mokėti nei už butą, nei už maistą, ir mokslas buvo veltui. Išlaidas apmokėdavo Karpių tam reikalui įsteigtas fondas. 1897 m. Joniškėlyje tebuvo 747 gyventojai. Mokykla atidaryta 1811 m., turėjo keturius skyrius su dviem mokytojais, tad buvo dviklasė. Mokslas buvo einamas lenkiškai ir rusiškai, bet mokytojai turėjo mokėti lietuviškai. Jie buvo įpareigoti mokyti žemės ūkio dalykų ir tam reikalui buvo skirtas 6 margų (4.2 hektarų) sodas su daržu. Mokslo priemonės ir susirgus gydymas buvo duodamas nemokamai. Mokėsi drauge bajorų ir valstiečių vaikai. Ir mokyklos, ir ligoninės namai buvo mūriniai, dviejų aukštų, abiejose bažnyčios pusėse[3]. Ligoninės vedėjas nuo 1865 ligi 1902 m. buvo gyd. Jonas Leonas Petkevičius (1823-1909), rašytojos Gabrielės tėvas. Nepriklausomybės metais senosios mokyklos rūmuose nuo 1919.X.14 veikė vidurinė mokykla, suvalstybinta 1925 m. Jonas Šimoliūnas studentaudamas dažnai lankydavosi Joniškėlyje, pažino Petkevičių šeimą ir ponią Karpienę. Gydytojas Petkevičius buvo visų gerbiamas ir mylimas už paprastumą ir nuoširdumą bei atsidavimą savo pašaukimui.

Nuo 1894 metų rudens ligi 1900 pavasario, kada Jonas Šimoliūnas baigė Petro Didžiojo realinę mokyklą Rygoje, jam teko mokytis trijose gimnazijose su vienerių metų pertrauka tėviškėje. Jo paties žodžiais:[4]

> Baigęs Joniškėlio dviklasę mokyklą 1894 m. pavasarį, tų pačių metų rudenį įstojau į Panevėžio realinės mokyklos II klasę. Miesto aplinkuma buvo svetima; „realistų" išdaigos nuostabios (daromos pagal dvarininko Stanevičiaus sūnaus sumanymus), rusų mokytojų elgesys su mokiniais įkyrus, užgauliojantis, ypač lietuviams.
>
> Pikto mokytojo pavyzdžiu buvo rusų kalbos mokytojas rusas Krukovskij, kurio elgesys klasėje buvo dažnai kaip pamišėlio: įpykęs, užsidegęs jis po klasę bėgiojo pašokomis, dešinį kumštį sugniaužęs, alkūne mojuodamas, galvą pakratydamas, išverstomis akimis vartaliodamas; į jam nepataikiusį atsakyti lietuvį piktai žerdavo: „Ach ty žmudyn, ja vam, žmudyniata,

pakažu, kak nado ruskomu jazyku učitsia į počitat jego! (Ach tu, žmudyne, aš jums, žmudyniata, parodysiu, kaip reikia rusų kalbos mokytis ir gerbti ją!).

Tas jo piktas, dantimis griežiant, lietuvių pravardžiavimas baisiai erzino mane ir kitus. Kartą ir aš pakliuvau po jo dantimis. Neiškenčiau ir atrėžiau: „Aš nesu Tamstai joks „žmudyn", aš — lietuvis, rusiškai *litovec,* o daugiskaita ne žmudyniata, o *litovcy!* Susijaudinęs pasiėmiau knygas ir iš klasės išėjau namo, o ryt rytą, parašęs tėvo vardu prašymą direktoriui Pokatilovui — geram žmogui, — jam įteikiau, prašydamas mane paleisti iš mokyklos, grąžinti anksčiau įteiktus dokumentus, metrikas ir Joniškėlio mokyklos pažymėjimą), nes važiuoju pas tėvą. Pats gi galvojau, kad į mokslą pasinešęs, vistiek daugiau žemės nebearsiu!

Su tėvais pasitaręs, pasiryžau per metus (nuo 1895 pavasario iki 1986 rudens) privačiu būdu išsimokyti už dvi klases (III ir IV) ir kur nors už Lietuvos ribų (kur persekiojimas mažesnis) parvažiavus išlaikyti egzaminus ir įstoti į V klasę, kad per 1897 ir 1898 metus baigčiau V ir VI ir gaučiau brandos atestatą. Su juo buvo galima stoti į seminariją arba kur nors toliau baigti VII realinės mokyklos klasę ir stoti į Universitetą arba į inžinierių institutą.

Rimtai pasiruošęs, 1896 m. rudenį nuvykau į Velikija Luki (Pskovo gubernijoj) miestą, išlaikiau egzaminus ir įstojau į V klasę, kurią baigiau 1897 m. pavasarį; 1898 m. pavasarį baigiau VI-ją ir gavau brandos atestatą.

Po to persikėliau į Rygą, kur Petro Didžiojo Realinėje Mokykloje 1900 m. pavasarį baigiau papildomą VII klasę ir tų pat metų rudenį įstojau į Rygos Politechnikos Institutą, Statybos Inžinierių Fakultetą, kurį baigiau 1909 m. pavasarį, gaudamas Statybos inžinieriaus diplomą, duodantį teisę projektuoti ir statyti visas inžinierišKas statybas (trobesius, plentus, geležinkelius, tiltus, vandens kelius, uostus, tunelius, kanalus, miestų kanalizaciją ir vandentiekį)."

Šimoliūno užrašai duoda truputį daugiau žinių apie jo gyvenimą Rygoje: „Čia gyvenau pas savo dėdę Antaną Šimoliūną, uolų lietuvių veikėją, kuris buvo kalintas caro valdžios už lietuviškas knygas. Dėdė nuolat žadino mano patriotinius jausmus, ir gal dėka to įsijungiau į lietuvių moksleivių judėjimą." Tasai dėdė buvo Jono

tėvo pusbrolis, pasiturįs pirklys, turėjęs gerus namus Rygos priemiestyje Bišmuižėje (Bienenhof), kur buvo įtaisęs lietuvių mokyklą[5]). Gyvendamas pas dėdę, studentas Jonas mokė jo dukras Vandą ir Jadvygą Šimoliūnaites. Vėliau Lietuvoje profesorius Šimoliūnas mėgdavo pasakoti apie tą savo „rygietį dieduką", koks jis buvęs geras žmogus ir lietuvis. Profesoriaus brolėno Vlado Šimoliūno perpasakotas toks nuotykis: „Kai vieną kartą rusų žandarai, įsibrovę į dieduko Antano namus Rygoje padaryti kratą ir areštuoti jį už nelegalios spaudos laikymą, jis išspruko pro langą, įlipo į liepos viršūnę; žandarai, jo neradę ir nesulaukę grįžtant, pasišalino."

2. RYGOS POLITECHNIKOS INSTITUTE

Jonas Šimoliūnas pradėjo studijuoti Rygos Politechnikos instituto Statybos inžinierių fakultete 1900 m. rudenį. Kaip tik tada toji aukštoji technikos mokykla, įkurta 1861 m., buvo reformuota. Vieton vokiečių dėstomosios kalbos įvesta rusų kalba, senasis vokiškas vardas Technische Hochschule pakeistas į rusišką Politechničeskij institut. Tais metais buvo baigti statyti naujieji instituto rūmai. Ta aukštoji mokykla turėjo septynius fakultetus: statybos, mechanikos, chemijos, laivų statybos, architektūros, agrikultūros (agronomijos) ir komercijos[6].

Jono Šimoliūno studijos užsitęsė iki 1909 metų. Jis paliko tokius užrašus: „Pergyvenau dvi revoliucijas (1903 ir 1905 metų). 1907 m. buvau komandiruotas studijų reikalais Europon. Rygoje gyvenau ir už mokslą kasmet mokėjau 160 rublių, pinigus užsidirbdamas pamokomis (. . .) Institute išbuvau vietoj normalių 5 metų iš viso 9 metus." Būdamas studentas, 1902 ir 1903 m. Šimoliūnas atliko praktiką Lietuvoje, Ventos — Dubysos vandens kelio tyrinėjimuose. Jiems vadovavo inž. M. Šistovskis. 1903-1905 m. Šimoliūnas padirbėjo su tuo pačiu Šistovskiu prie Latvijos Ventspilio uosto statybos. Čia jis įsigijo patirties uosto išplėtimo, uolų, krantinių, sandėlių, geležinkelio šakų statybose. Be to, studentas Šimoliūnas buvo nuvykęs į Angliją aplankyti savo giminaičio jūrininko Šeižio ir susipažinti su anglų uostais. Jis sekė ir Rygos miesto kanalizacijos perstatymą, įvedant gelžbetonio konstrukcijas, Politechnikos naujųjų Chemijos fakulteto rūmų statybą balotame įžemyje ant kalstų ir Rygos geležinkelio mazgo perstatymą. 1907 m. visą pusmetį jis lankė Vokietiją, Olandiją, Belgiją, Prancūziją, Italiją, Austro-Vengriją ir Daniją, visur studijuodamas technikos naujienas natūroje ir muziejuose.

Jonas Šimoliūnas nepasitenkino vien tik profesiniu techniniu darbu. Matėm, kad jau besimokydamas gimnazijoje, jis buvo jautrus lietuviškam reikalui, o būdamas studentas jis aktyviai dalyvavo Rygos

lietuvių kultūriniame gyvenime: buvo studentų ratelio „Viltis" steigimo iniciatorius ir pirmininkas, meno kolektyvo narys, lietuvių jaunimo mokytojas. 1905 m. Šimoliūnas atstovavo Didžiajame Vilniaus seime „Vilties" rateliui ir nepartiniame Rygos lietuviams. Kiti to seimo dalyviai iš Rygos buvo šie asmenys: Pašalpos draugijos — inž. Antanas Macijauskas, socialdemokratų — darbininkas Šiaudinis ir būsimasis advokatas Kazys Venclauskas; ir dar rygietis būsimasis inžinierius Balys Sližys. Prof. Šimoliūnas parašė 25 lapų rankraštį „Rygos lietuvių kolonija", skirtą Lietuvių enciklopedijai. Jos XXV tome 1961 m. išspausdintas turiningas istoriko Simo Sužiedėlio, ilgai gyvenusio Rygoje, straipsnis apie to miesto lietuvius, pasinaudojant Šimoliūno patiekta medžiaga, nes bibliografijoje Sužiedėlis įrašė ir tą Šimoliūno rankraštį. Palyginus tekstus, matyti, kad ne viskas tiko enciklopedijai, ką prof. Šimoliūnas buvo parašęs, nes jis išplėtė savo rašinį į senesnius laikus, aiškindamas Rygos istoriją aplamai. Rašydamas apie Rygos lietuvius, apsiribojo tomis draugijomis, kurias jis žinojo iš patirties.

Čia duodama Šimoliūno rankraščio santrauka su ištraukomis. Pirmoji buvo dainos draugija „Aušra", įsteigta 1881 m., tad anksčiau už Mažojoje Lietuvoje leistąją Basanavičiaus ir kitų „Aušrą". Draugijos kūrėjai buvo dėdė Antanas Šimoliūnas ir Juozas Miliauskas — Miglovara. Netrukus „Aušros" draugija pateko į lenkuojančių lietuvių kontrolę, nes 1884 m. A. Šimoliūnas buvo areštuotas už lietuviškos draudžiamosios spaudos laikymą ir platinimą, ir vėliau ištremtas Rusijon. Antroji Jono Šimoliūno aprašyta draugija buvo 1893-1894 m. įsteigtoji „Lietuvių pašalpos draugystė", kurios steigėjai buvo sąmoningieji aušriečiai ir kiti nelenkuojantieji lietuviai. Narių priaugo iki tūkstančio. Atrodo, kad šioje pašalpinėje draugijoje nesireiškė nei dėdė Antanas, nei studentas Jonas Šimoliūnai. Pastarajam svarbiausioji draugija buvo Politechnikos instituto lietuvių studentų ratelis „Viltis", įkurta 1902 m., veikusi pirma slaptai, o nuo 1904 m. viešai. 1900-1902 m. kai kurie lietuviai studentai šliejosi prie lenkų studentų korporacijos. 1902 m. jie nuo lenkų pasitraukė ir kartu su kitais, tarp jų ir Jonas Šimoliūnas, įkūrė savą „Vilties" ratelį. Lietuviai dėvėjo praktišką valdišką uniformą, o ne skirtingą korporantišką, nes tas ratelis nebuvo tradicinė korporacija. Pirmąją „Vilties" valdybą sudarė: pirmininkas Jonas Šimoliūnas, vicepirmininkas Pranas Vanagas-Simonaitis, sekretorius Kazys Vasiliauskas (būsimasis profesorius Lietuvoje), iždininkas Antanas Breimeris, vaidinimų vadovas Petras Pundzevičius (būsima-

sis dramaturgas Petliuko slapyvardžiu), korespondentas Bronius Prapuolenis ir ryšininkas Vladas Skardinskas. J. Šimoliūno rankraštyje viltiečiai taip apibūdinti:

„Lietuvių studentų „Viltis" turėjo du užsibrėžtus tikslus: mokslas ir lietuvybė (dvasios atgaivinimas per dainą, muziką ir sceną, iš praeities sau stiprybės sėmimas ir per naudingus meniškus viešus parengimus plačiau pabendrauti, pasilinksminti — pašokti, tarp savųjų ir svečių gerą ūpą sukelti ir palaikyti). Užsibrėžtas mokslas yra studento individualus dalykas, lietuvybė — bendras visuomeniškas, tautiškas, labai svarbus ir skubus reikalas. Tad lietuvybės bendriems reikalams studentai turėjo įtempti savo jėgas, pritraukti specialistus ir mėgėjus, susiburti į bendrą menų kolektyvą. Viltiečių suburtas Kultūros ir menų kolektyvas buvo toks: organizatoriai, šokių dirigentai ir vaidintojai Šimoliūnas ir Skardinskas; režisierius, rašytojas, dainius ir artistas Pundzevičius, publicistas ir vaidintojas Tadas Šulcas, chorvedys Juozas Dryja-Visockis; muzikai, dainininkai ir vaidintojai Juzefa Dryja -Visockytė ir Aleksandras Kačanauskas, sufleris ir scenos tvarkytojas Jonas Grigiškis-Grigaliūnas; kiti scenos mėgėjai — Monika Grigiškienė-Grigaliūnienė, Joana ir Jurgis Linartai. Pagalbon buvo kviečiami ir kiti Rygos lietuviai. Tasai menų kolektyvas, susitaręs su viešąja Pašalpos draugija, didelėje latvių salėje, Paulucci gatvėje prie Politechnikos instituto rūmų, pastatė Korzenewskio „Pabaigtuves", gražų scenos veikalą[7]. Prieš pastatymą režisierius Pundzevičius parašė reklaminius lapelius jaudinančiai gražiais žodžiais, kuriuos patys studentai ir pašalpiečiai gausiai išdalijo žmonėms prie bažnyčių. Salė ir galerija žiūrovų buvo prikimštos. Apie 300 žmonių nebegavo bilietų ir bardamiesi grįžo namo. Vaidinimas buvo rimtai paruoštas ir scenoje darniai suvaidintas. Visockio choras gražiai dainavo, o lietuvaitės dėvėjo tautinius drabužius. Dvaro šeimininkų rolėse buvo Elzbieta Šimoliūnienė (Jono dėdienė — J. G.) ir studentas Jonas Šimoliūnas. Ekonomą charakteringai vaidino stud. Tadas Šulcas su bizūnu už aulo. Puikus buvo P. Pundzevičius ir kiti (. . .) Jonas Grigaliūnas pasižymėjo punktualiu ir aiškiu sufleravimu. Spektaklis davė pelno 800 rublių. Tai buvo didžiausias Pašalpos draugijos pelnas tarp 1894-1915 metų. Po „Pabaigtuvių" ir po kitų vaidinimų studentų „Vilties" ratelis pagarsėjo savo sugebėjimais. Jų parengimus mėgo ir lietuviai, ir kitataučiai. Studentai

stengėsi statyti istorinius veikalus kaip „Živilė", „Pilėnų kunigaikštis", „Kęstutis" ir kiti. 1904 m. į „Vilties" koncertą buvo atvažiavęs padainuoti Kipras Petrauskas su akompaniatorium Stasiu Šimkum iš Petrapilio[8]. Į vieną šaunų parengimą „Ulei" salėje atsilankė ir Rygos gubernatorius Zvegincevas. Kitataučius, ypač lenkus, tas atsilankymas labai nustebino. Studentų skaičiui augant, „Viltis" stiprėjo. 1904 m. dar pasireiškė Juozas Tūbelis, Jonas Tallat-Kelpša, Balys Sližys. 1905 — antroji rusų revoliucija, studentai ir darbininkai gatvėse, mitingai, visų tautų tribūnos smiltynuose už Rygos, su agitacijomis iki rudens. Ten pat dalyvavo ir lietuvių liaudis su studentais ir jų tribūnomis. Policija ir žandarmerija pasimetusios, jų nematyti. Visur savaiminga proletariato tvarka, girtų peštynių ar muštynių nebuvo. 1907 m. atvyko Adolfas Glodenis. 1908 m. įstojo į „Viltį" brolis Juozas Šimoliūnas, Petras Mulevičius. 1909-1914 m. pasireiškė Ignas Brazdžiūnas, Jonas Stasevičius, Stasys Stašys, Vytautas Dirvianskis, Steponas Ganusevičius, Juozas Šiukšta, Julijonas Špakevičius, Robertas Kazakevičius, Stasys Liutkus, Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, Antanas Novickis, Juozas Urbšys, Petras Traškevičius, N. Daukša, Petras Lekūnas ir kiti. Visus apie 40 jaunų inteligentų — patriotų glaudė „Viltis", kur viešpatavo vienybė, ir ji buvo skleidžiama lietuvių masėse."

Maždaug po pusės šimtmečio, 1959 m. Amerikoje viltietis inž. Antanas Breimeris rašė bičiuliui prof. Jonui Šimoliūnui iš Little Falls, New Jersey, į Raciną, Wisconsin, sentimentaliai prisimindamas „mūsų rygiečių ratelį „Viltis", suminėjo aštuonius jam žinomus neseniai mirusius narius.

Ketvirtoji Šimoliūno aprašyta Rygos lietuvių organizacija yra švietimo draugija „Žvaigždė", įsteigta 1905-1906 m. Iniciatoriai buvo Rygos lietuvių delegatai, ką tik grįžę iš Didžiojo Vilniaus seimo. Aname LE-jai skirtame rankraštyje prof. Šimoliūnas šitaip prisimena „Žvaigždės" draugijos atsiradimą 1905 m. pabaigoje:

„Trys atstovai vyko į Vilnių viename geležinkelio vagono kupe, tardamiesi apie būsimojo seimo reikalus ir sustojo viename viešbučio kambaryje. Iš seimo jau grįžo atskirai su pakilusiu ūpu ir pagyvėjusia energija. Rygoje rado atgijusią policiją ir žandarmeriją, vėl daromos kratos ir areštai, griežtas piliečių suvaržymas — buvo baugus laikas. Studentai ir

gimnazistai išsivažinėję, Ryga apytuštė. Jautėsi bendras reikalų pairimas ir pačių tvarkdarių paslėpta baimė dėl nežinomo rytojaus. Stud. J. Šimoliūnas galvojo, kad šioje suirutėje galima padaryti lietuviams ką nors nekalto, gero, būtent padaryti bepartyvių lietuvių mitingą pradinių mokyklų lietuviams atidarymo reikalu. Jis parašė žandarmerijai prašymą leisti mitingą suruošti pagal pridėtą svarstomų klausimų sąrašą, ir užtikrino, kad jokių kitų klausimų nebus (. . .) Prašymą ir garantiją pasirašė, paduodami ir savo adresus, trys asmenys: stud. Jonas Šimoliūnas, stud. Steponas Dirvianskis ir geležinkelietis Tchaževskis. Prašymą padavė J. Šimoliūnas ir per tris dienas gavo leidimą. Skubiai prieš 1905 m. Kalėdas buvo sušauktas mitingas rusų (turbūt vokiečių — J. G.) klubo „Ulei" salėje pagal leistąjį tvarkaraštį. Publikos buvo įvairaus plauko, bet daugumoje rimtos (Pranas Mašiotas, Marcelinas Šikšnys, Kazys Venclauskas, Antanas Šimoliūnas, Marcijonas Giedraitis, Šiaudinis ir kiti). Mitingą atidarė Jonas Šimoliūnas, paaiškino jo tikslą ir paprašė susirinkimo išrinkti pirmininką ir protokolo sekretorių. Pirmininku išrinktas Jonas Šimoliūnas ir jam duotas sekretorius. Dienotvarkės klausimus apsvarsčius, pradinių lietuviškų mokyklų steigimas pripažintas būtinu ir skubiu. Todėl nutarta įsteigti švietimo draugiją „Žvaigždę", kaip siūlyta pirmininkaujančio. Tam įvykdyti susirinkimas išrinko dvylikos asmenų vykdomąjį komitetą, kurį sudarė Mašiotas, Šikšnys, Venclauskas, Kazys Vizbaras ir kiti. Pedagogai Mašiotas ir Šikšnys greitai paruošė „Žvaigždės" įstatus. Vykdomasis komitetas juos užgyrė, parašė prašymą valdžiai, surinko apie 150 parašų (daugiausiai iš skaitlingosios „Pašalpos" draugijos). Leidimas gautas greitai. Pagal patvirtintus įstatus vykdomasis komitetas sušaukė steigiamąjį susirinkimą, referavo jam savo atliktus darbus ir atsistatydino, prašydamas išsirinkti „Žvaigždės" draugijos pirmąją valdybą. Jon išrinkti: pirmininku P. Mašiotas, kasininku K. Vizbaras, raštvedžiu Petras Janulevičius, nariais — M Šikšnys, K. Venclauskas, S. Venclauskienė ir dar trys kiti. Valdyba posėdžiaudavo kas savaitę. Draugijos lėšas sudarė: aukos, mokslapinigiai, narių mokestis (vienas rublis metams) ir parengimų pelnas.

1906 metų pradžioje švietimo draugija „Žvaigždė" jau veikė. Stud. Jonas Šimoliūnas, gavęs dėdės A. Šimoliūno sutikimą naudoti jo naujųjų rūmų Bienenhofe įruoštą salę

pirmajai Rygos lietuvių pradinei mokyklai, pats pasišovė „Žvaigždės" draugijai tą mokyklą suorganizuoti vasaros atostogų metu. Bienenhofe veikė popieriau fabrikas (Knopp'o) ir Trampadacho chemikalų fabrikai. Tuose fabrikuose ir kitur dirbo latviai ir lietuviai. Jonas Šimoliūnas apėjo visas lietuviškas šeimas ir surašė mokyklinio amžiaus bemokslius, iš viso apie 40. Surasta mokytoja, vėliau studentė ir būsimoji Vlado Skardinsko žmona. Mokykla pradėjo veikti nuo 1906 m. rudens." Broliai Jonas ir Juozas Šimoliūnai buvo nuolatiniai Rygos lietuvių bibliotekos skaitytojai (B. Grigaitytės-Novickienės atsiminimai, „Lietuvių balsas" nr. 7, psl. 2, Čikaga, 1987.IV.2).

3. RUSIJOJE IR SUOMIJOJE

Iš 1909-1918 m. laikotarpio turime gana daug prof. Jono Šimoliūno užrašų, skirtų jo paties biografijai LE-je ar kitiem to pobūdžio reikalam. Pateiksime tų užrašų santrauką ir jų ištraukas.

„Gavęs diplomuoto statybos inžinieriaus teises ir šiek tiek praktiškos patirties, 1909 metų vasarą, kada ten siautė choleros epidemija, Šimoliūnas išvažiavo į Petrapilį (St. Petersburg) ir stojo dirbti žinomon užsieninėn firmon Wayss & Freytag fuer Eisenbetonbauten, norėdamas specializuotis gelžbetonio statybose. Tais pačiais metais inž. Šimoliūnui buvo pavesta pravesti skubius miesto kanalizacijos darbus, pakeičiant supuvusias medines konstrukcijas į modernias gelžbetonines Taurinskaja ir Rožd̆esdvenskaja gatvėse; ir Zabalkanskij ir Voskresenskij prospektuose. Darbą atliko nustatytu laiku ir be katastrofų. Kitas ypatingas projektas, kurį inž. J. Šimoliūnas atliko kartu su firmos vyr. inžinierium Wirschu 1911 m. rudenį, buvo milionierių brolių Baškirovų užsakymas pastatyti jiems gelžbetonio konstrukcijos reprezentacinius rūmus „Skating Ring Palace" Kamenostroiskij prospekte. 1911 m. spalio — gruodžio mėnesį perstatė didžiojo kunigaikščio Michailo senus rūmus į operetės teatrą, kuris buvo atidarytas 1912 Naujųjų Metų dieną. Darbai Petrapily buvo įdomūs ir gerai apmokami, tačiau Šimoliūnui nepatiko klimatas ir varginanti darbų įtampa.

Inž. J. Šimoliūno rankraštyje, rašytame 1957 m., randame tokią pastraipą: „Petrapilyje radau pažįstamą studentą techniką Tadą Šulcą, kuris 1901 m. buvo Rygos Politechnikoje, o vėliau įstojo į Technologijos institutą Petrapilyje. Šulcas supažindino mane su kolega Jurgiu Čiurliu, ir nuo to laiko, nuo studentų baliaus 1909 m. Pavlovos salėje ir nuo pietavimų lenkų — lietuvių valgykloje (Zabalkanskij prosp.) susitikimų mes susibičiuliavome, juokais ragindami vienas kitą greičiau apsivesti, tik vienas kitam nepakišdami kojos. Čiurlys vedė panelę

muzikę Eleną Bilminiūtę, Petrapilyje baigusią konservatoriją, o aš, išvykęs darbams į Suomiją, palikau nevedęs, nes ten nebuvo lietuvaičių. Gaila."

1912 m. inž. J. Šimoliūnas išvažiavo darbams į Suomiją, angažuotas Rusijos vyriausios karišky statybų valdybos viršininko gen. Hausmano. Buvo paskirtas skubioms kareivinių statyboms vykdyti, kad daugiau kariuomenės galėtų apgyvendinti įvairiose krašto vietovėse. Naujos kareivinės buvo statomos puikiose miškuotose apylinkėse prie Riihimakki geležinkelio stoties ir prie Tavastehus miesto. 1914 m. liepos mėnesį inž. Šimoliūnas buvo komandiruotas į Sibirą skubiai statyti naujas kareivines pulkui su artilerijos daliniu už Uralo, Kinijos pasienyje prie Zaison ežero. Tų pačių 1914 m. rudenį jis buvo paskirtas į Omską ruošti patalpas Vakarų fronto belaisviams, gabenamiems į Sibirą. Patalpos buvo ruošiamos milijonui belaisvių abipus didžiojo Sibiro geležinkelio nuo Omsko iki Irkutsko, miestuose ir kaimuose. Šiuose darbuose Šimoliūno viršininkas buvo Omsko karo apygardos vyriausiasis inžinierius gen. Dumbadzė. Sibire dirbant, inž. Šimoliūnui tekdavo pakeliauti „troika" — trikinkiu vežimu ar rogėmis, ir susipažinti su vietiniais papročiais. Vienoje vietovėje ilgiau užsibuvęs, jis nutarė pasigražinti — nusiskusti jau didoką barzdą. Skutimosi įrankių neturėjo, tai teiravosi barzdaskučio, o vietiniai gyventojai tokio iš viso nežinojo, nė ką jis turėtų daryti. Pagaliau atsirado kariuomenėje tarnavęs viršila, kuris sutiko nuskusti Šimoliūno barzdą. Skustuvą, atrodo, buvo pasidirbęs iš seno dalgio. Po apskutimo Šimoliūno veidas buvęs kruvinas ir randuotas. Daugiau, kol dirbo Sibire, jis derinosi prie vietinių papročių ir barzdos nebeskuto. 1916 m. liepos mėnesį Šimoliūnas buvo grąžintas atgal į Suomiją, apsigyveno prie geležinkelio mazgo Riihimakki ir dirbo ten kariškose statybose iki 1918 m. vasaros. Už tai buvo apdovanotas Rusijos Šv. Stanislovo ordinu.[9]

Gyvendamas Suomijoje, inž. Jonas Šimoliūnas tuoj įsijungė į Helsinkio lietuvių sąjūdį. „Buvo įsteigta Helsinkio ir apylinkių lietuvių draugija. Prie jos įkurta lietuvių pradžios mokykla. Mokytojavo panelė Kačergytė, o aš buvau tos mokyklos prižiūrėtojas"[10]. Svarbus įvykis Šimoliūno visuomeninėje veikloje buvo lietuvių meno ir propagandos vakaras Helsinkio universiteto didžiojoje salėje 1917 m. gegužės 6 d. Jis buvo pagrindinis to renginio iniciatorius ir organizatorius.[11]

1917 m. vyko Didžioji rusų revoliucija. Tada lietuvių Suomijoje, kariškių ir civilių, buvo prisirinkę apie 2000.

Suomijoje, kaip visados, taip ir tada, pragyvenimo produktų, pvz., sviesto, sūrio, mėsos, buvo kaip ir paprastuose, ne karo laikuose. Gi duonos trūkumas buvo nuostabus. Aš pats ir kiti ištisomis dienomis negaudavome nė gabaliuko duonos. (. . .) Didesnių tautų, kaip lenkų, ukrainiečių, rusų, kareivių ir civilių, buvo didelės grupės. Helsinkyje buvo apie pusė visų lietuvių, gal 1000. Be mitingų, vakarais dar būdavo propagandinių parengimų. Taip darė ukrainiečiai, taip mėgino ir lenkai. Jiems gerai neišėjo, įspūdis buvo nekoks. Tarp savęs ginčyjosi, didelės užuojautos nebuvo.

Sumanyta, kad ir lietuviams reikėtų pasirodyti su savo gabumais, parodyti, kas buvo Lietuva senovėje, kas vyko po rusų jungu, ir kas yra šiandien. Mes turėjom du suomius draugus: prof. A. R. Niemį ir prof. J. J. Mikkolą. Manyta, kad su jų pagalba bus galima šį tą padaryti. Turėjom apie tris savaites pasiruošimui. Be manęs, tada Helsinkyje (prof. Šimoliūnas kartais rašydavo Helsingforse — J. G.) buvo ir visiems žinomas kariuomenės gydytojas V. Nagevičius. Tada jis tarnavo rusų karo laivyne. Buvo ir karo jūrininkas kapitonas T. Daukantas, kitų kariškių, o daugiausia — civilių. Vladą Nagevičių, su kuriuo man teko Rygoj kartu mokytis (jis mokėsi Nikalojaus gimnazijoj, o aš — Petro Didžiojo realinėj mokykloj), pažinau jau iš jaunystės dienų.

Na ir buvo sumanyta, kad mums reikia paimti į rankas tą propagandinį vakarą ir jį surengti. Vieną vakarą Finijos viešbutyje, priešais geležinkelio stotį, gerdami kavą, pradėjome tuo reikalu kalbėtis. Nutarėm, kad reikia kreiptis į profesorių Niemį, Mikkolą ir į Mikkolos žmoną, poetę, mokančią labai gražiai kalbėti suomiškai, švediškai ir iš dalies dar jos nepamiršta lietuvių kalba, kad papasakotų, kaip ji savo jaunystės dienose porą kartų lankėsi Lietuvoje.

Nutarta, sutarta ir buvo veikta. Dar tą patį vakarą, nupirkę rožių buketą, paėmėm taksį ir padarėm staigų vizitą profesoriui Mikkolai jo bute, Lentarka nr. 12. Buvom priimti su dideliu nusistebėjimu, ir pradėjom aiškinti reikalą. Prašėm prof. Mikkolos žmonos, kad ji ką nors to vakaro metu pasakytų, tartų savo žodį. Pradžioje ji nenorėjo sutikti, bet vėliau, prisiminusi prieš karą matytą gražią Lietuvą, nusileido sakydama:

— Na, kągi aš galiu pasakyti, nebent savo atsiminimų apie Lietuvą. — Gerai, ponia, puiku! — pradėjome ploti, — Apsiimk šitą, pagalvok, prisimink ir pasakyk. Nušviesk suomiams, kokia Lietuva buvo tuo laiku, kada Tamsta ją lankei.

Atsisveikinome ir išvažiavome. Reikia rasti salę, didelę, gražią. Rytdieną einam pas profesorių Niemį. — Pagelbėk, profesoriau, norim surengti vakarą. Norim apie save plačiau tarti žodį, apie Lietuvą, kokioj padėtyj ji buvo seniau, kokioj padėtyj caro laikais, karo metu, ir dabar po karo. Prof. Niemi užgyrė mūsų sumanymą ir sako: — Aš mielu noru prisidėčiau visu kuo, bet kad tas bus neįspūdinga. Kažkaip jaučiu, kad aš to gerai neatliksiu, gražaus žodžio, tinkamo Lietuvai, nepasakysiu. — Na tai kodėl? — klausiame.

— Reikėtų nušviesti Lietuvos istorinę praeitį didžią, gražią. Šiuo reikalu, jei tik žodžiu kalbėsiu, tai įspūdžio nepadarysiu nei vietiniams, nei patiems lietuviams. Bet jei prie mano žodžio, ką žinau apie lietuvius, būtų ką nors parodyti, žemėlapį ant lentos ištiesti, kaip auditorijoj studentams. . . Paskui, kalbant apie praeitį, kad galėčiau parodyti, ir publika akimis galėtų pamatyti istorinius dalykus, Lietuvos pilis, kurių buvo gausu ir jos buvo gražios. . . Iš istorinių įvykių kad galima būtų kokią nuotrauką parodyti, tada tai jau būtų kitas įspūdis!

— Profesoriau, — sakau, — prisimenu, turiu apie 40 nuotraukų iš Lietuvos praeities! Čia tuoj negaliu parodyti, bet turiu namie. — Kaip tai, kokio mastelio, kokio dydžio, kas ten yra? — klausia. — Yra mūsų kunigaikščiai, — sakau, — yra pilys, Trakai, yra tas ir tas. — Na tai čia ir mastelis neatitinka, o tinkamai paruošti, tam tikro dydžio, reikia spaustuvės. Tas ir pinigo kainuoja, ir reikia laiko. Tamstos man to negalite duoti, kad aš galėčiau visa tą parodyti publikai paveikslais. — Profesoriau, — sakau, — mano žodis! Aš Jums padarysiu! — Jei padarysite, tai aš parengsiu istorinę paskaitą.

Susitarta. Rytojaus dieną parvažiavau namo (į Helsinkį reikėjo važiuoti porą valandų traukiniu). Surinkau medžiagą, nuėjau į žinomą gerą spaustuvę ir parodžiau atvaizdus. Pasakiau, kad per 4-5 dienas mums reikia pagerintų, pagražintų, paryškintų, padidintų nuotraukų, o kiek reikės — užmokėsiu. Pradžioje nenorėta sutikti, bet pagaliau sutikta ir padaryta.

Su vaizdais einu pas prof. Niemį. Šis peržiūrėjo, prasijuokė ir sako: — Kaip padarei, kelios dienos atgal nieko nebuvo, o

dabar viskas yra? — Mano paslaptis, — sakau. — Kai bus viskas padaryta, viską sužinosim, o dabar reikia veikti. — Palik Tamsta šias nuotraukas man, aš pagal šiuos vaizdus pasiruošiu ir duosiu paskaitą. — O kaip bus su žemėlapiu? — klausiu profesorių. — Žemėlapis, — sako, — dar prastesnis reikalas. — Ir žemėlapį aš padarysiu. Bus! Istorinės Lietuvos ribos, kur Lietuva buvo, kas valdė, kaip, ir t. t.

Pažadėjau — padariau. Atnešiau ir žemėlapį. Po pusantros savaitės buvo visa medžiaga. — Dabar bus gerai, — jis buvo patenkintas. — Bet profesoriau, mes dar neturime salės, — sakau. — Ir čia, ir ten buvom, tai vieta mūsų iškilmėms netinka, tai užimta. Padėk mums tuo reikalu. — Na matai, kad dabar tokie laikai. Sunku. Kai kam salių savininkai nenori duoti, revoliucija, gali langus išdaužyti, o kai kur tai ir negalima. — Profesoriau, pagalvok ir mums padėk. — Na, gal man reikėtų pamėginti gauti universiteto didžiąją salę. . . — pasikasęs galvą profesorius sako. — Niekas iki šiol jos negavo, bet lietuviams — gal ir pasiseks.

Rytojaus dieną, nuėjęs pas rektorių, prof. Niemi išaiškino visą reikalą. Rektorius sako: — Lenkai prašė — nedavė! Kaip dabar duosi lietuviams? Mes lietuvius daugiau užjaučiam ir jiems prijaučiam, kaip lenkams. Bet kaip čia dabar, — sako, — kad nemalonu. . . Paskui lenkai tuojau mums per laikraščius akis badys! — Profesoriau, — sakau, — paaiškink rektoriui, kad lenkų tauta yra daug didesnė už lietuvių, jie ten toliau už Lietuvos pasilėpę gyvena, plačiau gyvena, jų galimybės didesnės, kaip šiandien mūsų. Kiek yra Suomijoj suomių? Apie trys milijonai. Kiek yra Lietuvoj lietuvių? Apie trys milijonai. Ir Lietuva, ir Suomija iki šiai dienai kenčia rusų jungą. Svarbiausias dalykas — mums dabar bendromis jėgomis atsipalaiduoti nuo to jungo. Mes turime vieni kitų arčiau stovėti, vieni kitus suprasti ir padėti. — Užtenka, — sako prof. Niemi, — eisiu dar.

Nueina ir gauna salę. Mums trūksta choro. Nebuvo lietuviams kada ir pasiruošti, ne tas rūpėjo, rūpėjo duona, mokyklos, vaikučiai, ir t. t. Tad sakau gyd. Nagevičiui: — Brolau, kito išėjimo nėra! Yra universiteto choras su virš šimto gerų dainininkų. Pirmasis choras Suomijoj. Suomiai, profesoriams Niemiui ir Mikkolai pritariant, mus supras, ir gal mes su jais susikalbėsim. Reikia pamėginti tą chorą gauti. Duosim lietuviškas dainas, išversim jiems į suomių kalbą, kad suprastų,

o jau gaidas jie geriau už mus žino. Jei sutiks, pamatysim, kas išeis. Gerai? — Na tai, — sako Nagevičius, — čia jau kažin. . .

Sužinojome, kad tas choras prie geležinkelių stoties aikštės vakarais nuo 8 iki 10 val. repetuoja. Choro vedėjas — prof. H. Klemetti. Sakau Nagevičiui: — Žinai ką, toliau neatidėliojant, einam į tą teatrą, ir ten kaip nors susikalbėsim. Jis turbūt vokiškai moka, mes šiek tiek suomiškai, švediškai suprantam, na, o jau vokiškai tai be sunkumų susikalbėsim. — Na gerai, einam, pažiūrėsim.

Nueinam. Choras repetuoja. Mes sakome, kad norim pasimatyti su chorvedžiu. — Reikia palaukti pertraukos, — gauname atsakymą. Laukiame pertraukos. Atsidaro durys, iš salės išeina žmogus. — Ar Tamsta būsite chorvedys profesorius Klemetti? — klausiame. — Taip, sako, — o iš kur Tamstos būsite? Ko norite? — Labai atsiprašome! Ekstra reikalas! Norime, kad Tamstų choras sutiktų padainuoti keletą dainų . . . lietuviškai! — Na! Cha, cha, cha! — pliaukšteri rankomis ir juokiasi. — tokių cūdų mes negalime padaryti. — Prašytume, ar nebūtų galima kur nors atskirai pasikalbėti, ne koridoriuje stovint, o prie stalo. — Įeinam į kambarį, susėdam. — Ką jūs sumanėte? Kam tas visas reikalas? — klausia Klemetti.

Trumpai paaiškinome, kad rengiame propagandinį lietuvių vakarą Helsinkyje. Norime, kad lietuvių tauta būtų labiau suprasta, labiau pažinta čia Suomijos širdyje. Mes nesuspėjome čia savo choro suorganizuoti, bet kokios yra mūsų dainos, kaip jos skamba, ir kaip dainuojamos, turime tris liudininkus. — O ką? — susidomėjo Klemetti. — Prof. Niemį, prof. Mikkolą ir jo žmoną, tą poetę, gražiąją Suomijos moteriškę. Jie buvo kelis kartus Lietuvoje, jie girdėjo mūsų dainas, jie žavėjosi. Paklauskite jų, jei netikite! Nors ir telefonu, tuojau! — Aš juos pažįstu, — nusišypsojo Klemetti, — ar tikrai sakote teisybę? — Prašome paskambinti telefonu!

Skambina profesoriui Mikkolai: — Ar Jums yra žinoma, čionai kažkokį skandalą kelia lietuviai. Nori rengti propagandinį vakarą, nori, kad mūsų choras dainuotų lietuvių dainas. Nei mes gaidas turim, nei mes mokam dainuoti, kaip reikia lietuviams. Verčia! Kaip čia yra? Ar Tamstoms kas nors žinoma, ar ne? — Kaip gi, žinom! — atsakė prof. Mikkola ir jo žmona. — Taip! Jiems tai yra skubu ir būtinai reikalinga! Mes nežinome, ar jie sugebės, bet mes norime padėti, ir prof.

Niemi taip pat. Jei galima, tai ir jūs sutikite! Čia nebe toks didelis dalykas. — Padeda telefoną, pradedam kalbėtis. — Mes neturim gaidų! — sako Klemetti, — nežinom dainų turinio. Kad dainą padainuotum, reikia suprasti dalyko esmę. Kad dainos išraiška būtų suprasta ir dainuotojo, ir klausytojo! — Viskas bus Tamstai parūpinta, — sakome, — dainos lietuvių ir suomių tekstais. Ryt — poryt! Nedaug — trys, keturios, na gal tik dvi. . . Lietuvos himnas ir dvi dainos! — Jei mes dainuosim dvi, tris, tai galime pridėti ir ketvirtą, penktą — tada jau sunkumo nėra. Bet reikia išstudijuoti nuo pradžios.

Pagaliau sutiko, sakydamas: — Na, ką mums lenkai pasakys? Jie taip pat prašė jiems padėti, o mes nesutikom, atsisakėm. Jie taip pat prašė mūsų salės — negavo. Prašė mūsų choro — negavo. O kaip dabar išeis, kai mes sutiksim lietuviams dainuoti? Pagalvokite jūs patys! — Atsakėme, kad mes stovim arčiau su suomiais ir tautos didumu, ir teritorijos platumu, tad vieni kitiems būtinai turime padėti, niekas negali protestuoti. Kitos yra didesnės tautos, žymios, o mes — mažos. Įtikinome.

— Rytoj gal nesuspėsit. Na, tai poryt atneškite nors vieną dainą. Vėl apie 9 val. čia pat bus mūsų repeticija, pažiūrėsime, kaip čia bus, — atsisveikino prof. Klemetti. Sekančią dieną paruošėm kelias dainas, viena jų buvo, prisimenu, „Ant kalno karklai siūbavo", himno tekstą, na ir gaidas. Pažiūrėjo, pažiūrėjo Klemetti, ir sako: — Hm, na, kągi! Gaidas tai mes suprantam, bet kaip čia tuos žodžius pasakyti, kad jie tikrai skambėtų? Tai mums daugiausia yra terra incognita, ir mes galim suklysti. — Padarysite vieną kitą repeticiją, ir pamatysite, kad jums išeis neblogiau, kaip patiems lietuviams, — užtikrinome. — Jūs prikalbėti tai galite, bet tai padaryti yra sunkiau.

Sutiko. Padarė repeticiją. Po dienos mes vėl ateinam: — Na kaip, profesoriau? — Eina! — sako, — eina! Choras dainuoja neblogai, ir dainos turinį žino. — Sutikta, perrepetuota. Universiteto didžiojoj salėj programa patikrinta. Beliko smulkmenos: apžiūrėti salę, suskaičiuoti vietas, sutarti ką kviesti, išspausdinti pakvietimus suomių ir švedų kalbomis. Kvietėm daugiausia suomius, kvietėm ir kitų tautų: lenkus, rusus, ukrainiečius, vokiečius, žodžiu — visus.

Atėjo iškilmių diena. Jas atidaryti apsiėmė karo laivyno gyd. V. Nagevičius — pasakyti trumpą prakalbėlę ir užleisti vietą istoriniam pranešėjui profesoriui Niemiui. Lietuvos istoriją jis

galbūt žinojo neblogiau už pačius lietuvius. Paskaita buvo pailiustruota žemėlapiu, istorinėmis nuotraukomis, praėjo gražiai, gerai. Po jos sekė ponios Maila Talvio, prof. Mikkolos žmonos, pranešimas. Ji taip gražiai suomiškai kalbėjo, taip nuoširdžiai nušviesdama Lietuvos praeitį, ir kokią Lietuvą ji savo akimis buvo mačiusi porą kartų, ir dar nušviesdama skurdžiausią praeitį karo metu ir šiandien. Ji pati verkė, ir pusė publikos ašarojo, ir patys rengėjai verkė (čia jausmingai apsiverkė ir pats pasakotojas prof. Šimoliūnas, — E. J.). Talvio apeliavo į publiką, kad tokia tauta, kaip lietuvių, negalinti žūti, visi turėtų jai padėti. Publika plojo, triukšmavo verkdama, atjausdama.

Apsišluosčius ašaras, toliau vyko koncertas. Dainavo Klemetti choras, pradėdamas Lietuvos himno giedojimu. Pagiedojo taip, kaip nesugiedotų mūsų geriausias choras. Paskui buvo dainų programa, o jas choras dainavo gražiai, aiškiai. Atvykę lietuviai svečiai: Yčai ir Linartai iš Petrapilio, kun. A. Sabaliauskas — Žalia Rūta iš Helsinkio, ir daug kitų, kurių dabar nebegalima atsiminti, stebėjosi, dairėsi, iš kur toks lietuvių choras? Iš kur toks choras! — Lietuvoj negirdėjome, Petrapily negirdėjome, nė Rygoj negirdėjome, tai kaip čia, kas čia, iš kur jūs tokį chorą ant greitųjų sudarėte? — Dabar neklauskite, — atsakėm, — dabar vykdoma programa, matote, kad programa yra grynai lietuviška, džiaukitės ir gėrėkitės!

Viskas pravesta gerai, — pavyko. Paskui buvo vaišės, kuriose dalyvavo rengėjai, lietuviai svečiai iš Petrapilio ir vietiniai, profesoriai Niemi ir Mikkola su šeimomis, keli kiti. Vaišės buvo gražios, įspūdingos. Pabaigai buvo patiektos leduose užšaldytos vyšnios su didžiule liepsna. Ir aš stebėjausi, kad viskas taip gražiai išėjo. Buvo sutarta ką nors įspūdingo padaryti laike šio pokylio. Tas mums kainavo, bet trejetą ketvertą valandų praleidome labai gražiai, arčiau susipažinome, vieni kitiems dėkojome ir išsiskirstėm.

Kitą dieną — laikraščiai! Studentai korporantai nedavė lietuviams praeiti gatvėmis. Klausinėjo, iš kur jūs, iš kur taip staiga toks vakaras, tokia nuotaika, dainos niekada negirdėtos! Gal net gražesnės už pačias suomiškas dainas? Skambėjo taip gerai, publikos — įvairiausios, visų tautų. Visi stebėjosi, kas čionai įvyko. Buvom kviečiami užeiti į korporacijas, o ten būdavome triukšmingai priimami, pasidalindavome mintimis.

Ateičiai buvo prižadėta visokeriopa suomių pagalba, tiek jaunimo, tiek ir senų žmonių.

Prof. Klemetti su savo choru, pats pasisiūlęs, buvo atvažiavęs Lietuvon. Tai buvo, berods, 1924 metų rudeniop. Jie koncertavo Prūsijoj, buvo Karaliaučiuje, Rygoje ir pas mus Kaune. Mes buvom tada biedni, sunku buvo tinkamai priimti svečius — ne taip, kaip tada Helsinkyje. Bet jie mus suprato. Priėmėm senose, neperstatytose Kauno miesto teatro patalpose. Kaip galėjom, taip vieni kitus draugiškai guodėm ir linkėjom, kad laisvi būtume, ranka rankon eitume, o visa kita užsidirbsime, visa pasieksime, nugalėsim vargus. Išsiskyrus liko labai malonūs atsiminimai ir apie visą suomių chorą, ir ypač apie chorvedį prof. Klemettį. Jis buvo nuoširdus, geras žmogus, kaip ir profesoriai Niemi ir Mikkola.[11]

Čia perspausdinti prof. Šimoliūno atsiminimai, žinoma, gal ir ne visai tikslūs, kaip iš tikrųjų buvo, bet jie būdingi entuziazmu, kuriuo galėjo gyventi studentai ir kuris lydėjo profesorių visą jo gyvenimą. Pagrindiniai faktai patikrinti iš kitų šaltinių. Kitoje vietoje Šimoliūnas suminėjo daugiau lietuvių, kurie gyveno Suomijoje karo metu: seniau įsipilietinusios Marganavičių ir Stuokų šeimos, inž. Antanas Breimeris su šeima, juristas Vytautas Gylys (vėliau Lietuvos diplomatas), mokytoja Kačergytė, Graužinių šeima, grafo Todtlebeno šeima iš Kėdainių, kariuomenės gydytojas Kazys Oželis, karys Petras Šatas. Į universitetinį vakarą-koncertą, be kitų svečių, iš Petrapilio buvo atvykusi lietuvių gydytojų korporacijos Fraternitas Lituanica delegacija, vadovaujama gyd. Balio Matulionio[12].

Apie dalyvavimą lietuvių seime Petrapilyje prof. Šimoliūnas trumpai papasakojo enciklopedinėje autobiografijoje, rašytoje prieš 1963 m.:

1917 m. gegužės mėn. 25-28 dienomis Petrapilyje, Demidovo gimnazijos pirmajame aukšte, vyko lietuvių kariškių suvažiavimas, kuriame Suomijos lietuviams kariškiams atstovavo V. Nagevičius ir P. Šatas. Ten pat, antrajame aukšte, 1917 m. gegužės 27-30 d. posėdžiavo Pirmojo pasaulinio karo lietuvių tremtinių seimas. Jame Suomijos lietuviams atstovavo inž. Jonas Šimoliūnas. Jis vadovavo bepartyviai frakcijai kartu su iš Sibiro atvykusiu taikos teisėju Motiejum Čepu. Pirmąją seimo dieną sudarytas prezidiumas iš dešiniųjų frakcijų: krikščionių demokratų, pažangiečių ir bepartinių, nes kairiosios frakcijos —

liaudininkai, santariečiai ir socialistai atsisakė į prezidiumą įeiti. Šimoliūnas ir Čepas įėjo į prezidiumą. Abu sparnai buvo maždaug vienodai atstovaujami. Prezidiumas paruošė dienotvarkę ir pateikė ją seimui patvirtinti. Dešinieji norėjo, kad būtų svarstomas nepriklausomos Lietuvos klausimas, o kairieji, kad autonominės. Karšti debatai tęsėsi gegužės 27 d. vakare, visą 28 dieną ir dar 29-tos rytą. Trečiąją seimo dieną atvyko iš ką tik pasibaigusio lietuvių kariškių suvažiavimo delegacija, nešina raudona vėliava ir vadovaujama Vlado Nagevičiaus. Jis pasveikino seimą kariškių vardu ir paprašė, kad būtų leista jo delegacijai dalyvauti seime ir kad jos nariai gautų atstovų teises. Seimas sutiko. Tada esantis prezidiumas atsistatydino, kad galima būtų sudaryti platesnį prezidiumą. Jame visos frakcijos turėjo savo atstovus, išskiriant kariškius. Vėl prasidėjo aštrūs ginčai, kuriuose aktyviai reiškėsi ir kariškiai — fronto kovotojai Nagevičius, Sisikas ir kiti. Seimui pirmininkavo socialistų atstovas inž. Vaclovas Bielskis. Besiginčyjant į seimą atvyko iš ką tik pasibaigusio lenkų seimo Rusijos kariuomenės generolas Aleksandras Babianskis, gimęs 1853 m. Lietuvoje, su savo adjutantu. Sumišęs pirmininkas Bielskis paprašė prof. Augustiną Voldemarą, Tautos Pažangos partijos atstovą, perimti seimo pirmininkystę. Gen. Babianskis kalbėjo lenkiškai, o jo adjutantas pasakė sveikinimo žodį lietuviškai. Jiedu kvietė lietuvius prie vienybės ir ragino „veikti susipratusiai".

Kituose prof. Šimoliūno autobiografiniuose užrašuose randame įdomių pergyvenimų iš 1917-1918 revoliucinių metų Petrapilyje ir Suomijoje. „Kai Leninas atvyko per Suomiją į Petrapilį, prasidėjo žiaurioji rusų revoliucija. Atvykęs kartą į Petrapilį tarnybos reikalais, mačiau Leniną važiuojantį automobiliu su Kerenskio apsauga"[13]. Inž. Šimoliūnas iš arti pergyveno suomių civilinį karą, sukeltą suomių raudonųjų, kuriems padėjo Suomijoje buvę suagituoti rusų kareiviai. Baltiesiems suomiams vadovavo garsusis generolas Mannerheimas. Agitatoriai iš Rusijos, kaip Dūmos atstovas kairysis Rodičevas, bandė aiškinti suomiams gerus revoliucijos tikslus. Jie važiavo specialiu traukiniu iš Petrapilio į Helsinkį didelių šalčių metu ir, sustoję didesnėse stotyse, „nuo garvežio platformos užkimusiais balsais sakė daug gero žadančias kalbas, kurioms klausytojų dauguma netikėjo, šypsojosi ir galvas kraipė. Helsinkyje jie buvo sutikti liaudies komiteto, pavaišinti ir iškilmingai išlydėti atgal Rusijon. Po to greitai prasidėjo „liaudies priešų" — laivyno karininkų žudynės Helsinkio

uoste stovinčiuose laivuose ir kitur. Žmones pradėjo kankinti badas, teroras, netikrumas. 1918 m. vasario-kovo mėnesį Helsinkio miestan atplaukė vokiečių pėstininkų pulkas su pulkininku von der Holz Pascha Jie pagelbėjo baltiesiems.

Karo ir revoliucijos išvargintų lietuvių laukė jau nepriklausomybę paskelbusi, bet vis dar vokiečių okupuota Lietuva. Nuo 1916 m. J. Šimoliūnas rinko žinias apie tremtinius ir lietuvius karius Suomijoje. Sukviesdavo jų susirinkimus ir savo prakalbomis kėlė lietuvišką susipratimą. Inž. Šimoliūno ir kun. Sabaliausko 1918 m. pavasarį sušauktas mitingas uždarė lietuvių pradinę mokyklą ir išrinko lietuvių evakuacijos komitetą, kurį sudarė pirmininkas Šimoliūnas, sekretorius studentas Kazys Graužinis ir kiti. Komitetas buvo įpareigotas išgabenti lietuvius namo Lietuvon. Kitą dieną pas Šimoliūną viešbutin atvyko lenkų komiteto pirmininkas Bilewicz, kviesdamas lietuvių evakuacijos komitetą jungtis su lenkais ir veikti išvien, nes lenkų komitetas jau išdavinėjo pasus lenkams ir lietuviams po 10 suomių markių už pasą. Lietuvių komitetas buvo pradėjęs išdavinėti pasus veltui. Tai buvo Lietuvos konsulato užuomazga, nes caro valdžios išduoti dokumentai jau nebegaliojo. Lenkų pasiūlymas nebuvo priimtas, dar tą pačią dieną Lietuvių evakuacijos komiteto pirmininkas ir sekretorius aplankė vyriausiąjį Helsinkio valdininką Jelanderį, kuris lietuvių norui masiškai išvažiuoti iš Suomijos Lietuvon tuoj pritarė.

Jelanderis davė Lietuvių komitetui leidimą veikti oficialiai, būtent: 1. skelbti suomių laikraščiuose apie lietuvių iškeliavimą per Helsinkio uostą laivais į Rygą ir Liepojų, o iš ten geležinkeliais į Lietuvą; 2. išvykstantiems išduoti lietuviškus pasus Lietuvių evakuacijos komiteto vardu; susitarti su Helsinkio uoste stovinčio laivo kapitonu, kad skubiai paruoštų laivą išplukdyti apie 2000 žmonių per tris kartus; 4. sudaryti išvažiuojančiųjų sąrašus pagal kapitono nurodymus dviejuose egzemplioriuose kiekvienam transportui, nurodyti pinigines išlaidas ir reikalingą maisto kiekį; palaikyti kontaktą su Jelanderiu ir turėti ryšį su tada buvusia Helsinkio vokiečių karine komendantūra (Paschos pulku). Numatytasis laivas, anksčiau buvęs „Transport Rus", priklausė tarptautiniam Raudonajam Kryžiui ir turėjo suomių vėliavą. Sutvarkęs reikalą su suomiais, Lietuvių evak. komiteto pirmininkas Šimoliūnas nuvyko pas vokiečių karinį komendantą susitarti, kad iš jų pusės nebūtų kliūčių evakuacijai. Komendantas, jaunas karininkas, išgirdęs žodžius „laisva Lietuva", nustebo, suabejojo ir tarė: „Ich hoere das'zum ersten Mal.

Ihre Heimat ist doch Kowno, Wilno, Grodno — ein Teil von Russland und durch Deutschland besetzt? (Aš girdžiu tai pirmą kartą. Jūsų tėvynė yra gi Kaunas, Vilnius, Gardinas — Rusijos dalis ir Vokietijos okupuota?)". Tada Šimoliūnas išsitraukė iš kišenės vokišką laikraštį „Berliner Tageblatt" ir parodė žinią, kad kaizeris Vilhelmas II pripažįstąs Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę. Vokiečio komendanto abejonės išnyko, ir jis pritarė Lietuvių komiteto planams.

1918 m. balandžio — gegužės mėn. buvo suorganizuoti trys lietuvių transportai: vienas į Rygą ir du į Liepojų. Pakelėje Baltijos jūroje būta dar nuo karo likusių minų, bet jų išvengta, evakuacija atlikta laimingai. Gegužės mėnesio pabaigoje su paskutiniu transportu į Liepoją parvyko ir inž. Jonas Šimoliūnas. Karantinas Liepojuje strukdė keleivius apie dvi savaites. Po to gavus leidimus iš vokiečių karinės komendantūros, žmonės išvažinėjo grupėmis geležinkeliu pro Joniškį ir Šiaulius pas savuosius. Evakuacijos laivo kapitonas buvo lietuvis Liudas Stulpinas.

Jonas Šimoliūnas
Kaune 1920 m.

J. Šimoliūnas Klaipėdoje
apie 1930 m.

Jono Šimoliūno gimtieji namai Jusėnų kaime, su šimtamečiu topoliu už namo. 1965 metų nuotrauka.

Prie gimtųjų namų Jusėnų kaime, Pušaloto vls. Iš dešinės: Jonas Šimoliūnas, jaunesnysis brolis Kazimieras, motina Petronėlė, brolio Kazimiero žmona Irena, tėvas Antanas Šimoliūnas-Šimulis. Nuotrauka daryta tarp 1029-1924 metų.

Jono Šimoliūno motina Petronėlė Šimoliūnienė (kairėje) su dukra Barbora Geršvinskiene (viduryje) Jono seseria. A. Fredoje tarp 1925-1929 metų.

J. Šimoliūnas su tėvais A. Fredoje, Liūdesio al. nr. 3. Tarp 1925-1929 m.

Prof. J. Šimoliūnas ir jo sūnėnas Vladas Šimoliūnas Klaipėdoje 1930-1933 m.

Pietinės Bavarijos kalnuose prie Kempteno 1945-1946 m. iš dešinės: prof. Jonas Šimoliūnas, pulk. Juozas Šimoliūnas, Joana Šimoliūnienė, Vladas Šimoliūnas, dr. Sofija Šimoliūnienė, inž. M. Balys.

Šiose Tirolio Jungholz kalnynuose ekskursavo prof. J. Šimoliūnas su draugų grupe 1948 metų rudenį.

Pulk. inž. Juozas Šimoliūnas, prof. Jono brolis, Kaune.

Kempteno katalikų kapinėse.

Pulk. inž. Juozo Šimoliūno laidotuvės Kemptene 1947.VI.13. Iš dešinės: kan. J. Meškauskas, prof. J. Šimoliūnas, dr. S. Šimoliūnienė, Joana ir Vladas Šimoliūnai. P. Urbučio nuotr.

J. Šimoliūnas Kaune 1940 m.

Prof. Jonas Šimoliūnas Kemptene 1948 m. pabaigoje.
K. Daugėlos nuotr.

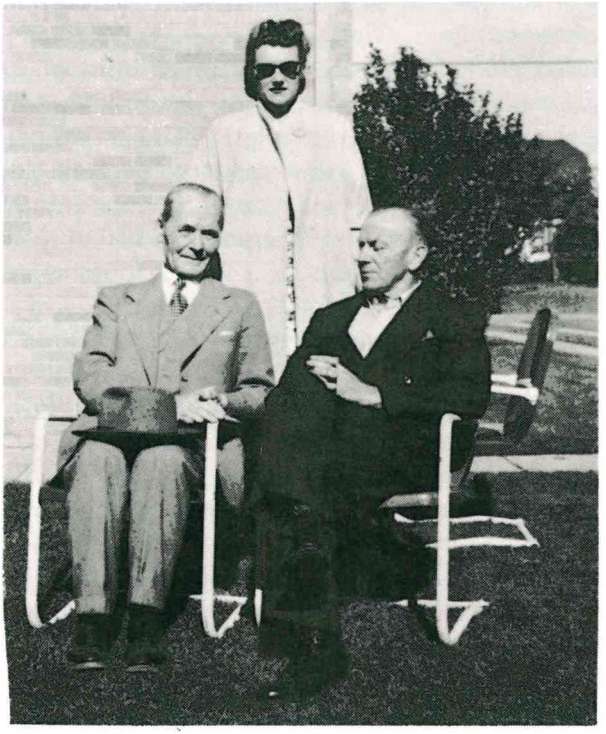

Prof. J. Šimoliūnas, dukterėčia Stasė Petrušaitienė ir sūnėnas Vytautas Jankevičius — Walter Johnson. Milwaukee, Wis., 1957.

4. LIETUVOJE ATSTATANT SAVĄ VALSTYBĘ

1918 m. liepos mėn. 12 d. inž. Jonas Šimoliūnas pasiekė savo tėviškę Jusėnų kaime. Keturiasdešimties metų vyras, jau su nemažu profesiniu ir visuomeniniu patyrimu, veržėsi dirbti savajai tėvynei, jos valstybės atstatymui. Šimoliūnui buvo lemta išgyventi dar beveik pusę šimtmečio darbingam ir energingam. Jo rankraštiniame palikime randame kai ką apie to laiko sąlygas tėviškėje: „Čia J. Šimoliūnas susipažino su kieta vokiečių okupacija, su rusų „plienčikų", besislapstančių Lietuvos miškuose, žiauriu elgesiu, kaimiečių plėšimais ir kitomis nualintų žmonių bėdomis. Tebeveikė vokiečių okupaciniai suvaržymai. Be leidimo nebuvo galima nuvykti į kitą kaimą ar miestelį, uždėtos didžiulės duoklės. Ėmė javus, mėsą, vaisius, kiaušinius, sviestą, medų — viską. Reikėjo leidimo grūdams malti ar galvijui paskersti. Žmonės buvo priversti gyventi pusbadžiu. Jis (Šimoliūnas — J. G.) ėmėsi raminti žmones ir aiškinti, kad nepakenčiama būklė greit baigsis, Lietuva pati pradės valdytis (. . .) Pats vokiečių kaizeris Vilhelmas jau pripažįsta Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę, tik reikia nenustoti ūpo ir dirbti, kas dabar galima: pavyzdžiui, rūpintis vaikų švietimu, jau kelinti metai visai pakrikusiu keletos kaimų apylinkėje (. . .) Prieš užpuldinėjimus reikia jungtis, budėti, kariauti, kaip ir prieš visas kitas negeroves. Pažadėta veikti (. . .) Penkiuose kaimuose rasta virš 60 mokyklinio amžiaus vaikų." Ir toliau iš paskelbtųjų atsiminimų: „Tėviškėje buvo pastatyta mokykla trijų kaimų vaikams. Karo metu ji neveikė ir stovėjo apgriuvusi. Ją apžiūrėjęs, sudariau trūkumų ir remonto sąmatą. Taip pat sudariau mokyklinio amžiaus vaikų sąrašą. Su tais duomenimis nuvykau į Joniškėlio apskrities valdybą (Kreisverwaltungamt) su prašymu, kad būtų padarytas remontas ir kad mokykla galėtų rudenį vėl veikti. Po kelių žygių prašymas buvo patenkintas. Mokykla atidaryta rudenį. Joje mokytojavo karininkas Svilas. Buvodamas tėviškėje, aplankiau Gabrielę Petkevičiūtę-Bitę, kuri gyveno netoliese, Puziniškio dvare. Netrukus apsisprendžiau vykti į Vilnių. Dėl didelių suvaržymų tokia kelionė atrodė pasakiška. Vienok pavyko nugalėti visus sunkumus —

ir atsiradau Vilniuje. Ten buvo daug visokio kuriamo darbo, žinoma, be atlyginimo, o darbininkų maža".[14]

1918 m. gyvenimas sostinėje buvo prislėgtas, kaip matyti iš nespausdintų prof. Šimoliūno užrašų:

> „(Rugpjūčio mėnesį) apsipažinta su Lietuvos Tarybos nariais, jų darbais ir siekiais, kuriuos okupacija taip pat varžė, kaip ir kaime. Rytojus netikras. Daugelis žmonių nervingi, jų ūpas kaitaliojasi. Iš Rusijos grįžtančių nedaug. Buvo girdėti, kad vokiečių frontą rusai po truputį stumia Vilniaus link. Tuo tarpu lietuviai nuo Kauno, Panevėžio, Šiaulių ligi Telšių įzoliuoti judėjimo suvaržymais. Nėra nei savo policijos, nei kareivių, nei ginklų, nei pinigų, ir maisto trūksta. Vakaruose vokiečių frontas irsta — jį laužo alijantai. Jaučiama, kad pas vokiečius atsiranda bolševizmo bacilų, gresia suirutė. Greit karas baigsis, Vilhelmo valdžia žlugs, kaip žlugo rusų caro. Kaip ta mūsų maža atsikurianti Lietuva galės išsilaikyti tarp dviejų siūbuojančių liūnų, rusų ir vokiečių, ir iš piečų klastingo kaimyno, visada tykančio mus praryti, sprogdinant iš vidaus?
>
> Pačiame Vilniuje ėjo gandas, kad lenkuojantieji organizuojasi, gauną ginklų iš vokiečių kareivių, ir kad vokiečiams apleidžiant Vilnių, jie pulsią lietuvius, kad Vilnius išliktų lenkų rankose. Vokiečiai toleravo tokią padėtį (divide et impera), kad jiems patiems būtų saugiau. Lietuviai, visa tai suuodę, buvo apdairūs, tylūs, santūrūs ir pavyzdingai kantrūs pavieniui ir organizacijose, ištvermingi, vienas kitam savi, vieningi. (Čia prasiveržia paties J. Šimoliūno bepartinė idealistinė pasaulėžiūra.)"

Kol dar nesusiorganizavo laikinoji Lietuvos valdžia, kurion inž. Šimoliūnas iš pat pradžios buvo įjungtas atsakingam darbui, jam rūpėjo suburti daugiau inžinierių krašto atstatymui. Tokios profesinės organizacijos, tada Lietuvos technikų draugijos įkūrimui Šimoliūnas skyrė nemaža dėmesio:

> „Pramatomų darbų ateityje buvo kalnai, o jiems prityrusių darbininkų be galo maža. Inžinieriai, susitikdami tarp savęs, skaičiavo, kiek jų jau yra Vilniuje, ir pavardėmis tepriskaitydavo apie 15, o galimų sulaukti iš Rusijos ir Europos sunku buvo priskaityti iki šimto. Stažuotų technikų specialistų bemaž visai nebuvo. Gi valstybės kūrimosi pradžioje reikėjo inžinierių ir

architektų bent 500, o stažuotų technikų ir kitų prityrusių specialistų bent 100. Be to, jie visi turėjo būti valstybiškai susipratę, kad galėtų dirbti ir savo specialybėje, ir visuomeninėje veikloje. Geriausia būtų tokius paruošti čia pat, savo mokyklose, su sąlygomis kuriose, mokslus baigę, privalės dirbti savistoviai, nebus atitrūkę nuo šalies gyvenimo. Iš tėvynėje baigusiųjų kai kurių specialybių tam tikrus asmenis siųsti į užsienį pasitobulinti, kad jie vėl grįžtų tėvynėn dirbti tarp savųjų, mylėtų savo šalį, būtų patriotai. Tai normalu, naudinga, gražu; prie to reikia ir eiti.

19-tojo šimtmečio gale ir 20-tojo pradžioje lietuvių jaunimas, baigęs gimnazijas ar realines mokyklas, ėjo į universitetus, bet žymiau metėsi į įvairias techniškų mokslų aukštąsias mokyklas, kad pasidarytų inžinieriais, (. . .) darytų išradimus, keltų žmonių gerbūvį, ugdytų jų kultūrą. Tokie specialistai labai reikalingi ir naudingi laisvę atgaunančiai tautai, atsikuriančiai valstybei, kaip dabar Lietuvai. Šiuo metu išsimokslinę lietuviai yra išsiblaškę plačiuose Rusijos plotuose ir kitur pasaulyje. Čia Vilniuje ir visoj Lietuvoj jų tik dalis tesusiras, ir tie patys neorganizuoti. Čia besą inžinieriai, architektai ir technikai specialistai privalo galimai greičiau susiorganizuoti ir pradėti ruošti šaliai reikalingus amatininkų ir darbininkų specialistų kadrus (. . .) Reikia rūpintis specialistais geležinkeliams, vandens keliams ir jūrų laivybai. Reikalinga organizuoti Lietuvos Aukštuosius kursus su Technikos skyrium, Medicinos skyrium ir kitais taip, kad tie kursai vėliau galėtų virsti Lietuvos universitetu, jei užtruktų universiteto atidarymas Vilniuje.

Tad buvo reikalingas koks tai gyvas centras Vilniuje tuoj pat, kad suprastų ir pradėtų judinti, kas čia buvo išdėstyta. Laiko dvasia ir atsikuriančios tėvynės reikalai nulėmė taip, kad tas technikos centras buvo kukliai pavadintas technikų draugija (LTD), o ne kitaip, nors inžinierių susirinkime Vilniuje buvo įvairių siūlymų: Lietuvių inžinierių draugija, Lietuvos inžinierių draugija, Lietuvos diplomuotų inžinierių draugija. Demokratiškiausias vardas buvo Lietuvos technikų draugija, ir jis praėjo. LTD iniciatorių ir įkūrėjų buvo apie 15 technikos specialistų, kurie 1918 m. vasarą susimetė į Vilnių ir, nepaisydami sunkumų, ėmėsi organizuoti darbus, kokie buvo pirmiausiai reikalingi ir galimi. Jie neapleido Vilniaus ik 1918 m. galo, iki priverstinės lietuvių laikinos evakuacijos iš sostinės, kada

vilniečiai traukėsi, užleisdami miestą besiveržiantiems bolševikams su Vincu Kapsuku-Mickevičium. Tai buvo inžinieriai Jonas Mašiotas, Steponas Kairys, Jurgis Čiurlys, Jonas Šimoliūnas, Kazys Vasiliauskas, Tadas Šulcas, Benediktas Tomaševičius, Adolfas Sruoga, Valdemaras Čarneckis, Juozas Skripkus, Valerijonas Verbickas, Stasys Eidrygevičius, Balys Sližys, Petras Pundzevičius, Konstantinas Šakenis (tokia eile surašė juos J. Šimoliūnas, — J. G.). Tų iniciatorių susirinkime 1918 m. rugpiūčio mėnesį išrinkta pirmoji LTD valdyba: pirmininkas Mašiotas, buvęs Vilniaus Technikos mokyklos dėstytojas ir inspektorius, Vilniaus gyvenimo sąlygų žinovas; vicepirmininkas Šimoliūnas, ilgo stažo darbų praktiškas prityręs organizatorius; sekretorius Vasiliauskas, kalbos žinovas, išradėjas, pedantas; iždininkas Šulcas ir narys Čiurlys, abu geri specialistai, įtakingi visuomenininkai. Draugijos įstatus paruošė Čiurlys, Šimoliūnas ir Vasiliauskas. LTD susirinkimas rugpjūčio mėn. gale patvirtino įstatus ir išėjo viešumon, ėmė verbuoti narius (. . .) Tame baimės ir kylančio pesimizmo periode lietuviai inžinieriai nenuleido rankų, pirmieji suorganizavo savo draugiją (. . .), galvojo apie praktiškus planus ateičiai, svarstė, kokia būtų geresnė mokykla inžinieriams: Inžinierių institutas, Politechnika ar Technikos fakultetas Vilniaus universitete? Rūpėjo specialios mokyklos technikams, amatininkams, kursai specialistams darbininkams. Taip pat reikėjo realiai susidomėti būsimąja techniška Susisiekimo ministerija, kuri bus reikalinga organizatorių įstaigoms ir inžinierių darbams vykdyti bei visokių specialybių technikų ir darbininkų paruošimui. Reikės ir ekonomistų, juristų, buhalterių, kanceliaristų." Čia galima įterpti, kad 1918 m. pabaigoje Vilniuje jau buvo ir būsimasis Šimoliūno kolega profesorius inž. Stasys Dirmantas, kaip jis pats pasisakė, laidojant prof. Joną Šimoliūną Čikagoje. Tada Vilniuje jiedu ir susipažinę.

Grįžtančių iš Rusijos skaičius augo ir jie visi teiravosi darbo Vilniuje, o jo dar nebuvo. Žmonės nerimavo. Reikėjo pradėti ką nors konkretaus. Inž. J. Šimoliūnui daugiausia rūpėjo jam gerai suprantami Susisiekimo ministerijos reikalai. Jis sugalvojo ir pasiūlė įsteigti nemokamą registracijos biurą susisiekimo darbuotojams, nes tokių Vilniuje rinkosi daugiausiai. LTD valdyba pavedė suorganizuoti tokį biurą pačiam Šimoliūnui. Jis gavo patalpą biurui su Lietuvos Tarybos sekretoriaus dr. Jurgio

Šaulio pagalba. Tad registracijos biuras įsteigtas Šv. Jurgio prospekte netoli Lietuvos Tarybos patalpų. Biuro vedėjas buvo Šimoliūnas, o sekretoriai: Stepas Budreika ir Petras Janulevičius iš Rygos, kuris ne kartą dalyvavo scenoje su Šimoliūnu studentų vaidinimuose. Biure kai kada padirbėdavo inž. K. Vasiliauskas ir kiti kolegos. Užsiregistravusieji tikėjosi gauti darbą su atlyginimu. Tasai biuras patarnaudavo informacijomis, kur žmonės galėjo susirasti pažįstamus, pasitarti, pasiteirauti buto ir kitų gyvenimo reikmenų, gauti patarimų, kas tuo neramiu metu buvo taip svarbu.

1918 m. lapkričio mėn. 11 d. Lietuvos Taryba sudarė pirmąjį Ministrų kabinetą: min. pirm. A. Voldemaras, ir penki kiti ministrai. Švietimo min. Jonas Yčas pasikvietė sau padėjėju inž. K. Vasiliauską, o Finansų min. ir Susisiekimo ministro pareigas einąs Martynas Yčas inž. Joną Šimoliūną pasikvietė sau patarėju ir Susisiekimo ministerijos organizatorium. Be to, Šimoliūnas lapkričio mėn. 23 d. buvo paskirtas Plentų, vandens kelių ir uostų valdybos viršininku — direktorium. Maždaug tuo pat laiku inž. B. Tomaševičius buvo skirtas Pašto, telegrafo ir telefono valdybos viršininku (. . .). Pralaimėję karą, vokiečiai ruošėsi palikti Vilnių. Buvo žinoma, kad lenkai norės užimti geležinkelius, paštą, telefonus, telegrafą su inventorium, sandėliais — pasirodyti, kad Vilniaus krašto šeimininkai esą lenkai, o ne lietuviai. Tad bent Susisiekimo ministerijos darbuotojams ir LTD nariams reikėjo užbėgti lenkams už akių, sumaniai įtikinant vokiečius, kad jie dar prieš pasitraukimą tvarkingai perduotų susisiekimo reikmenis Lietuvos Susisiekimo ministerijai ir su jos agentais visa tai užfiksuotų aktais dviejuose egzemplioriuose (. . .), Tam reikalui buvo skubiai sudaryta Susisiekimo ministerijos Vyriausioji komisija, vokiškai pavadinta Litauens Hauptverkehrs Komission, iš pirmininko Šimoliūno, narių Tomaševičiaus ir Čiurlio, turinti teisę koptuoti kitus reikalingus asmenis. Toji komisija, dar vad. Susisiekimo ministerijos taryba, pradėjo veikti savarankiškai ir tuoj sumezgė ryšį su vokiečių Haupt-Eisenbahnverwaltung Vilniuje ir su vietiniu judėjimo inžinierium Wagneriu bei jo padėjėju inž. Maneke, prieš karą buvusiu Vilniaus — Virbalio ruožo viršininku. Per 2-3 susitikimus sutarta dėl Vilniaus geležinkelių mazgo ir Vilniaus — Lydos ruožo perdavimo lietuviams pagal aktus, dėl sandėlių perdavimo Pašto, telefono ir telegrafo

valdybai, dėl vagonų gavimo lietuvių evakuacijai iš Vilniaus, vokiečiams atsitraukiant.

Minėtieji perdavimai buvo taikiai atlikti iki 1919 m. sausio 2 d. imtinai. Iki tos dienos buvo evakuotos Lietuvos Tarybos valdinės įstaigos iš Vilniaus į Kauną, o kartu ir kai kurie privatūs asmenys. Vilniuje liko Šimoliūnas, jau ėjęs Susisiekimo ministro pareigas, ir Tomaševičius. Lietuvos valdžia Vilniuje paliko savo įgaliotinį Mykolą Biržišką su ministerijų atstovais ir lietuvį komendantą Liūdą Girą su 15 kareivių tvarkai palaikyti ir pareikšti protestą naujiems okupantams bolševikams. Susisiekimo ministerijai atstovauti liko Čiurlys, o Vidaus ministerijai Šulcas, abu inžinieriai. Prieš pat evakuaciją, baisiai padėčiai Lietuvoje gelbėti Lietuvos Tarybos pirmininkas Smetona, min. pirm. Voldemaras ir Finansų min. M. Yčas apie Kalėdas greitai išvyko į Berlyną, kad skubiau užbaigtų 100 milijonų ostmarkių paskolos gavimą ir užpirktų ginklų, amunicijos, apavo ir kitų reikmenų kariuomenės mobilizacijai įvykdyti, kuri Voldemaro Ministrų kabineto buvo paskelbta dar lapkričio 23-čią d., nes jis buvo ir Krašto apsaugos ministras. M. Yčas, išvykdamas į užsienį, Susisiekimo ministro pareigas perdavė J. Šimoliūnui. Jis ėjo tas pareigas iki susidarė M. Sleževičiaus kabinetas dar Vilniuje 1918 m. gruodžio 26 d., toliau iki 1919 m. kovo 13 d. ir dar trečiajame, P. Dovydaičio kabinete, iki balandžio 13 d. Per tuos tris mėnesius ir dvi savaites Šimoliūnas sudarė pamatus Susisiekimo ministerijos centrui ir jo vadovaujamai Plentų, vandens kelių ir uostų valdybai, o taip pat Geležinkelių valdybai.

Užbaigę evakuaciją iš Vilniaus sausio 2 d., patys evakuotojai Šimoliūnas ir Tomaševičius sausio 3 d., apie 3 - 4 val. ryto, išspruko iš Vilniaus labai nuvargę, pasikinkę arklį į roges, nes traukinio jau nebebuvo. Sausio 3 d. jie rado Kaišiadoryse vokiečių žandarų, kareivių, karininkų ir apsčiai lietuvių, norinčių pakliūti į traukinį Kaunan. Vokiečių šiaip taip sudarytas traukinys išvažiavo iš Kaišiadorių į Kauną vėlai naktį, pilnas visokių pakeleivių, ir pasiekė Kauną sausio 4 d. rytą. Vilniuje buvo sunku su patalpomis ir butais, o Kaune dar blogiau. Čia Lietuvos Taryba ir visos ministerijos su savo įstaigomis turėjo sutilpti vienuose trijų aukštų namuose su rūsiu. Tai buvo prieškarinis Kauno pašto pastatas Donelaičio gatvėje priešais vėliau pastatytus Lietuvos banko rūmus. Kaune

tuo laiku buvo vokiečių okupacinio korpo centras su jo vadu majoru Schuermannu, daugybė žandarmerijos, karinių dalinių, tarnautojų, kareivių taryba (Soldatenrat), geležinkelių direkcija su savo dirbtuvėmis. Dėl to specialus Lietuvos valdžios įgaliotinis Justinas Zubrickas-Turčiniškis, vėliau Valstybės kontrolierius, tik tuos vienus pašto namus tegalėjo išgauti iš okupacinės valdžios Kaune. Čia laikinai teko susigrūsti beveik visam besikuriančios valstybės aparatui. Visi nors kiek pakenčiami pastatai buvo sekvestruoti vokiečių okupacinės ar karinės valdžios, jų užimti arba apleisti be remontų, priteršti. Aleksoto kalne stūksojo aviacijos mediniai angarai, o Žaliajame kalne buvo puikios arklidės su metlacho plytelių grindimis. Angarus ir arklides patys vokiečiai pasitraukdami sudegino.[15]

Vargingas gyvenimo sąlygas pokario Kaune prof. Šimoliūnas vaizdingai aprašė spausdintoje biografijoje:

„Pačiame mieste buvo tikras Babilonas: vokiečiai, žydai, lenkai, rusai ir lietuviai klegėjo kiekvienas savaip. Nebuvo jokių saugumo garantijų. Vokiečiai kareiviai siautė, girtuokliavo, o naktimis paleisdavo kalinius iš Mickevičiaus gatvės kalėjimo pasiplėšikauti, su kuriais dalindavosi grobiu. Aprimdavo, kai žmonės imdavo skųstis žandarams, tai tie sugaudydavo plėšikus ir vėl uždarydavo. Lietuvių valdžia Kaune dar neturėjo nei policijos, nei kareivių. Vokiečiai labai trukdė susisiekimą su provincija. Valdininkai glaudėsi pas pažįstamus pernakvoti ir pavalgyti. Ukmergės prospekte buvo mažas, lietuvaičių išlaidomas viešbutis „Rūta" su valgykla pirmame aukšte ir su keliais kambariais antrajame. Ten prisiglaudė Lietuvos Tarybos pirmininko pareigas ėjęs Stasys Šilingas ir kiti ministrai, kurių tarpe buvau ir aš pats. Pati situacija Kaune buvo labai miglota. Miesto plano nebuvo. Žinių rinkimas buvo visaip trukdomas. Bolševikai iš šiaurės ir iš rytų spaudė mūsų savanorių gretas. Savanoriams trūko visko: rūbų, ginklų, šaudmenų ir medikamentų."[16]

1919 m. sausio-kovo mėnesius mažai Lietuvos technikų draugijos narių reiškėsi Kaune. Be minėtųjų valdžios pareigūnų, dar buvo technol. inž. A. Macijauskas ir mech. inž. Strebeika. Kiti LTD nariai darbavosi apskričių miestuose, valsčiuose ir fronte. Ką sako istorija

apie inžinieriaus Jono Šimoliūno dalyvavimą pirmosiose Lietuvos vyriausybėse? Prano Čepėno „Naujųjų laikų Lietuvos istorija" Šimoliūną pamini trijose vietose, kurias čia panaudosime[17]: „1918 m. gruodžio 26 d. Sleževičius sudarė naują koalicinę vyriausybę, kurią Šilingas, einąs Valstybės Tarybos pirmininko Smetonos pareigas, tą pat dieną patvirtino. Sleževičiaus kabinetas buvo tokios sudėties: M. Sleževičius — min. pirmininkas; Užsienio reikalų min. pareigoms eiti paliktas A. Voldemaras, bet faktiškas ministerijos valdytoju paskirtas A. Janulaitis; Švietimo — M. Biržiška, Vidaus reikalų — J. Vileišis, Krašto apsaugos — M. Velykis, Žemės ūkio ir valstybės turtų — J. Tūbelis, Teisingumo — P. Leonas, Susisiekimo ministerijos valdytojas — J. Šimoliūnas, Maitinimo ir viešųjų darbų — J. Paknys, Prekybos ir pramonės — J. Šimkus, Finansų ministerijos valdytoju paskirtas V. Čarneckis ir trys ministrai „be portfelių". Partinis ministrų pasiskirstymas buvo toks: 3 socialdemokratai, 2 socialistai liaudininkai demokratai, 2 krikščionys demokratai, 1 — Santaros, 3 — Tautos pažangos, 3 nepartiniai (Velykis, Šimkus, Šimoliūnas) ir po vieną žydų ir gudų atstovą."

Pateiktasis ministrų sąrašas parodo, su kuo teko inž. Šimoliūnui bendradarbiauti. Tasai kabinetas veikė iki 1919 m. kovo mėn. 13 dienos. Sleževičiui atsistatydinus dėl nesutarimų su Lietuvos Valstybės Tarybos prezidiumu, naująjį kabinetą, trečią iš eilės, sudarė: min. pirm. Pranas Dovydaitis, Vidaus reikalų min. — A. Stulginskis (abu krikščionių demokratų), Užsienio reikalų ministru buvo paliktas Voldemaras (tik nominaliai, nes jis dar nebuvo grįžęs iš užsienio), Krašto apsaugos min. valdytojas — A. Merkys, Teisingumo — L. Noreika, Švietimo — J. Yčas (visi Tautos pažangos partijos) ir nepartiniai buvo Žemės ūkio min. vald. P. Matulionis, Susisiekimo min. vald. J. Šimoliūnas ir Finansų V. Petrulis. Dovydaitis kovo mėn. 13 d. pateikė savo kabineto sudėtį ir jo veiklos programą, ypač pabrėždamas reikalą organizuoti ir stiprinti kariuomenę, kad galėtų išlaisvinti Lietuvos teritoriją iš Raudonosios armijos okupacijos. Po trijų savaičių Dovydaitis atsistatydino, ir likusį laiką iki balandžio 13 d. trečiajam ministrų kabinetui vadovavo Stulginskis. Iš viso Šimoliūnui teko dirbti trijų ministrų pirmininkų kabinetuose, kaip nepartiniam specialistui.

1919 metų „Laikinosios Vyriausybės Žiniose" yra paskelbti trys dokumentai, pasirašyti inž. Jono Šimoliūno, Susisiekimo ministerijos valdytojo. Pirmasis yra memorandumas Vokiečių civilinės valdžios viršininkui Lietuvoje dėl geležinkelių perėmimo (Priedas nr. 1).

Antrasis dokumentas pašto tarifų projektas nuo 1919 m. sausio 1 dienos. Siuntų svoriai duodami kilogramais ar gramais, tarifai — skatikais, o persiunčiamos pinigų sumos markėmis (Priedas nr. 2). Trečiasis dokumentas yra trumpas pašto tarifas kariškių siunčiamiems laiškams (Priedas nr. 2). Reikšminga, kad dokumentuose nagrinėjami ir sprendžiami reikalai ypatingai nenormaliose sąlygose, vyriausybei vos tik persikėlus iš Vilniaus į Kauną. Pilni tekstai reprodukuojami knygos gale.

Tų pačių metų kovo 26 d. sudaryta tarppartinė komisija rūpintis naujo koalicinio kabineto sudarymu. Į šią komisiją įėjo Sleževičius, Sidzikauskas, Paknys, Šimoliūnas ir Jonas Vailokaitis. Pora dienų pasitarus, kovo 28 d. buvo susitarta dėl naujo, jau ketvirto ministrų kabineto sudarymo, ir dėl laikinosios Lietuvos konstitucijos pakeitimo. Tas pakeitimas sukūrė Valstybės prezidento instituciją. Prezidento pareigas iki to meto atliko trys Lietuvos Valstybės tarybos prezidiumo nariai (P. Čepėnas, t. p., psl. 387). Tokiu būdu inž. Jonas Šimoliūnas, prieš pasitraukdamas iš ministrų kabineto, su kitais dar atliko svarbią valstybinę pareigą — prisidėjo prie sąlygų sudarymo išrinkti pirmąjį Lietuvos prezidentą. Visų partijų atstovai Lietuvos prezidentu sutarė išrinkti A. Smetoną. Jis skubiai buvo iškviestas iš Danijos ir 1919 m. kovo 31 d. buvo iškilmingai sutiktas Kauno geležinkelio stotyje. Balandžio mėn. 4 d. Lietuvos Valstybės taryba savo posėdyje išrinko Smetoną prezidentu, o balandžio 6 d. jis prisiekė konstitucijai. Inž. J. Šimoliūnas dar savaitę išbuvo Susisiekimo ministru, o po to naująjį kabinetą vėl sudarė Sleževičius. Susisiekimo ministru pakviestas inž. V. Čarneckis, buvęs Šimoliūno bendradarbis. Šimoliūnas liko Plentų, vandens kelių ir uostų valdybos direktorium, dabar jau Čarneckio žinioje. Po jo iki 1924 metų dar buvo šie Susisiekimo ministrai, Šimoliūno viršininkai: E. Galvanauskas, P. Vileišis, B. Tomaševičius, T. Norus-Naruševičius.

Be savo tiesioginių pareigų, inž. Šimoliūnas atlikdavo specialius ministrų kabineto įpareigojimus, kurie kartais būdavo sudėtingi ir pavojingi. Jis pats pasakojo, o inž. Vytautas Izbickas užrašė ir paskelbė „Technikos žodyje" (1953 m. nr. 5) apie tokį įpareigojimą: „Vienas iš pastarųjų buvo priėmimo organizavimas į Lietuvą atvykstančiai Amerikos kariškai maitinimo misijai, kuriai vadovavo majoras Ross. Susipažinusi su lietuvių pastangomis organizacinėje ir kariškoje srityje (frontas su bolševikais tuo metu buvo ties Jonava), ši misija susidarė labai palankų įspūdį apie lietuvių ,tvirtą pasiryžimą išlaikyti savo nepriklausomybę. Šimoliūnas buvo atsakingas už

misijos saugumą ir buvo įvykio liūdininkas, kai vokiečiai nužudė lietuvį sargybinį Praną Eimutį. Pasikėsintojų tikslas buvo įsiveržti į Metropolį, kur buvo apsistojusi amerikiečių misija. Pasikėsinimas nepavyko, žudikus lietuviai suėmė." Vėliau pavyko gauti prof. J. Šimoliūno asmeniškų žinių anketą, surašytą 1938 m. Kaune, vos 19 metų po įvykio, kuris toje anketoje trumpai nusakytas: „Su dideliu pavojum gyvybei 1919.III.18 (Šimoliūnas) sulaikė vokiečių karišką automobilį su kareivio Eimučio žudikais prie Metropolio, Laisvės alėjoje."[18] Tą incidentą prof. Šimoliūnas dar šitaip paryškino viename laiške: „Gyvai prisimenu (. . .) Kaune 1919 m. kovo mėnesį (. . .) keturi vokiečių kareiviai mano akyse ir mano pastangomis buvo sulaikyti ir teisti; vokiečiai norėjo nužudyti Rossą Metropoly, II aukšte, kambarys 2"[19].

Baigiant kritiškųjų 1919 metų pradžios apžvalgą, verta įjungti dar vieną prof. J. Šimoliūno biografijos dalį:[20]:

> Iš pažadėtos Berlyne 100 milionų ostmarkių paskolos grynais, ginklais, rūbais ir kita, nieko negauname, viskas vis vilkinama. Vokiečių valdžios atstovo Kaune vis dar nėra. Galop, atvyksta atstovas Zimmerle, gauname 3 mil. ostmarkių. Mjr. Schuermannas ir kpt. Tschunke žada paskubinti ginklų ir amunicijos tiekimą. Laukiame, bet veltui. Iš Šiaulių, Panevėžio, Raseinių, Ukmergės, Alytaus apskričių gaunamos neramios žinios, kad vokiečių kareiviai plėšikauja, o bolševikai puldinėja. Ministerių kabinetas posėdžiauja. Dažnai į posėdžius šaukiami Zimmerle ir vokiečių korpo vadas mjr. Schuermannas, kuris skundžiasi, kad jam veikti daug kliudo revoliucinis Soldatenratas Kaune.
>
> Vieną neramią naktį, ministerių kabinetui posėdžiaujant bendrųjų rūmų slaptame kambaryje, staiga, apie 12 val. į duris beldžiasi Zimmerle ir įleistas, išsigandęs — užduseęs sako: „Ką tik į Kauną prie tilto atvyko iš Hamburgo traukinys su 300 ginkluotų spartakistų-jūrininkų. Jie nori užvaldyti korpą. Gali jus nakčia užpulti, apiplėšti, iššudyti, todėl saugokitės ir slėpkite visa, ką turite. Iš savo pusės aš su korpu darysime pastangų juos apsupti ir izoliuoti. Rytoj pamatysime, ką toliau daryti. Atsiprašau, sudiev!"
>
> Ką mums daryti? Tuojau gelbėti turimą iždą, išgabenant jį iš rūmų, kurie gali būti apiplėšiami ar net gaisro sunaikinti. Perspėti Lietuvos Tarybą ir valdininkus, kad visi budėtų. Iždą

gelbėti pavedė finansų ministeriui Čarneckiui ir susisiekimo ministeriui Šimoliūnui. Posėdis pasibaigė, visi išbėgiojo. Palikome su Čarneckiu. Aš jam sakau: „Brolau, dabar ne kalbėti, bet veikti! Krauk iždą ir visus svarbesnius finansinius dokumentus į čemodaną, o aš bėgu vežiko, ir galvosiu, kaip geriau pasiekti tamsų senamiestį."

Vežiką greitai suradau, greitai grįžau į rūmus. Užbaigėme krauti čemodaną, užrakinę ir stipriai virve perrišę, traukėme laukan. Mano kolega buvo susijaudinęs, drebėjo, nes mieste apie stotį šaudėsi. Tariau jam:

— Nebijok, Dievas padės, bus gerai! Važiuodami nekalbėsime. Važiuosime, kur šviesa: tiesiog pro žandarmeriją ir Soldatenratą iki Perkovskio ir dešinėn, iki Vilniaus gatvės, ir jąja toliau.

Sėsdamas vežiką perspėjau, jei kas stabdytų, kad nestotų, kad šmaukšteltų botagu ir dumtų.

Laisvės alėjoje už Perkovskio kažkas šaukė „halt" ir, pravažiavus, iš užpakalio šovė, bet mūsų nekliudė. Galop, atsidūrėme prie Rotušės, šv. Kazimiero namuose, pas buvusį „Rygos Garso" redaktorių kun. Bikiną, kuris labai nenoromis čemodaną priėmė tik vienos nakties apsaugai. Vienok atsiėmėme tik po trijų dienų, kai viskas apsiramino, nes spartakistai buvo izoliuoti Šančiuose ir išgabenti atgal į Vokietiją. Vokiečiai tapo sukalbamesni, nes jie silpnėjo, o mes stiprėjome.

Tuo metu, Latvijoje, Ulmanio vyriausybė buvo žymiai blogesnėje būklėje. Latviai kariavo su rusais bolševikais ir bermontininkais. Iždas buvo tuščias. Kelis mėnesius nebuvo mokamos algos nei valdininkams, nei kareiviams. 1919 m. pradžioje susidarė visai kritiška padėtis, nes Liepojoje atsirado kita, Niedros, vyriausybė.

Ulmanis, sužinojęs apie mūsų iždą, staiga su savo sekretoriumi atsirado Kaune ir prašė padėti pinigais, nes kitaip latviai žūsią. Kauno vyriausybė nutarė gelbėti, iždą padalinant broliškai pusiau. Per tris dienas buvo sudaryta slapta sutartis. Latviams paskolinama 1 mil. 500 tūkstančių ostmarkių. Lietuva gauna teisę per Liepojos uostą įsivežti prekes savo kontrolėje, o paskola garantuojama Liepojos uosto muitais. Pasirašęs sutartį, Ulmanis laimingas, su pinigais grįžo namo ir parvykęs sutvarkė savo bėdas. Jo vyriausybė sustiprėjo.

Lietuvos vyriausybė tvarkėsi, plėsdama savo veiklą ir darydama pastangas susirišti su kitomis valstybėmis, kurios

buvo už Vokietijos orbitos. Vokiečiai darė viską, kad tolimesni svečiai Lietuvos nelankytų ir kad užsienis nežinotų apie tikrąją būklę krašte.

Į Liepojos uostą buvo atvykęs anglų admirolo tipo kariškas laivas dienos vizitui, kuris buvo nukreiptas prieš Niedros vyriausybę.

Tuo tarpu pasklido gandai, kad, apie kovo mėn. 15-18 dieną, atvažiuos amerikonų kariška maitinimo misija ir, maždaug, tuo pat metu atvyks ir prancūzų kariška misija su plk. Reboule, karininku padovani ir dar dviem kariškiais.

„Vokiečiams darėsi nejauku. Jie pradėjo ruoštis evakuoti siaurųjų ir plačiųjų geležinkelių sandėlius ir dirbtuves. Per lietuvius darbininkus slaptai žinojau, kas dedasi dirbtuvėse ir sandėliuose ir tyliai ruošiausi neišleisti nei mašinų nei būtinų darbams medžiagų. Kovo pradžioje, staiga, sužinojau, kad siaurųjų geležinkelių dirbtuvėse Fredoje, palei Nemuną, vokiečių kareiviai išmontuoja mašinas. Ryt baigs ir poryt pakraus į jau stovintį dirbtuvių kieme traukinį ir išveš į Vokietiją. Dirbtuves saugo vokiečių kareiviai ir nieko pašalinio neįleidžia.

„Pasiryžau pamatyti visa tai savo akimis. Prikalbėjau vieną vokiečių kapitoną (neva inžinierių) stoti į Susisiekimo ministeriją, nors ir laikinai, ypatingų reikalų inžinierium, su 500 ostm. mėnesinio atlyginimo. Kpt. Goebls sutiko darbą pradėti nuo rytdienos. Rytą išvažiavome, jis ir aš, jo karišku automobiliu. Pervažiavome medinį Aleksoto tiltą, kuris buvo kareivių saugomas kaip ir visi kiti tiltai ir pasukome pagal Nemuną ir visai netikėtai praslinkome pro siaurųjų geležk. kiemo plačius atdarus vartus. Pro juos pamačiau suminėtą traukinį ir kraunančius darbininkus, o prie vartų karišką sargybą.

Kraujas užvirė. Galvojau ką daryti, o tuo tarpu automobilis riedėjo Napoleono kalno ir Jiesios tilto link. Sugalvojau. Nuo Jiesios pasukome atgal ir privažiuojant prie dirbtuvių vartų, sakau kapitonui:

— Matyti Tamstų geležinkelio direkcija ruošiasi apleisti dirbtuves, kraustosi ir mums greit jau reikės jas perimti savo žinion ir jas leisti darban, tad stabtelėkime ir eiva pažiūrėti kaip jos atrodo.

„Vartų sargyba su pagarba mus praleido. Dirbtuvėse pasitiko viršila ir aprodė patalpas bei išvežimui išmontuojamas mašinas. Pasilieka tik mašinų betoniniai pamatai.

(*Red.* Čia nutrūksta Profesoriaus ranka rašyti atsiminimai. Kiek iš jo pasakojimų prisimenu tos geležinkelių dirbtuvės paliko, su visomis mašinomis, kur buvo, tik Lietuvos vyriausybė už jas vokiečių kariškiams neva apmokėjo nedidelę sumą ostmarkių. — *P. Petrušaitis*).

Inž. Jonas Šimoliūnas buvo trumpam pasitraukęs iš Susisiekimo ministerijos ir dirbo Krašto apsaugos ministerijos Karo butų dalies viršininku nuo 1919.V.1 iki tų metų spalio 28 d.[21] Apie savo darbus Plentų, vandens kelių ir uostų valdyboje, kurios direktorium Šimoliūnas buvo nuo 1918.XI.23 iki 1924.IV.1, išskyrus minėtąją pusės metų pertrauką, jis paliko tokius atsiminimus:

> Karo metu Lietuvos tiltai, daugiausia mediniai, buvo apgriauti, sudeginti ar ledų suardyti. Buvo svarbu skubiai juos atstatyti, o nei pinigų, nei medžiagų, nei specialistų statybininkų nebuvo. Tad 1919-1923 m. skubiai lopėm, remontavom, atstatinėjom iš medžio, jungiant sukirtimais, geležinėmis kabėmis, varžtais, vinimis, viela ar lankine geležim (. . .). Tokių tiltų amžius trumpas, 5-25 metai. Reikia juos nuolat taisyti (. . .). Geležiniai tiltai patvaresni, bet juos reikia dažyti brangiais aliejiniais dažais kas 3-4 metai. Visa medžiaga geležiniams tiltams ir jų montažas apmokama užsieniui, o tai neekonomiška savam kraštui (. . .). J. Šimoliūnas ryžosi panaudoti gelžbetonį, tada naujieną Lietuvoje. Pradžioje buvo sunku įtikinti finansininkus, Valstybės kontrolę, kad tokia naujoviška statyba būsianti daug kuo pranašesnė ir pigesnė kraštui, negu medžio ar geležies statybos. To laiko Lietuvos sąlygomis buvo įrodyta skaičiais, kad mūsų miškų plotai vokiečių labai apnaikinti, teliko 18% šalies miškingumo. Susidarė didelis statybinės medžiagos trūkumas, o dar reikėjo eksportuoti prekybai su užsieniu. Medis buvo mūsų auksas, tad reikėjo jį taupyti.
>
> Betono statiniams reikėjo mokėti užsieniui tik už cementą, apie 10% sąmatinės sumos. Gelžbetoniui reikėjo importuoti ir plieną armatūrai, tad iš viso susidarė apie 20% sąmatinės sumos. Kiti pinigai, apie 80%, mokami už masines medžiagas — smėlį, žvyrą, skaldinį, pastolius ir už darbą. lieka savame krašte. Vyriausybės šulai: min. pirm. inž. E. Galvanauskas, Žemės ūkio min. agronomas J. Tūbelis, Valstybės kontrolierius teisininkas J. Zubrickas ir Susisiekimo departamento direktorius inž. P. Vanagas pritarė Šimoliūnui. Liko išspręsti specialistų trūkumą,

nes vietiniai meistrai dar nepažino gelžbetonio technikos. Tiltų skyriaus viršininkas inž. Olendzkis ne specialistas, o rajonuose taip pat jų nebuvo. Kas daryti? 1918-1920 m. perklausinėjau Lietuvoje ir Rygoje, perkratinėjau taip pat lietuvius studentus ir baigusius inžinierius Petrapilyje, dairiausi jų Maskvoje, Kijeve, Charkove (. . .).

Laimei, 1919 m. grįžo Lietuvon iš Rusijos inž. Pranas Markūnas ir technikas Gringofas, abu statę gelžbetoninius tiltus pavolgyje prie Saratovo. Markūną pakviečiau valdybon rangovu gelžbetonio tiltams statyti, o Gringofą paskyriau Ukmergės rajono viršininko pareigoms eiti, nes jo tėviškės dvarelis buvo prie Ukmergės. Pirmas didelis trijų arkų gelžbetoninis tiltas buvo pastatytas per Šventosios upę Ukmergės plentui prie Radiškių, 12 km už Ukmergės. Antrąjį tiltą pastatėm per Verknės upę Kauno — Alytaus plentui, trečiąjį per Šešupę prie Liudvinavo netoli Marijampolės, ir ketvirtąjį didelį tiltą per Miniją prie Gargždų. Visa tai įvykdyta pirmajame Lietuvos atstatymo 1920-1924 metų karštame laike. Valdybos direktorius Šimoliūnas tuo pačiu metu dalyvavo Lietuvos Aukštųjų kursų ir universiteto organizavime.

J. Šimoliūnas patarė ministrui Tūbeliui pastatyti javų elevatorių Kaune prie Nemuno, arti plento. Rekomenduota ugniai atspari ir ekonomiška gelžbetonio konstrukcija. Pastatė rangovas inž. Markūnas, o jo konsultantu buvo gelžbetonio žinovas Šimoliūnas. Tad jiems priklauso gelžbetonio statybos iniciatyva Lietuvoje.

5. LIETUVOS PAJŪRIO UOSTŲ INŽINIERIUS

Universiteto profesoriui Jonui Šimoliūnui pasitraukus iš Plentų, vandens kelių ir uostų valdybos direktoriaus pareigų, jam buvo skirta Susisiekimo ministerijos vyr. inspektoriaus vieta nuo 1924.IV.1 iki 1936.I.1. Nerasta konkrečių duomenų, ką jis toje vietoje veikė, tačiau žinoma, kad tuo laiku jis dirbo ir gyveno pusiau Klaipėdoje, pusiau Kaune, dažnai važinėdamas traukiniu. Šimoliūno asmeniškų žinių lape randame kai kurių detalių iš jo darbų Klaipėdoje: Klaipėdos uosto darbų valdybos direktorium buvo 1923-1933 ., XVIII kategorija, 1800 litų mėn. alga.[22]. Tuo metu inž. Šimoliūno buvo organizuojama ir prižiūrima Klaipėdos uosto Naujojo baseino gelžbetoninė statyba: 748 m ilgio krantinė ir 276 m molas, o pietinėje uosto krantinėje — gelžbetoninio sandėlio statyba. Be to, jis pertvarkė Juodkrantės ir Nidos žvejų uostelius, Kuršių mariose prižiūrėjo apsauginį smėlio kopų tvarkymą. Prie to dar reikia pridėti bėgamieji remontai Klaipėdos uoste, kelių ir transporto priemonių patobulinimai. Minėtajame asmeniškų žinių lape dar įrašyta, kad J. Šimoliūnui pirmininkaujant, Susisiekimo ministerijos speciali komisija, dalyvaujant Klaipėdos krašto savivaldos atstovui dr. Schreiberiui, konsului Jahnui ir kitiems, padarė Klaipėdos uosto įvertinimą praeityje ir po to, kai 1923 m. pradžioje Klaipėdos kraštas grįžo į Lietuvą. Buvo apskaičiuota ir rasta, kad uosto prekių metinis prieauglis siekė 50,000 tonų. Vėliau tasai prieauglis gerokai padidėjo, maždaug po 65,000 tonų per metus[23]. Dar anksčiau, 1920 m., Šimoliūno iniciatyva min. pirm. E. Galvanauskas sudarė trijų komisiją: pirmininkas J. Šimoliūnas, nariai inžinieriai E. Kurganavičius ir A. Sruoga. Toji komisija 1920 m. pavasarį nuvyko Klaipėdon užmegzti pirmųjų ryšių su Sąjungininkų komisaru generolu Odry ir su krašto seimeliu. Buvo paruošta dirva sudaryti sutarčiai „dėl susisiekimo su Klaipėdos kraštu vandens keliais". Klaipėdos uosto viršininku 1923-1933 m. buvo jūrų kapitonas Liudas Stulpinas, kurį Šimoliūnas pažinojo Suomijoj. Prof. J. Šimoliūno knygoje „Šventosi-

os uostas" randame, kad minėtieji uosto statybos darbai Klaipėdoje buvo suprojektuoti 1928-1930 m. ir įvykdyti 1930-1932 m.[24]

Apie gyvenimą Klaipėdoje pasakoja profesoriaus brolėnas Vladas Šimoliūnas, gyvenęs pas dėdę ir 1927-1933 m. lankęs Vytauto Didžiojo gimnaziją Klaipėdoje:

> Gyvenome uosto valdybos kieme, raudonų plytų name, šešių kambarių bute. Namų ir daržo priežiūrai turėjome daržininką ir tarnaitę — virėją. Tame pačiame kieme buvo kitas toks pat mūrinis namas. Jame gyveno uosto direkcijos pirmininkas inž. R. Visockis. Uosto kiemas turėjo uždaromus vartus, kuriuos saugojo nuolatinis sargas, nes to paties kiemo gale buvo remonto dirbtuvės, kuriose dirbo apie 30 žmonių. Prof. Šimoliūnas buvo uosto statybos viršininkas, o ne uosto administracijos ir apyvartos, kuo rūpinosi inž. Visockis. Ten pat buvo uosto valdybos raštinė, kur dirbo apie 10 tarnautojų. Prof. Šimoliūnas ten turėjo savo atskirą kabinetą. Jo žinioje buvo nauja uosto statyba, vykdomų darbų priežiūra, vyresniųjų darbo talkininkų priėmimas ir atleidimas, sąmatų sudarymas, finansinė atskaitomybė, įvairios komisijos. Jo artimiausi padėjėjai buvo inž. N. Stonys ir technikas K. Gabrėnas. Statybos darbų viršininkas savo žinioje turėjo porą motorlaivių, kuriais apiplaukdavo darbovietes. Profesorius dirbdavo labai ilgas valandas, dažniausiai pasilikdamas kabinete iki nakties. Uosto valdyba neturėjo automobilio, tad visur reikėjo suspėti pėsčiomis. Kai jis negrįždavo laiku vakarienės, aš eidavau į dėdės raštinę jo pakviesti ir padėti parnešti sunkų portfelį.
>
> Kas metai atvažiuodavo į uosto valdybą studentai — praktikantai iš Aukštesniosios technikos mokyklos Kaune ar iš Technikos fakulteto. Priešais profesoriaus namus kieme stovėjo ant pievutės nebenaudojamas žvejų laivas su 6 lovomis, kur studentai miegodavo. Prof. Šimoliūnas stengdavosi kuo begalėdamas jiems pagelbėti, juos aprūpinti ir globoti. Ne vienas jų yra gavęs iš profesoriaus kostiumą, batus ar marškinius, ypač kai juos reikdavo kur nors pristatyti kaip studentus, nes jų dauguma nebuvo turtuoliai. Dažnai savaitgaliais juos pasikviesdavo pietums ar vakarienei. Vienas tų studentų turėjo kambariuką mūsų bute, kur miegodavo ir kartais šį bei tą pabraižydavo. Prie prof. Šimoliūno tarnybos pareigų dar prisidėdavo Kuršių nerijos kopų priežiūra ir jų apsodinimas, o

taip pat įvairūs renginiai: Jūros dienos, jachtklubo šventės, atvykstančių ekskursijų priėmimai.

Tuo pačiu metu profesorius dėstė universitete ir turėdavo reguliariai važinėti į Kauną. Reikėjo ne tik norėti, bet ir mokėti, kaip išlaikyti pastovią darbo tvarką — punktualumą. Kada jis paruošdavo paskaitas studentams — nežinau, bet jam tekdavo padirbėti ir naktimis iki 1-3 val. ryto. Jis turėjo nuolatinį I klasės traukinio bilietą. Mano pareiga buvo tą dieną, kai profesoriui reikia važiuoti į Kauną, užsakyti taksį ir paskambinti dėdei iš buto į raštinę, pranešti, kad jau laikas į namus ir į geležinkelio stotį. Vakarienė paruošta, jau tik kelios minutės iki traukinio išėjimo, o jo vis dar nėra. Taksi laukia prie durų, jo šoferis — senas prūsas Girnius nerimauja. Įbėga uždusęs profesorius į namus, nebesėda vakarieniauti, tik pasiėmęs reikalingus raštus, sėda į taksį ir skuba stotin. Aš visada jį palydėdavau. Kartais rasdavom traukinį jau išvažiavusį, tai vydavomės su tuo pačiu taksiu iki Girulių stoties ir dažniausiai užbėgdavom traukiniui už akių. Toks traukinio vijimasis kainuodavo 35 litus. Jei kartais nuvažiuodavom į geležinkelio stotį daugiau pavėlavę, tai traukinį jau nebuvo įmanoma pasivyti. Tada nusiminę grįždavom namo, ir profesorius skambindavo telefonu į Kauną savo asistentams, kad pavaduotų paskaitose rytojaus rytą.

Prof. Šimoliūnas Klaipėdoje turėdavo nemažai svečių. Atvažiuodavo Susisiekimo ministras inž. Vytautas Vileišis, buvęs jo studentas. Arba kas nors iš Finansų ministerijos ar valstybės kontrolės. Jais pasirūpinti, priimti tekdavo jam pačiam — namuose arba Viktorijos viešbutyje. Profesorius buvo populiarus Klaipėdos socialiniame gyvenime: daug kur kviečiamas, visur turėdavo suspėti. Daugelis valdžios pareigūnų buvo jo jaunystės ar mokslo draugai: Krašto gubernatorius, kariuomenės įgulos viršininkas plk. R. Liormanas, uosto muitinės viršininkas Mackevičius, mokslo įstaigų ir Lietuviškų organizacijų vadovai. Jiems visiems prof. Šimoliūnas buvo mielas ir reikalingas. Per visus tuos šešerius metus, gyvendamas kaip moksleivis gimnazistas pas dėdę, neturėjau progos kur nors su juo paatostogauti, nes jis atostogų neturėjo. Kartais profesorių ir mane pakviesdavo Smiltynės kopų inspektorius Markelis poilsiui į savo butą, kur kartu buvo ir kopų inspekcijos raštinė. Aplinka žavinga, prie langų kvepiančios pušys, už 200 metrų Kuršių marios, o kitoj pusėj, už puskilometrio — ošianti Baltija.

Tai palaimintas Dievo kampelis, — sakydavo. Anksti rytą eidavom pasimaudyti į jūrą. Profesorius mielai pasinerdavo ir į šaltoką vandenį. Jei pašaldavom, tai grįždami sustodavom išgerti karštos kavos puodelį pajūrio kavinėje „Sommer Kaffeehaus". Prie kavos profesorius paimdavo vyšnių pyragaitį, o kai sugrįždavom, p. Markelis dar pavaišindavo mus kaimiškais pusryčiais — šviežiu pienu, miežine koše, virtais kiaušiniais ir sviestu. Jiedu kartu apžiūrėdavo pajūrio kopas ir jų sustiprinimą. Kadangi Smiltynė buvo apaugusi pušimis ir pušaitėmis, dažnai užklysdavo elnių iš Juodkrantės. Tai jau būdavo didelė atrakcija vietos gyventojams ir svečiams.

Vasarą Klaipėda sulaukdavo daug ekskursijų, daugiausia studentų ar moksleivių. Prof. Šimoliūnas išrūpindavo jiems leidimą paplaukioti pakrančių sargybos laivu „Prezidentas Smetona". Kartą atvyko studentų žemaičių korporacija Samogitia. Profesorius buvo jų garbės filisteris, tai ypatingai mielai priėmė. Korporacijos balius įvyko Viktorijos viešbutyje. Į balių profesorius nusivedė visus savo studentus praktikantus, dirbusius prie uosto statybų, iš viso bene aštuonius, drauge ir mane gimnazistą. Įspūdingo baliaus būta!"

Lygiagrečiai su darbu Klaipėdoje prof. Šimoliūnas buvo Šventosios uosto statybos viršininkas nuo 1925.X.10 iki 1930.V.5. Nuvykdavo į Šventąją pagal reikalą. „Šventosios uosto" knygoje jis duoda daugiau detalių apie to žvejų uosto, esančio tarp Palangos ir Latvijos sienos, atnaujinimą. Kai ką pacituosim ar sutrauksim. Jau 1921 metais visuomenėje ir Lietuvos valdžioje atgijo sumanymas ir reikalas turėti savo uostą Šventojoje, kaip turėta senovėje. Mat, tų metų sausio 31 d. buvo nustatyta Lietuvos — Latvijos siena, paliekant Šventąją Lietuvai. Dar inž. J. Šimoliūnui tebesant Plentų etc. valdybos direktorium, 1922.III.26 toji valdyba buvo paruošusi žvejų uosto Šventosios žiotyse statybos sąmatą 13,160,000 auksinų. Tada vienas doleris buvo vertas apie 230 auksinų arba ostmarkių. „Prityręs uostų statytojas Danijos inžinierius Monbergas, 1922.VII.23 apžiūrėjęs Palangos ir Šventosios jūros pakrantes sykiu su J. Šimoliūnu, savo ilgame 1922.VIII.3 pranešime Lietuvos Susisiekimo ministerijai reiškia nuomonę ir sutinka su Lietuvos inžinierių parinktąja vieta, tardamas, kad Šventosios žiotys visais atžvilgiais uostui tinka labiau negu Palanga."[25]

1923 metams Lietuvos iždas davė 500,000 litų kreditą parengiamiesiems statybos darbams ir uosto statybos viršininku paskyrė inž. Ričardą Visockį nuo 1923.I.1. Uosto darbams aptarti ir prižiūrėti sudaryta komisija, kurią sudarė Plentų etc. valdybos direktorius Šimoliūnas, inspektorius inž. E. Kurganavičius, R. Visockis ir Valstybės kontrolės direktorius inž. Pranas Stanaitis. Toji komisija buvo Plentų etc. valdybos žinioje ir 1923 m. turėjo 15 posėdžių. Nutiestas 10 km ilgio siaurasis geležinkelis ir įvykdytas uosto projektų konkursas iki 1923 m. birželio 1 d. Gauti 8 projektai iš Rygos, Muencheno, Kopenhagos, Dancigo ir Lietuvos inžinierių ar firmų. Penkių žmonių jury komisija, kuriai pirmininkavo J. Šimoliūnas, paskyrė premijas: I-ją 4000 litų Jacoby & Rennenkampfui iš Rygos, II-ją 2500 litų Siemens Bauunion iš Dancigo ir III-ją inž. Teodorui Reinhardui. Kadangi nei vienas projektas uosto statybai pilnai netiko, tai 1924 m. buvo sudarytas modifikuotas projektas, daugiausiai atremtas į Jacoby & Rennenkampfo konkursinį projektą. Pirmojoje statybos fazėje numatyta statyti molai iki 3-3.5 metrų gylio ir baseinas 100 žvejų laivų talpos. (Priedai nr. 9 ir nr. 10).

1924.V.21 Susisiekimo ministerijos inžinierių taryba priėmė statybos vykdymo projektą, o ministrų kabinetas patvirtino statybos sąmatą, 1925 metams, skirdamas 2,720,000 litų. Darbai buvo atgaivinti 1925.IV.28, rangovas — Palemono akcinė bendrovė. Pradėta nuo apsauginių uosto molų jūros pakrantėje. Nuo 1925 m. spalio 10 d. statybai vadovauti paskirtas J. Šimoliūnas vieton R. Visockio. Pietinis molas buvo baigtas statyti tais pačiais metais, o šiaurinis 1926 m. Molų konstrukcija: mediniai poliai (kalstai) ir medinių sijų antstatas, akmenų užpildas. Tuo pat laiku buvo pastatyti sandėliai, meteorologijos stotis, vandens matavimo stotis, laikinas tiltas per Šventosios upę. 1927 metams tegauta 190,000 litų kredito. Buvo statomos akmeninės krantinės, apkalami molų poliai dvigalvėmis cinkuotomis vinimis apsaugai nuo ledų. Kopos apsodintos raudonaisiais karklais. Pradėta gilinti uosto dugnas, į darbą stojo Šimoliūno suorganizuota ir tik iš lietuvių sudaryta jūrinė žemsemės komanda. Toji žemsemė buvo atplukdyta iš Klaipėdos. Pradėtas tiesti uosto kelias iš plento Klaipėda — Palanga — Liepoja. 1928 m. statybai gauta tik 112,000 litų, kurių dėka padaryta kita krantinės dalis, baigtas uosto kelias apie 3 km ilgio. Kartu su biologu iš Danijos tyrinėta, ar yra žuvies, kiek jos yra ir kur dėti ją sugavus.

1929 m. Šventosios uostui gauta vos 20,000 litų ir 1930 m. 95,000 litų esamų statinių priežiūrai ir palaikymui. Už 1500 litų pastatyta

paprasta oro perspėjimo stotis. Tuo metu daugiau valstybės lėšų reikėjo Telšių — Kretingos geležinkelio statybai ir naujiems tiltams ties Kaunu. Susisiekimo ministerijai pasirodė tikslinga perduoti Šventosios uostą Finansų ministerijai, kuri turėjo eksploatuoti uostą ir aprūpinti jį žvejybai reikalingais įrengimais. Perdavimas įvyko 1930.IV.26 — V.5. Taip prof. Jonas Šimoliūnas baigė savo pareigas Šventojoje. Iš viso nuo 1923 m. iki to perdavimo uosto statybos darbams buvo išleista 1,836,000 litų. Likusios sąmatinės sumos 885,000 litų negauta. Ekonomistų skaičiavimai rodė, kad Šventosios žvejybos uostas buvo reikalingas krašto ūkiui ir galėjo būti rentabilus.

Grįžtame į Vlado Šimoliūno pasakojimą apie 1927-1933 m. laikotarpį, kai jis gyveno pas savo dėdę inž. Joną Šimoliūną Klaipėdoje:

> Profesorius nuvykdavo į Šventąją 2-3 kartus per mėnesį, nes visi darbai būdavo iš anksto numatyti, o darbų priežiūrai turėjo nuolatinį dešimtininką Juozą Trušauską. Profesorius juo pasitikėjo, nes jis tiko toms pareigoms. Prie Šventosios upės žiočių buvo meteorologinė stotelė, kurią prižiūrėjo inž. Katerfeldas, silpnai kalbėjęs lietuviškai. Šventosios uosto rajone buvo pastatytas didokas medinis pastatas su raštine ir pora kambarių, kur gyveno ir dirbo nuolatinis buhalteris Vaišnora. Šimoliūno ryšys su Šventąja buvo palaikomas telefonu. Prievaizda Truškauskas buvo įpareigotas pranešti apie svarbesnius įvykius uoste, kaip vėjai ar audros, avarijos, žemsemės laivo gedimus. Tada profesorius turėdavo mesti savo darbą Klaipėdoje ir išskubėdavo į Šventąją. Reikalui esant, jis ten raštinėje ir pernakvodavo. Šventąją neretai aplankydavo ir aukštieji svečiai. Jiems priimti profesorius turėdavo ten būti. Susisiekimas iš Klaipėdos keblus be savo automobilio. Dažniausiai važiuodavo traukiniu iš Klaipėdos iki Darbėnų stoties, o iš ten 12 km arkliais į Šventąją. Uosto žinioje buvo arklinė „brička" su nuolatiniu vežiku. Kartais profesorių nuveždavo iš Klaipėdos automobiliu gubernatorius A. Merkys arba muitinės viršininkas Mackevičius. Profesoriui Šimoliūnui palengvėjo toji tarnyba, kai Šventosios uosto statybos priežiūrai buvo paskirtas inž. Juozas Losinskis.

Po pusės šimtmečio Vilniaus universiteto geografijos profesorius dr. Vytautas Gudelis trumpai aprašė Šventosios uosto 1923-1930 m.

atliktuosius darbus ir iškėlė prof. Jono Šimoliūno vaidmenį ir nuopelnus. Pažymėjo, kad Šimoliūno monografijos apie Šventosios ir Klaipėdos uostus buvo pirmosios lietuvių parašytos. Gudelis priminė, kad statant ir plečiant tuodu uostus, daug nusipelnė ir inž. Juozas Losinskis (1900-1980), daug metų buvęs prof. Šimoliūno bendradarbis, 1929 m. baigęs Lietuvos universitetą diplominiu darbu „Kauno uostas bei Nemuno ir Neries ties Kaunu reguliavimas". 1930 m. Losinskis buvo paskirtas Klaipėdos uosto valdybos hidrotechnikos darbų vedėju. Nuo 1936 m. inž. Losinskis betarpiškai vadovavo Šventosios uosto antrosios eilės statybos (išplėtimo) darbams, o 1939 m. parengė uosto pavertimo prekybos uostu planą. Gudelio žodžiais, „prof. J. Šimoliūnas ir inž. J. Losinskis turi būti teisėtai laikomi jūrinės hidrotechnikos pradininkais Lietuvoje."[26]

6. UNIVERSITETO PROFESORIUS

Jono Šimoliūno akademinės karjeros pradžia atpasakota jo paties atsiminimuose, kuriuos perspausdiname beveik ištisai, išleisdami vieną kitą nukrypimą nuo temos ar pasikartojimą:[27]

> Po Pirmojo pasaulinio karo pradedant kurtis naujai Lietuvai, dar 1919 m. realiai iškilo aukštųjų mokslų organizavimo klausimas. Valstybės atsikūrimo pradžioje, 1918-1919 m., darbams organizuoti ir jiems vykdyti trūko specialistų. Lietuvos jaunimo, baigusio vidurinį mokslą Voronežo lietuvių tremties gimnazijoje ar kitur, o taip pat pradėjusio studijuoti rusų universitetuose ar institutuose, ir, troškusio toliau mokytis, jau 1919 m. Lietuvoje buvo keli šimtai. Tas kiekis greit turėjo padidėti keleriopai. Tam jaunimui reikėjo duoti galimybę toliau mokytis ir tinkamai pasiruošti atsakingiems tėvynės atkūrimo darbams.
>
> Tuo reikalu mūsų, seniau baigusių aukštuosius mokslus, jau praktiškai dirbusių ir prityrusių specialistų, buvo tartasi ir prieita išvados, kad sunkiose pokario aplinkybėse aukštųjų mokslų išplėtimą Lietuvoje reikia pradėti kukliai ir pasišventusiai, pradžiai įsteigiant Lietuvos Aukštuosius kursus su specialiais skyriais — fakultetais: Technikos, Medicinos, Matematikos-gamtos, Teisių ir Humanitarinių mokslų. Kursų palaikymui nutarta čia pat Kaune suorganizuoti Aukštųjų mokslų draugiją. Visa tai buvo sugalvota, kad išeitų kompaktiškai, ekonomiškai.
>
> Skubiai atlikus kursų organizacinius darbus, 1920 m. sausio 27 d. įvyko jų iškilmingas atidarymas „Aušros" gimnazijos (vėliau Seimo) rūmuose, gausiai dalyvaujant visuomenės ir valdžios atstovams. Krėsle atneštas, kojų liga sirgęs garbingas mūsų lietuvių kalbos mokytojas ir mokslininkas Jonas Jablonskis (Kuršaitis), prezidiume sėdėdamas ir visų pagarbiai traktuojamas, iš susijaudinimo laiks nuo laiko ovacijų metu apsipildavo

dėkingumo ašaromis. Atidarymo iškilmės praėjo broliškumo, ryžto ir šviesia Lietuvos ateitimi pasitikėjimo dvasioje. Iškilmių dalyviai buvo pagauti gero ūpo, nes matė ir jautė, kad drąsiai užsimoti Aukštieji kursai bus atkuriamos Lietuvos pirmoji aukštųjų mokslų įstaiga — prouniversitetas, pradžia plataus, rimto ir būtino žmonių švietimo. Todėl kursų atidarymo proga kalbėtojai — lietuviai, lenkai, žydai — karštai sveikino iniciatorius ir būsimuosius dėstytojus, pasiryžėlius dirbti be atlyginimo, kad tik pradėjus mokslo ir mokymo darbą, ir linkėjo, atidaromi kursai greit virstų Lietuvos universitetu.

Tuo metu darbo buvo daug, o žmonių dirbti ir lėšų — labai maža. Sunkiai gaunamos lėšos ėjo krašto gynybai. Kursų mokomasis personalas ir studentai dirbo valstybinį darbą įstaigose, o tik vakarais darbavosi kursuose iki vidurnakčio. Nuovargis pusalkanių ir be butų žmonių buvo didelis, bet jausmas, kad dirbi dėl savųjų, dėl mylimos tėvynės pakėlimo, jos gerovės ir garbės atstatymo, kėlė mūsų žmonių gerą ūpą, drąsą ir energiją. Kareivinės ir butai Kaune, pasitraukus apie 1919 m. vidurį paskutiniam majoro Schuermanno okupaciniam korpusui, liko kareivių užteršti, langai be stiklų, krosnys apardytos, trobesiai neremontuoti.

Akštųjų kursų įkūrimo ir Technikos skyriaus suorganizavimui vykdyti išrinkta vadovybė, į kurią įėjo stat. inž. J. Šimoliūnas (Susisiekimo ministerijos organizatorius), mech. inž. K. Vasiliauskas (Švietimo ministro padėjėjas) ir technol. inž. J. Mašiotas (buvęs Vilniaus technikumo inspektorius). Aukštųjų kursų Technikos skyriaus arba fakulteto vedėju buvo Šimoliūnas, sekretorius Vasiliauskas. Jie sudarė Technikos skyriaus mokslo planus, prisilaikydami gyvenimiškesnės dalykų sistemos, kuri leistų studentams lengviau išeiti ir baigti mokslus. Taip buvo praktikuojama Rygos Politechnikos institute. Tą sistemą Šimoliūnas ir Vasiliauskas rekomendavo Aukštųjų kursų tarybai įvesti ir kituose skyriuose, kas buvo priimta.

Mokslo personalas Technikos skyriui buvo renkamas iš aukštuosius technikos mokslus baigusių inžinierių specialistų, turinčių žymų praktikos stažą ir palinkimą dirbti mokslo srityje. Paskaitos privalėjo būti skaitomos lietuviškai. Su terminologija buvo didelių sunkumų visiems, o ypatingai technikams, nes jų srityje buvo viskas nauja ir labai įvairu. Reikėjo krapštytis senovėje ir kalti naujus terminus. Mokslų vystyme lietuvių kalba nepriklausomybės pradžioje (1919-1922, net ir vėliau iki

1927 m.) turėjo didelių sunkumų, o toliau jau palengvėjo, buvo apsiprasta. Dabar jau ginčyjamasi dėl smulkmenų, stovint ant anų laikų ir 1944 m. padėtų pamatų technikos terminologijai, kada visose šakose pasirodė rimtų veikalų su nusistovėjusia ir apvalyta terminologija.

Aukštųjų kursų (toliau AK) mokslo ir kitus bendrus reikalus tvarkė kursų taryba, kurios nariai buvo skyrių vadovybių aktyvūs nariai, dalykų dėstytojai ir Aukštųjų mokslų draugijos pirmininkas. AK taryba rinko AK vadovą, kuris su skyrių (fakultetų) vedėjais sudarė AK vadybą (senatą). Kursų skyriai tvarkėsi savarankiškai ir turėjo reikalingus poskyrius. Technikos sk. poskyriai buvo: statybos, mechanikos ir technologijos. Pirmaisiais ir antraisiais mokslo metais visi trys poskyriai turėjo išeiti bendrus mokslo dalykus kartu, kitais trejais metais — paskirai.

AK Technikos skyriaus pirmieji dėstytojai buvo šie asmenys: 1. J. Šimoliūnas — žemės darbai, statyba, keliai, uostai, masyviniai tiltai; jis taip pat buvo AK ūkvedžiu. 2. K. Vasiliauskas — mechanika, medžiagų atsparumas, statybinė statika. 3. V. Verbickas — paišyba, architektūros formos, ventiliacija, šildymas. 4. T. Šulcas — technikinė braižyba, garo katilai, laivų statyba. 5. Z. Žemaitis — aukštoji matematika; jis buvo AK vadovas pirmaisiais metais. 6. V. Čepinskis — fizika ir chemija. 7. J. Vabalas-Gudaitis — psichotechnika, laboratoriniai tyrimai; jis buvo AK vadovas antraisiais metais. 8. J. Čiurlys — braižyba, mašinų detalės. 9. J. Mašiotas — techninė atskaitomybė ir sąmatos.

Lektoriai ir studentai dirbo rimtai, darė gerą pažangą ir spėjo taip užsirekomenduoti, kad jau 1921 m. gale visuomenėje ir valdžioje buvo plačiai kalbama, kad AK jau esą pribrendę virsti valdišku Lietuvos universitetu. Kursų vadovybei valdžios buvo patarta susirasti Kaune tinkamesnius rūmus universitetui, juos skubiai atremontuoti ir pasiruošti universiteto atidarymo iškilmėms 1922 m. vasario 16-tą. Ir čia teko daugiausia pasidarbuoti lanksčiam Technikos skyriui. Donelaičio ir Mickevičiaus gatvių kampe stovėjo 2-jų aukštų mūriniai rūmai, prieš karą naujai pastatyti prekybos mokyklai. Rūmai turėjo salę, gana dideles patalpas klasėms, kurias pradžioje galima būtų panaudoti auditorijoms, o erdvius rūsius šiaip taip pritaikyti laboratorijoms. Prie rūmų buvo erdvus laisvas kiemas, už

rytinio rūmų galo prie Mickevičiaus gatvės stovėjo mažaverčiai miestelėnų sklypai su senais trobesiais, kuriuos universitetui plečiantis, buvo galima pigiai prisipirkti.

Karo metu tų rūmų patalpos buvo užimtos vokiečių geležinkeliečių reikalams. Čia talpinosi 8-ji geležinkelių direkcija su viršininku plk. Bayeriu. 1919.I.4 mūsų valdžiai persikėlus į Kauną, man, ėjusiam Susisiekimo ministro pareigas, teko greit susipažinti su tuo pulkininku ir jo turėtomis patalpomis. Pavasariop su juo vedžiau pasitarimus dėl perdavimo mums skubiai reikalingų siauruųjų geležinkelių dirbtuvių su jų įrengimais, inventorium ir medžiagomis. Po laimingo dirbtuvių išgavimo, vokiečiams staiga apleidžiant direkcijos patalpas ir išsikeliant į Šiaulius, mano bičiulis gen. Nagevičius tą pat dieną Krašto apsaugos ministro vardu gavo rūmų raktus į rankas ir užėmė buvusios direkcijos patalpas Karo sanitarijos skyriui, kuris išsilaikė tenai iki 1921 m. galo. Tada ministrų kabineto nutarimu mano gerbiamas generolas turėjo perleisti užimtus rūmus universiteto naudai ir persikraustyti į menkesnes patalpas prie Karo ligoninės Vytauto prospekte. Jis labai pyko, bet pakvietus jį į universiteto atidarymo iškilmes, buvo gražiai susitaikyta.

Sudarius rūmų planus pagal natūrą, sąmatas darbams ir atliktų darbų atskaitomybę, šie vieta ir patalpomis tinkamiausi universitetui rūmai Kaune skubos keliu buvo atremontuoti. Čia vėl daugiausiai teko pasidarbuoti AK Technikos skyriaus statybininkams Šimoliūnui ir Verbickui. Viskas užbaigta skirtu laiku, apžiūrėta valdžios atstovų su kursų vadovybe, užgirta ir priimta. 1922 m. vasario 16 d. išpuoštoje, visuomenės veikėjų, valdžios atstovų, Aukštųjų kursų mokslo personalo ir jų klausytojų perpildytoje rūmų salėje Švietimo ministras prof. P. Juodakis iškilmingai paskelbė Lietuvos universiteto atidarymą visų piliečių naudai ir laimei, išvardindamas fakultetus ir jiems vystyti branduolius.

Technikos fakultetui vystyti buvo paskelbtas branduolys šių penkių profesorių: Jonas Šimkus — chemikas, Pranas Jodelė — technologas, Jonas Šimoliūnas — statybininkas, Kazys Vasiliauskas — mechanikas ir Platonas Jankauskas — susisiekimo ir mechanikos specialistas. Prof. J. Šimkus buvo pirmasis Lietuvos universiteto rektorius, o prof. P. Jodelė — pirmasis Technikos fakulteto dekanas. Lietuvos AK mokslo personalas su įsigytomis

mokslo priemonėmis kursuose, Aukštųjų mokslų draugijos garbingo pirmininko prof. Povilo Matulionio bei entuziastingų jos narių dėka, daugumoje tų pačių kursų dėstytojų, perėjo į atitinkamus universiteto fakultetus toliau profesoriauti kartu su naujai čia pasireiškiančiais kolegomis profesoriais. Kursų klausytojai perėjo į atitinkamus universiteto semestrus studentais.

Tai va kokiu būdu, atsikuriant nepriklausomai Lietuvai, buvo pereita prie įkūrimo mūsų garbingo Lietuvos universiteto Kaune, 1930 m. virtusio Vytauto Didžiojo universitetu.

(1956 m. rugsėjo 12 d.)

Prof. Šimoliūno palikime rastas vienas raštelis šiek tiek papildo čia perspausdintą straipsnį apie Aukštuosius kursus:

„Dėstytojai ne tik negaudavo atlyginimo, bet dar patys dėjosi prie šalpos, stodami į specialiai suorganizuotą Aukštųjų mokslų draugiją kursams globoti ir remti žymiais nario mokesčiais. Lėšos buvo kaupiamos ir kitais būdais: loterijomis, rinkliavomis, šaukiantis brolių — sesių amerikiečių pagalbos. Aukštųjų mokslų draugijai vadovavo mokslingas miškininkas P. Matulionis, o jos ūkvedžiu buvo inž. J. Šimoliūnas. Jiedu optimistai, sėkmingai veikė, bendrą gerą ūpą palaikė (. . .). Paskaitos ir pratimai plėtėsi „Aušros" mergaičių gimnazijos rūmuose (tuo vardu pavadinta vėliau, 1923 m. — J. G.), Pašto valdybos senuose rūmuose Laisvės alėjoje, Plentų etc. valdybos patalpose Daukanto g. nr. 7 ir Gamtos tyrimo stotyje Mickevičiaus gatvėje." Prof. Šimoliūnas išsaugojo Aukštųjų mokslų draugijos nario mokesčio kvitą, gautą 1922.I.29 (Priedas nr. 3). Toji draugija buvo įkurta 1919 m. spalio 19 d. Pradedant mokslą kursuose, įstojo 522 klausytojai: 244 tikrieji, kiti laisvieji, neturį brandos atestatų. Kursus likviduojant, buvo 478 klausytojai, 48 lektoriai. Tai nemaži skaičiai ano meto Kaunui.

Prof. Šimoliūno kolega Lietuvos universitete, kaimynas Aukštojoje Fredoje prie Kauno ir po karo Kemptene (Vokietijoje), vėl bendradarbis Unrros universitete Muenchene ir pagaliau bendro likimo draugas emigracijoje (abu gyveno netoli Čikagos) prof. Steponas Kolupaila šitaip rašė kai buvo minima Šimoliūno 85 metų sukaktis: „Inžinierių patriarcho sukaktuvės. . . Akademinę karjerą J. Šimoliūnas pradėjo dar Aukštuosiuose kursuose 1920 m. Jis buvo paskirtas į 1922.II.16 steigiamo Lietuvos universiteto Technikos fakulteto branduolį. Kaip Statybos katedros vedėjas, profesorius Šimoliūnas dėstė pagrindinį statybos kursą, taip pat vandens kelius ir

uostus, iš Hidrotechnikos katedros dalykų. Jis paruošė ir išleido didžiulį 4 tomų statybos kursa (. . .). Tarnaudamas Klaipėdoje ir profesoriaudamas Kaune, jis laikė du butus, o keturias naktis kas mėnesį miegodavo traukiny. Paskaitų nepraleisdavo, ir dar rasdavo laiko aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime — posėdžiuose, susirinkimuose, teatre ir baliuose. Būdamas labai draugiškas su visais, mėgdavo lankyti draugus, studentų pobūvius, pats buvo nepaprastai svetingas ir vaišingas namie" (Draugas, 1963.V.15, nr. 114). Dėkodamas Kolupailai už tą „viešą platų sveikinimą", Šimoliūnas 1963.V.28 atrašė jam laišką. Cituojame to laiško juodraštį, nematę, kaip buvo parašytas išsiųstasis laiškas: „Tai turiu pasakyti, kad visas gražus ilgas straipsnis mane labai gerai nuteikė. Aš į straipsnį žiūriu rupiai, o smulkmenų neanalizuoju. Visą susirašinėjimą aš dabar dedu į aukštą ilgą dėžutę iki pasveiksiu." Dėžutės turinys išsaugotas, o smulkmeniškas Šimoliūnas niekad nebuvo.

Neturint galimybių pasiekti universiteto archyvą, sunku tiksliai aptarti prof. Šimoliūno pareigas ir atliktą darbą universitete, nes turimieji šaltiniai yra spragoti ir ne visada nuoseklūs. Paties Šimoliūno 1946.IV.12 rašytame Curriculum vitae Vokietijoje Pabaltijo universitetui randame: docentas nuo 1922.II.16, extra-ordinarinis profesorius nuo 1936.VI.20, ordinarinis profesorius nuo 1943.XI.15. Knygoje „Lietuvos universitetas. Pirmųjų penkerių veikimo metų apyskaita" (red. S. Kolupaila, Kaunas, 1927 m.) apie Joną Šimoliūną rašoma keliose vietose. Technikos fakulteto mokslinio personalo branduolį sudarė, kaip jau anksčiau minėta, penki profesoriai; čia Šimoliūnas ir Vasiliauskas atžymėti, kaip einą e. o. profesorių pareigas (psl. 38). Iš tos knygos pateikiame daugiau duomenų apie dėstytus kursus ir kitų faktų, susijusių su prof. Šimoliūnu.

Technikos fakultetas pradėjo oficialiai veikti nuo 1922 m. kovo mėn. 6 d. Dekanai — prof. Šimoliūno viršininkai — buvo: P. Jodelė iki 1927 m., K. Vasiliauskas iki 1933 m. ir vėl 1936-1940 m., S. Grinkevičius 1933-1936 m. Iki 1927 m. buvo suorganizuoti 6 kabinetai ir 3 laboratorijos. *Kelių* katedrą pradžioje sudarė: e. o. prof. Jonas Šimoliūnas (nebepridėta „pareigas einąs"), doc. J. Jankevičius, priv. — doc. F. Dobkevičius. Šimoliūnas dėstė *sauskelių ir gatvių* kursą, privalomą statybos skyriaus V-VI semestruose, po 2 val. paskaitų ir po 2 val. praktikos darbų per savaitę. To kurso turinys: a) gruntiniai keliai, jų reikšmė, tipai ir normos, nusausinimo būdai, remontas ir užlaikymas, darbų įrankiai ir mašinos; plentai, jų istorija, projektavimas, pamatas ir viršus, remonto būdai, užlaikymas,

darbų įrankiai ir mašinos, plentų organizacija Lietuvoje; c) miestų gatvės ir priemiesčių plentai. Praktikos darbuose studentai darė gruntinių kelių detalių projektą su skaičiavimais. Jankevičius dėstė geležinkelių kurso I-ją dalį, o Dobkevičius II-ją dalį (psl. 281).

Statybos ir statybinių medžiagų katedros vedėjas buvo ord. prof. P. Jodelė; vyresnieji asistentai: A. Glodenis ir S. Olendzkis, tačiau pagrindinį *statybos* kursą nuo 1922 m. kovo mėn. 6 d. dėstė Šimoliūnas iš Kelių katedros. Technikos fakulteto mokslo planuose statyba įrašyta kaip privalomas visų skyrių III-IV semestrų dalykas. Jis buvo plečiamas savaitinių valandų skaičiumi šitaip: 1922-1924 m. po 2 val. paskaitų, 1924-1927 m. po 3 valandas, o nuo 1927 m. po 4 valandas. Be to, statybos skyriuje buvo po 3 valandas pratybų per savaitę, o kituose skyriuose statybos kurso pratybos nebuvo privalomos, o tik rekomenduojamos po 2 valandas. *Statybos* kurso turinys: statybinės medžiagos, žemės darbai, fundamentai, sienos, stogai, lubos ir grindys, laiptai, durys, tinkavimas, dažymas, stiklinimas ir ventiliacija. Praktikos darbuose studentai atlikdavo trobesių dalių braižymą, iš viso 10 didelių lapų. Be to, statybos skyriaus studentai turėjo dirbti vasaromis prie stambesnių statybų ir patiekti katedrai liudijimus ir darbų apyskaitas. Praktikos darbus (pratybas) vedė pats Šimoliūnas ir Olendzkis.[28] Su studentais buvo ekskursuojama į plytines ir kitas įmones.

Pirmųjų penkerių metų apyskaitinėje knygoje yra duota ir šalutinių prof. Šimoliūno veiklos universitete epizodų. Štai, 1924.VI.14 Fizikos — chemijos rūmų Aleksote kertinio akmens pašventinimo akto reprodukcijoje įskaitomas toks jo parašas: Inž. J. Šimoliūnas, e. o. prof. p. e. Aktą pasirašė 41 asmenys. 1923-1924 m. buvo rengiamos viešos paskaitos Kauno šviesuomenei didžiojoje universiteto salėje po 5 paskaitas per savaitę pavakariais, 5-6 val. Profesorių sąraše yra J. Šimoliūnas. 1924 m. mokomojo personalo komandiruotėse į užsienį randame prof. Šimoliūną be nurodymo, kur ir kada jis keliavo. Iš kitur žinome, kad jis lankėsi Danijoje susipažinti su tenykščių kelių tiesimu ir su uostų statyba. Lankėsi ir Gdynės uoste prie Dancigo, kur buvo naudotos modernios molų konstrukcijos iš gelžbetonio dėžių, pripildytų smėlio. Panaši konstrukcija vėliau panaudota Klaipėdos uoste (Priedas nr. 11). Universiteto profesorių revizitą Suomijon 1927 m. pavasarį atliko 10 profesorių, bet tame sąraše nėra Šimoliūno, dirbusio daugelį metų tame krašte, bet matyt, negalėjusio pasitraukti nuo savo pareigų Klaipėdoje ar kitur.

Pirmieji prof. Šimoliūno studentai, baigę Technikos fakultetą ir gavę statybos inžinieriaus diplomus 1925 m. birželio 13-tą buvo Antanas Vytautas Račiukaitis, Viktoras Snarskis ir Vytautas Vileišis (1929-1934 m. Susisiekimo ministras).[29]

Kitas mums prieinamas svarbus šaltinis yra brošiūra „Vytauto Didžiojo universitetas 1930-1931 mokslo metais", Kaunas, 1931 m., redaktorius nepažymėtas. Paaiškinta universiteto reforma: 1930.VI.7 vyriausybės aktu universitetui suteiktas Vytauto .Didžiojo vardas. Antruoju tos dienos aktu vyriausybė „davė universitetui" naują statutą. Pagal jį, visas vyresnysis mokslo personalas turi gauti Respublikos prezidento paskyrimą. Tas buvo atlikta prieš prasidedant 1930/31 mokslo metams. Technikos fakulteto katedrų ir personalo sąraše Jonas Šimoliūnas randamas Geodezijos ir kelių katedroje docento titulu, o tos katedros vedėjas — e. o. prof. Stasys Dirmantas, tada Aukštųjų karininkų kursų viršininkas, jau parašęs lietuvišką topografijos vadovėlį (išl. 1923 m.); antrasis katedros docentas inž. Juozas Jankevičius. *Statybos* katedros vedėju liko kaip buvęs o. prof. P. Jodelė. Vyr. asistentas S. Olendzkis mirė 1930.XI.21. Jo vieton Statybos katedron vyresniuoju asistentu nuo 1931.III.1 pakviestas inž. Leonidas Gimbutas; jis dirbo Statybos kabinete, vadovavo statybos kurso studentų pratyboms.[30] L. Gimbutui mirus 1932 m. rudenį, prof. Šimoliūnas vėl liko be asistento, o jo apkrovimas paskaitomis buvo didelis. Sauskelių kurso ir pratimų vyr. asistentas 1928-1936 m. buvo inž. Juozas Gabrys, vėliau įsigyjęs daktaratą ir perėmęs sauskelių dėstymą.

1934 m. rudens semestro kalendorius, išleistas VDU Kaune, pateikia Technikos fakulteto tvarkaraštį, kur doc. J. Šimoliūnui skirti šie dalykai:

Pirmadienį 8-10 val. Vandens keliai, IV kursas, statybos sk.
10-12 val. Statyba, II kursas, statybos ir technologijos skyriai.
16-18 val. Statybos pratimai, stat. ir techn. sk.

Antradienį 10-12 val. Statyba, II kursas, stat. ir techn. sk.
16-18 val. Hidrotechnikos projektas (pratimai), IV kursas, statybos skyrius.
18-20 val. Vandens keliai (pratimai, IV kursas, statybos skyrius.

Trečiadienį 10-12 val. Hidrotechnikos įrengimai, III kursas, visi skyriai, išskyrus architektūros.

Šeštadienį 10-12 val. Vandens keliai, IV kursas, statybos sk.

1933/34 mokslo metais statybos pratimų asistentu buvo inž. Jonas Kuodis iš Tiltų katedros.[31] Hidrotechnikos ir vandens kelių projektų (pratimų) asistentu iki 1940 m. vasaros buvo inž. Vladas Merkys. Statybos kabinetui vadovavo pats Šimoliūnas iki 1940 m., kada tos pareigos buvo pavestos inž. Juozui Milvydui.[32] 1931 m. Technikos fakultetas buvo perkeltas į naujus rūmus Aleksoto Linksmakalnyje. Nuo 1936 m. rudens į universiteto ūkio tarybą įėjo prorektorius P. Jodelė pirmininku ir nariais: V. Jurgutis, J. Žilinskas, K. Sleževičius, J. Šimoliūnas ir universiteto kanceliarijos viršininkas Z. Gurevičius (vėliau sutrumpinęs pavardę į Gurą). Ūkio taryba posėdžiavo 179 kartus per 5 metus (1927-1931 m.); nepasakyta, kiek posėdžiavo Šimoliūno kadencijoje, bet ir čia, matyt, darbo būta apsčiai.[33] Prof. Šimoliūnas buvo labai tinkamas administracinėms koordinavimo pareigoms, ir dėl to kviečiamas į tokias komisijas ar tarybas per visą savo akademinės karjeros laiką.

1934 m. pavasario semestre VDU turėjo 4030 studentus; 639 studijavo Technikos fakultete, kurių tarpe buvo tik 6 moterys. Netrukus, turbūt 1936 m., Šimoliūnui buvo suteiktas e. o. profesoriaus titulas. Tuo metu jis jau buvo pilnai atsidėjęs universitetiniam darbui. Kol jam reikėjo dirbti trijose vietose — Kaune, Klaipėdoje ir Šventojoje, tai akademiniam darbui stigdavo laiko. Traukiniu iš Kauno į Klaipėdą yra 320 km su vingiais. Studentai pastebėdavo, kad seniau Šimoliūnas savo kursus skaitydavo iš tų pačių užrašų metai po metų, mažai atnaujindamas juos technikos pažanga ir naujausia literatūra. Gal tuo galima būtų paaiškinti laikiną Šimoliūno nesėkmę universitete, kai 1930 m. buvo perklasifikuojami universiteto dėstytojai. Antra vertus, atsistatančio krašto sąlygos nebuvo palankios izoliuotam akademiniam darbui. Trūkstant patyrusių inžinierių projektams vykdyti ir kai kuriose srityse stingant universiteto dėstytojų, daug kam reikėjo prisiimti po keletą pareigų. Toks buvo ir energingasis nepavargstantis Jonas Šimoliūnas, pasižymėjęs ypatingu sąžiningumu. Keičiant mokslo planus, įvedant didesnę specializaciją ir prisiauginus naujo personalo, vyko ir kursų pakeitimai. Atsirado daugiau inžinierių, galinčių dirbti statybose ir įstaigose, kurie profesoriams leido koncentruotis į akademinius darbus.

Studentų korporacijos ir draugijos, o jų buvo daug, pasirinkdavo sau globėjų ir garbės narių visokiais titulais iš profesūros. Pasirinkimą nulemdavo profesorių autoritetas, populiarumas, politinės pažiūros ar ideologija. Prof. J. Šimoliūnas buvo šitaip pagerbtas net keturių korporacijų dar nepriklausomybės laikais. Karo okupacijose studen-

tų organizacijos viešumoje nebeveikė. *Šarūnas* korporacija, įsteigta 1929 m., buvo nepolitinė ir siekė pažinti lietuviškąjį studentijos charakterį, o jį atradus, laikytis atitinkamų tradicijų. Šimoliūnas buvo šarūniečių tėvūnas (globėjas). Žemaičių studentų korporacija *Samogitia,* įsteigta taip pat 1929 m., pasikvietė Šimoliūną garbės filisteriu. Taip pat ir *Fraternitas Baltiensis* korporacija, įsteigta 1933 m., išsirinko profesorių Šimoliūną garbės filisteriu. Jų tikslas buvo siekti lietuvių, latvių ir estų susiartinimo. Vėliau Amerikoje Šimoliūnas buvo išrinktas studentų ir inžinierių *Plieno* vyrijos vyru — globėju (garbės nariu). Daugelis VDU studentų korporacijų tęsia savo tradicijas išeivijoje, kol dar yra gyvų korporantų ar filisterių. Sovietinėje Lietuvoje joms neleidžiama veikti. Prof. Šimoliūnas mėgo studentų ir filisterių susirinkimus bei jų pramoginius pobūvius. Jis mokėjo bendrauti su jaunesniaisiais ir buvo populiarus akademinėje jaunuomenėje. Apie jo ryšį su *Jūros* korporacija skaitysime toliau, kur rašoma apie Jūros dienas.

1939 m. spalio 10 d. Vilnius grįžo Lietuvai kartu su neprašytomis sovietų kariuomenės bazėmis Lietuvoje. Prityręs koordinatorius prof. J. Šimoliūnas buvo pakviestas į Vilniaus universiteto perėmimo komisiją, kurios pirmininku ir Vilniaus universiteto valdytoju buvo prof. Ignas Končius. 1940 m. sausio mėnesį į Vilniaus universitetą iš Kauno buvo perkelti Teisių ir Humanitarinių mokslų fakultetai, o vasarą ir Matematikos-gamtos. Technika ir medicina liko Kaune, taip pat ir Teologija-filosofija. 1939/40 metai universitete buvo gana normalūs, nors II-sis pasaulinis karas jau siautė Vakaruose. Prof. Šimoliūnas perdavė Vandens kelių ir uostų projektams vadovauti naujam asistentui inž. Juozui Daniliauskui, įgijusiam praktikos Latvijos Kegumo hidroelektrinės statyboje. Sekančiais metais Daniliauskas gavo dėstyti Hidrotechnikos įrengimus vyresniojo dėstytojo titulu, o 1941 m. vasarą buvo pakeltas adjunktu — profesorium ir paskirtas Hidrotechnikos katedros vedėju.[34] Jo asistentu nuo 1943 m. pradžios buvo inž. Vytautas Izbickas.[35] Vandens kelių kursą VII ir VIII semestre dėstė prof. Šimoliūnas ir po 1940 m. fakulteto reformos. Svarbiausias prof. Šimoliūno padėjėjas Statybos katedroje 1937-1941 m. buvo inž. Juozas Milvydas, nuo 1940 m. vyr. dėstytojas ir Statybos kabineto vedėjas.

Dekanui vadovaujant, 1939/40 mokslo metais buvo paruošta Technikos fakulteto reforma. Vieton vieno fakulteto įkurti du: Statybos ir Technologijos. Padidintas katedrų skaičius. Paskutinis *Technikos* fakulteto tarybos posėdis įvyko 1940 m. rugpjūčio mėn. 5

d., o pirmasis *Statybos* fakulteto posėdis rugpjūčio 21 d. Statybos fakulteto dekanu rugpjūčio 28 d. buvo paskirtas prof. Steponas Kolupaila. Fakulteto įstaigos perkeltos iš Aleksoto į Didžiuosius ir į Pirmuosius universiteto rūmus Donelaičio gatvėje rugsėjo mėn. 19-tą, o paskaitos pradėtos spalio 2 d. Rektorius buvo prof. Antanas Purėnas. Prof. Šimoliūnas liko perorganizuotos Statybos katedros vedėjas. Buvęs jo Statybos kursas padalintas į penkis labiau specializuotus. Jiems dėstyti priimta jaunesnių lektorių. Tuo laiku Statybos katedra turėjo aptarnauti apie 300 abiejų fakultetų III/IV semestro studentų ir mažiau vyresniųjų. Šimoliūnas pasiliko sau pagrindinį Trobesių konstrukcijų kursą statybos skyriaus III/IV semestre po 4 savaitines valandas, o šiek tiek sutrumpintą panašų kursą Statybos enciklopedijos vardu Technologijos fakulteto III/IV semestre po 2 savaitines valandas dėstė Juozas Milvydas. Jis taip pat vadovavo prof. Šimoliūno ir savo kursų trobesių konstrukcijų pratimams. Pamatų ir pagrindų kursas V/VI semestre pavestas dėstyti vyr. asistentui inž. Kaziui Vilčinskui. Sąmatas ir atskaitomybę dėstė Milvydas. Seniau Statybos kurso pratimų programa apėmė 8 didelius lapus brėžinių, atliktų tušu ir dar padažytų spalvomis. Milvydas pakeitė tų pratimų programą praktiškesne linkme. Vieton paskirų detalių kopijavimo iš knygų ir kitų brėžinių, studentas turėjo individualiai pagaminti darbo brėžinius duotam trobesio projektui, kurie buvo vis kitokie. Pratimai apėmė 12-15 mažesnių lapų, atliktų pieštuku. Prie to reikėjo pridėti elementarius skaičiavimus (stogo, laiptų, perdangų), kas buvo dėstoma Trobesių konstrukcijų kurse. Trobesių konstrukcijų kabineto vedėjo pareigas prof. Šimoliūnas perdavė Milvydui. Gavęs erdvesnes patalpas Pirmųjų rūmų antrajame aukšte, kabinetas galėjo geriau eksponuoti modelių ir pavyzdinių brėžinių rinkinius, susitvarkyti parankinę biblioteką ir aptarnauti studentus. 1940.IX.15 Statybos katedros laborantu priimtas studentas Jurgis Gimbutas. Jam pavesta dirbti prof. Šimoliūno ir kabineto vedėjo Milvydo žinioje — pagelbėti tikrinant studentų brėžinius ir tvarkytis kabinete, o kartu atlikti savo diplominį projektą.[36]

1940/41 mokslo metais universitetas turėjo dirbti sovietinės okupacijos kontrolėje. Normalus akademinis darbas buvo sutrukdytas. Mokslinis personalas dar buvo išlikęs lietuviškas su mažais pakeitimais. Visas personalas buvo suskirstytas į keturias grupes, kurių priekyje stovėjo bolševikinės valdžios paskirti prievaizdai, vad. proforgai iš to paties personalo eilių. Statybos katedros personalas

pateko grupėn, kurios proforgą vykusiai suvaidino architektas vyr. dėstytojas, vėliau adj. — profesorius Jonas Kovalskis, niekam nekenkdamas. Tarp studentų pasitaikydavo provokatorių arba individų, reikalaujančių sau ypatingų lengvatų dėl jų pozicijų studentų vykdomajame komitete ar kitose komunistų kontroliuojamose organizacijose. Mokomasis personalas turėjo būti atsargus ir kantrus. Studentų komiteto atstovas dalyvaudavo fakulteto tarybos posėdžiuose, lyg koks seklys. Visa profesūra ir administracinis personalas turėjo lankyti marksizmo — leninizmo paskaitas Pirmųjų rūmų salėje, kurias skaitė oratorius Kursanovas rusų kalba. Be to, reikėdavo dalyvauti mitinguose, kur pakalbėdavo ir pats Justinas Paleckis, ir bolševikuojantieji studentai. Tai buvo sunkus jungas ypatingai vyresniems profesoriams, kaip Šimoliūnas. Jis mokėjo pergyventi visa tai šaltai ir dar kitus apramindavo, viltingai paguosdavo. Spalio revoliucijos ir Gegužės pirmosios švenčių paraduose reikėjo žygiuoti ne tik studentams, bet ir profesoriams, sugaišti po visą pusdienį. Daug lietuvių studentų, praeidami pro valdžios tribūną, nusisukdavo ir neplodavo. Jaunesniajam mokslo personalui reikėdavo kiekvieną sekmadienį iš eilės dežuruoti universiteto rūmuose, lyg kad tam neužtektų nuolatinių samdytų sargų. Prof. Šimoliūno laborantui teko dežuruoti Aleksoto Fizikos-chemijos institute kaip tik birželio 22 d., kada buvo subombarduota greta esantis aerodromas. Šimoliūno archyve rastas būdingas bolševikmečio dokumentas, pasirašytas Statybos fakulteto dekano 1941.IV.8: prašoma Butų ūkio valdybos leisti prof. Šimoliūnui turėti papildomą gyvenamą plotą, 20 kv. metrų, arba atskirą darbo kambarį, nes pagal sovietinį įstatymą universiteto profesorius turėjo teisę į didesnį plotą, negu paprastoji 9 kv. metrų norma žmogui.

1940/41 mokslo metais Statybos fakultete studijavo šie prof. Šimoliūno studentai: Brakas (ištremtas Sibiran 1941 m. birželio mėn.), Algirdas Gaigalas, Vytautas Izbickas, Kazys Kraujalis, Vyt. Kutkus, Bronė Lukštaitė, Juozas Macevičius, Izidorius Mališka, Jonas Puišė-Puiša, Stefanija Statkevičiūtė, Jonas Steikūnas, Jurgis Stulpinas, Kazys Šešelgis, Skaistutis Šlapelis, Kostas Tymukas, Antanas Vaičaitis, Jurgis Valaitis. Tai tik maža dalis visų, kiek prisimenu.

Prasidėjus karui tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos, Statybos katedra skaudžiai nukentėjo: 1941 m. birželio mėn. 25 d. partizanų kautynėse tragiškai žuvo vyr. dėstytojas Juozas Milvydas. Tą rudenį mokslo metai pradėti pavėluotai, spalio mėnesį nuo III semestro. Nauji studentai nebuvo priimami, tai I-sis semestras pradėjo dirbti

tik po Kalėdų „Suaugusiųjų instituto" priedangoje. Laikinoji Lietuvos vyriausybė paskyrė rektorium prof. inž. Julijoną Gravrogką, o Statybos fakulteto dekanu prof. inž. Steponą Kairį. Dėl konflikto su vokiečių okupacine valdžia Kairys turėjo pasitraukti iš dekano pareigų, o jo vieton 1942.XI.11 buvo pakviestas prof. inž. Stasys Dirmantas. Vokiečių kariuomenė tuoj pat užėmė Fizikos-chemijos instituto rūmus Aleksote ir dalį auditorijų bei braižyklų abiejuose Donelaičio gatvės universiteto rūmuose. Trobesių konstrukcijų kabinetas laikinai paliktas Pirmuosiuose rūmuose, bet neteko braižyklų ir auditorijų. Teko bėgioti į Didžiuosius rūmus, kur susispaudė abu techniškieji fakultetai. Prof. Šimoliūnas turėjo perimti Statybos kabineto vadovavimą ir dėstyti Statybos enciklopediją šalia savo pagrindinio Trobesių konstrukcijų kurso. Gimbutui pavedė vadovauti Trobesių konstrukcijų pratimams. Buvusį Milvydo Sąmatų ir atskaitomybės kursą fakulteto taryba sujungė su nauju Statybos darbų organizacijos kursu VII/VIII semestre ir pavedė jį skaityti naujam lektoriui inž. Eugenijui Manomaičiui. Jis jau buvo prityręs organizatorius, vadovavęs Panevėžio cukraus fabriko statybai ir kitur.[37]

1941 m. rudenį Statybos katedron kaip laborantai buvo priimti du studentai: Justinas Mikuckas ir Antanas Pacevičius. Jie pagelbėdavo pratimuose, o Mikuckas dar asistuodavo prof. Šimoliūnui paskaitose, pabraižydamas ant lentos iliustracijas. Prof. Šimoliūnas retai teateidavo į kabinetą, kada būdavo tikrinami studentų pratimų brėžiniai. Pasakydavo, o-to-to, broliuk gerai, ir išeidavo. Nekviesdavo personalo narių į savo paskaitas ir nelankydavo kitų profesorių paskaitų — buvo individualistas. Šiaip jau anksčiau reformuotieji mokslo planai išliko be žymesnių pakeitimų iki pat 1944 metų. Mokomasis personalas buvo gerokai apkrautas, nes tuo metu studentų skaičius buvo paaugęs. Tokiu būdu nors laikinai universitetas galėjo apsaugoti studijuojantį jaunimą nuo priverstinių darbų Vokietijoje ar užfrontėje. Karas — griovimų ir naikinimų metai. Bet kartais ir jis žmogui numeta gerą trupinį: susidarė gana palankios sąlygos užsisakyti techniškų knygų iš Vokietijos. Valiuta markėmis tuo laiku buvo pigi, nes buvo atremta į spekuliacines maisto ir prekių kainas, o knygos buvo parduodamos oficialia kaina. Profesūra ir studentai galėjo papildyti savo profesines bibliotekas.

Iš karo meto studentų, lankiusių Statybos katedros paskaitas ir pratimus, prisimenamos šios pavardės: Baukys, Eduardas Budreika, Kozmas Balčiauskas, Br. Garunkštis, Čakaitė, Zigmas Gavelis,

Mackevičiūtė, Napoleonas Martinka, Mazingas, Motiejūnas, Krištaponis, Kostas Nenortas, Alfredas Kulpavičius, Narbutas, Juozas Stašaitis, Stelingis, Albinas Strazdas, Taletavičius, Vizbaras, Vytautas Žiaugra. Laborantai Mikuckas ir Pacevičius, apgynę diplominius projektus 1942 m. rudenį, mokslo personale įteisinti kaip jaunesnieji asistentai. Mikuckas liko dirbti su prof. Šimoliūnu ir Gimbutu, kuriam nuo to rudens pavesta dėstyti Statybos enciklopedijos kursas V/VI semestre technologams su atskirais pratimais. Pacevičius perėjo pas adj.-prof. V. Verbicką Šildymo ir vėdinimo kurso ir pratimų asistentu V/VI semestre ir ėmė ruoštis to meto naujai oro kondicionavimo (vėsinimo ir drėkinimo) specialybei.

Vokiečių okupacinės valdžios švietimo skyriaus vyrai susigalvojo darbų savo reikalingumui pateisinti ir fronto išvengti. Universiteto profesūrą jie įpareigojo imtis vad. karui svarbių (kriegswichtig) mokslinių temų ir periodiškai tikrinti tų darbų progresą. Prof. Šimoliūnas pasiūlė kelias studijas, pvz., molio statybos patobulinimai, vyr. asistentas Gimbutas — lietuviškai vokišką techninį žodyną ir žemės ūkio pastatų stogų konstrukcijas. Prie tų temų paruošimo dar prirašėm asistentą Mikucką, o prie žodyno dr. Joną Grinių iš architektūros skyriaus ir jaun. asistentą Romualdą Dačinską iš hidrotechnikos skyriaus. Tų temų pristatymas, žodinis apgynimas posėdžiuose, o vėliau progreso ataskaitos gerokai gaišino ir taip jau nenormaliose sąlygose perkrautą personalą. Posėdžiuose su vokiečiais prof. Šimoliūnas ir Gimbutas gynė Statybos katedros planus gana sklandžia vokiečių kalba, išmokę ją jaunystėje. Moksliniam personalui tie biurokratai atnešė tiek naudos, kad pripažinus tyrinėjimų temą „A" — kriegswichtig, o „B" — aufbauwichtig, buvo gaunama alga ir maisto kortelės.

1943 m. kovo 17-tos rytą radome prie visų universiteto rūmų ginkluotas vokiečių sargybas ir prie durų prisegtus raštelius vokiečių ir lietuvių kalbomis: „Valdžios parėdymu uždaryta", be parašo. Raštelai spausdinti spaustuvėje. Tai buvo trečiadienį. Įeiti vidun nebeleido. Tą pačią dieną vokiečių kontroliuojamoje spaudoje trumpai paaiškinta, kad Vilniaus ir Kauno universitetai uždaromi dėl nelojalios lietuvių inteligentijos laikysenos. Vokiečiai bandė sumobilizuoti daugiau žmonių, ypač jaunimo užfrontės ir pramonės darbams, o lietuvių visuomenė tas pastangas sabotavo. Kariuomenė užėmė Didžiuosius ir Pirmuosius universiteto rūmus, bet paliko Medicinos fakulteto rūmus Mickevičiaus g. ir Tyrimų laboratorijas Vydūno alėjoje. Paaiškėjo, kad tasai universiteto uždarymas buvo tik

pusiau oficialus, nes ir toliau buvo toleruojamas lyg ir privatus profesorių ir studentų darbas kitose patalpose.

Rektorius ir kasininkas įsitaisė V. D. Kultūros muziejaus proistorės skyriuje pas R. Jablonskytę. Ten susirinkdavo visų fakultetų profesūra ir studentai informacijų. Statybos ir Technologijos fakultetų įstaigos išsiskirstė, kur kam pavyko. Trobesių konstrukcijų kabineto inventorių perkėlėm į prof. Šimoliūno namus Aukštojoje Fredoje. Jam teko nemažai palakstyti, kol gavo sunkvežimį. Studentams padedant, pervežėm visa, kas buvo svarbiausia vienu kartu. Paskaitas ir pratimus tęsėm Medicinos fak. anatomikumo kaimynystėje, senuosiuose Aukštesniosios technikos mokyklos namuose ir Amatų mokykloje Mickevičiaus gatvėje. Kartais pasinaudodavome ir prof. Šimoliūno namais. 1943 m. vasaros pradžioje čiek tiek atsigavome. Įsitikinom, kad universiteto uždarymas nebuvo griežtai vykdomas. Tarnautojai ir profesūra negavo jokių raštų, kad būtų atleisti iš tarnybos, algas ir toliau mokėjo. Vadinasi, dirbkim, kol galim. Tą vasarą atostogų neturėjo nei studentai, nei profesoriai. Ir karo eiga nieko gera nežadėjo. Spaudoje pasirodė žinučių, kad profesūra įsijungusi į karui svarbius mokslo darbus. Vienas tokių svarbių darbų buvo profesorių ir studentų talka pasigaminti malkų kitai žiemai. Malkų reikėjo likusioms universitetų patalpoms apšildyti ir personalui asmeniškai.

Kuro komisijos pirmininkas prof. Šimoliūnas to darbo ėmėsi labai uoliai. Miške netoli Birštono buvo įrengta stovykla dviem savaitėm, o jos komendantu pakviestas skautininkas prof. Kolupaila. Miško kirtimo talkoje dalyvavo jauni ir seni, net ir pats prof. K. Vasiliauskas, buvęs dekanas. Rudenį turėjom išsikrauti dideles malkų pliauskas iš geležinkelio vagonų Kauno žiemos uosto stotelėje, esančioje netoli Mickevičiaus gatvės. Visa tai buvo sklandžiai suorganizuota profesorių Šimoliūno ir Kolupailos, tinkamai išnaudojant pažintis su vokiečių karininkais. Buvęs universiteto kanceliarijos viršininkas prisiminė kuro akciją šitaip: „Didžiausias organizatorius — entuziastas buvo ūkio tarybos narys inž. Jonas Šimoliūnas. Norėdamas gauti virtuves ir palapines (miško stovyklai, — J. G.), jis pasikvietė du atitinkamos vadybos vokiečius karininkus, gražiai juos pavaišino mano bute. Tam reikalui J. Šimoliūnas kažkur gavo didelį kumpį, o iš Medicinos fakulteto gavome spirito."[38]

1943 m. vasarą ir rudenį studentai buvo labai uolūs, stengėsi užbaigti pratimų darbus, gauti įskaitas ir išlaikyti egzaminus. 1943 m. Statybos fakultetą baigė ir gavo diplomus 55 asmenys. Technologijos

fakultetą baigė 39 asmenys.[39] Atsirado du vokiečių karininkai, kurie nepritarė civilinės okupacinės valdžios represijoms prieš universitetą. Tai buvo majoras von Halle ir kapitonas Rosenbladt (suomių kilmės, tad radęs bendrą kalbą su prof. Šimoliūnu). Tie karininkai pagelbėjo pergabenti dalį Statybos fakulteto bibliotekos į Šimoliūno namus 1943 m. lapkričio mėnesio 22 dieną. Prof. Kolupailos dienoraštyje užrašyti šie svarbesnieji 1943/44 mokslo metų įvykiai: 1943.VIII.5 senato posėdis; VIII.9 Statybos fakulteto posėdis prof. Šimoliūno namuose; VIII.13 diplominių projektų gynimas; nuo IX.11 paskaitos; X.18-21 ir XI.22 kraustoma universiteto biblioteka; XI.19 ir XII.15 Statybos fakulteto tarybos posėdžiai ir diplominių projektų gynimas; XII.29 ir 30 d. — 19 diplominių projektų; 1944.I.26 Technikos kongresas Kaune su ekskursija į Petrašiūnus; III.3 posėdis vokiečių Technisches Hauptamt įstaigoje dėl universiteto personalo mokslo darbų; III.15 ir 31 d. Statybos fakulteto posėdžiai; VI.2 ir 28 Statybos fakulteto posėdžiai ir diplominių projektų gynimas; VII.1 paskutinis kartas savo (Kolupailos, — J. G.) Hidrometrijos kabinete Šimoliūno namuose. Minėtuose įvykiuose dalyvavo prof. Šimoliūnas, o dažnai ir J. Gimbutas, kaip fakulteto tarybos narys. Statybos katedros personalas tuo pačiu metu turėjo „apsaugines tarnybas" kitose įstaigose: Kelių, Geležinkelių, Statybos valdybose ar „Statybos" bendrovėje.

1944 m. gegužės-birželio mėn. visi buvom išgąsdinti naujos areštų bangos: vokiečiai pačiupo ir išvežė į koncentracijos stovyklą Technologijos fakulteto dekaną dr. Adolfą Damušį, asistentus inž. Izidorių Mališką ir chem. Jurgį Valiulį. Tačiau ir tokioje atmosferoje prof. Šimoliūnas išlikdavo ramus ir patikimas patarėjas savo aplinkoje. Paskutinis diplominių projektų gynymas įvyko 1944 m. liepos 5 d. Kaip ir anksčiau, diplominių projektų gynimai buvo atviri visiems, kas tik norėjo pasiklausyti ir pamatyti projektinius brėžinius. Jie būdavo iš anksto iškabinami auditorijoje ar kitur, o tą dieną Medicinos fakulteto rūmuose. Statybos fakulteto dekanas prof. Dirmantas viešai palinkėdavo jauniesiems inžinieriams sėkmės, dirbant Lietuvai. Tokia buvo VDU tradicija.

Amerikoje prof. Šimoliūnas padarė savo buvusių asistentų sąrašą. Iš devynių keturi pasiekė profesūros, keturi gavo daktaratus. Jis ragino asistentus specializuotis ir pasirinkti temas disertacijoms. J. Gimbutui prof. Šimoliūnas siūlė susidomėti senųjų Lietuvos kaimų tradicine statyba, rodydamas pavyzdžiu vokiečio inž. Hans Soederio daktarinę disertaciją „Das Dorf Tritschuny im litauisch — weissru-

thenischen Grenzgebiet" (Darmstadt, 1918 m.). Gimbutas tuojau pradėjo rinkti atitinkamą dokumentinę ir iliustracinę medžiagą, aplankė senus kaimus visose Lietuvos etnografinėse srityse ir pradėjo ruošti disertaciją apie XIX amžiaus stogų konstrukcijas ir formas, kurią baigė ir apgynė 1948 m. jau Vokietijoje, Stuttgarto Aukštojoje technikos mokykloje. Tai buvo pirmoji lietuvio disertacija, skirta lietuviškajai namotyrai. Ir ji atsirado prof. Šimoliūno dėka. To darbo konsultantas buvo prof. Šimoliūno kolega ir dekanas Pabaltijo universitete, Pinneberge, prof. dr. Pauls Kundzinš, buvęs Latvijos universiteto Architektūros fakulteto dekanas ir etnografinio oro muziejaus steigėjas.

Atsipalaidavęs nuo darbų Lietuvos pajūrio uostuose, prof. Šimoliūnas galėjo visiškai atsidėti savo dėstomajam Statybos kursui ir parašyti išsamų keturių tomų veikalą. Jo pirmasis „Statybos" tomas (statybos medžiagos) buvo išspausdintas Kaune 1937 m. „Spindulio" bendrovės spaustuvėje; leidėjas nepažymėtas. Ant viršelio autorius pristatytas taip: Stat. inž. Jonas Šimoliūnas, Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakulteto vyr. mokslo personalo narys, Statybos kurso dėstytojas. Knyga turi 272 puslapius, 622 paveikslus.

Pirmojo tomo įžangoje autorius išdėsto savo pažiūrą į statybos mokslo reikšmę ir parašo kelis autobiografinius epizodus. Kai ką pacituojame: „Žmogus pats yra gamtos dalelė. Visa, kas žmogui reikalinga, gamta turi savyje ir gali jam duoti, tik reikia mokėti imti, tinkamai pasigaminti, naudotis. Čia tai, pasirodo, ir reikalingi yra įvairūs technikos mokslai, kurių tarpe žymią vietą užima bendroji statyba (. . .(Po Didžiojo karo (1914-1918) daug kur žmonės nusilpo, suvargo, ir namų statyboje įsiviešpatavo nauji reikalavimai: greičiau, pigiau, švariau, sveikiau — daug saulės ir kiek galint daugiau oro (. . .) Jei sienos mūrijamos su cementiniu skiediniu arba daromos iš betono, tai jos greit sukietėja, džiūsta, ir visi darbai gali būti baigti per vienerius metus, ar net ir per kelis mėnesius, kaip buvo pastatyta 1936 m. IX-XII mėn. V.D. universiteto Technikos fak. laboratorija (apie 8000 kūb. metrų), kur autoriui teko dirbti kaip statybos komisijos pirmininkui (. . .) Šiam Statybos kurso leidiniui medžiagos parinkimas ir sugrupavimas yra padarytas pagal dabar esamas kursui dėstyti sąlygas."

„Statybos" II-sis tomas buvo išleistas ten pat 1939 su tuo pačiu autoriaus pristatymu. Knyga turi 248 puslapius, 620 paveikslų. Jos įžangoje autorius trumpai primena I-jo tomo turinį ir aptaria šio II bei būsimo III-jo tomų apimtį. III-sis „Statybos" tomas išleistas 1940

m. ten pat, tik pirmajame viršelio puslapyje pridėta: Kauno u-to Statybos fakulteto leidinys. Tos informacijos nėra antrajame, vidiniame viršelyje; matyt, nutarimas pažymėti leidėją buvo padarytas, išspausdinus knygą, bet jos dar neįrišus į viršelius. III-me tome prie autoriaus pavardės parašyta kiek kitaip negu anksčiau: Prof. stat. inž. Jonas Šimoliūnas, Kauno universiteto Statybos fakulteto Statybos kurso dėstytojas. Universiteto vardo pakeitimas iš VDU į Kauno padarytas bolševikų valdžios 1940 metais. To tomo įžangoje tik trumpai pasisakyta apie visų tomų turinį. Knyga turi 240 psl., 564 paveikslus.

Paskutinysis, IV-sis „Statybos" tomas pasirodė 1943 m. pavasarį, labai kritišku laiku, kada vokiečių okupacinė valdžia uždarinėjo universitetą ir visaip trukdė jo personalui. Neaišku, kokiu būdu prof. Šimoliūnui pavyko tuo laiku gauti leidimą ir popierių stambiai knygai išspausdinti. Tomas turi 672 puslapius, labai daug, net 2186 paveikslus. Visi keturi tomai turi puslapių numeraciją iš eilės, iš viso 1432 psl., 3992 paveikslus tekstuose. Paskutiniojo tomo „Įžangą" perspausdiname ištisai su nežymiais rašybos pataisymais:

> „Statybos veikalo I tome — „Statybos medžiagos" — supažindinama su svarbiausiomis statybos darbams medžiagomis ir jų žymesniais savumais. Veikalo II tome nušviečiami žemės darbai, pamatai ir jiems pagrindai, medinių, geležinių ir gelžbetoninių polių paruošimo ir kalimo darbai, betonavimas ir įzoliavimas. III tome išdėstoma, iš kokių medžiagų ir kaip reikia konstruoti sienas ir jų angas, išnagrinėjant: mūrines, ortarpines, plūktines, medines, skeletines (fachverkines), apmušalines, geležines, stiklines ir pertvarines sienas.
>
> Šiame paskutiniajame, ketvirtame, tome nagrinėjama: stogai ir bokštai, jų formos, tvirtumo konstrukcijos, jų skaičiavimai, stogų padengimai ir medinių konstrukcijų tobulėjimo apžvalga; lubos ir grindys, arba perdangos; laiptai, durys ir langai; tinkavimas, dažymas, apmušalai, stiklavimas; sanitariniai bei ūkiniai įrengimai. Gelžbetonio ir plieno konstrukcijos čia mažai liečiamos, nes joms gvildenti yra atskiri kursai.
>
> Reikia pastebėti, kad statybos arba trobesių konstrukcijų sritis yra labai plati ir įvairi, reikalinga plačios, komplikuotos terminologijos. Kurso dėstymo metu visą laiką (nuo 1920 m.) buvo galvojama apie tinkamesnius statybos darbų, medžiagų, įrankių, konstrukcijų ir kt. terminus. Jų daugelį teko visai naujai sudaryti, stengiantis trumpiau, tiksliau išreikšti dalymų esmę.

Kad veikalą skaitantiems būtų aiškiau, suprantamiau, greta svarbesnių terminų skliausteliuose yra pridėti vokiški ir rusiški terminai; jie daug kam paaiškins lietuviškus, palengvins naudotis vokiečių ir rusų techniškąja literatūra, padės arčiau pažinti kaimynų mokslą ir praktiškus darbus, todėl manau, kad tai bus dviguba nauda.

Nepaprasto laiko aplinkybėmis baigdamas šį paskutinį „Statybos" IV t., esu labai dėkingas VDU Statybos fakulteto tarybai, dekanatui ir redakcijos komisijai už parodytą palankumą ir pagalbą mano pasiryžimui užsimotą statybos veikalą šiuo tomu baigti.

Šiąja baigimo proga pasinaudodamas, taip pat reiškiu padėką savo katedros jaunesniems kolegoms asistentams, diplomuotiems inžinieriams J. Gimbutui ir J. Mikuckui, teikusiems mano darbui vienokios ar kitokios paramos; dirbusiems braižytojams — stud. J. Šidagiui, technikui P. Šebedinui ir kt.; „Spindulio" spaustuvės administracijai ir jos bendradarbiams, ypač kruopščiam ir sumaniam rinkėjui p. M. Baliui.

1943.II.20.

Autorius.

Matome, kad savo įžangoje prof. Šimoliūnas nepaminėjo karo ar okupanto, tik užsiminė „nepaprasto laiko aplinkybes". Matyt, kad cenzūra perdaug nesikišo į tokios techniškos knygos turinį. IV tomo abiejuose viršeliuose vienodai pažymėta: V. D. Universiteto Statybos fakulteto leidinys, Kaunas, 1943. Vidinėje viršelio pusėje apačioje smulkiu šriftu parašyta: Kauen — Wilnaer Verlags — u. Druckerei — Ges. m. b. H. Tai yra vienintelė vokiečių okupacijos žymė toje knygoje. Prof. Šimoliūnas rašė ir iliustravo savo „Statybos" tomus beveik be asistentų pagalbos. Nematydavome jo dirbant prie savo veikalo Statybos kabinete. Jam geriau patiko dirbti savo namuose. Nesiūlė jis perskaityti rankraščius prieš spausdinimą, neprašė skaityti korektūrų ar surašyti indeksą, kas būtų buvę normalu. Tad ir padėka knygos įžangoje neužtarnauta. Žinoma, mes, asistentai, šiek tiek pagelbėdavome, parinkdami iliustracijų. Autorius susilaukė pastabų, kad knygoje sudėta per daug iliustracijų, nesusijusių su jos tekstu. Iš tikrųjų prof. Šimoliūnas įdėjo į III ir IV tomą nemažai architektūrinių nuotraukų: naujų ir senų Lietuvos pastatų iš miestų ir kaimų. Jis aiškino, kad karui siaučiant, kai kas gali būti sugriauta, tai nors teišlieka knygose.

Profesoriui Jonui Šimoliūnui mirus, 1965.II.14 Petkaus koplyčioje Čikagoje jo akademinį ir administracinį darbą trumpai įvertino kolega ir buvęs Statybos fakulteto dekanas prof. inž. Stasys Dirmantas:

> „Jis vienas pirmųjų iškovojo Technikos skyriaus pripažinimą Aukštuosiuose kursuose, o vėliau universitete (. . .) Visą laiką, greta dėstymo, jam būdavo pavedami tada labai aktualūs ir opūs universiteto ūkiniai reikalai: patalpų, kuro, apšvietimo, naujų statybų (. . .) Šioje srityje jam teko dirbti ir karo metu organizuojant Vilniaus universitetą, ir garsiąją akciją, aprūpinant malkomis V. D. universitetą, kai vokiečių okupacijos laikais profesoriai ir studentai buvo priversti prisikirsti malkų miškuose ir atsigabenti jas žiemai (. . .) Kaip ūkininko sūnus, pasirinkęs praktišką specialybę, ir dėstydamas daugiau žiūrėjo praktikos. Jo kursas, pagal jo mėgiamą vokiečių terminą, buvo „sachlich". Toks jis ir turi būti inžinieriui praktikui paruošti. Nepaisant didelio apkrovimo, jis sugebėjo karo metu išspausdinti savo Statybos kurso jau ketvirtąjį tomą. Tai lietuvių mokslo istorijoje stambus įvykis." (Cituota iš „Technikos žodžio" 1965 m. nr. 2).

7. VISUOMENĖJE IR NAMIE IKI 1944.

Inž. J. Šimoliūnas organizavo ir buvo vienas steigėjų pirmojo jachtklubo Lietuvoje; jis buvo pirmasis Kauno jachtklubo vadas, vad. komodoras. Šimoliūno užrašuose ir jo enciklopedinėje biografijoje duoti 1919 įsteigimo metai, o LE IX t. (Jachtklubas) rašoma, kad Kauno jachtklubas — vandens sporto organizacija — įsteigta 1922 m. Sunku patikrinti, kaip iš tikrųjų buvo, tik žinome, kad 1922 m. sausio 29 d. jachtklubo susirinkimas J. Šimoliūną vienbalsiai išrinko Lietuvos jachtklubo garbės nariu ir pasiuntė jam garbės nario bilietą nr. 1 (Priedai nr. 4 ir 5). Vadinasi, jis turėjo būti pasidarbavęs tam klubui anksčiau. Dėl to ne 1922-ji, o Šimoliūno teikiami jachtklubo įkūrimo metai turbūt yra teisingi. Pirmoji to klubo būstinė buvo Nemuno krantinė tarp Vytauto bažnyčios ir Neries žiočių, o vėliau vad. Nemuno žiemos uoste. Ligi 1932 m. Kauno skyrius ėjo ir centro valdybos pareigas.

Šimoliūno dėmesį jūrininkystei pailiustruoja jo jau Amerikoje surašytas pirmųjų nepriklausomos Lietuvos jūrininkų ir Jūrininkystės mokyklos Kaune absolventų bei Lietuvos Jūrininkų sąjungos 1923-1928 m. narių sąrašas. Jūrininkystės mokykla veikė 1923-1925 m. laikotarpyje. Tame sąraše be datos, rašytame prieš 1958 m., Šimoliūnas pristato save kaip „Kauno jachtklubo steigėją, pirmąjį komodorą ir pirmąjį garbės narį". Kiti Jūrininkų draugijos nariai, Šimoliūnui artimi žmonės, tame sąraše taip surašyti: sąjungos pirmininkas gyd. gen. ltn. V. Nagevičius, jūrų kapitonas T. Daukantas, jūrų kapitonas L. Stulpinas, kapitonas Daugirdas (Klaipėdos uosto policijos inspektorius) ir kt.

J. Šimoliūnas entuziastingai organizavo Jūros dienas Šventojoje ir Klaipėdoje. LE X tome išspausdintas straipsnis yra paremtas jo parašytu 6 lapų rankraščiu, datuotu 1956 m. sausio 18 d. Prie straipsnio kopijos prisegtas Šimoliūno laiško juodraštis LE jūrininkystės skyriaus redaktoriui dr. P. A. Mažeikai, nes pastarasis buvo

užsakęs tą straipsnį. Savo laiške profesorius pasisako apie Jūros dienų reikšmę:

> Brangusis, Su šiuo straipsniu „Jūros diena" buvo daug keblumų. Jūros diena yra gyvenimiškas, lietuviams labai svarbus reikalas. Ji turėtų paliesti mūsų visų, kaip pirmieji jos iniciatoriai buvo persiėmę, jausmų ir proto gelmes, kad visi Lietuvos piliečiai tikrai įsitikintų, kas yra mums turėti Baltijos jūros pakrantę, tokią gražią ir naudingą. Visi kaip vienas turime už ją stoti, kelti balsą, kovoti iki mirties, bet atlaikyti! Straipsnis ilgas, 12 metų brangaus pajūrio, mylimo techniško darbo ir jaunystės lakių svajonių rezultatas. Žinoma, redaktoriai jį karpys, trumpins ir kažin kas iš jo beliks. Bet šis straipsnis kartu yra ir nuoširdi gyva propaganda. Gerbiamojo prašyčiau visus šešis čia dedamus straipsnio lapus man grąžinti, kai jau bus panaudota. Tikiu ir laukiu. N. B.: atsiprašau Jūsų ir kitų už pavėlavimą. Su pagarba: Jūsų J. Šimoliūnas. 1956.I.25, 1561 Holmes Ave., Racine, Wis. USA.

Straipsnį trumpinti reikėjo, nes profesorius, tada jau 78 metų amžiaus veteranas, parašė platų ir jam būdingą įvadą apie Klaipėdos uostą ir Lietuvos jūrininkus, rašinys turėjo entuziastingą ne enciklopedinį pobūdį. Čia cituojame tik keletą sakinių:

> Jūros diena Lietuvoje buvo skelbiama sužadinti jūros meilę ir jūrinę sąmonę, išpopuliarinti pajūrio, uostų ir apskritai jūrininkystės reikšmę Lietuvai (. . .) Šventosios uosto statytojo prof. inž. J. Šimoliūno iniciatyva, pastačius uoste du molus, žvejų laivams krantinę, sandėlius ir kt., 1927 m. vasarą buvo surengtos iškilmės, kuriose dalyvavo valdžios atstovai, daug visuomenės iš krašto gilumos ir pajūrio žvejai. Tokių vietinio pobūdžio jūros dienų buvo ir daugiau, pvz. 1928 m. Klaipėdoje. Bet pirmoji oficiali plačiu mastu pravesta jūros diena įvyko tik 1934 m., jautriau susirūpinus savuoju pajūriu dėl pajustos jam grėsmės, Klaipėdos krašte prasidėjus nacių judėjimui (. . .) Jos rengimą pravedė du komitetai: centrinis Kaune, sudarytas iš įvairių organizacijų atstovų ir vadovaujamas inž. Z. Bačelio, ir vietinis Klaipėdoje, vadovaujamas prof. inž. J. Šimoliūno. Pirmasis komitetas rūpinosi jūros propaganda visame krašte, o antrasis organizavo pagrindines iškilmes Klaipėdoje. Į Klaipėdą iš viso krašto buvo suplaukę ligi 50,000-60,000 žmonių. Iškilmės vyko tris dienas (VIII.11 — 13).

Didžiulėms minioms kalbėjo prezidentas A. Smetona, Martynas Jankus ir kt. Pagerbiant žuvusius jūrininkus, iš laivo buvo nuleistas į jūrą eglėšakių vainikas. Vėliau įvyko sportinių laivų paradas ir žvejų regata, kurioj dalyvavo 80 burinių žvejų laivų (. . .) Netrukus pradėtas ugdyti prekybos laivynas susilaukė visuotinio dėmesio.

1936.V.31 — VI.1 Klaipėdoje įvyko Pirmoji akademinė jūros diena. Joje dalyvavo prof. Šimoliūnas, o su studentais ir šios knygos autorius. Cituotąjį enciklopedinį straipsnį galima papildyti Šimoliūno rankraštyje paliktom žiniom. Jūros diena Šventosios uoste įvyko 1927.VII.12, dalyvaujant prezidentui Smetonai. Vietinio pobūdžio jūros diena Klaipėdoje užtruko „tris gražaus oro dienas" 1928 m. rugpjūčio mėnesį. 1938 m. pavasarį VDU įsteigta lietuvių studentų korporacija Jūra. Jos tikslas — puoselėti savosios jūros ir pajūrio meilę. Korporacijos globėju pakviestas prof. Jonas Šimoliūnas. Pirmieji korporacijos vadai buvo Stasys Žukauskas ir J. A. Noreika.

Prof. Šimoliūno archyve yra išlikusi Lietuvai pagražinti draugijos nario mokesčio sąskaita, datuota 1925.I.25 (Priedas nr. 6). Neaišku, nuo kada Šimoliūnas buvo tos draugijos narys, o ji buvo įkurta 1921 m. balandžio mėn. 23 d.

Trečioji J. Šimoliūnui artima draugija buvo Lietuvių — suomių draugija, kurios steigėjų tarpe yra ir jo pavardė. Draugija buvo įregistruota Kaune 1927.IV.30. Akstinas jai įkurti buvo dešimtmetis nuo Helsinkyje 1917.V.6 surengto lietuvių kultūrinio vakaro, apie kurį jau rašėme. Kiti draugijos iniciatoriai buvo „helsinkiečiai" pulk. T. Daukantas, gen. V. Nagius-Nagevičius, kan. A. Sabaliauskas, P. Šatas. Gegužės 8 dieną buvo surengtos iškilmės Karo muziejuje (dar senosiose medinėse patalpose) su orkestro grojamais suomių kompozitorių kūriniais, ir tą patį vakarą įvyko Lietuvių-suomių draugijos steigiamasis susirinkimas, kuriame 35 įsirašę nariai valdybon išrinko minėtuosius iniciatorius, tik vieton P. Šato — M. Yčą. Iki 1934 m. draugijos pirmininkas buvo tas pats gen. V. Nagevičius, vėliau pulk. M. Kalmantas, kan. A. Sabaliauskas, inž. V. Rėklaitis.[40]

Neapsiėjo be prof. Šimoliūno ir panašaus pobūdžio Lietuvių-švedų draugija, įregistruota Kaune 1926.I.16, o iš tikrųjų pradėjusi veikti anksčiau. Tarp draugijos veikėjų buvo profesoriai inžinieriai Šimoliūnas ir Kolupaila. Pirmininkavo iš eilės prof. M. Šalčius, M. Yčas, dr. K. Pakštas, dr. A. Juška. Šimoliūnas talkininkaudavo, padėdamas surengti susiartinimo iškilmes, balius. Vėliau Amerikoje

jis dar paminėjo savo draugijų sąraše Lietuvių-latvių vienybę, panašaus pobūdžio, įsteigtą Kaune 1923 m. Neaišku, ar profesorius buvo tos draugijos narys dar Lietuvoje, ar tik po karo Pinneberge, kur ji buvo atgaivinta 1946 m. Latvių-lietuvių vienybės vardu.

Prof. J. Šimoliūnas veikė ir Lietuvos Raudonajame Kryžiuje, buvo vyr. valdybos narys. Yra išlikę du dokumentai, abu pasirašyti LRK vicepirmininko gyd. pulk. Vlado Ingelevičiaus, išduoti Kaune karo metu: 1. Pažymėjimas, 1941.V.15, nr. 35, sufotografija („Pil. prof. Šimoliūnas yra Lietuvos TSR Raudonojo Kryžiaus vyr. valdybos narys.") 2. Bescheinigung, 1944.VII.8; pažymi, kad prof. J. Šimoliūnas yra „Mitglied der Hauptverwaltung des Litauischen Roten Kreuzes". Šimoliūnas veikė LRK valdyboje ir nepriklausomybės metais, tik apie tą jo veiklą tuo tarpu neturime žinių.

1931 m. prof. Šimoliūnas sveikino Kiprą Petrauską, kai buvo minima jo 20 metų sceninio darbo sukaktis. Iškilmės vyko Valstybės teatro scenoje Kaune. Turime Šimoliūno prakalbos tekstą:

> „Daina, muzika, scena iššaukia ir lavina žmogaus geruosius jausmus — auklėja žmoniją. Per meną žmonės tobulėja, artinasi prie savo idealų. Bet menas nesivysto be technikos, — jiedu eina drauge. Technika lengvina gyvenimo sąlygas, teikia žmonėms materialinės gerovės ir duoda galimybės vystytis menui — jį stiprina, palaiko. Technika ir menas sudaro tiek atskirų tautų, tiek ir visos žmonijos tikrąją kūrybą, tveria kultūrą.
>
> Lietuvos inžinierių ir architektų sąjunga, darbuodamasi greta su Lietuvos menininkais bendram Tėvynės labui, giliai atjaučia ir įvertina Tamstos, brangus Jubiliate, meno srityje darbą ir sveikina Tamstą šiandien, šią 20 metų Tamstos jubiliejaus dieną, tvirtai pasitikėdama, kad Tamstos aukštai talentingas darbas dar ilgus metus žavės žmonių širdis ir kels jas viliojančion aukštumon iš šio gyvenimo kasdienybės slėnio."

Matyt, prof. Šimoliūnas vertino šį savo pasisakymą meno ir technikos santykio tema, kad atsivežė ir išsaugojo pageltusį lapelį, rašytą mašinėle violetine spalva. Lapely yra pataisymų jo ranka.

Už savo išskirtinus nuopelnus lietuvių tautai prieš Pirmąjį pasaulinį karą, už veiklą kuriant valstybę 1918-1919 m., už profesinius bei visuomeninius darbus prof. Šimoliūnas prezidento Smetonos vardu buvo apdovanotas kukliais D. L. K. Gedimino III laipsnio (1928 m.) ir Vytauto Didžiojo III laipsnio (1930 m.) ordinais.

Ministrai ir tautos veteranai paprastai gaudavo aukštesnius II laipsnio ordinus. Viena priežasčių, dėl ko Šimoliūnas nebuvo taip pagerbtas, galėjo būti jo bepartiškumas.

Pirmojo nepriklausomybės dešimtmečio Kaunas tebebuvo provincinio tipo miestas, tačiau jis sparčiai augo. 1923 m. turėjo 81,500 gyventojų, 1934 — 104,000, tad priaugo 28%; nežiūrint karo nuostolių, 1944 m. jau gyveno 155,000 gyventojai, tad per dešimtį metų priaugo dar 49%. Mieste ir jo priemiesčiuose buvo pastatyta nemažai naujų namų. Ir prof. Šimoliūnas prisidėjo. Apie dešimtį metų jis turėjo butą Daukanto gatvės nr. 7 name, kur pradžioje buvo prisiglaudusi jo vadovauta Plentų etc. valdyba. Gyvendamas daugiau Klaipėdoje, negu Kaune, profesorius buvo priėmęs į savo kauniškį butą dvi rygiečio dėdės Antano dukras, Vandą ir Jadvygą Šimoliūnaites. Pats dėdė Antanas Šimoliūnas po Didžiojo karo gyveno Kauno priemiesty Šančiuose kartu su savo sūnum Oliuku, kuris buvo suparaližuotas japonų kare.

Profesoriaus brolėnas Vladas Šimoliūnas, 1927 m. atsivežtas iš gimtojo Jusėnų kaimo mokytis gimnazijoje, trumpai pagyveno Kaune, Daukanto gatvės bute, kol nusikėlė Klaipėdon. Apie 1925 m. prof. Šimoliūnas pirko sklypą su mažu namuku Aukštojoje Fredoje, Liūdesio alėjos nr. 3, dabar vad. Grožio alėja. Čia jis apgyvendino savo senus tėvus, atkilusius iš tėviškės. Jiedu po kelerių metų pasimirė, pirma motina Petronėlė, o po metų ir tėvas Antanas. Abu palaidoti gimtosios Pušaloto parapijos kapinėse. Prof. Šimoliūnas dažnai lankydavo savo tėviškę Jusėnuose. Apie 1925 m. per Kalėdas jis apdovanojo kaimo vaikus knygomis ir saldainiais, perėjęs per kaimą kaip Kalėdų senelis.

Kaip daugelis A. Fredos Technikos prospekto ir jo šalutinių gatvelių naujakurių, taip ir Šimoliūnas pradėjo statydinti sau namus. Tik jam toji statyba užtruko ilgiau — nuo 1928 iki 1933 metų, nes namas didelis, trijų aukštų, mūrinis, o pinigų stokojo. Reikėjo skolintis iš bankų, mokėti nemažus nuošimčius. Pagaliau jis pardavė dar neįrengtą II aukšto butą. Sklypas buvo aptvertas aukšta medine tvora su mūriniais stulpais, turėjo originalius vartus su Gedimino stulpų ornamentu, panašiu į stogo kuoro puošmenis. Namo statybą ir sodelį prižiūrėjo tolimas giminaitis Mečislovas Jankevičius, apgyvendintas mediniame namelyje, kur anksčiau gyveno profesoriaus tėvai. J. Šimoliūnas ir Vladas atsikėlė iš Klaipėdos į Liūdesio alėjos beveik užbaigtus namus 1933 m. Kartu atsivežė ir šeimininkę — virėją Petrusę, kuri po poros metų ištekėjo už M. Jankevičiaus.

Profesorius padovanojo jiems tą medinį namelį, gerai atremontuotą, kaip vestuvinę dovaną ir atpildą už ilgą ištikimą tarnybą.

Čia pat už sklypo yra šlaitas į Nemuno slėnį su puikiu reginiu. Netoliese Technikos prospektas, dabar K. Grybausko gatvė. Joje gyveno keli Technikos fakulteto profesoriai: rektorius P. Jodelė, dekanai K. Vasiliauskas ir S. Kolupaila, Šimoliūno asistentai L. Gimbutas ir vėliau J. Gimbutas. Šimoliūno namas buvo gražiai pravardžiuojamas „pilimi" ar „tvirtove", nes buvo didžiausias toje apylinkėje. Aukštoji Freda yra kairiajame Nemuno krante. Vieninteli kelias į Kauną vedė per geležinkelio tiltą. Kiti tiltai buvo toliau, Aleksote arba A. Panemunėje. Susisiekimas buvo prastas — pėsčiomis arba pasisamdžius vežiką su arkliu. Taksiai brangūs ir jų Kaune dar buvo mažai. Žaliąjį tiltą uždarydavo prieš kiekvieną traukinį, tad tekdavo palaukti, kol vėl atidarys. Iš Šimoliūno namo iki to tilto yra maždaug pusantro kilometro, o iki universiteto rūmų Aleksote, einant palei aerodromą, apie 3 kilometrai. Praėjus Žaliąjį tiltą, Kaune buvo galima važiuoti autobusu arba traukinėliu iki senamiesčio, o iš ten vėl pereiti tiltu per Nemuną ir pakilti elektriniu keltuvu į Linksmakalnį, kur čia pat stovėjo naujieji Fizikos-chemijos (ir Technikos) rūmai. Tuo keliu per Kauną iš A. Fredos buvo apie 4 kilometrai.

Technikos prospekto rajonas buvo išplanuotas 1924 m., kai Žemės reformos valdyba atskyrė dalį buvusio Fredos dvaro žemių naujakuriams. Anksčiau už prof. Šimoliūną mediniuose namuose įsikūrę profesoriai Jodelė ir Vasiliauskas buvo įsigiję po arklį ir vežimą, tai kartais pavežėdavo ir kaimynus. Apie tai buvo sudėta smagi Plieno vyrijos studentų dainelė — kupletai.

Profesoriaus Šimoliūno archyve užtiktas 1941.XII.4 Žemės ūkio vadybos raštelis, adresuotas Kauno apskrities ipotekos įstaigai, o nuorašas J. Šimoliūnui. (Priedas nr. 14). Iš to matyti, kad pradžioje Šimoliūnas buvo pirkęs mažesnį sklypą, o paskui prisipirko kaimyninį, ir taip sudarė beveik 21 aro (0.52 akro) plotą. Tatai parodyta išsaugotame planelyje. 1942.IV.18 paties J. Šimoliūno surašytas žinių lapas Vyr. mokesčių inspektoriui rodo, kad visas sklypo plotas buvo 2098 kv. m; gyvenamasis namas pastatytas iš plytų mūro, tinkuotas, dengtas cinko skarda ir turėjo centrinį šildymą, kūrenamą anglimis. Neturėjo miesto vandentiekio, o tik vietinį šulinį su siurbliu namo vamzdynui aptarnauti. Tame žinių lape įrašytas ir senasis medinis namelis, 11 x 5 kv. m. ploto, lentinis, su spalių užpildu ir čerpių stogu. Dar buvo naujas „tarnybinis trobesys"

15.2 x 5 kv. m ploto, plytų mūro, su čerpių stogu. Tai buvo Šimoliūno pasistatydintas 6 patalpų ūkinis trobesys palei Lakštingalų taką. Turėjo garažo patalpą, nors automobilio niekad nelaikė, skalbyklą, tris sandėlius ir ledainę rūsyje. Senasis medinis namelis vėliau atiteko sargienei Anelei Kuprevičienei. 1942 m. žinių lape įrašyti gyventojai: I ir II aukštų butuose po 94 kv. m — vokiečių kariuomenė, III aukšto 75 kv. m bute — Jonas Šimoliūnas, „buvęs savininkas, dabar valdytojas". Kai namą nusavino sovietų okupacinė valdžia, tai ir vokiečiai okupantai savininkui jo negrąžino. Mėnesinės butų nuomos pateiktos tokios: I ir II aukštų po 29 RM, III a. 22 RM ir medinio namelio 11.5 RM (Reichsmark). (Priedas nr. 7).

Lietuvių gyvenimo aplinka ir darbo sąlygos vokiečių okupacijoje buvo žiauriai slogios. Vienas po kito sekė brutalūs persekiojimai: žydų suniekinimas ir žudymas, viešos sovietinių partizanų ar vietinių rezistentų, pogrindžio veikėjų ar žydų gelbėtojų egzekucijos, Geštapo areštai, tardymai, trėmimai į koncentracijos stovyklas. Laikraščiai apie tokius ekscesus ir gyventojų persekiojimus nerašė, žinios sklido žodžiu. Jaunuomenės gaudymas prievartos darbams Vokietijoje ar užfrontėje prasidėjo karui įpusėjus ir ypač sustiprėjo į jo pabaigą. Visa tai negalėjo neatsiliepti į darbą universitete. Augo įtampa, visiška nežinia, ką atneš rytojus. O čia dar nuolatinis rūpestis, iš kur gauti maisto papildo pusbadžio normoms. Ryšiai su kaimu buvo suvaržyti. Reikėjo specialių leidimų keliauti traukiniu ar autobusu, bet tos viešosios susisiekimo priemonės vis vien būdavo perpildytos.

Du 1944 m. birželio mėn. 30 dienos išsaugoti kvitukai yra įdomūs dokumentai iš vokiečių okupacinės administracijos paskutiniųjų mėnesių kasdienybės. Kauno Elektrinių rajone (Energieversorgung Ostland G. m. b. H.) kasos kvitas už skaitiklio pastatymą ir 10 RM užstato už elektros energijos vartojimą. Kvitas išspausdintas vokiečių ir lietuvių kalbomis. Antrasis tos pačios datos kvitas yra privalomojo draudimo, išduotas Lietuvos draudimo valdybos (Versicherungsverwaltung Litauen) Kauno miesto ir apskrities inspekcijos. Viskas surašyta lietuviškai, išskyrus įstaigos vardą. (Priedas nr. 16). Tai buvo paskutinės Šimoliūno savaitės namie. Karo frontas sparčiai artėjo iš rytų, ir tos kasdienės smulkmenos buvo visai nebereikšmingos. Liepos 18 d. Šimoliūnas jau buvo Kybartuose, o rugpjūčio 1 d. Raudonoji armija užėmė Kauną.

1918.XII.26 — 1919.III.13 LIETUVOS MINISTRAI: Jonas Šimoliūnas — susisiekimo, Jonas Vileišis — vidaus reikalų, Jonas Yčas — švietimo min. valdytojas (nėra min. M. Biržiškos), Mykolas Velykis — krašto apsaugos, Jonas Šimkus — prekybos ir pramonės, Mykolas Sleževičius — min. pirmininkas, Juozas Tūbelis — žemės ūkio ir valstybės turtų, Petras Leonas — teisingumo, Kostas Daugirdas — valstybės kontrolierius. Nuotraukoje nėra maitinimo ir viešųjų darbų min. valdytojo Juozo Paknio, finansų — V. Čarneckio ir užsienio reikalų min. Augustino Voldemaro. (Atvirukas „Krasos lakštelis" išleistas Onos Vitkauskytės knygyno Kaune).

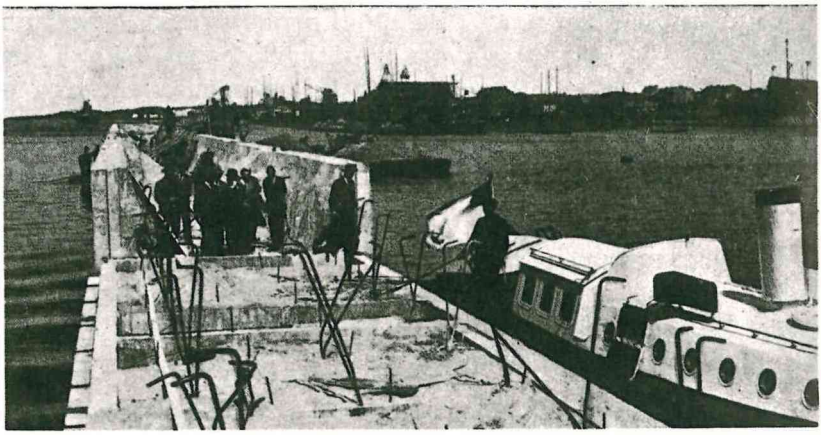

Klaipėda. Naujo baseino molo statyba 1930-1932 m.

Technikos fakulteto studentų praktikantų grupė Šventosios uoste su prof. J. Šimoliūnu.

Technikos fakulteto studentų ekskursantų grupė Šventosios uoste su prof. J. Šimoliūnu.

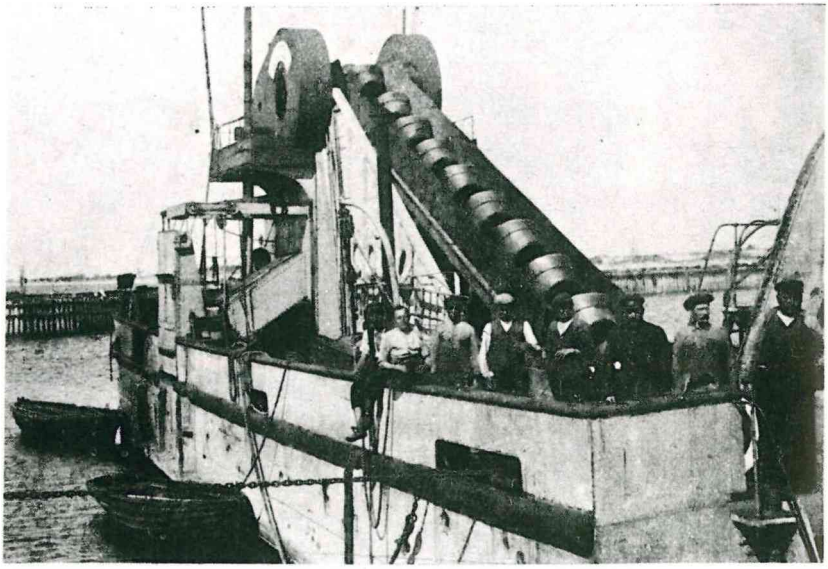

Žemsemė „Klaipėda" Šventosios uoste 1927 m. su lietuvių komanda.

Klaipėdos uoste, ant Šiaurės rago apie 1930 metus, iš kairės: stud. praktikantas Jonas Kuodis, šturmonas Vytautas Babarskis, šturmonas Stasys Dagys, uosto technikas K. Gabrėnas, uosto darbų valdybos direktorius prof. Jonas Šimoliūnas (su skrybėle), stud. prakt. Stasys Giedrikis, pačioje dešinėje šturmonas Zigmas Domeika.

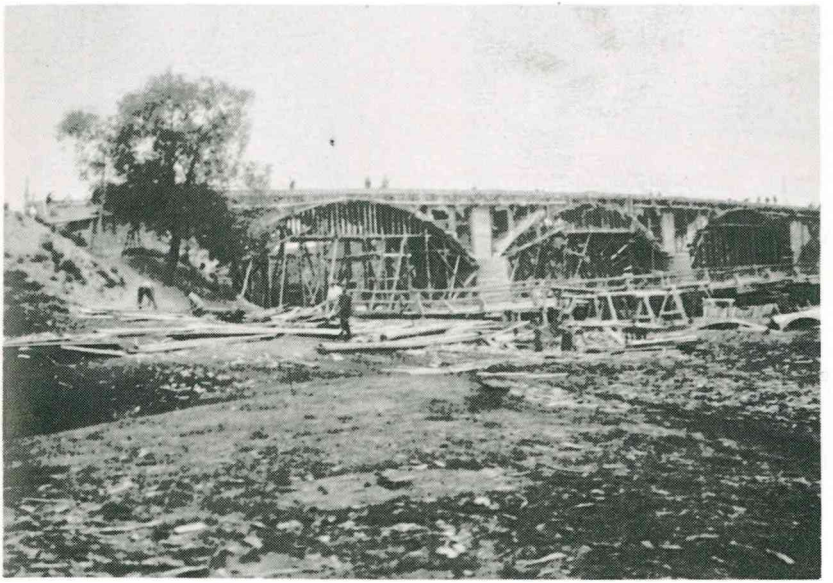

Trijų arkų gelžbetoninis tiltas per Šventąją prie Radiškių, statytas inž. Prano Markūno 1921-1922 m., valdybos direktoriaus inž. Jono Šimoliūno žinioje.

VDU Fizikos-chemijos instituto rūmai, kuriuose iki karo buvo ir Technikos fakulteto įstaigos. Projektuota prof. Mykolo Songailos, statyta 1925-1930 m. Kauno priemiestyje, Aleksoto Linksmakalnyje. Nuotr. V. Augustino.

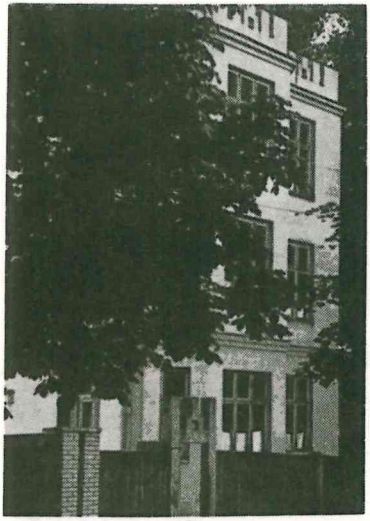

Prof. J. Šimoliūno sau projektuotas ir 1928-33 m. statydintas namas

VDU Statybos kabineto vedėjas vyr. dėstytojas Juozas Milvydas 1940 m.

VDU Technikos fakulteto statybos kabinetas. Prof. Jonas Simoliūnas ir vyr. asistentas Leonidas Gimbutas (stovi). 1931 m. nuotrauka.

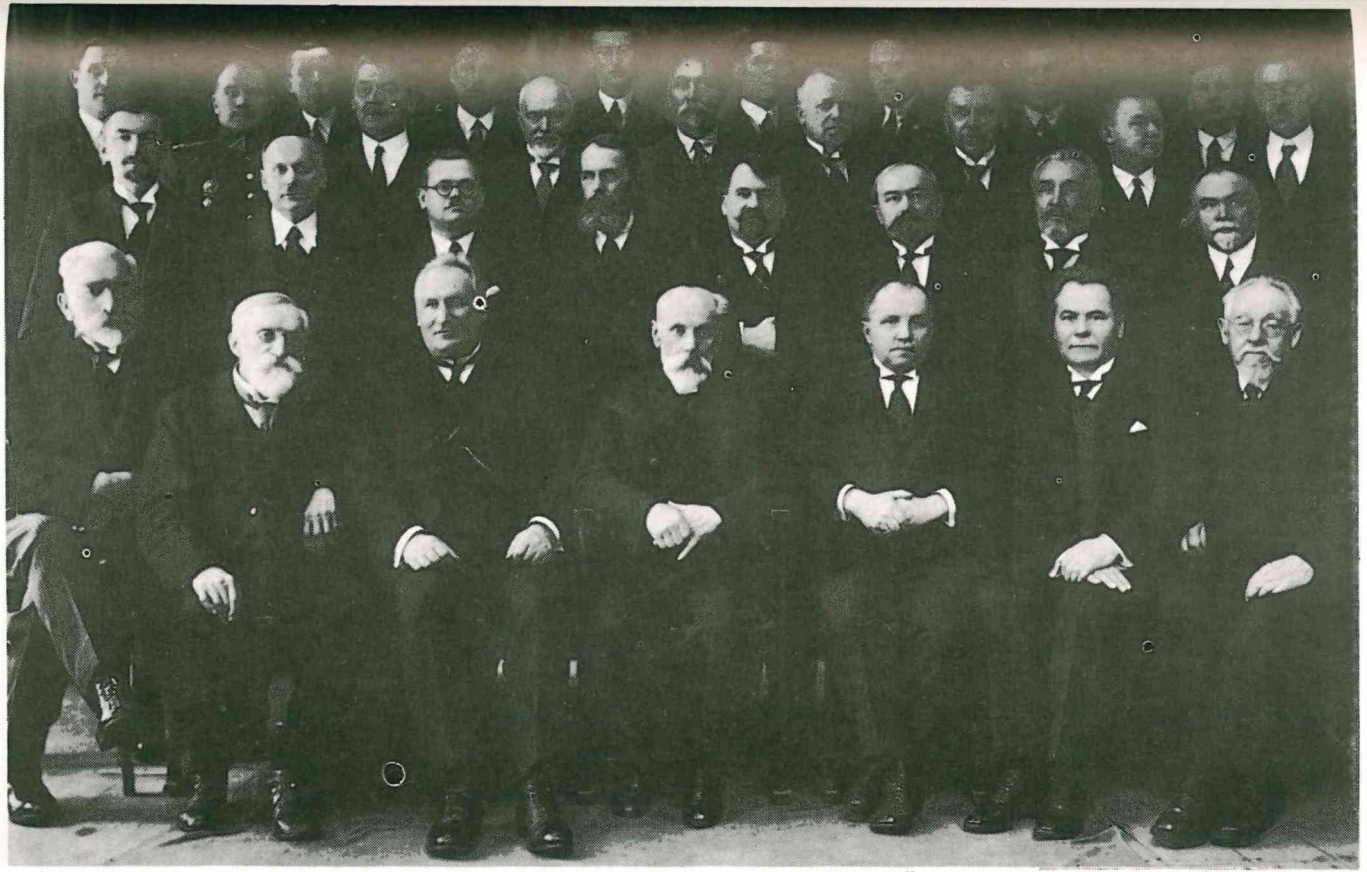

VDU Technikos fakulteto profesoriai 1931/1932 mokslo metai. Sėdi iš kairės: J. Šliogeris, P. Jankauskas, J. Šimkus, P. Jodelė, K. Vasiliauskas (dekanas), J. Šimoliūnas, P. Čechavičius; stovi: S. Kolupaila, V. Verbickas, J. Jankevičius, V. Gorodeckis, T. Šulcas, J. Čiurlys, M. Songaila, V. Mošinskis; paskutinėje eilėje: J. Gabrys, S. Dirmantas, M. Baublys, F. Dobkevičius, M. Spiridavičius, J. Mašiotas, J. Jankauskas, P. Markūnas, V. Maciūnas, S. Grinkevičius, J. Vidmantas, L. Gimbutas, J. Šivickas, K. Kriščiukaitis, R. Baublys, Z. Novickis.

9. VARGAI VOKIETIJOJE

Dešimtys tūkstančių lietuvių, senų ir jaunų, traukė į Vakarus tolyn nuo atūžiančio raudonojo siaubo. O tie Vakarai irgi neviliojo, nes karas tebesiautė, bombos tebekrito, ir hitlerinis rėžimas Vokietijoje galėjo pasiglemžti kiekvieną pasitaikiusį. Tačiau tikėta, kad karą laimės Vakarų alijantai ir tuoj pat grąžins laisvę ir Lietuvai. Tad ir pasitraukimas į Vakarus atrodė laikinas. Prof. Jonui Šimoliūnui ir jo broliui pulk. inž. Juozui Šimoliūnui su žmona gydytoja Sofija Grigiškaite-Šimoliūniene pavyko išvažiuoti iš Kauno su vokiečių transporto karininku, kuris gyveno profesoriaus namuose Fredoje. Su mažu kroviniu ir sunkvežimiu jie gan greit pasiekė Vokietijos sieną ties Virbaliu ir Kybartais. Čia jau Šimoliūnai atsiskyrė nuo vokiečių transporto ir pateko į gausią pabėgėlių minią.

Yra išlikęs nuorašas dokumento, išduoto 1944.VII.18 Virbalio geležinkelių ambulatorijoje. Pažymėta, kad tie trys Šimoliūnai nėra užsikrėtę parazitais ar infekcinėmis ligomis. Kitas tos pačios dienos raštas išduotas Kybartuose: Entlausungsschein, Durchg. — Lager Kibarten, Litauen. Kybartai yra apie 90 km nuo Kauno. Vadinasi, pabėgėliai keleiviai buvo tikrinami pereinamame karantine. Toliau Šimoliūnai atsidūrė pabėgėlių stovykloje Oels, Silezijoje, o iš ten išvažiavo Austrijon. Prof. Šimoliūnas įsitaisė Salzburge, o jo brolis su broliene Werfen miestelyje. Brolėnas Vladas Šimoliūnas su žmona Joana išvažiavo iš Lietuvos pro Kretingą su darbininkų transportu Austrijon. Ir jie atsirado Salzburge ir susirado dėdę „Peter" viešbutyje. Spalio mėnesį prof. Šimoliūnas rašė J. Gimbutui į Vieną, davęs savo adresą Werfene, pas Bergerius. Netrukus jie visi susigaudė Salzburge, nes Werfenas padarytas draudžiama zona pabėgėliams. Kita žinia, profesoriaus Šimoliūno rašyta Gimbutui į Vieną, buvo 1944.XI.26 atvirukas, siųstas iš Vokietijos Freiburgo (Schwarzwalde), tačiau siuntėjo adresas buvo duotas Kempten-Allgaeu, Hotel Post. Tada J. Šimoliūnas šitaip rašė: „Gyvenimo sąlygos nubloškė mane į Kemptenį, kur yra prof. Kolupaila,

Kriščiukaitis, mano brolis su žmona ir kiti. Šiandien rašau iš Freigurgo (. . .) Čia geras klimatas, šilta (dabar apie 12°). Vladas yra Salzburge (. . .) Kur mūsų Mikuckas, niekas nežino. Kur mūsų rektorius ir dekanas, taip pat nežinia." Vėliau paaiškėjo, kad profesorius aplankė „gero klimato" Freiburgą prastu laiku, nes kitą dieną, lapkričio 27-tą, jis vos per plauką išliko gyvas, užkluptas bombardavimo iš lėktuvų. Prieš Kalėdas, gruodžio 22 d., jis rašė iš Loeffingen miestelio prie Freiburgo (Allenberg Str., bei Frau Himmelseher) savo senam draugui prof. Jurgiui Čiurliui: „Aš Freiburge smarkiai nukentėjau (27.11.44) nuo lėktuvų antpuolio. Namas, kur gyvenau, sugriautas. Išgelbėjo kertė dviejų mūro sienų; pabėgau namui griūnant ir liepsnojant. Mano atliekamas darbas ir dokumentai bei daiktai žuvo (ne visi, nes kiti buvo palikti Kemptene, — J. G.). Dabar gydau užgautą dešinę ranką. Kaip Tau einasi?". Minimo bombardavimo metu prof. J. Šimoliūnas prarado savo dar nespausdintus molio statybos rankraščius ir atsivežtuosius „Statybos" knygų keturius tomus. Vėliau jis pirko kitus, gerokai apdėvėtus egzempliorius iš kaž kurio buvusio studento[41]. Savo kalėdinį sveikinimą profesorius užbaigė tada visiems tremtiniams-pabėgėliams bendru sentimentu: „Taip norėtųsi, kad mes visi galėtume laimingai sugrįžti į mūsų numylėtąją šalį — gražiąją Lietuvą. Turim viltį, kad taip ir bus."

1945.III.7 prof. Šimoliūnas rašė J. Gimbutui vėl iš to paties Loeffingeno Švarcvalde apie Marijos Milvydienės (žuvusio inž. Juozo Milvydo žmonos) aplankymą Todtmoose, ten pat Švarcvalde. Jinai gydėsi plaučių sanatorijoje, o profesorius rūpinosi savo buvusio padėjėjo našlės materialine būkle ir bandė gauti jai pensiją. Tame pačiame laiške jis minėjo, kad jau atsiliepęs jo Lietuvoje paglobotas inž. Vytautas Izbickas iš Fuerstenwalde, Spree. Profesorius taip pat sielojosi, ar „kas iš mūsiškių" nenukentėjęs Drezdeno bombardavime. Vasario mėnesį jis vėl buvęs Kemptene. Dėl išsikėlimo iš Innsbrucko į kaimą profesoriaus patarimas buvo toks: „Reikėtų apsistoti prie geležinkelio mažos stotelės netoliese nuo didesnio miesto — kur nors už Lindau, Ueberlingen apskrityje, prie Bodensee. Toliau už Bodensee dabar važiuoti jau nebegalima — čia randasi tik seniau atvykę." Prof. Šimoliūnas parašė gražią atestaciją savo asistentui ir patarė ieškoti saugesnės pastogės šeimai per klebonijas (Pfarramt). Jo Loeffingeną „jau keletą kartų dangaus paukščiai apdėjo peperiais, bet laimingai." Asistentas pasinaudojo profesoriaus rekomendacija ir su šeima sulaukė karo pabaigos

saugiame Urnau kaime, netoli Bodeno ežero, gavęs kambarėlį klebonijoje.

Nors paskutines karo meto Kalėdas Šimoliūnas tebegyveno Loeffingene, dokumentai rodo, kad jis buvo užsiregistravęs Kemptene nuo 1944.XI.11 (Kempteno Stadtpolizei pažymėjimas). Kitas raštas, išduotas Kempteno darbo įstaigos (Arbeitsamt) 1946.XI.5, adresuotas „An Herrn Simoliunas Jonas, Kempten (Allg.), Parkstrasse 31", pasako daugiau. Cituojame ištraukas raidė raidėn: „Simoliunas Juozas. . . , Dipl. Bau-Ingenieur; seine Frau Simoliuniene Sophia. . . Dipl. Med. Aerztin; Simoliunas Jonas, ledig Litauer, geboren am 21.5.1878 in Jusenai, Heimatort Kaunas, Liudesio Alleje 3, Professor" — visi trys buvo užsiregistravę Kempteno darbo įstaigoj (Arbeitsamt) 1945.I.20, gyvenę Vokietijoje nuo 1944 m. liepos mėn., atvykę čionai pagal „Bestaetigung des Polizei-inspektors von Oels) Schlesien von 22.8.44 aus dem R. A. W. Lager in Oels) Schlesien ueber Salzburg nach Kempten) Allgaeu. Ankunft Anfang November 1944. Herr Simoliunas Jonas wurde wegen seines Alters nicht arbeitsmaessig eingesetzt". Tad dėl pažengusio amžiaus prof. Šimoliūnas karo meto Vokietijoje nebebuvo verčiamas dirbti, o buvo laikomas dirbančiųjų brolio ir brolienės šeimos nariu. Oficialiai jo gyvenamoji vieta buvo Kemptenas, nors tą žiemą jis dažniau būdavo Loeffigene. Minėto dokumento nuorašą patvirtino Kempteno notaras Dr. Hans Schilerer tą pačią 1946 m. lapkričio mėn. 5 dieną, kada buvo išduotas pažymėjimas.

Pokario Vokietijoje sąjungininkų administracija pabėgėlių stovyklose ir atsikurianti vokiečių valdžia buvo biurokratiškos. Kas žingsnis reikėjo visokių raštiškų pažymėjimų, kad galėtum gauti pastogę, maistą ir leidimą kur nors nuvažiuoti. Reikėjo popierių ir emigracijos dokumentams sudaryti. Dar vienas anų metų būdingas dokumentas su prof. J. Šimoliūno parašu ir jo dešiniojo rodomojo piršto atspaudu yra JAV Military Government — Germany Temporary Registration Nr. 07887, išduotas Kemptene 1945.VII.9. Adresas duotas tas pats: Parkstr. 31. Eilė asmeniškų klausimų atsakyta taip: Occupation — Professor of University, Building Engineer. Fit for work? — Fit. Now employed? — Yes. If "yes", where? — At home. Foreign languages (1) — Russian, Polish; good, little (2) — German, French. Lietuvių kalba neįrašyta. Tasai registracijos lapas išspausdintas dviem kalbom, anglų ir vokiečių. Kitoje lapo pusėje įrašyta rašomąja mašinėle be datos: "This person ŠIMOLIŪNAS Jonas has permission to live outside camp at Kempten, Parkstr. 31 as

University professor and representative of Red Cross but he will *not* be permitted to draw separate food ration cards. (Parašas) Chairman of the Lithuanian Council. (Parašas) H. W. Lambert, 1st Lt. Inf. 318th Mil. Gov. —

Kempteno lietuvių stovyklos komitetas išleido neperiodinio žurnalo „Alguvos baro" septynius rotatoriumi spausdintus numerius ir kasdien leido 2-4 puslapių biuletenį „Dienos naujienas". Iš jų kronikos ir apžvalginių straipsnių (J. Vildūno, N. Tautvilo ir A. Stadalninko) matyti, kokiose sąlygose gyveno beviečiai tremtiniai, o su jais ir prof. Šimoliūnas. Kad ir turėdamas kambarį ne pačioje stovykloje, jis čia maitinosi ir nuolat būdavo susirinkimuose, paskaitose, kultūriniuose renginiuose. JAV kariuomenė užėmė Kempteno miestą be pasipriešinimo 1945 m. balandžio mėn. 27 dieną. Jau balandžio 5-tą generolas Eisenhoweris buvo paskelbęs, kad tremtiniai ar pabėgėliai Vokietijoje turės telktis tautinėmis grupėmis į stovyklas. Savaimingai susidariusiam pirmajam Kempteno lietuvių komitetui vadovavo prof. S. Kolupaila. Nuo gegužės 1 d. lietuviams buvo duotos patalpos Salzstrasse 12, o gegužės 11-tą JAV karinė komendantūra paskyrė lietuviams didesnį bendrabutį realinės mokyklos namuose Salzstr. 17. Gegužės 14 d. bendrabučio salėje sušauktas lietuvių susirinkimas išsirinko naują komitetą su pirmininku dr. Juozu Kaškeliu. Revizijos komisijos pirmininku išrinktas prof. Jonas Šimoliūnas. Tad tuo laiku jis jau turėjo pastoviai gyventi Kemptene. Komitetas užmezgė gerus santykius su amerikiečių karine komendantūra, kuri laikinai globojo benamius svetimšalius. Prie lietuvių stovyklos Salzstr. 17 plevėsavo iš gatvės pusės JAV ir Lietuvos vėliavos. Nuo birželio 11 d. beviečių (Displaced persons) priežiūrą ir aprūpinimą perėmė tarptautinė UNRRA organizacija, kurios pareigūnai buvo daugiausiai amerikiečiai, bet buvo ir anglų, prancūzų, o netrukus pasamdė tarnautojų ir iš tų pačių globojamų beviečių. Kemptenas priklausė UNRRA Team 76-tajam, o jo direktorius buvo Anglijos kapitonas C. W. le Grand, pasižymėjęs draugiškumu lietuviams.

Kemptene karui baigiantis be minėtų lietuvių dar gyveno agronomas Julijonas Špakevičius su šeima iš Aukštosios Fredos. Daugelis lietuvių ir kitų benamių gyveno jiems skirtuose mokyklos ar kareivinių namuose, stovykliškai susispaudę. Prof. Šimoliūnas išgyveno privačiuose vokiečių namuose Parkstr. 31 iki 1948 m. rugpjūčio mėnesio. Jis turėjo pabėgėlio statusą ir galėjo maitintis stovyklos valgykloje ar gauti maisto išsinešti. Vladas Šimoliūnas, kiek

vėliau už dėdę atsikėlęs į Kempteno lietuvių stovyklą, kartais parūpindavo papildomo maisto. Kartą, profesoriui pageidaujant, Vladas buvo nuvažiavęs į Bambergą ir parsivežė svogūnų maišą. Tai buvęs labai mėgiamas profesoriaus patiekalas: juodos duonos sumuštinis su svogūnais. Jo buto šeimininkai Strobeliai pamėgo savo simpatingąjį nuomininką ir vėliau susirašinėjo su juo dar kelerius metus, neieškodami sau naudos.

1945 m. rugsėjo 14 d. susirinkime į lietuvių komitetą išrinkti dar du buvę VDU profesoriai: S. Kolupaila ir A. Damušis, o prof. Šimoliūnas liko revizijos komisijos pirmininku iki 1945.XII.16, kada išrinktas naujas komitetas su pirmininku inž. Kaziu Pabedinsku. Per 1945 metų Kalėdas lietuvių kolonija gavo erdvesnes patalpas buv. karo ligoninėje Rottachstr. 15. Tasai bendrabutis pavadintas Vytauto vardu. Čia įsikūrė apie 900 lietuvių, o kiti liko išsiblaškę mieste. Bendrabutis turėjo bendrą virtuvę, valgyklą, paštą, ambulatoriją, sporto ir susirinkimų salę, vaikų darželį, dirbtuves, koplyčią. Tai buvo lyg ir miestelis, beveik nepriklausomas nuo vokiškojo Kempteno miesto, kuriame 1946 m. lapkričio mėn. buvo 37,000 gyventojų. Miestas yra Bavarijos pietryčių priealpėse, apie 20 km nuo Austrijos sienos, 50 km nuo Bodeno ežero. Vietinių gyventojų tarmė švabiška. Amerikiečiams užėmus miestą, jame buvo apie 300 lietuvių ir apylinkėse per 2000. Pradėjus aprūpinti bevičius maistu ir patalpomis, lietuviai gana sparčiai traukė į Kemptenį iš jo apylinkių ir iš toliau, kur nebuvo organizuojamos stovyklos. Kempteno lietuvių kolonija šitaip augo: 1945.V.17 — 462, birželio mėn. — 1041, gruodžio mėn. — 1236, 1946 m. balandžio mėn. — 1340 (trijuose bendrabučiuose). Vokiečių privačiuose namuose gyvenusiųjų skaičius sumažėjo maždaug nuo 500 iki 150 per vienerius metus.

Duodamo maisto normos buvo nustatytos amerikiečių karinės valdžios ir pristatomos per UNRRA: Savaitinis maisto davinys pradžioje kiekvienam asmeniui buvo vienodas: 1945 m. antrojoje pusėje po 2090-2100 kalorijų; 1946 m. pradžioje daugiau — po 2300 iki 2480 kalorijų. Nuo 1946.III.17 pradėtas skirti nevienodas davinys, atsižvelgiant į amžių ir dirbamą darbą:

vaikams nuo 1000 iki 2000 kalorijų,
suaugusiems 2300-2700 kalorijų,
fiziniams darbininkams 3000 kalorijų,

Kempteno lietuvių kolonijoje buvo 99% katalikų, turėjo savo tautinę parapiją. Nuo 1946 m. pradžios Vytauto bendrabutyje veikė gana jauki koplytėlė su pamaldomis kas rytą, o šventadienių mišios

buvo laikomos miesto bažnyčiose. Iš pradžių Sielų koplyčioje, nuo 1946 m. vasaros šv. Antano bažnyčioje, o vėliau šv. Lauryno bažnyčioje. Nuo 1946.III.24 šv. Antano bažnyčioje giedodavo lietuvių choras, vadovaujamas P. Armono. Pirmasis klebonas buvo kun. A. Riškus, o nuo 1945 m. pabaigos kun. A. Stanevičius. Kai būdavo neišvažiavęs iš Kempteno, prof. Šimoliūnas lankydavo sekmadienių mišias. 1946.I.9 į Kempteną atsikėlė prof. kun. J. Meškauskas, su kuriuo Šimoliūnas draugavo. Visi Šimoliūnai susipažino ir padraugavo su krautuvininke ponia Clara Zeller ir jos seserimi Johanna Weiseler. Jodvi buvo katalikiškos Kneipp-Verein draugijos aktivystės. Toji draugija, pavadinta įsteigėjo kunigo vardu, buvo socialinis klubas, organizavęs švenčių renginius ir ekskursijas. Prof. Šimoliūnas paekskursavo su tom poniom bent du kartus. Kartą, 1948 m. spalio 10 d., į Tirolio Oberjoch ir Jungholz kalnus; ekskursijoje dalyvavo brolienė, o taip pat Antanina ir Julius Bulotai. Profesorius išsaugojo tos iškylos suvenyrą — atviruką su visų šešių bendrakeleivių parašais. Antroji ekskursija buvo surengta į Konstancos miestą ir apylinkes prie Bodeno ežero. Nei data, nei kiti bendrakeleiviai nežinomi — tėra užuomina apie tai tik vėlesniame laiške iš Amerikos.

Kolupailų svečių knygoje yra toks įrašas: „Kaip visada, taip ir šiandien esu maloniausioje ponios Janinos Kolupailienės kompanijoje — jos vardinių šventėje. Ypač tai malonu, esant toli nuo tėvynės svetimame Kemptene — Allgaeu. Prof. J. Šimoliūnas, 1945.VI.24." Tai buvo ir jo paties vardadienis, o Joninių tradicijas profesorius visada brangino. Tą vasarą Kemptenui teko pergyventi tokią žiaurybę: rugpjūčio 12 d. JAV karinė policija ėmėsi prievarta grąžinti baltuosius rusus ir ukrainiečius į jų tėvynes Sovietų Sąjungon. Neseniai nuskambėjus Atlanto Chartai, tai buvo nepaprastai skaudus smūgis benamiams, siekiantiems pabėgėlių teisių.

Prof. J. Šimoliūnas atsivežė Amerikon 1946 m. vasario 16-tosios programą iš „Kempteno lietuvių kolonijos", kaip leidinyje parašyta. To dvikalbio leidinėlio angliška antraštė: "Program of the Lithuanian National Festival February 16th.", o lietuviškas kitoks: „Lietuvos Nepriklausomybės Vasario 16 d. šventės minėjimo programa". Kamputyje išspausdinta lietuviška trispalvė juostelė. Minėjimui vadovavo komiteto pirmininkas inž. K. Pabedinskas. Pasirodė 5 dainininkai-kės ir du muzikai. Programoje dalyvavo dvi prof. Šimoliūno pažįstamos iš Kauno Fredos: J. Kolupailienė pianinu atliko muzikinę dalį Maironio kūrinių montažui, o Regina Špakevičiūtė (netrukus Grubliauskienė) vadovavo tautiniams šokiams

scenoje. Kita solistė, Prudencija Bičkienė, vėliau bus Šimoliūno girdima Čikagoje. Tą dieną lietuvių kolonijos gyventojai laisva valia pasirašė peticiją dėl tautos laisvės Šv. Tėvui ir JAV, Anglijos ir Prancūzijos vyriausybių galvoms.

1946.II.24 Kempteno lietuvių kolonija išrinko savo atstovus į visuotinį lietuvių tremtinių suvažiavimą Hanau ir persiorganizavo pagal Lietuvių tremtinių bendruomenės statutą. Priklausė Muenchen-no apygardai. Pašto susisiekimas su užsieniu pradėtas tik 1946 m. balandžio mėnesį. Laiškai turėjo būti rašomi anglų, prancūzų, vokiečių ar rusų kalbomis. Lietuviams susisiekti su giminėmis savąja kalba per stovyklos paštą patarpininkaudavo Lietuvos konsulai Londone, JAV-se ir P. Amerikoje. Tų metų gegužės 1 d. amerikiečių karinė valdžia padarė pirmąjį patikrinimą, vad. skryningą, reikalaudama visų globojamųjų su priesaika atsakyti keliolikos klausimų anketas. Jų neatsakę būsią laikomi atsisakę Unrros globos. Po to sekė dar keli panašūs tikrinimai ir apklausinėjimai, gerokai išvarginę beviečius lietuvius. Gegužės mėn. 15 d. buvo pravesti slapti balsavimai, kur kiekvienas kolonijos narys, sukakęs 16 metų, privalėjo atsakyti urnon įmetamu lapeliu be parašo į tris klausimus: 1. Kurios tautybės esate? 2. Ar norite dabar grįžti tėvynėn? 3. Jei ne, tai kodėl nenorite grįžti tėvynėn? Pirmąjį ir antrąjį klausimą pageidauta atsakyti angliškai, o trečiąjį galima ir lietuviškai. Balsavo 95%, norinčių grįžti Sov. okupacijon neatsirado. Gegužės 23-24 d. buvo pravesta privaloma registracija pagal profesijas ar amatus. Lietuvių įsiregistravo 481 vyras ir 329 moterys. Gegužės 27 d. Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus rentgeno grupė padarė visų plaučių mikronuotraukas, kurios būsiančios pravartu turėti emigravimui.

Nuo 1946 m. rugpjūčio 30 d. prasidėjo naujas stovyklinis etapas: tą dieną lietuviai buvo perkelti iš Vytauto (buv. karo ligoninės) patalpų į prastesnes kareivines Schlosskaserne. Šimoliūnams pasidarė toliau keliauti parsinešti maisto ir kitais reikalais į stovyklą. Nuo spalio mėn. 22 dienos prasidėjo apie savaitę užtrukęs naujas skryningas lietuvių bendrabučio salėje. Tardė atvykusi komisija — Army Screening Board, — sudaryta iš JAV karininko-leitenanto, Unrros atstovės ir kelių pagalbininkų. Klausinėjo ko čia atvažiavai, kokius vokiškus dokumentus turėjai ar neturėjai, kodėl nenori grįžti namo. Po to skryningo 34 lietuviai buvo išmesti iš Unrros globos su teise apeliuoti. Prof. Šimoliūnas neužkliuvo nei šiame, nei kituose dviejuose skryninguose, ir nenustojo DP teisių. Spalio 22 d.

paskelbta stovykloje: „Gyventojai, turį užsirakinę sandėliukus ar kitas šalutines patalpas, ant jų durų prašomi priklijuoti raštelį, kuriame būtų nurodyta, kur randasi raktas." Du kartus amerikiečiai kariai iškratė stovyklas ir kai kuriuos mieste gyvenančius beviečius, atiminėjo maisto ar pinigų atsargas — taip kovojo su spekuliacija. Sekančią žiemą ekonominė pabėgėlių padėtis truputį pagerėjo, nes vienam kitam pagalbą ėmė teikti Amerikos CARE maisto siuntiniais, apmokamais giminių ar pažįstamų užsienyje.

Būta ano meto nenormalaus gyvenimo prošvaisčių. Lietuvių stovyklos kultūrinis gyvenimas buvo turiningas: informaciniai „Dienos aktualijų" susirinkimai, koncertai, vaidinimai, literatūros vakarai, lietuviškos pamaldos. Tik kad prof. Šimoliūnas, nuolat važinėdamas į savo paskaitas kitur, mažai tegalėjo pasinaudoti Kempteno renginiais. Nuo 1946 m. pradžios jis dėstė Hamburge įkurtame Pabaltijo universitete, Muencheno UNRRA universitete ir Lietuvių aukštuosiuose technikos kursuose ten pat Kemptene. (Priedas nr. 17). Apie tą jo akademinio pobūdžio darbą skaitysime kitame skyriuje. Važinėjimas nuo pietinės iki šiaurinės Vokietijos po du kartus per mėnesį nebuvo lengvas. Jei pavykdavo gauti leidimą greitajam traukiniui, tai 750 km iš Kempteno į Hamburgą nuvažiuodavo per 15 valandų, o 720 km iš Hamburgo į Muenchenį per 13 valandų dieną arba per 17 valandų naktį. Iš Kempteno į Muenchenį netoli, 220 km. Taikliai pastebėjo prof. Kolupaila 1953.V.16 „Drauge", rašydamas apie jubiliatą Joną Šimoliūną: „Visur jis suskumba, sugeba keliauti nežmoniškose aplinkybėse perkrautais traukiniais, pilnais spekuliantų, pabėgėlių ir vietinių vokiečių. Ar nenuostabu, kad seniausias iš mūsų kolegų sugebėjo tuo pat metu dirbti trijose aukštosiose mokyklose, sunkiose tremties sąlygose, beveik be atlyginimo, kaip koks „skrajojantis misionierius"!"

Kol ilgėliau stabtelsim prie prof. J. Šimoliūno akademinės ir visuomeninės veiklos Kemptene, chronologiškai suminėsim daugiau jo privataus gyvenimo momentų iš laiškų, kitų jo užrašų ir dar kai ką iš „Dienos naujienų". Ne visi laiškai ar įvykiai, atskirai paėmus, reikšmingi, bet jų visuma ne tik parodo, su kuo Šimoliūnas bendravo anuo jam itin sunkiu metu, bet ir paryškina pereinamąją emigravimo aplinką, jos nuotaikas. Vis gausėjančios informacijos apie jau emigravusių ar pasiruošusių emigruoti pažįstamų galėjo nulemti profesoriaus apsisprendimą keliauti Amerikon, o ne kur kitur. 1946 metų rudenį Šimoliūnas ir Kolupaila Muenchene aplankė Argentinos konsulą Barsantį, buvusį įgaliotą ministrą Lietuvoje,

teiraudamiesi apie emigravimo galimybes. Prof. Šimoliūnas skatino savo brolėną Vladą keliauti Argentinon ir iš ten atsikviesti gimines, nes tuo metu jie dar nenumatė galimybių emigruoti į JAV. Tad Vladas su žmona Joana 1948 m. iškeliavo Argentinon, ir ten išvargęs 9 metus, atvyko gyventi Čikagon, vėl arti dėdės profesoriaus. Apie prof. J. Šimoliūno pastangas emigruoti Argentinon kai kas išryškėja iš Lietuvos pasiuntinio ministro K. Graužinio laiško, rašyto prof. Šimoliūnui 1947.IX.26 iš Montevideo, Uragvajuje. Ministras atsakė į Šimoliūno 1947.VII.1 laišką, persiųstą jam iš Argentinos. Aiškino, kad pagal Argentinos įstatymus neįsileidžiama imigrantų, vyresnių kaip 55 metų. Vyresni galėtų atvykti kaip šeimos galva drauge su kitais šeimos nariais. K. Graužinis su žmona mielai prisiminė seną pažįstamą profesorių ir ta proga užsakė jam CARE siuntinėlį. Laiškas rašytas lietuviškai ant formalaus blanko: Lietuvos Pasiuntinybė (Legacion de Lituania). Vokas buvo atidarytas, atžymėtas "Opened by Mil. Censorship — Civil Mails — Germany. Passed 10311" ir užlipdytas jau pageltusia škotiška juostele. Tokia cenzūravimo procedūra buvo normali pokario Vokietijoje.

Vėliau, 1951 m., prof. Šimoliūnas kaž kokia proga užrašė savo pastabas apie ypatingas sąlygas pabėgėlių stovyklose Vokietijoje: „Vakariečių pusėje įvairių tautų DP-kai buvo globojami per UNRRA ir vėliau IRO organizacijas specialiuose DP lageriuose, kur žmonės dykai gaudavo patalpas, bet daugumoje apleistas, ankštas, (. . .) šiek tiek rūbų ir maisto, kuris pradžioje (1945-1946) buvo geresnis, bet vėliau vis blogėjo. Žmonės stovyklose pusbadžiavo, šalo, kentėjo. Be to, dažni skryningai (žmonių sijojimai), daryti tai UNRRA ar IRO pareigūnų, tai kariškių su išmetimais iš stovyklų, tai nežinia dėl kokių priežasčių karo policijos nakčia ir dieną daromos nešvelnios kratos su moterų ir vaikų išgąsčiais (. . .), tai rusų politrukų reikalavimai grįžti į gimtuosius kraštus, t. y., pakelėj pražūti, savo krašto nepamačius. Nuolatinis žmonių kilnojimas iš stovyklos į stovyklą, iš miesto į miestą ar kaimą (. . .) labai jaudino, nervino. Kai kurių nervai ir sveikata neišlaikė — jie baigė savižudybėmis. . ."

1947 m. birželio 11 d. mirė profesoriaus brolis pulk. inž. Juozas Šimoliūnas. Palaidotas Kempteno katalikų kapinėse, Friedhofackersweg nr. 7a. Našlė gydytoja S. Šimoliūnienė liko dirbti Kempteno pabėgėlių stovyklos ambulatorijoje. Liepos 25 d. inž. Vytautas Izbickas parašė profesoriui savo pirmąjį laišką iš Anglijos. Jisai išvažiavo iš Vokietijos kartu su broliu Lionginu gegužės mėnesio pradžioje ir gavo laikiną tarnybą Darbo ministerijoje vertėju.

Izbickas pasiūlė prof. Šimoliūnui savo paslaugas, jei ko nors reikėtų. Spalio 18 d. Izbickas, jau Great Railway firmos inžinierius Barry uoste, Pietų Valijoje, dėkoja Šimoliūnui už gautąjį atviruką ir prašo profesoriaus papildomų asmeniškų žinių, kad galėtų bandyti išsikviesti jį pas save Anglijon, kaip „tolimą giminaitį ir globėją po tėvų mirties". Vytautas užtikrina profesorių: „Aš su didžiausiu džiaugsmu apsiimu Jus išlaikyti, mano algos pilnai užteks dviems, taip pat mano broliukas džiaugtųsi, galėdamas padėti Jums." Toks buvusio studento nuoširdumas ir susirūpinimas galėjo pakelti profesoriaus ūpą, įžengus į septyniasdešimtuosius metus. Lapkričio mėnesį, būdamas Muenchene, Šimoliūnas susižeidė kairiąją koją, pargriuvęs slidžioje gatvėje. Laiške Gimbutui į Pfullingeną gruodžio 17 d. jis rašo: „. . .jau trečią savaitę vaikščioti negaliu, o visą laiką buvau gana greitas. Dėl to ir Hamburgan prieš šventes nevažiavau, nors naujas semestras jau yra prasidėjęs. . .".

1948 m. sausio 9 dienos laišku Izbickas guodė profesorių, susižeidusį koją. Norėtų pagreitinti jo iškvietimą, tik kad „Darbo ministerija labai iš lėto gabena šeimas į Angliją, o tolimesniems giminėms dar teks ilgesnį laiką laukti". Nepalanki aplinkybė ir ta, kad Šimoliūnas gyvena ne Britų, o JAV zonoje. Atsiveria Vytautas: „Aš esu tiek daug gera patyręs iš p. profesoriaus, kad tikrai būčiau laimingas padėti kiek galima. Todėl, p. profesoriau, jei kada nors būtų kritiškas momentas, prašom kreiptis nesvarbu kokiu prašymu, ir aš darysiu viską, kas galima, kad padėčiau." Ta proga Izbickas prašė savo buvusio profesoriaus patvirtinti savuoju parašu jo išeitų kursų ir egzaminų sąrašą V. D. universitete. Pridėjo tą sąrašą anglų kalba ir prašė siųsti jį Lietuvos pasiuntinybei į Londoną. Visa tai reikalinga, įstojant į Britanijos Institution of Civil Engineers, o tai reikštų inžinieriaus teisių gavimą. *Sausio* 15 d. architekto Vytauto Žemkalnio laiškas iš Vokietijos Rebdorfo stovyklos taip pat buvo geras. Jis dėkojo ir komplimentavo Šimoliūno „puikius Baukonstruktionslehre skriptus. Tikiu, jog jau netolimas laikas, kada Jus tinkamai pagerbsime ir iškelsime ant savo rankų aukštai Vytauto Didžiojo universiteto salėje ir sušuksime valio!". Žemkalnis prisimena susitikimą „š. m. sausio 2 dieną — tokią draugišką nuotaiką gali sudaryti tik mielas ir brangus mums visiems profesorius Šimoliūnas." Jis dar dėkojo už kažkokius jam atsiųstus dokumentus. Po kelių dienų Šimoliūnas gavo inž. Alfonso Jurskio atviruką iš Oberammergau Pansion „Ambronia". Tai yra garsus kurortas Bavarijos priealpėse. Jurskis ir Vladas Jakovickas tuo metu dėstė rusų kalbą amerikiečių mokykloje.

Balandžio 6 d. Šimoliūnas rašė Gimbutui, patardamas naudotis jo nuomojamu kambariu Muenchene pas Wagnerius, o nevargti pereinamojoje Warner kareivinių stovykloje. Rugpjūčio mėnesį prof. Šimoliūnas rašė jau iš Kemptono Schloss Kaserne DP Camp: „Tamstos atviruką gavau ir labai apsidžiaugiau, kad atsilyginta už butą Muenchene su ponia Wagner, nes po naujos valiutos įvedimo pas mane pasidarė tiesiog Krach. . . Man reikėjo staiga iš privataus buto išsikraustyti į lagerį. Visą namą užėmė amerikonai, išmetė ir šeimininką, dėl to turėjau nenumatytų išlaidų ir nuostolio. Jūsų veikalą skaičiau ir gėrėjaus." Po ilgesnės pertraukos, rugsėjo 26 d., vėl rašo V. Izbickas iš Barry, apsako profesoriui itin įdomius savo dirbamus hidrotechninius ir transporto projektus. Prašė profesorių atsiųsti kokių nors fotografijų iš atliktųjų statybų Lietuvoje, kad galėtų pailiustruoti savo numatomą paskaitą Statybos inžinierių institute. Ir dar pradžiugina profesorių gera žinia: jam ateisią CARE paketai iš Amerikoje gyvenančios Vytauto tetulės. Netrukus, spalio 23 d., Izbickas dėkoja Šimoliūnui už jau gautas knygas, filmą ir fotografijas paskaitai iliustruoti. Vadinas, profesorius ir krizės metu nepagailėjo lėšų ir laiko pagelbėti savo jaunajam bičiuliui. Izbickas dar pageidauja tame laiške: „Būtų gera, kad profesorius užfiksuotumėt savo patyrimą, nes tai dalis mūsų istorijos, pilnos vargo ir neteisybės nuo kaimynų." Panašiai ragino ir kiti, bet prof. Šimoliūnas delsė, mažai ką teužrašė. Vytauto parūpinti siuntinėliai iš Amerikos tada buvo itin pravartūs.

Lapkričio 26 d. Kempteno lietuvių stovyklos valgykloje buvo suruoštas atsisveikinimas su Kolupailais, išvykstančiais Amerikon. Prof. Šimoliūnas kalbėjo, kad „Kolupaila — tai žmogus, prieš kurį turime lenkti galvą." Iškėlė jo nuopelnus mokslui bei švietimui Lietuvoje ir čia. „Jis ir Amerikoje bus nenuorama," — pajuokavo Šimoliūnas. Tuo metu komiteto pirmininku buvo N. Tautvilas, įteikęs atsisveikinimo adresą Kolupailams. Stovyklos komendantas buvo Vladas Šimoliūnas, Lietuvos kariuomenės atsargos leitenantas. Gruodžio 12 d. prof. Ignas Končius siuntė Šimoliūnui savo curriculum vitae iš Offenbacho prie Maino ir aiškino: „Šiuo metu turiu darbo sutartį dėl įvažiavimo į JAV. Tačiau patiekiu čia reikalingas žinias, — gal pasisektų gauti darbo bent kiek arčiau savo patyrimo." Šimoliūnas parašė dar vieną rekomendaciją. Končius gavo darbą universiteto fizikos laboratorijoje Bostone.

Kas šeimoje turėjo nors vieną Amerikoje gimusį, tad JAV pilietį, galėjo greičiau iškeliauti. Tuo pasinaudojo prof. Šimoliūno bendra-

darbis inž. dr. Jonas Kuodis su šeima. Tada parūpo emigravimas ir mūsų profesoriui. Gruodžio 20 d. jis rašė iš Kempteno kareivinių stovyklos Gimbutui į Pfullingeną: „Ką manote ir ką norite daryti, kad greičiau galų gale ištrauktumėm kojas iš klampynės? Man asmeniškai, atrodo, susidarė galimybė keliauti ir į USA, ir į Argentiną, ir į New Zealandą. Bet kur pavyks galutinai, nežinia! Iš Australijos rašo inž. Tuskenis ir šaukte šaukia visus DP-kus į ten." Buvo atsakyta profesoriui, kad jo asistentas jau susiruošęs vykti į JAV su dr. Petro Vileišio afidevitu. Kalėdoms prof. Šimoliūnas gavo laiškutį iš ministro dr. K. Graužinio (Montevideo). Jis linkėjo pasiekti JAV-bes 1949 metais, „jei jau neatsirastų galimybė grįžti laisvon Lietuvon, apie ką mes visada svajojame."

1949 m. vasario 21 d. prof. Šimoliūnas ir jo brolienė prašė Naujosios Zelandijos konsulo leidimo emigruoti į tą tolimą kraštą. Jis tenai turėjo tolimą giminaitį Šeižį. Prašymas buvo atmestas mandagiu 1949.IV.21 laišku, siųstu iš Wellingtono Muitinių ministro įstaigos, nenurodant priežasčių, kodėl jų neįsileidžia. Kovo 3 d. du buvę prof. Šimoliūno asistentai parašė jam, tada Lietuvių inžinierių sąjungos pirmininkui dar vis Kemptene, atsisveikinimo laišką iš pereinamosios emigrantų stovyklos, tuo metu buv. Muencheno Funko kareivinėse. Po savaitės Šimoliūnui buvo pasiųstas vienuolikos lietuvių inžinierių atsisveikinimo raštas iš Bremeno Grohno stovyklos, parašytas kempteniškio inž. Česlovo Tamašausko. Jie visi keliavo į JAV arba į Kanadą.

1949.IV.8 Kempteno stovyklos „Dienos naujienos" rašė: „Dėl kuro stokos dušai mūsų kolonijoje veiks tik vieną kartą per mėnesį." Ketveri metai po karo, o dar vis nepakanka kuro. Prof. Šimoliūnas ypačiai mėgo pirtį. Jo įsitikinimu, garinimasis suomiško tipo saunoje ne tik palaiko gerą sveikatą, bet ir pagydo kai kuriuos negalavimus, pavyzdžiu, sumažinąs pakilusį kraujospūdį. Muenchene profesorius lankydavo gerai įrengtą Volksbad pirtį, kur susitikdavo ir su savo bendradarbiais lietuviais. Apie pirties naudą jis vaizdingai rašė senam bičiuliui prof. Jurgiui Čiurliui jau Amerikoje, pastarajam susirgus New Yorke. Cituojame nedatuotą 1951 metų laišką: „Senatvės draugė yra sklerozė, nuo kurios kraujo indai kalkėja, susitraukia, gyvasis jų skerspjūvis mažėja, juose spaudimas didėja. Reikia sumažinti kraujo skystį (vandenį), nepažeidžiant hemoglobino. Apleidęs Lietuvą, aš taip pat turėjau aukštą spaudimą tarp 200-300. Aš jį kaip ir nugalėjau atsargia gimnastika ir išprakaitavimais pirtyje nuo elektros vonių, užsidarant elektros spintoje iki galvos,

ten išsėdint 10-15 min.; paskui einant po dušu atsigauti, toliau į garo skyrių išsišutinti ir vėl po dušu atsigauti, išsimazgoti; toliau ten pat duodant masažistui gerai išmasažuoti visą kūną gulsčiomis (apie 15-20 min.); po to vėl po dušu ir tada į romėnų skyrių, kur sausas karštas oras varo prakaitą iš kūno automatiškai — jis „liete liejasi". Aš galėdavau būti tik I ir II skyriuje (40°-50°C); III-čias perkarštas (50°-60°C). Visur ten patogūs mediniai krėslai. Po 15 min. pamažu žmogus kėdėje užsnūsta. Tas negerai, todėl ten žmonės vienas kitą saugo, tuojau budina. Tada ir vėl lendi po dušais, išeini iš jų už 15-20 minučių. Po to jau į kabiną trauki, kur rūbai, ir ten apsitrynęs, paklodėn ar antklodėn įsivyniojęs, guli ant sofos 15-30 minučių, jei turi laiko. Visa tai Muencheno Volksbade man trukdavo dvi valandas. Po to išeidavau laukan, kaip naujai užgimęs. Būdavo lengva, linksma. Tą pirtį parodė mano klausytojai — studentai. Ir tas man padėjo daugiausiai. Čia tokie patogumai, žinoma, būtų perbrangūs. Ten kainuodavo 5-10 RM. Eidavau vieną kartą kas dvi savaiti. Mano širdis išlaikydavo."

Emigravimo rūpesčius iš naujo sukėlė birželio 2 d. prof. S. Dirmanto laiškas: „Brangus Collega, Vakar persikrausčiau į Pfullingeną. . . Tai pradžia kelionės į Ameriką. Pirmas sustojimas. Antras bus Raštatas. Ir taip toliau. . . Už 4-7 savaičių jau teks plaukti. Su Alpėmis jau atsisveikinau. . . Ir Bodeno ežeras, ir kalnai, ir miškai net per daug verkė. . . Gavau laišką iš Chicagos, rašo: naudokitės kiekviena diena, kiekviena proga savo laisve, savo atostogomis. Čia bus kitaip. . . Už tokius reginius, kaip pietų Vokietijoje, čia teks labai brangiai mokėti. Turiu dar baigti referatą apie Lietuvos aukštąsias mokyklas, tada būsiu laisvas. Oi, ne visai: prof. Kaminskas birželio 11 d. renka Planavimo komisijos narius posėdžiui. Dar kartą tariu Jums ačiū už Jūsų lietuvišką vaišingumą." (Daugtaškiai paties prof. Dirmanto).

Prof. Šimoliūno populiarumą jaunesniųjų kolegų tarpe paliudija ir inž. Kazio Vilčinsko liepos 31 d. laiškas iš Montrealio, kur jis atsirado vos prieš keturius mėnesius, o jau siūlėsi pasiųsti siuntinėlį, kai tik gausiąs profesoriaus naujausią adresą. Tasai laiškas pasiekė Šimoliūną Pinneberge, persiųstas iš Kempteno. Atsiminė profesorių, užsilikusį Vokietijoje, ne tik inžinieriai. Rugpjūčio 3 d. jam rašė gydytojas Simanas Virkutis, buvęs Lietuvos Raudonojo Kryžiaus veikėjas, neseniai atkilęs iš Vokietijos į Chicagą, dar tebelaukiąs tarnybos ligoninėje. Padejavo daktaras, kad Amerikoje jaučiama depresija, darbų sumažėjimas, butų ir kambarių nepriteklius, nors

maisto esą į valias, ir jis nebrangus. „Mes jau atsivalgėm ir gerokai pasitaisėm (. . .) Visa Chicaga laisvalaikiu plūduriuoja Michigane, geria šaltą „bierą" ir valgo ledus, kurie čia labai geri", — išsišneka bedarbis, o jo žmona jau gaunanti apie vieną dolerį per valandą. Nežiūrint to, Virkutis patarė prof. Šimoliūnui keltis Amerikon, jei turįs ryšių su ankstesniais emigrantais. Kas daryti, gavus tokį informatyvų laišką žmogui be uždirbančios žmonos?

Paskutinę vasarą Europoje prof. Šimoliūnas susilaukė itin gausių laiškų. Rugpjūčio 13 d. rašė Anna Breimer iš Britų zonos. Tai ta pati „Pilėnų kunigaikščio" 1905 metų Šimoliūno scenos partnerė Ona Žilinskaitė-Breimerienė. Laiškas kitoks, negu visi kiti: „Brangus Prieteliau! Tamstos netikėtas laiškas ir sveikinimas su vardinėmis labai nudžiugino mane ir sujaudino iki ašarų." Išsipasakojo pergyventas ligas, patirtas vagystes, juodžiausius darbus. Breimerių sūnus jau esąs pakeliui į Ameriką. Rugpjūčio 23 d. V. Izbickas teiraujasi jau iš Cardiffo, kokios esančios perspektyvos profesoriui iškeliauti į JAV ar į kitus kraštus. Gruodžio 15 d. Izbickas siunčia Šimoliūnui savo curriculum vitae, kad profesorius paliudytų savo parašu jo inžinierinę patirtį. Dokumentas reikalingas laikant egzaminus į Statybos inžinierių institutą Anglijoje (The Institution of Civil Engineers). Tai kelias į geresnius darbus, o „tada bus galimybė mums vėl kartu apsijungti ir gyventi kartu, čia ar kitame kuriame pasaulio kampe." Vytautas nepamiršo savo ankstesniojo sumanymo pasirūpinti gerojo globėjo ateitimi. Tuo laiku jau ir prof. Šimoliūnas aiškiai orientavosi į Ameriką, kas matyti kad ir iš jo laiško, rašyto rugsėjo mėnesį Gimbutui į Bostoną, Mass.: profesorius tebedirbąs Pabaltijo universitete, kuris užsidarysiąs to mėnesio 30 dieną; „emigracija eina pilnu tempu į užjūrius, lietuvių beliko čia iš viso apie 40 asmenų. Jie visi turi arba sutartis į USA, arba galimybes kur kitur išvykti. Mūsų rektorių prof. dr. Puziną su šeima galutinai išlydėjome iš Pinnebergo į pereinamąją stovyklą Wentorfą prie Bergedorfo. Aš šiom dienom, baigęs paskaitas skaityti ir egzaminuoti, išleidęs diplomuotus, taip pat išvykstu į Kempteną ruoštis kelionei į USA pagal adresą: Dr. J. J. Sims, 2207 Oakman Blvd., Detroit 6, Mich. Dokumentai jau sudaryti ir yra vilties po kokio mėnesio apleisti Europą. Ačiū už žinutę apie mūsų mylimą prof. dr. Vasiliauską. Labai džiugu, kad jis dar gyvas, tai Lietuvos tvirtas ramstis."

Prof. Šimoliūnui dar užtruko beveik pusmetį, kol jis susitvarkė formalumus emigravimui. 1949.XI.16 jo brolienė gyd. S. Šimoliūnie-

nė pasirašė "Statement of Support" pas IRO Area 5, Augsburg, Resettlement Center, kad ji pati emigruodama į JAV, prisiimanti atsakomybę už svainio Jono Šimoliūno išlaikymą, „thus that he may never become a public burden to the USA." Profesoriui tuo metu buvo suėję 71 metai, o daktarei 52. Kiek anksčiau Šimoliūnas gavo J. Kuodžio spalio 12 d. laišką iš Worcesterio, Mass. Dr. Kuodis jau buvo sužinojęs, kad prof. Šimoliūnas yra gavęs garantijas emigravimui į JAV, ir šiuo laišku prašė profesorių parūpinti jam šešias techniškas knygas — atsilyginsiąs vėliau. Profesinės knygos Vokietijoje buvo brangios, o naujosios valiutos nebuvo iš kur gauti. Buvęs pirmininko J. Šimoliūno iždininkas Raudonojo Kryžiaus valdyboje Kemptene agr. prof. Jonas Paltarokas lapkričio 14 d. parašė iš Hartfordo, Conn., įsikūręs ten prieš porą mėnesių. Jo laiškas ne asmeniškas, o visuomeniškas: pasidžiaugia sėkmingu lietuvių kongresu New Yorke lapkričio 4-5 dienomis, kur jis girdėjęs JAV valdžios atstovus kalbant, kad Lietuva būsianti laisva, kad ji atgausianti šmurtu jai išplėštą savarankiškumą. Net ir pats prezidentas Trumanas atsiuntęs tokios dvasios sveikinimą kongresui. . . Tada dar nei laiško autorius, nei jo gavėjas negalėjo pramatyti tokių sveikinimų, linkėjimų ir pranašysčių ironišką tuštumą.

9. AKADEMINIS DARBAS VOKIETIJOJE

Kempteno lietuvių stovykloje prof. Kolupaila ir keli kiti VDU profesoriai suorganizavo Aukštuosius technikos (statybos) kursus ten susibūrusiam studentiškam jaunimui. 1946.III.11 įvyko pirmasis posėdis tuo reikalu, o gegužės 7 d. pirmasis tų kursų „statybos fakulteto" organizacinis posėdis, kuriame dalyvavo Juozas Daniliauskas, Kazys Kriščiukaitis, Steponas Kolupaila, Vytautas Sčesnulevičius ir Jonas Šimoliūnas. Paskaitos pradėtos skaityti birželio 3 d. ir su mažomis pertraukomis tęsėsi dvejus metus, iki 1948 m. birželio 19 d. Klausytojai buvo arba jau buvę studentai, arba gimnazijų abiturientai. Pradžioje užsirašė 25, paskui pusė nubyrėjo, tad tų kursų nauda nebuvo labai didelė. Stovyklos vadovybė davė vieną patalpą auditorijai ir vieną kambarį atvažiuojantiems dėstytojams pernakvoti. Dalis darbo ėjo Otto firmos patalpose, kur dirbo ir dėstė savo kursus Kolupaila. Mokymo programa sudaryta VDU Statybos fakulteto pavyzdžiu. Šimoliūnas dėstė trobesių konstrukcijas ir vandens kelius, Adolfas Damušis su asist. Kaziu Gasparėnu — statybines medžiagas, Daniliauskas — technikinę braižybą ir pastatų pamatus, Stasys Dirmantas — geodeziją, Vyt. Sčesnulevičius — statybinę statiką, Aleksas Vaitekūnas — chemiją. Reikalų vedėju pakviestas inž. Julius Bulota. Šalia paskaitų vykdavo pratimai, tad iš viso studentai dirbo po 40-48 val. per savaitę. Kad kursai ir jų pratimai buvo akademinio lygio, matyti iš vieno pavyzdžio, užtikto Bostone. Buvęs kursų studentas inž. Eugenijus Kleinas išsaugojo savo atliktą vandens kelių kurso pratybinį projektą — vidutinio dydžio šliūzą laivams perkelti. Statikos ir medžiagų atsparumo skaičiavimams skirta 11 puslapių, o betoninio šliūzo brėžiniams trys dideli lapai. Naudotos vokiečių „Huette" normos. Kiekvieno semestro pabaigoje būdavo egzaminai. Nors tie technikos kursai ir neparuošė naujų inžinierių, bet davė braižytojų su gerom kvalifikacijom ir neeiliniu techniškų pasiruošimu, ir padėjo studentų tolimesnėms

studijoms universitetuose. Kursų vadovo prof. Kolupailos ir jo kolegų buvo įdėta šimtai valandų darbo be atlyginimo.

Prof. J. Šimoliūnas daug laiko ir energijos skyrė laikinam Pabaltijo universitetui (Baltic University) Vokietijos anglų zonoje, Hamburge. 1945 m. gruodžio mėnesį daug buvusių Lietuvos aukštųjų mokyklų profesorių ir asistentų gavo Pabaltijo universiteto organizacinės komisijos lietuvių sekcijos kvietimą atvažiuoti ir dirbti. Prof. Vlado Stankos pavedimu kvietimą pasirašė advokatai Vincas Misiulis ir Jonas Montvila, vėliau buvęs PU administratorium. Kvietėjų duotas adresas: Hamburg, Karl Muck Platz, Deutscher Ring, 602a kambarys. Tai buvo didelės apdraudos bendrovės namai. Kartu buvo informuojama, kad akademiniame lageryje būsią apgyvendinta 1500 studentų, o mokomajam personalui būsią vietos ir su šeimomis. Užsimota nemažai. Kiek anksčiau organizacinė komisija informavo vokišku bendralaiškiu, kad Architektūros ir inžinerijos fakultete lietuviams atstovausiąs buv. VDU rektorius prof. inž. Julijonas Gravrogkas, latviams — buv. Latvijos universiteto dekanas prof. dr. Pauls Kundzinš ir estams prof. H. Sultson. Prof. Šimoliūnas gavo asmenišką kvietimą, datuotą 1946.III.11 ir jį priėmė. Kvietimą pasirašė lietuvių vardu vienas trijų PU rektorių prof. V. Stanka. Šimoliūnas įteikė savo curriculum vitae Hamburge 1946.IV.12. Tų metų birželio 28 d. laiške iš Kempteno į Tuebingeną J. Gimbutui prof. Šimoliūnas rašė: „Gavau 22.VI.46 telegramą iš Hamburgo, dekano Kundzinš, kuris ragina mane pradėti paskaitas pagal susitarimą. Manau, statybos medžiagas ir statybos enciklopediją (. . .) grįšiu 12.VII tiesiog į Muenchena paskaitai 13-15 val. Dekanui pranešiu." Šimoliūnas tesėjo darbą Pabaltijo universitete iki pat pabaigos. Jo pavardė įrašyta 1949.II.4 senato sąraše. Pradžioje, kol PU veikė Hamburge, prof. Šimoliūnui padėjo asistentas inž. Vytautas Izbickas.

Formaliai tasai PU buvo įsteigtas 1946.I.8, gavus Britų valdžios principinį sutikimą ir Deutscher Ring rūmų dalį. Bet jau sausio 18 d. PU neteko tų patalpų ir turėjo kraustytis į Hamburgo miesto istorijos muziejaus apgriautus namus, kuriuos skubiai atsiremontavo. Pirmieji studentai ėmė rinktis kovo mėnesį. Kovo 14 d. pradėtos paskaitos pirmajame semestre. Iškilmingas atidarymo aktas įvyko gegužės mėn. 25 d. Pirmasis semestras baigtas birželio 8 d., antrasis rugsėjo 30 d. Balandžio mėnesį PU turėjo 620 imatrikuliuotų studentų, gegužės — 997 (lietuvių 36%). Architektūros ir inžinerijos fakultete pradžioje tebuvo 44 studentai, o po metų 147. 1946 m. lapkričio

mėn. lietuvių mokomojo personalo buvo 49 asmenys. Trečiasis semestras prasidėjo lapkričio 1 d. ir užsitęsė iki 1947 m. gegužės 24 d., nes tame tarpe teko keltis iš Hamburgo į Pinnebergą, apie 25 km į šiaurės vakarus, į Schleswig Holsteino provinciją. Tą pavasarį jau buvo 1037 studentai (lietuvių 28%). Veikė 8 fakultetai.[42]

Prof. J. Šimoliūnui ir kitiems dėstytojams nebuvo lengva stovykliniame universitete dirbti, nes žiemą auditorijos buvo menkai tekūrenamos, gerokai šaltos, knygų ir mokslo priemonių pradžioje iš viso nebuvo. Tiesa, visi galėjo naudotis Hamburgo universiteto bibliotekomis. Ir bendrabučiai Hamburge buvo primityvūs: mediniai Zoo — lagerio ir Alsterdorfo barakai, prastai teapšildomi, nesandarūs. Maitinimas skurdesnis negu kitose pabėgėlių stovyklose. Nežiūrint to, ir žiemą PU darbas nenutrūko, o kai kuriuose Vokietijos universitetuose studentai turėjo priverstines atostogas dėl kuro stokos. Pinneberge gauti truputį geresni bendrabučiai. Šeši gyvenamieji blokai buvo pavadinti Pabaltijo miestų vardais: Tartu, Ryga, Vilnius, Kaunas ir kiti. Vilniaus bloke buvo profesorių gyvenamieji kambariai. Čia gyveno lietuvių rektorius prof. dr. Vitas Manelis, prof. Jurgis Čiurlys, ten sustodavo ir mūsų Šimoliūnas. 1947.V.25 Lietuvių studentų architektų draugija išleido rotatorium spausdintą 52 puslapių semestrinį leidinį, kuriame tilpo 11 straipsnių. Vienas jų — prof. Jono Šimoliūno.

Vis dėlto PU — pabėgėlių mokymo institucija — ištesėjo 9 semestrus. Netrukus po užsidarymo 1949.IX.30 Šveicarijos laikraštis „Die Tat" lapkričio 1 d. skelbė: „Baltic University davė galimybę 2600 studentų baigti studijas ir 1200 laikinai studijuoti. Dirbo beveik 200 dėstytojų. Sukaupta 12,000 tomų biblioteka." Toks didelis baigusiųjų skaičius neįtikėtinas, nes ten dirbusio dr. Vinco Maciūno duomenimis tą laikiną universitetą baigė tik 75 studentai (LE XXI, psl. 294). Kiti universitetai įskaitė PU atliktąsias studijas. Apie 250 perėjo studijuoti į Vokietijos universitetus. PU turėjo savo mokslinį įpėdinį — Baltų tyrimo institutą (Baltisches Forschungsinstitut), įkurtą Pinneberge 1949 m. kovo 12 d. ir vėliau veikusį Bonnos universitete[43]. Tų pačių metų instituto tarybos posėdyje prof. J. Šimoliūnas buvo priimtas tikruoju nariu, bet jis jau nebepasireiškė toje naujoje organizacijoje, kur lietuviai yra palikę ryškių pėdsakų.

Hamburge prof. Šimoliūnas susitikdavo su Stase ir Petru Petrušaičiais. Stasė — Šimoliūnaitė, profesoriaus dukterėčia, brolio Kazimiero duktė. Petras Hamburge studijavo miškininkystę. Kai susitikdavo, ji kalbėdavosi apie tai, ką veiksią, kai reikės iškeliauti

svečion šalin. Profesorius jiem sakydavo: judu galėsit dirbti, o aš jums pašeimininkausiu namie. Panašiai ir nutiko, kai maždaug po trejų metų visi kartu įsikūrė Racine, Wisconsine. Kai po Hamburgo Petrušaičiai gyveno Spackenbergo lietuvių stovykloje, apie 30 km nuo Hamburgo, Šimoliūnas aplankydavo juos, Funkų šeimą ir Mariją Šulcienę.

Profesorium Jonu Šimoliūnu nemažiau už Pabaltijo universitetą pasinaudojo kitas laikinas universitetas, skirtas pabėgėliams svetimšaliams Vokietijoje. Tai kitame Vokietijos pakraštyje, Muenchene, Bavarijoje, Unrros įkurtasis, kur susibūrė gausesnis lietuvių ir kitų tautų akademinio personalo ir studentų būrys, negu Hamburge. Visų pirma ištisai cituojame paties Šimoliūno straipsnį, išspausdintą „Technikos žodžio" 1959 m. nr. 1, psl. 2-3:

UNRRA Universitetas Muenchene (1946.II.16 — 1949)
Prof. Jonas Šimoliūnas, Racine, Wis.

Antrojo pasaulinio karo metu bolševikų pagrobtų laisvų valstybių Estijos, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos buvusios Lenkijos okupuotos dalies universitetų profesorių rūpesčiu buvo gautas karinės JAV valdžios sutikimas ir UNRRA tarpt. organizacijos pritarimas steigti universitetą Muenchene.

1945.VIII.1 paskelbta studentų registracija. Gauti 1458 studentų prašymai. 1945.XI.4 — XII.8 vykdomas stojančiųjų mokslo dokumentų tikrinimas, studentų žinių kartojimas bei derinimas. Karo metu dokumentus nustojusiųjų žinios patikrintos egzaminais. Pirmuose semestruose mokslas pradėtas 1946.II.4, o iškilmingas UNRRA un-to (toliau UU) Muenchene atidarymas įvyko 1946.II.16, jau esant 2756 studentams ir 178 dėstytojams. Lietuvių buvo užsiregistravę 696, iraniečių 2, italų 4, jugoslavų 173, latvių 202, lenkų 179, rumunų 16, turkų 8, ukrainiečių 847, vengrų 30, žydų 174 ir be pilietybės 424.

Un-to profesorių taryba išrinko profesorių Ottomar Pirkmajerį rektoriumi, o prof. Kruminšą — prorektoriumi. Un-tas turėjo autonomiją mokslo srityje. Fakultetų tarybos išsirinko dekanus, katedrų vedėjus ir taip pat tvarkėsi savarankiškai. Statybos katedros vedėju išrinktas prof. J. Šimoliūnas. H. G. Gaszynska, UU administracijos viršininkė, energingai ir sėkmingai tvarkė ūkio reikalus, o profesorių ir studentų padedama, ir un-tui gautas patalpas — apgriautuose Deutsches Museum rūmuose.

Muenchene turėjo 8 fakultetus: Ekonomijos, Filosofijos, Gamtos — matematikos, Mechanikos, Medicinos, Statybos (architektūra, geodezija, statyba), Teisių, Žemės ūkio (agronomija, miškininkystė, veterinarija).

Statybos fakultete dėstė ir praktikos darbus vedė šie lietuviai inžinieriai ir architektai: doc. dr. A. Damušis — statybos medžiagos, prof. dr. J. Gabrys — leliai, medžio konstrukcijos; doc. B. Kolosovas — plieno konstrukcijos ir tiltai; prof. dr. S. Kolupaila — hidrologija, hidraulika, melioracija, vandentiekiai; prof. J. Kovalskis — akustika, apšvietimas, vidaus dekoravimas, sodų architektūra; prof. dr. J. Kuodis — gelžbetonis, statybos statika; asist. B. Lukštaitė — archit. istorijos katedroje; prof. J. Šimoliūnas — trobesių konstrukcijos, viešieji pastatai, vidaus įrengimai, šildymas ir vėdinimas; jaun. asist. J. Puiša — statybos katedroje; vyr. asist. J. Gimbutas — statybos katedroje ir Mechanikos fakultete dėstė enciklopedinį statybos kursą; doc. V. Žemkalnis — architektūra II.

Paskaitos buvo dėstomos vokiečių ar anglų kalbomis. Prof. Kolupaila vadovavo UU tarybos iškilmingiems posėžiams, suteikiant garbės daktaro laipsnius inžinieriui O. A. Nelsonui (Colonel, US Army) ir poniai H. G. Gaszynskai. UU Statybos fakultetas prof. J. Šimoliūnui už nuopelnus statybos moksle 1947 m. suteikė inžinerijos daktaro laipsnį. Nors buvo labai sunkios spausdinimo sąlygos, 1947 m. prof. J. Šimoliūnui pavyko Muenchene išleisti 1946-47 m. skaityto statybos kurso dalį — Baukonstruktionslehre (vokiečių kalba).

Lietuviai tame un-te turėjo gerą vardą ir apčiuopiamą įtaką. Statybos fakultete buvo laikytasi VDU tvarkos ir papročių. 1948 m. un-tas neteko UNRRA globos ir Deutsches Museum patalpų. Tada un-tas pavadintas Internacionaliniu un-tu Muenchene; profesoriai nebegavo atlyginimo. Mokslas buvo tęsiamss iki 1949 m. galo privačių įstaigų patalpose ir butuose.

Prof. Šimoliūno suglaustas informacijas galima papildyti asmeniška patirtimi ir kitais rašytais šaltiniais. Deutsches Museum yra prie Isaro upės tilto, netoli miesto centro. Pirmaisiais metais tekdavo pėstiems eiti nuo geležinkelio stoties per miesto centrą iki Isaro, apie pusvalandį kelio iš vakarų į rytus. Antraisiais metais po karo jau buvo aptvarkytas susisiekimas elektriniais tramvajais. Angliškas vardas buvo: UNRRA University in Munich. Rektorius O. Pirkmajer

ir Statybos fakulteto dekanas prof. dr. K. Belousov buvo rusai, anot Šimoliūno, labai geri žmonės. Algas mokėdavo mažai vertomis reichsmarkėmis ir pridėdavo cigarečių bei maisto kortelių. Bendrabučių nebuvo, studentams ir profesoriams reikėjo patiems susirasti būstines privačiuose namuose ar apylinkės pabėgėlių stovyklose, dažniausiai buv. kareivinėse. Muenchenas buvo smarkiai apgriautas karo metu, ir griuvėsių valymas užtruko kelerius metus, o atstatymo tada nesulaukėm. Pagal dekano Belousovo 1947 m. balandžio 15 d. rašytą pažymėjimą, prof. Šimoliūnas dirbo UU-te nuo 1945.XII.11. Jis susirado sau kambarį nakvoti netoli įstaigos, Possartstr. 2-II, Wagnerių namuose. Kitą kambarį ten pat išsinuomavo prof. Kuodis. Maitinosi Unrros užkandinėje arba miesto restoranėliuose, kur kartais be kortelių duodavo tokios košės, vad. Stammgericht, daromos iš griežčių ir bulvių su trupučiu miltų ar kruopų, ir bealkoholio alaus.

1946 m. rudens semestro tvarkaraštis rodo, kad prof. Šimoliūnas dėstė šiuos kursus: (1) Baukonstruktionslehre (statybinės konstrukcijos) architektūros skyriaus studentams ketvirtadieniais 10-12 val. ir penktadieniais 9-12 val.; statybos skyriaus studentams ketvirtadieniais 8-10 val. ir šeštadieniais 13-17 val. III ir IV semestre. (2) Heizung und Lueftung (šildymas ir vėdinimas) penktadieniais 15-17 val. ir dar pratybos, VI ir VII semestre. (3) Sicherbau der Gebaeude (statybos įstatymai ir apsauga) trečiadieniais 10-12 val. VIII semestre. Tad krūvio būta nemažo, iki 6 valandų per dieną.

Prof. J. Šimoliūno knyga „Baukonstruktionslehre" nemaža, 214 puslapių, spausdinta rotoprintu iš mašinraščio ar kaligrafiškai surašytų tekstų, tabelių ir brėžinių. Yra ir ištisų reprodukuotų puslapių iš nurodytos literatūros. Tai yra jo paskaitų konspektas, nusakytas šitaip: Vorlesungen, gehalten an der UNRRA University, Munich, Baltic University, Hamburg, Academic Lithuanien Technical Courses, Kempten — Allgaeu, 1946-1947. Tekstas pradedamas sakiniu: „Der Mensch selbst ist ein Teilchen der Natur." Tą Šimoliūno mėgstamą frazę yra girdėję ir visi jo studentai Kaune.

Prof. Šimoliūnas iš anksto organizavo pagalbą savo darbui Muenchene. 1946.I.8 laišku jis išsikvietė J. Gimbutą pasitarimui į Kempteną „skubiai atvykti iki sausio 14 dienos". Netrukus po to, važiuodamas apsilankyti Loeffingene, profesorius buvo sustojęs Tuebingene pasitarti su Gimbutu apie numatomąjį darbą Unrros universitete. Jau įsivarius paskaitoms, birželio 28 d. prof. Šimoliūnas prašė to savo asistento pavaduoti jį liepos 5 d., o gal ir liepos 12/13

d., užimant jo IV-jo semestro studentus Aula Maxima auditorijoje statybos pratimais. Mat profesorius galįs nespėti laiku parvažiuoti iš Hamburgo. UU statybos kursų ir pratimų klausėsi apie 120 studentų, tad personalo apkrovimas buvo nemažas. Bendradarbiauti su prof. Šimoliūnu buvo malonu, nes jis visada buvo taktiškas, ramus, nesikarščiuodavo, nepakeldavo balso.

Darbas Muenchene neilgai tetruko: sustojo po pusantrų metų dėl išorinių priežasčių. Studentų ir profesorių dar būtų pakakę bent dviems metams. 1946.VIII.5-16 dienomis Ženevoje įvyko likvidacinė Unrros konferencija. 93% tos organizacijos lėšų davė JAV ir Kanada. Netrukus Unrros krizė palietė ir pabėgėlių universitetą. 1947.I.15 jis buvo neva uždarytas, bet studentai ir profesoriai neskubėjo išsiskirstyti, tęsė darbą siauresniu mastu pusiau privačiai. Paskaitos ėjo vienam Deutsches Museum kampelyje ir privačiuose butuose. Nuo kovo mėn. 11 d. UU buvo atgaivintas ir tęsė darbą oficialiai iki birželio 30 d., kada Unrros likvidavimas buvo užbaigtas. Pabėgėlių (DR) globą perėmė International Refugee Organization, trumpai IRO. 1947.X.1 įvyko likvidacinis UNRRA — IRO universiteto posėdis, bet ir po to dalis personalo ir studentų vargingai tęsė darbą, kaip privatus tarptautinis universitetas, Universitas Internationalis in Munich. 1947 m. lietuvių studentų buvo 324, Statybos fakultete apie 25%.

Kad suteiktų prof. J. Šimoliūnui daktaro laipsnį, rekomendacinį raštą Statybos fakultetui (Bauwesen) pasirašė profesoriai daktarai Juozas Gabrys ir Steponas Kolupaila ir architektas docentas Vytautas Žemkalnis. 1947.IV.9 d. posėdyje aštuoni profesoriai slaptu balsavimu vieningai nutarė:

> "4. Nach dem vorgebrachten Bericht ueber die wissenschaftliche und paedagogische Taetigkeit des Herrn Prof. Jonas *Simoliūnas* und der Beratung, wurde Herr prof. Jonas Simoliunas in geheimer Wahl, mit abgegebenen 8 Stimmen zum "DOCTOR RERUM TECHNICARUM" ausgewaehlt". (Posėdžio protokolas Nr. 471).

Sunkieji 1947/48 mokslo metai paminėti dviejuose prof. Šimoliūno laiškuose Gimbutui. 1947.XII.17 rašyta: „Mūsų Fakultaet fuer Architektur und Bauwesen Muenchene dar nepasiduoda, veikia (. . .) Sekantis posėdis numatytas 15.I.48 Muenchene (. . .) Esu išleidęs Rotaprintu su dideliais sunkumais savo paskaitų iš Baukonstruktionslehre dalį (iki stogų), praplečiant molio ir stiklo statybos

klausimus." 1948.IV.6 jis vėl rašė iš Kempteno į Pfullingeną: „Dabar, 7.IV, važiuodamas į posėdį Muenchene (. . .) noriu patirti galutinai dėl to tarptautinio universiteto. Be Jūsų man ten jau būtų nelinksma dirbti. Aš manau važiuoti į Hamburgą tik apie 20.IV." Iš tikrųjų jis važinėjo į Pinnebergą prie Hamburgo dar ilgiau negu metus — iki 1949 m. rudens.

10. VISUOMENINĖ VEIKLA VOKIETIJOJE

Lietuvoje veikusios Raudonojo Kryžiaus vyriausiosios valdybos nariai nutarė atgaivinti tos labdaringos draugijos veiklą, kad galėtų pagelbėti į vargą atsidūrusiems pabėgėliams, tremtiniams, karo belaisviams ir buv. kaliniams — trumpai, beviečiams DP. 1945.VII.9 Kemptene susirinko keturi LRK vyr. valdybos pareigūnai: gydytojas pulk. Vladas Ingelevičius, prof. med. dr. Vincas Kanauka, prof. inž. Jonas Šimoliūnas ir doc. archit. Kazys Kriščiukaitis. LRK pirmininkas gyd. Jurgis Alekna buvo likęs Lietuvoje, bet sovietinėje okupacijoje toji organizacija jau nebeveikė. Kiek anksčiau Ingelevičius buvo susisiekęs su Tarptautiniu Raudonojo kryžiaus komitetu Ženevoje ir gavo užtikrinimą, kad LRK galįs atnaujinti savo veiklą Vokietijoje, o jo valdyba galinti tęsti savo darbą, nes ji nebuvo panaikinta jokiu aktu, veikė be pertraukos Lietuvoje karo metu (iš LRK vyr. valdybos 1945.VII.9 posėdžio protokolo). Tarptautinis RK sutiko bendradarbiauti su Vokietijoje atsidūrusia LRK vyr. valdyba, patarė jai organizuoti skyrius, kur yra susidarę lietuvių telkiniai, ir rūpintis lietuvių šalpa. Taip buvo susitarta ir su UNRRA.

Netrukus LRK vyr. valdyba buvo perorganizuota prie VLIKo, o jos pirmininku paskirtas med. dr. Domas Jasaitis. Kemptene liko tik skyrius; jo laikiną valdybą sudarė Kanauka, Kriščiukaitis ir Šimoliūnas. Liepos mėnesį skyrius turėjo 67 narius rėmėjus, rugsėjo 12 d. buvo sukviestas visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo tik 27 nariai. Tada išrinkta 5 asmenų valdyba ir 3 narių revizijos komisija. Tų metų gruodžio mėn. 3 d. raštu toji valdyba pristatė Unrros Kempteno padalinio direktoriui tokios sudėties: pirmininkas Šimoliūnas, vicepirm. kun. Anatolijus Stanevičius, iždininkas prof. Jonas Paltarokas, sekretorius Kriščiukaitis ir narys gyd. pulk. Antanas Petraitis. Prancūzišką prisistatymo raštą pasirašė Šimoliūnas. Kiek anksčiau jis pasirašė kartu su kitais lietuvių organizacijų atstovais lapkričio 7 d. raštą Britų zonos belaisvių stovyklos komendantui via Muenster, Camp 2227-III, prašydamas paleisti ten per nesusipratimą

laikomus lietuvius karius, įkliuvusius su vokiečiais. Vienas svarbiausiųjų LRK uždavinių ir buvo globoti belaisvius, kurie prievarta buvo paimti į vokiečių karinius dalinius. Rūpėjo ir savo vietovės žmonių sveikatingumas ir šalpa tokių pabėgėlių, kurie negaudavo pagalbos iš kitur.

Iš išlikusio 1947.III.1 Kempteno skyriaus narių visuotinio susirinkimo protokolo sužinome, kaip prof. Šimoliūnas užbaigė savo pirmininkavimo kadenciją, užtrukusią ilgiau negu pusantrų metų. Susirinkime dalyvavo 53 asmenys. Atidarė Šimoliūnas, o pirmininkavo gen. Vladas Mieželis, sekretoriavo Algirdas Jakševičius. Šimoliūnas ir Kriščiukaitis padarė valdybos pranešimus. Per tuos metus ir 9 mėnesius skyriaus valdyba turėjo 57 posėdžius. Išlaisvino 7 belaisvius iš Sonthofeno karo ligoninės, surinko aukų ir išdalino apie 100 paketukų ligoniams, išdavė per 150 pažymėjimų ieškantiems savo giminių, surinko apie 32,000 RM ir sušelpė daugybę lietuvių; tarpininkavo BALFui ir Tarpt. Raudonajam Kryžiui, išdalindami jų parūpintas gėrybes; suorganizavo medicinos seserų kursus. Iš 1350 lietuvių Kemptene 85 Unrros nebuvo aprūpinami, tad jiems buvo labai svarbi LRK šalpa. Revizijos komisijos pirmininkas Kolupaila pranešė, kad pinigų ir medžiagų apyskaitos vestos tvarkingai. Buvo padaryta pastabų valdybai, kad galėję būti daugiau narių skyriuje ir daugiau susirinkimų, glaudesnis kontaktas su visuomene. Šimoliūnas paaiškino, kad LRK esąs savotiškai prislopintas, kad jo veikla negalinti būti visiškai vieša ir toks įspėjimas nesiafišuoti buvęs gautas iš vyr. valdybos įgaliotinio JAV zonai Muenchene. Esą negalima skelbti, kad LRK šelpiąs netekusius DP statuso. Pasitaikę trinties ir su Unrros įstaiga. Tokie paaiškinimai ne visus patenkino, buvo reikalaujama daugiau informacijos. Susirinkimas padėkojo Šimoliūnui ir valdybai už atliktą darbą ir slaptu balsavimu išrinko naują. Pirmininku tapo pulk. Narcizas Tautvilas. Tik Paltarokas liko iš senosios valdybos.

LRK Kempteno skyriaus darbų apimtį apibūdina 1947.III.5 turto perdavimo aktas naujajai valdybai: pinigų 23,000 RM, maisto produktų apie 130 visokių vienetų, drabužių 1045 gabalai, dar visokių vaistų bei medicinos instrumentų. Šimoliūno valdybai nebuvo lengva laviruoti tarp skirtingų interesų lietuvių ir svetimos administracijos, kurios užnugaryje greičiausiai manipuliavo ir sovietų draugai. Galima įsivaizduoti, kaip per stovyklos kiemą ar koridorių einantį LRK skyriaus pirmininką ne vienas ir ne viena užklupdavo su drabužių, papildomo maisto, priimti stovyklon

prašymais ir kitom bėdom. Pažindami Šimoliūną, kaip ypatingai geros širdies žmogų, suprantame, kad jis daug kam žadėjo, ne vieną paguodė, bet ar visada galėjo juos patenkinti, kai ištekliai buvo riboti, visokios taisyklės ir instrukcijos iš šalies varžė? Apie tą jo veiklą paties profesoriaus užrašuose jokių pastabų ar prisiminimų neužtikome.

Pradžioje, kai 1945 m. vasarą Kempteno lietuvių kolonijoje buvo įsteigta inžinierių draugija, prof. Šimoliūnas valdyboje nedalyvavo. Tik po trijų metų jis bus Lietuvos inžinierių sąjungos užsienyje centro valdybos vicepirmininkas, o netrukus ir pirmininkas daugelį metų. Pirmąją Kempteno inžinierių valdybą, veikusią iki gruodžio mėn. 16 d., sudarė pirmininkas inž. dr. Adolfas Damušis, prof. Kolupaila ir inž. J. Riauba. 1946 m. draugija turėjo 32 narius Kemptene ir jo apylinkėje. Tuo laiku Vokietijoje buvo apie 20 panašių lokalinių inžinierių draugijų. Pirmasis jų atstovų suvažiavimas įvyko Wuerzburge 1946.II.23-24 d. Dalyvavo 97 lietuviai iš 35 vietovių. Prof. J. Šimoliūnas Wuerzburgo suvažiavime nedalyvavo, bet verta trumpai pasekti bendrinės organizacijos susiformavimą, kurios vadovybę jis perims vėliau. Suvažiavimas priėmė Lietuvos inžinierių tremtinių draugijos (LITD) vardą ir įstatus, iš anksto paruoštus Augsburge. Nutarta sudaryti centro valdybą Augsburge, kur buvo gausi lietuvių stovykla ir patogi vieta susisiekti su kitais lietuvių telkiniais. Draugijos pirmininku išrinktas doc. inž. Alfonsas Jurskis; jis ištesėjo tose pareigose iki 1948.VI.6. Garbės teismas sudarytas Kemptene su pirmininku Šimoliūnu. Bylų neturėjo. Iki 1946 m. pabaigos LITD-jos skyrių ar padalinių skaičius išaugo iki 26, vėliau sumažėjo.

Prof. Šimoliūnas nedalyvavo ir antrajame inžinierių suvažiavime Augsburge 1947.V.17-18 d., bet atvyko į trečiąjį vėl Augsburge 1948.VI.5-6 d. Hochfeldo stovyklos Baltijos klubo patalpose. Suvažiavimui pirmininkavo Kolupaila. Šimoliūnas čia buvo pasveikintas 70 metų amžiaus sukakties proga ir apdovanotas lietuviškų ornamentų kryžiumi. Prof. Šimoliūnas padarė pranešimą apie PU darbą ir jo krizę (tuo metu buvo norima PU perkelti iš Britų zonos į Kanadą). Trečiasis suvažiavimas aprašytas paskutiniajame „Inžinieriaus kelio" sąsiuvinyje (1948 m. birželio — gruodžio mėn., nr. 10, red. inž. Č. Tamašauskas). Čia išspausdintas ir vienintelis Šimoliūno straipsnis tame žurnale: „Molio statyba ir reikalas ją panaudoti Lietuvos atstatymui" (8 puslapiai). Ir nepriklausomoje Lietuvoje, ir pokario Vokietijoje J. Šimoliūnas nerašė spaudai nei straipsnių, nei

kitokių informacijų. Vėliau JAV-se jis išspausdino kelis savo pergyvenimų fragmentus, kitiems asmenims pagerbti straipsnių, vieną kitą savo viešą prakalbą.

Trečiasis suvažiavimas numatė inžinierių draugijos centro valdybą Kemptene. Ji buvo išrinkta 1948.VI.19: pirmininkas Kolupaila, vicepirmininkas Šimoliūnas, sekretorius Julius Bulota, iždininkas Pranas Kačionis, reikalų vedėjas Česlovas Tamašauskas. Naujoji valdyba pakeitė draugijos vardą į Lietuvių inžinierių sąjungą užsienyje (LISU). Nario mokestis nustatytas viena DM (nauja valiuta) per mėnesį. Tai gana didelė suma dar savo profesijose nedirbantiems benamiams. Toji centro valdyba turėjo penkis posėdžius, pasigamino įspūdingą antspaudą su komplikuotu piešiniu ir įrašais lietuvių ir anglų kalbomis. Tas pats sumažintas piešinys buvo naudojamas laiškų blankuose be valdybos narių pavardžių. (Priedas nr. 18). Laiškų blankai buvo naudojami tarpusavio susirašinėjimui su lietuviais ir šiek tiek pažymėjimams ir liudijimams anglų kalba.

1948 m. liepos mėnesį Kempteno inžinieriai surengė savo mylimam profesoriui Šimoliūnui jo 70 metų amžiaus sukaktį. Įteikė menišką adresą su 22 parašais (Priedas nr. 19). Prof. Kolupaila kalbėjo apie jubiliato gyvenimą ir nuopelnus Lietuvai. Pasiruošęs išvykti Amerikon į Notre Dame universitetą, Kolupaila 1948.XI.21 perdavė LISU pirmininko pareigas vicepirmininkui Šimoliūnui. Darbo tuo metu vis daugėjo; centro valdyba išdavinėjo pažymėjimus emigruojantiems, rašė asmenines rekomendacijas profesiniam darbui gauti, atsakinėjo į laiškus. Šimoliūnas yra išsaugojęs turiningą tų laiškų ir raštų nuorašų bylą. Architektai reikalavo pakeisti LISU vardą, įrašyti ir architektus (arch. Tado Vizgirdos 1949.III.3 laiškas prof. Šimoliūnui). 1949 m. pavasarį buvo susirūpinta kovo 16 d. mirusio prof. inž. dr. Vlado Jakovicko antkapiniu paminklu. Reikėjo surinkti pinigų ir pagaminti projektą. Liepos 1 d. T. Vizgirda vėl rašė Šimoliūnui, siūlydamas organizuoti lėšas jau keliems Vokietijoje mirusiems sąjungos nariams pastatyti antkapinius paminklus. Iš tikrųjų, vėliau buvo pastatyti paminklai Jakovickui, Juozui Šimoliūnui, gen. inž. Kl. Popeliučkai ir inž. Arnui Funkui. 1949 m. rudenį, spalio 30 d. pirmininkas Šimoliūnas raštu sveikino Lietuvių kongresą ir parodą New Yorke. Ryšiai su užjūriuose beatsikuriančiais kolegomis augo.

Prof. Šimoliūno pirmininkaujama LISU (vėliau PLIAS) centro valdyba Kemptene leido biuletenius nariams informuoti. 1949.III.26 d. išleistas trečiasis rotatorium spausdintas numeris, 8 puslapių.

Redaktorius nenurodytas. Šis leidinėlis informuoja apie emigravusius inžinierius ir architektus, duoda jų naujus, dažniausiai dar laikinus adresus užjūriuose; praneša apie pirmuosius sąjungos skyrius užsienyje: Brazilijoje (pirm. A. Cimbleris), Anglijoje (pirm. V. Izbickas). Iki kovo 26 d. centro valdyba jau buvo išdavusi 148 narių knygeles. Jos išspausdintos keliomis kalbomis, turi nario fotografiją ir pirmininko prof. Šimoliūno parašą. Už tuos liudymus valdyba gaudavo po 5 DM. Lieka neatsakyta, ar tie liudymai buvo naudingi nariams. Amerikoje neteko pasinaudoti — tik liko įdomus suvenyras. Biuletenyje diskutuojama, dėl ko keistinas sąjungos vardas į Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjungą (PLIAS). Biuletenio nr. 4 buvo išleistas birželio 10 d. Čia daugiausiai buvo rašoma apie ką tik įvykusį paskutinį inžinierių suvažiavimą Vokietijoje, Kemptene 1949.V.21-22 d. Šį kartą dalyvavo tik 14 atstovų, su jais ir prof. Steponas Kairys (tada jis vadinosi J. Kaminskas) iš Reutlingeno prancūzų zonoje. Atidaręs suvažiavimą, prof. Šimoliūnas pakvietė prof. Dirmantą pirmininkauti antrajam posėdžiui. Šiame suvažiavime priimti įstatų pakeitimai, pakeistas sąjungos vardas į PLIAS. Naują centro valdybą vėl teko sudaryti Šimoliūnui: jis paprašytas likti pirmininku, Kriščiukaitis vicepirmininku, Ignas Janavičius sekretorium; Kačionis liko iždininku ir B. Daukus valdybos nariu. Jų kadencija turėjo trukti tol, kol bus sudaryta PLIAS centro valdyba JAV-se.

Prof. Šimoliūnò valdybos biuletenis nr. 5 informuoja apie PLIAS centro valdybos veiklos nutraukimą 1950 m. vasario 1 d., nors biuletenis išleistas vasario 20 d. Vadinasi, tuo metu dar kažkas dirbo Kemptene. Vokietijoje pasilieka sąjungos įgaliotinis inž. Povilas Litas Augsburge. Paskelbti paskutiniojo centro valdybos posėdžio, įvykusio sausio mėn. 15 d., nutarimai, pasirašyti Šimoliūno, Kačionio ir revizijos komisijos nario A. Dovainos — Silvestravičiaus. Skelbiama rinkliava Jakovicko antkapiui pastatyti Oberammergau katalikų kapinėse. PLIAS skyrių suregistruota 14, o išemigravusių narių dar tik 107. Išsiskirstanti centro valdyba įpareigojo pirmininką Šimoliūną, išvykstantį į JAV-es, ištirti naujos valdybos sudarymą Amerikoje. Ten jau buvo PLIAS įgaliotinis inž. Juozas Augustinavičius ir keli buvusių valdybų nariai.

Prof. Jonas Šimoliūnas ir jo brolienė gyd. Sofija Šimoliūnienė iškeliavo iš Kempteno 1950 m. vasario 1 d. — pirma į pereinamąją stovyklą Augsburge, o iš ten į Bremeną: Vegesack IRO Interzonal Staging Center Camp Grohn, JAV zonoje. Čia jiems dar teko

Hamburgo miesto istorijos muziejaus, kur 1946 metais veikė Pabaltijo universitetas, laiptinė su studentais. Papuošta pačių pabaltiečių, šiek tiek atremontavus po bombardavimų.

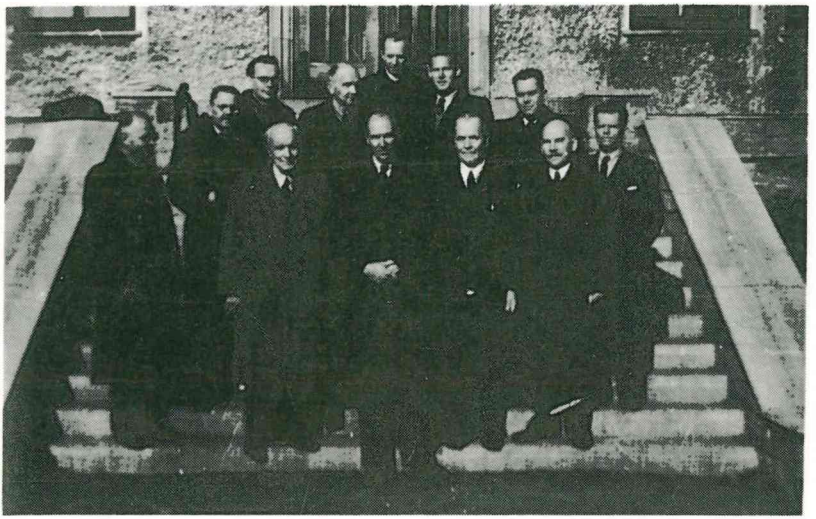

Pabaltijo universiteto Hamburge — Pinneberge Architektūros ir inžinerijos fakulteto profesoriai su dekanu prof. Pauls Kundzinš centre; į dešinę nuo jo prof. J. Šimoliūnas.

Profesoriai Julijonas Gravrogkas ir Jonas Šimoliūnas Pabaltijo universitete (Hamburg — Pinneberg).

Prof. J. Šimoliūnas 1946 m. rudenį Muenchene.

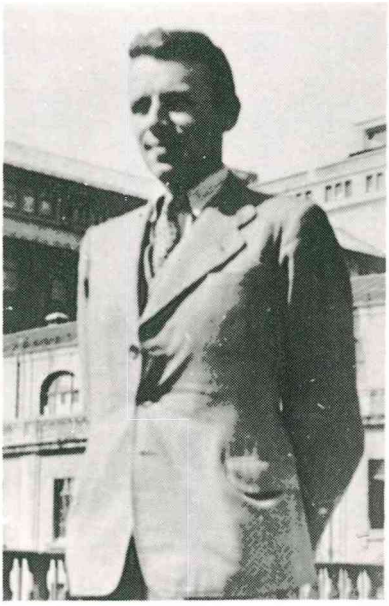

Vyr. asistentas J. Gimbutas prie UNRRA universiteto 1946 metų rudenį.

Muenchen, Deutsches Museum rūmai, kurio dalį buvo užėmęs UNRRA universitetas.

Prof. J. Šimoliūnas prie „skryningo" stalo Kempteno D. P. stovykloje 1947 metais. Inž. Kazio Daugėlos nuotr.

Su Fraternitas Lituanica gydytojais Kemptene 1948 m. Iš kairės: pulk. gyd. V. Ingelavičius, gen. gyd. V. Nagevičius-Nagius, Iz. Petraitienė, R. Ingelevičienė, pulk. gyd. A. Petraitis; stovi prof. J. Šimoliūnas, V. Nagevičienė, sesutės Regina ir Marija Ingelevičiūtės. K. Daugėlos nuotr.

Lietuvių inžinierių draugijų atstovų suvažiavimas Vokietijoje, Augsburge, 1948 m. birželio mėn. 5-6 d. Pirmoje ir antroje eilėje iš kairės: Č. Tamašauskas, B. Galinis, (. . .), J. Šimoliūnas, A. Nasvytis, A. Novickis, J. Bulota, (. . .), S. Kolupaila, (.. . .), A. Jurskis, (. . .), B. Banaitis, J. Daniliauskas-Danys, N. Laurinavičius, B. Daukus, S. Giedrikis, K. Krulikas, (. . .), J. V. Dabrila; toliau iš kairės atpažįstami K. Kriščiukaitis, V. Sčesnulevičius-Česnulis, J. Riauba, A. Gargasas, V. Švipas, K. Rimkus, K. Biskis, J. Butkus, J. Lenkevičius, K. Kriaučiūnas, A. Pacevičius, V. Mažeika, Gr. J. Lazauskas, A. Dukauskas, J. Okunis.

Prof. Jono Šimoliūno 70-mečio paminėjimas Kemptene, suruoštas Lietuvių inžinierių draugijos 1948.VI.26. Iš kairės: mokyt. C. Surdokas, arch. K. Kriščiukaitis, dr. J. Kaškelis, kan. J. Meškauskas, mokyt. O. Venclauskaitė, prof. S. Kolupaila, prof. J. Šimoliūnas, prof. J. Paltarokas, teisin. O. Tamulevičienė, mokyt. J. Girdžiūnas, agr. J. Špakevičius, dr. R. Zalubas, gen. V. Mieželis, pulk. N. Tautvilas, inž. B. Daukus. K. Daugėlos nuotr.

Prof. J. Šimoliūnas perima LIDU pirmininko pareigas iš prof. S. Kolupailos Kemptene 1948.XI.21. Sėdi iš kairės: A. Idika, J. Bulota, P. Kačionis, J. Šimoliūnas, S. Kolupaila, B. Daukus, R. Zalubas, J. Kizlauskas, K. Gasparėnas, Maciulevičius; stovi (trečias iš kairės) E. Kleinas, P. Mikoliūnas, J. Riauba, J. Gudelis-Gudys, G. Klimas, K. Kriščiukaitis, B. Masiokas, Č. Tamašauskas, A. Rimavičius, A. Rimka.

K. Daugėlos nuotr.

Lietuvių inžinierių draugijos užsienyje centro valdyba Kemptene 1948 m. pabaigoje. Iš kairės: Č. Tamašauskas, K. Kriščiukaitis, J. Šimoliūnas, J. Bulota, P. Kačionis.

K. Daugėlos nuotr.

palaukti apie dvi savaites. Susipažino su stovyklos kapelionu kun. Vaclovu Šarka, skaitė paskaitą būsimiesiems emigrantams. Išplaukė iš Bremeno uosto vasario 18 d. transportiniu laivu "General Greely". Antrąją kelionės dieną tasai 13,000 reg. tonų laivas pateko į tirštas miglas ir susidūrė su kitu panašaus dydžio laivu. Per daug nenukentėjo, bet netikėtas smūgis ir sukrėtimas išgąsdino keleivius. Laivas 7 valandas turėjo pastovėti su nuleistu inkaru, kol apsitvarkė ir gavo leidimą iš artimiausio Doverio uosto plaukti toliau. Po trijų dienų pateko į smarkią audrą. Žaibas nuskėlė laivo stiebą. Brolienė gerokai sirgo, o pats profesorius gana lengvai. New Yorką pasiekė 1950 m. kovo 3 d., pavėlavę 4 dienas.

11. JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Prof. Jonas Šimoliūnas ir brolienė gyd. Sofija Šimoliūnienė, atplaukę į New Yorką 1950 m. kovo 3 d., tą patį vakarą sėdo į traukinį ir kitą rytą 9:30 val. pasiekė Detroitą. Čia jų laukė draugiški ir vaišingi iškvietėjai, tolimi giminės Sims — Šimoliūnai[44]. Čia Šimoliūnas rado savo seserėčios ir jos vyro Petrušaičių laišką, siųstą vasario 26 d. iš Racino, Wisconsin, kur jie patys neseniai atvyko iš Vokietijos. Profesorius tuoj pat atsakė, kad Detroite darbų nesimato, nes tuo metu vyko didelis streikas. Kovo 16 d. Petrušaičiai iškvietė dėdę ir dėdienę važiuoti pas juos į Raciną. Jiedu jau turį darbą ir butą su trimis miegamaisiais, tad užteksią vietos visiems. Balandžio 1 d. profesorius ir daktarė išvažiavo į Raciną. Petrušaičiai priėmė dėdę savo šeimon ir jis išgyveno su jais dar beveik 15 metų. Pradžioje jų adresas buvo 1426 Junction Avenue, o nuo 1952 m. pavasario 1561 Holmes Avenue. Gyd. Šimoliūnienė greitai gavo darbą valdiškoje plaučių sanatorijoje, o po metų Šv. Luko ligoninėje, ten pat Racine, ir galėjo apsigyventi atskirai. Vladas Šimoliūnas su pagausėjusia šeima atsikėlė iš Argentinos vėliau 1957 m. ir apsigyveno Čikagoje. Iš Racino į Čikagą tik 70 mylių (apie 100 km). Abu miestai šliejasi prie didžiojo Michigano ežero vakarinio kranto.

Petrušaičių[45] namas Holmes gatvėje yra dviejų aukštų su trimis miegamaisiais. Prof. Šimoliūno kambarys buvo antrajame aukšte su langu į pietus. Jis turėjo savo radiją ir bendrą telefoną su šeimininkais. Tame name kurį laiką gyveno ir Kazys Žilėnas, nuoširdus profesoriaus gerbėjas. Savo paties pageidavimu, prof. Šimoliūnas kelias savaites dirbo mažų elektros motorų gamykloje kaip sargas. Tą darbą jam buvo parūpinęs Martynas Kasparaitis, tada dirbęs toje gamykloje kaip dešimtininkas, atsieit, „bosas". Dėl pažengusio amžiaus Šimoliūnas negalėjo gauti sveikatos apdraudos normalia tvarka per darbovietę. Petrušaičiams pasistengus, pavyko gauti sveikatos apdraudą iš Racino miesto socialinio aprūpinimo įstaigos ir dar po 10 dolerių mėnesiui vaistams. Be to, įstaiga

apmokėdavo visas gydytojų, akių ir dantų gydymo išlaidas. Profesorius atsisakė sargo darbo ir liko pagelbėti šeimininkams namuose. Maitinosi Petrušaičių šeimoje, iš viso trise.

Jono Šimoliūno Social Security numeris buvo 395-30-7775. JAV pilietybės prašė 1951.IX.24 per County of Racine teismą. Deklaracijoje įrašytos tokios asmens žymės: aukštis 5'-8", svoris 165 svarai, užsiėmimas (occupation): Prof. Dr. of Construction. Vis dėlto prof. Šimoliūnas JAV pilietybės neėmė, liko Lietuvos pilietis. 1950 m. spalio mėn. "Racine Vocational News" laikraštis įdėjo nuotrauką su parašu: Sofia Simoliunas, M. D. and Professor Jonas Simoliunas, Lithuanians, are studying now at the Racine Vocational School. Kartu išspausdintas trijų skilčių straipsnis "Lithuanian Sister and Brother-in-law attend classes (. . .) learning American ways, language and writing." Atpasakotos jųdviejų biografijos ir įdėtas trumpas pokalbis apie Lietuvą "behind the Iron Curtain". Dr. Šimoliūnienė po poros metų persikėlė į Čikagą ir atliko stažą Norvegian American ligoninėje. Po to ji dirbo jau geresnėje pozicijoje Monteno State ligoninėje, Monteno mieste, Illinois. Ji daug padėjo savo dieveriui dvasiškai ir finansiškai. Profesoriaus globėjai Petrušaičiai prenumeravo ir dalinosi su dėde visais lietuviškais periodiniais leidiniais ir knygomis. Profesorius apmokėdavo iš savo kuklių lėšų „Technikos žodį" ir kitus specialius, tik jam reikalingus leidinius, ir gana dideles pašto išlaidas. Kai kurias knygas Šimoliūnas pats užsiprenumeruodavo ar pirkdavo, daugiausia veikalus Lietuvos istorijos temomis ar veikėjų atsiminimus. Pavyzdžiui, 1950.XII.8 jis užsisakė iš „Draugo" knygyno 10 knygučių: J. Gabrio — Lietuvių tautos memorialas, P. Klimo — Lietuva, jos gyventojai ir sienos, A. Tolio — Mirties kolona ir kt. Tada tokios knygelės kainavo tik po 0.25-1.00 dolerį, o naujos, didesnės apimties, po 3-5 dolerius. Profesorius naudojosi ir Racino viešąja biblioteka, turėjo nario kortelę nr. 39166 iki 1961 m. spalio mėnesio.

1951 m. kovo 7-9 d. prof. Šimoliūnas lankėsi New Yorke. Atvažiavęs traukiniu, sustojo viešbutėlyje, susitiko su Brooklyno uoste laikinai dirbusiu bostoniškiu J. Gimbutu. Norėjo gauti darbo statybos firmose ar pas kontraktorius, bet amžius pasirodė esanti nenugalima kliūtis. Nieko nepadėjo ir skelbimas profesiniame žurnale "Engineering News — Record" (May 3, 1951). Čikagą prof. Šimoliūnas pasiekdavo greituoju traukiniu, važinėjančiu tarp Milwaukee ir North Shore, o toliau iš stoties į pietus autobusu. Kartais pernakvodavo Didžiulių namuose, esančiuose Cicero miesto

dalyje, South 61 Court gatvėje. Inž. Algirdas Didžiulis buvo vienas artimiausių Šimoliūno bendradarbių PLIAS-je 1954-1960 m. ir bičiulis iki mirties[46]. Per Jonines profesorių aplankydavo Dirmantas, Didžiulis ir keli kiti jaunesni ar vyresni kolegos inžinieriai. Ten, Racine, svečius jis vaišindavo savo pasigamintu biržietišku alum. Tokia proga Petrušaičiai sukviesdavo savo balsingus draugus, ir visi kartu padainuodavo senoviškų ir naujesnių lietuviškų dainų. Tai būdavo didelė atgaiva jau gerokai į aštuntą dešimtį įžengusiam veteranui. Prof. Šimoliūnas buvo neblogas pasakorius. Susidarius kad ir atsitiktinei auditorijai svečiuose ar namie, mielai pasakodavo savo atsiminimus iš Rygos, Rusijos, Suomijos, Klaipėdos. Jis mokėjo sudominti ir jaunimą. Po vieno inžinierių baliaus Čikagoje šaltą žiemos vidunaktį Šimoliūnas liko nakvoti pas inž. Edmundą Jasiūną[47]. Tada pastarasis užrekordavo garsajuostėn profesoriaus atsiminimus apie didįjį lietuvių koncertą Helsinkyje, surengtą 1917 m. Tai buvo 1956 m. sausio 22 d. Atvangai Šimoliūnas mielai palošdavo proferanso „pulkutę" ar „maušeliuką".

Viename kalėdiniame laiškelyje, be datos, gal apie 1955 m., Dirmantas rašė bičiuliui Šimoliūnui: „Kas tenai Jus prilaiko tame Racine? Chicagoje darbo Jums atsirastų. Tą vakarą išnykote, o inžinieriai ruošiasi atidaryti savo ofisą — čia Jūs irgi būtumėt naudingas. Ir būtų lengviau Jus matyti. . . Ir aš nebūčiau toks vienišas — mat, vyresnio amžiaus kolegų čia nieko neturiu (. . .) taip ir bėga metai po metelių". Dirmantas gyveno su savo dukters šeima.

Prof. Šimoliūnas buvo susijęs su keliomis lietuvių organizacijomis. Pagrindinis dėmesys buvo skiriamas PLIAS-gos valdybai, kurios pirmininku Amerikoje jis išbuvo visą dešimtmetį. Tą jo veiklą aptarsime kitame šios knygos skirsnyje, o čia trumpai žvelgsime į tai, ką žinome apie Šimoliūno ryšius ir talką kitoms lietuvių draugijoms ta tvarka, kokia jis pats suminėjo tas draugijas savo 1964.X.23 laiške kolegai Juozui Daniui. Inž. Danys tuo metu buvo Ottawos PLIAS skyriaus pirmininkas. Senelis profesorius jam taip kalbėjo: „Po senovei esu nenuorama — vis dar bėgu, krutu, griūvu, keliuosi. Priklausau įvairioms draugijoms: PLIAS ir ALIAS, LPDA, ALT ir BALF, TMD, LŠST IR LB-nei. Deduosi prie LE-jos, jaunimo ir senimo sambūrių palaikymo, spaudos ir literatūros platinimo, palaikau ryšius su studentų korporacijomis, dedu pastangas, kad mūsų mokyklinis jaunimas kuo mažiausiai nutautėtų, pavyzdingai mokytųsi, būtų dori lietuviai — žmonės, tvertų savo lietuviškas šeimas, laikytųsi senų mūsų tradicijų, rūpintųsi Lietuvos išlaisvinimu." O-to-to! —

profesorius dažnai atpindavo savo kalbėjimą, — iš to draugijų sąrašėlio, kaip regime, pasidarė visas jo gyvenimo emigracijoje credo. Tačiau to „O-to-to" priežodžio prof. Šimoliūnas raštu neužrašė — neteko jo rasti archyviniame palikime.

Pradėsim nuo LPDA, kuri buvo įkurta Čikagoje 1950.II.18 dar be prof. Šimoliūno. Tikslas: suburti profesiniais ir tautiniais reikalais besirūpinančių aukštųjų mokyklų mokomojo personalo lietuvius, dirbusius Lietuvoje, ir naujus Amerikoje. Narių draugija turėjo apie 100. Šimoliūnas buvo perrinktas į valdybą 1959.X.25, kada pirmininkas buvo Matas Krikščiūnas. Tada garbės nariu buvo išrinktas prof. Steponas Kairys. Šimoliūnas ypač rūpinosi, kad LPDA sutelktų lėšų šalpos reikalingiems nariams, nes vyresnio amžiaus ligonių vis daugėjo. 1961.X.27/28 LPDA suvažiavimui pirmininkas S. Dirmantas Jaunimo centre suorganizavo lietuviškų mokslinių knygų ir žemėlapių parodą tokiu vardu: „Mokslinė lituanica". Ta proga prašė Šimoliūno, kad jis paskolintų savo „Statybos" visus tomus, o taip pat ir kitų parodai tinkamų knygų. Aišku, Šimoliūnas pagelbėjo. Kitais metais jis buvo išrinktas draugijos garbės nariu. Dar dalyvavo d-jos suvažiavime 1964.IX.13, jau paskutiniame savo gyvenimo pusmetyje. Užsirašė kai ką ant lapelių, vokų — ką turėjo kišenėje. Tuo pat kartu Jaunimo centre vyko VDU ir Vilniaus universiteto alumnų suvažiavimas, kuriame prof. Šimoliūnas taip pat dalyvavo. Vėliau, 1972 m., LPDA išleido didelį veikalą „Lietuvos universitetas 1579-1803-1922"; redagavo Pranas Čepėnas. Toje knygoje prof. Šimoliūnas paminėtas 17 kartų.

Su Amerikos lietuvių taryba (ALT) Šimoliūnas užmezgė ryšį 1953 metų ALTo kongrese Čikagoje, sveikindamas PLIAS vardu iš anksto pasirašyta prakalba. ALTo Racino skyriuje prof. Šimoliūnas buvo vicepirmininkas. 1955.II.3 jis kartu su Racino lietuvių šv. Kazimiero parapijos klebonu kun. dr. V. Andriuška ir trim kitais, aplankė Wisconsino gubernatorių W. J. Kohlerį. Gubernatorius Vasario 16 d. proga išleido proklamaciją "Lithuanian Day in the State of Wisconsin". Apie tai rašė "Milwaukee Sentinel" 1955.II.6 ir įdėjo lietuvių delegacijos fotografiją su gubernatorium, priimančiu lietuvaičių dovaną: "The Governor said (. . .) calling attention to Lithuania's goal of independence from Russia." Trumpai ir aiškiai, šimoliūniškai. Mūsų laikų panašios proklamacijos jau vengia minėti Lietuvos valstybės nepriklausomybės atgavimą, tekalba apie "freedom to people". 1957.III.1 jau kitas Wisconsino gubernatorius — V. W. Thomson laišku atsiprašė "dear Professor Simoliunas" už tai, kad

laiku neatsiliepė į laišką, ir prijungė vasario 15 d. pasirašytosios proklamacijos kopiją. Šimoliūnas išsaugojo ALTo Racino skyriaus „Laikinas veikimo taisykles", 5 lapus.

TMD — Tėvynės mylėtojų draugija, nepartinė liberalinės krypties švietimo draugija buvo įsteigta 1896 m. JAV-se. Ji išleido daug lietuviškų knygų, kurių tarpe ir dr. Vinco Kudirkos Raštus[48]. Prof. J. Šimoliūnas priklausė 121-jai kuopai Racine. 1952 m. TMD seime Clevelande išrinktoje centro valdyboje vienas dviejų iždo globėjų buvo J. Šimoliūnas. Pirmininkas — Mykolas Vaidyla Čikagoje, vicepirmininkė — Marija Sims Detroite, sekretorius ir knygius Martynas Kasparaitis, sekretoriaus padėjėjas Petras Petrušaitis, abu Racine. Tad valdyba posėdžiaudavo Racine arba Čikagoje. Šimoliūnas dalyvaudavo visuose posėdžiuose. Jo archyve yra keli jo ranka nusirašyti 1953-1956 m. posėdžių protokolai, liečią dr. Vandos Daugirdaitės-Sruogienės „Lietuvos istorijos" išleidimą, Broniaus Balučio biografijos platinimą ir kt. Prof. Šimoliūnas buvo paprašytas sueiti į kontaktą su LE leidėju Juozu Kapočium klišėms gauti. Jų reikėjo V. Sruogienės veikalui iliustruoti.

Šimoliūno dalyvavimas TMD veikloje buvo naudingas ypač tada, kai atsirado nesutarimų tarp M. Vaidylos ir dr. V. Sruogienės. Pirmininkas norėjo gauti rankraščius ko greičiausiai, o autorė vis dar juos taisė, papildė, kad pati knyga būtų vertingesnė. Knygą spausdino „Sandaros" savaitraščio darbininkai, kuriems vadovavo pats Vaidyla. Spausdinimas nusitęsė. 1956.IV.22 valdybos posėdyje Čikagoje, Sandaros patalpose, sekretoriavo Šimoliūnas. Dr. Sruogienės prašomas, jis tarpininkavo, kad Vaidyla užbaigtų jos veikalo jau trejus metus nudelstą spausdinimą. Ištrauka iš Šimoliūno laiško Sruogienei 1956.V.11 parodo jo taktiką: „Šiuo metu aš nesu TMD narys, ir tik retkarčiais galiu patarnauti (. . .) Iš prityrimo žinome, kad prie kiekvieno didesnio kolektyvinio darbo visada būna šiokių tokių išsišokimų ir pasirodo žiežirbų (. . .), bet protas ir gera žmogaus valia neduoda įsiliepsnoti gaisrui, nes darbo gražus ir būtinas tikslas to neleidžia (. . .) Todėl norėtųsi, kad greičiau užbaigtumėte leisti visų laukiamą knygą — Lietuvos istoriją." Toji knyga, 968 puslapių, pagaliau buvo išleista Čikagoje 1956 m.

Nuo 1955.X.23 iki mirties prof. J. Šimoliūnas priklausė LŠST D. L. K. Kęstučio kuopai Racine (Priedas nr. 20). Jis buvo tos kuopos garbės šaulys, prisidėjo prie Racino šaulių klubo įkūrimo. Sąjungos korespondenciniame atstovų suvažiavime 1962.I.13 Šimoliūnas išrinktas LŠST garbės nariu su teise dalyvauti centro valdybos

posėdžiuose sprendžiamuoju balsu. Apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu. Tuo metu centro valdybos pirmininkas buvo J. Giedrikas, sekretorius P. Petrušaitis, o kiti nariai gyveno toliau. Giedrikui sunkiai susirgus, Šimoliūnas, Petrušaičiai ir dar keli šauliai dažnai lankė jį ligoninėje, budėjo naktimis, kai to reikėjo.

Lietuvių tremtinių bendruomenės (toks tada buvo LB-nės vardas) Illinojaus apylinkių pirmasis suvažiavimas įvyko Čikagoje 1951 m. sausio 13-15 d. Šimoliūnas, grįžęs iš to suvažiavimo namo į Raciną, tuoj pat, sausio 17 d., parašė savo įspūdžius prof. Dirmantui: „Suvažiavimas yra neišdyląs faktas. Tai reikšmingas posūkis, drąsus žygis pirmyn Amerikos lietuvių gyvenime (. . .). Susidarė glaudūs ryšiai centro su periferijomis. Suvažiavime buvo matyti ryžtingumas ir noras dirbti lietuvių ir okupuotos, kančiose paskendusios Lietuvos atstatymo labui, einant vienybės keliu. (. . .) Aš jaučiu, kad padalyvavęs tame suvažiavime, pasisėmiau sau naujos stiprybės, atgijau, matydamas kaip žmonės, sunkiai dirbdami fabrikuose, dar nenustoja jėgų ir noro dirbti kultūrinį darbą". Iš tikrųjų, suvažiavimai, susirinkimai, posėdžiai Šimoliūnui buvo ne tiek pareiga, kiek atgaiva. Profesorius buvo lojalus JAV LB narys. Tą įrodo kasmet jo makami solidarumo mokesčiai. Šimoliūno archyve yra Centrinės apylinkės nario knygelė nr. 21, išduota 1957 m. ir pasirašyta apylinkės valdybos pirmininko Stepono Nasvyčio. Kita knygelė yra Čikagos apygardos, Kenoshos apylinkės „Lietuvio knygelė", išduota 1962.II.15, pasirašyta apylinkės valdybos pirmininko Jono Mališausko. Paskutinis nario mokestis atžymėtas 1963 m. specialiu vieno dolerio prilipdomu ženkleliu su dr. J. Basanavičiaus atvaizdu.

Gyvenimo pabaigoje prof. J. Šimoliūnas įstojo į Amerikos lietuvių tautinę sąjungą. Yra išlikęs jo 1961.XII.3 d. pareiškimas — prašymas priimti į tos sąjungos Wisconsino skyrių Racine. To skyriaus iždininko V. Skirmunto raštai rodo, kad prof. Šimoliūnas nario mokestį užsimokėjo už 1963 ir 1964 metus. Dalyvaudavo jis ir skyriaus susirinkimuose, kai jie būdavo šaukiami į Petrušaičių namus, kur profesorius gyveno.

Lietuvių enciklopedijai, Juozo Kapočiaus leidžiamai Bostone, Šimoliūnas nemažai pasidarbavo, teikdamas medžiagos redaktoriams ir bendradarbiams. Jis rašė apie inžinierių draugijas Lietuvoje, apie Rygos ir Suomijos lietuvius, Šventosios uostą, gen. Vladą Nagių-Nagevičių, daugiausiai iš asmeniškos patirties. LE bendradarbiai prašinėjo iš prof. Šimoliūno informacijų, pvz., prof. A. Rukuiža — apie miškininką P. Matulionį, dr. J. Kuodis — apie inž. P. Markūną,

inž. V. Izbickas — apie Klaipėdos uostą, VDU Statybos fakultetą, paprašė ir paties profesoriaus biografinių duomenų.[49]

Prof. Šimoliūno teikiama medžiaga nebuvo kondensuoti enciklopediniai straipsniai, o gerokai išplėsti pasakojimai su ekskursijomis į istoriją ar į asmeninius pergyvenimus. Redaktoriai turėjo atsirinkti, kas jiems buvo reikalinga. Išlikusi korespondencija ir Šimoliūno straipsnis „Jūros diena" pavaizduoja, kaip sunku jam buvo rašyti kondensuotai ir atsiliepti nustatytu laiku. LE okeanografijos ir jūrininkystės skyriaus redaktorius dr. P. A. Mažeika 1955.VIII.19 laišku paprašė prof. Šimoliūną parašyti apie Jūros dieną, nenurodęs straipsnio apimties. Spalio 4 d. Mažeika primena jam, kad dar negavo atsakymo į pirmąjį laišką, o jau reikią ir paties straipsnio. Šimoliūnas užsirašė sau ant gautojo laiško: „Iki spalio 15 d. parašyti Jūros dieną — straipsnį L. E. — J. Š." 1956 m. sausio 9 d. Mažeika vėl rašo: „labai prašau nebenudelsti." Pagaliau sausio 25 d. Šimoliūnas siunčia smulkiai ranka parašytus 6 lapus „Jūros diena" su laišku, kurio tekstą davėm anksčiau, rašydami apie profesoriaus nuopelnus, organizuojant Jūros dienas Lietuvos pajūryje.[50]

Turime 11 laiškų, Šimoliūno rašytų LE reikalais 1955-1962 m. Daugiausia tai korespondencija su statybos skyriaus redaktorium. 1956.II.2 profesorius rašė: „Aš labai džiaugiuos, kad tu, brolau, kaip visados šmaikštus esi, ir sugebėjai surasti duomenų apie inžinierių organizacijas Lietuvoje. Tremty tai aš rodos turiu rimtų dokumentinių žinių apie mūsų veiklą Europoje, o taip pat ir čia (. . .) Būk geras, tą straipsnį aptvarkęs, kad ir negalutinai, galimai greičiau man prisiųsk susipažinti." Gavęs prašomą straipsnį, jis patikrino ir kai kuo papildė. Prof. Šimoliūnas patikėjo savo turimus Kaune išleistus „Statybos" keturius tomus, pasiųsdamas juos į Bostoną paštu. Iš tų knygų buvo atrinkta iliustracijų ir faktinės medžiagos ne tik statybos klausimais, bet ir vietovių aprašymams. Perfotografavo Daumantas Čibas, tada gyvenęs Bostone. Naudojosi tąja bibliografine retenybe ir tomo redaktorius dr. J. Puzinas. Nors prof. Šimoliūnas neprašė, bet leidėjas Kapočius siuntė jam kelis LE tomus nemokamai. Šimoliūnas stebėjosi ir rašė: „Kam aš turiu būti dėkingas už LE?"

Iš prof. Šimoliūno minėtųjų „jaunimo ir senimo sambūrių" pirmoji vieta tenka Fraternitas Baltiensis korporacijai. Su tąja filisterių grupe Šimoliūnas palaikė gerą ryšį per inž. Kostą Burbą Čikagoje. Kartą, negalėdamas atvykti į sueigą (1954.XI.20), profesorius savo laiške Burbai apgailestavo, kad turėsiąs praleisti jam taip mielą pabaltiečių vienybės sąjūdžio pobūvį. Jis domėjosi tokiu

sąjūdžiu dar gyvendamas Rygoje. Jau pažengęs oktogenaras dalyvavo Frat. Baltiensis 30-ties metų sukakties pobūvyje 1963 m. Tada bloknote jis užsirašė jam patikusio vyno vardą: „Beaulieu Vineyard. Port XXX. Pure Altar Wine. 18% by volume. Approved for sacramental use."

Nemažiau artima prof. Šimoliūnui buvo VDU Technikos fakulteto studentų technikų ir alumnų, vyrų — inžinierių korporacija Plieno vyrija. Jau čia Amerikoje 1957.III.10 Plieno vyrai — inžinieriai pakvietė profesorių Šimoliūną būti vyru-globėju (taip jie vadina savo garbės narius). Tą dieną Šimoliūnas kalbėjo metinėje Plieno šventėje Čikagoje, dalyvaujant kitiem dviem vyram-globėjam, profesoriam Dirmantui ir Kolupailai. 1960 m. Šimoliūnas sveikino Plieno sueigą laišku: „Plienas gyvuoja. Džiugu (. . .)".

1953.VIII.26 Čikagos Jūros budžių — skautų vienetas „Budys" pakvietė prof. Šimoliūną, kaip Lietuvos uostų inžinierių ir Jūros dienų organizatorių, savo garbės narių. Kvietimą pasirašė skautininkas med. dr. Kęstutis Aglinskas. 1954 m. pavasarį budžiai pasiuntė Šimoliūnui prisisegamą ženkliuką su inkaro ornamentu, kaip „simbolį lietuvių kovos už jūrą". Tą vasarą, liepos 14-15 d., profesorius aplankė jūros skautčių-tų stovyklą „Atžalyną" prie Pewaukee ežero. Po to kitas budžių vadovas Čikagoje, skautininkas Leonas Knopfmileris, pažįstamas iš Klaipėdos, prašė Šimoliūną parašyti straipsnį „Mūsų vyčio" specialiam numeriui tema „Jūrų skautų pasiruošimas ateities Lietuvai". Žurnalo komplekte tokio straipsnio nerasta, bet įvykį paminėjome kaip pavyzdį, kad prof. Šimoliūnas buvo žinomas ir reikalingas jaunimui. 1956 m. Knopfmileris vėl prašė profesorių straipsnio, šį kartą jubiliejiniam „Skautų aido" numeriui apie Šventosios uostą, bet ir jo negavo. 1957 m. Šimoliūnas raštu sveikino jubiliejinę jūros skautų stovyklą Custer, Michigane.

Prof. J. Šimoliūnas susikaupdavo ir su nostalgija pergyvendavo savo amžiaus 75, 80, 85 metų sukaktis. Jos būdavo atžymimos visuomenėje. Tada jis vis iš naujo rašydavo savo biografijos santraukas ar atsiminimų gabalus. Minėdavo žmones, su kuriais jam teko susitikti ar kartu dirbti. Šimoliūnas savo dėmesį kitiems pareikšdavo labai pozityviais proginiais raštais: nekrologais, sukakčių sveikinimais, paguodos laiškais ligoje. Savo paties 80 metų sukaktį jis atžymėjo pieštuku mažame lapelyje taip: 60 metų visuomeninės veiklos, 40 metų Lietuvos inžinierių sąjungos įvairiose pareigose (1918-1958), 30 metų profesoriaus darbo. Jis dar vis žvelgė ateitin,

minimame lapelyje jis pats sau surašė būsimas sukaktis: 1968 m. — 90 metų, 1973 — 95 m., 1978 — 100 metų amžiaus sukaktis. Turbūt tai yra optimistinio senėjimo reiškinys. Savo jubiliejiniais 1958 m. Šimoliūnas dar užsiprenumeravo A. Vilainio — Šidlausko „Istorinės Lietuvos" albumą už 10 dolerių, knygą gavo tik kitais metais. Daug užuojautų ar sukakčių sveikinimų profesorius siųsdavo telegramomis, kaip iš tikrųjų ir derėjo, laikantis anų laikų papročio. Užsiliko jo kalėdinių sveikinimų sąrašėlis be datos, kuriame sunumeruota 30 pavardžių. Tarp jų randame ponią B. Rėklaitienę, kurios vyras inž. V. Rėklaitis buvo prof. Šimoliūno bičiulis Kauno jachtklube, o anksčiau pažįstamas Suomijoje.[51]

Toliau bandysime pamečiui atkurti lyg ir Jono Šimoliūno dienoraščio fragmentus iš jo išsaugotų laiškų nuorašų, gautųjų laiškų, visokių užrašų, nebekartojant to, kas jau čia parašyta. Kad ir ne visada svarbūs yra tie jo gyvenimo įvykiai, bet reikšmingi, nes parodo, su kuo profesorius bendravo, dėl ko rūpinosi ar džiaugėsi, kur keliavo. Visa tai sudaro gana būdingą vyresnio amžiaus Lietuvos profesoriaus, atsidūrusio emigracijoje, kasdienio gyvenimo mozaiką. Tokių asmenų, kaip prof. Šimoliūnas, neberadusių sau tinkamos vietos dolerių krašte, mūsų tarpe buvo ir dar tebėra ne vienas. Neretai Šimoliūno laiškuose įterpta ir autobiografinių momentų, filosofijos apie gyvenimo prasmę, mirtį, tikėjimą. Tokias ištraukas cituosime.

1950 metai. Pirmasis laiškas, Šimoliūno gautas atvykus į Detroitą, buvo Petrušaičių, datuotas 1950.II.26. Jiedu, patyrę iš laikraščio apie mielojo dėdės atplaukimą į New Yorką, kviečia: „Jai ten nepatiks, važiuokite pas mus į Raciną". Jono Kuodžio laiškas kovo 18 d. iš Worcesterio, Mass., kur jis jau gyveno su žmona, dviem mažais vaikais ir uošve, buvo kitoks: „Daugelis jaunų tremtinių Worcesteryjė sukinėjas be darbo mėnesiais didžiausioj nevilty. Mūsų kompanija (Stone & Webster Engineering Corporation — J. G.) irgi braška (. . .) Net ir geriausius bei atsakomingiausius savo tarnautojus, sulaukusius 65 m. amžiaus, liuosuoja pensijon. Tamstai ir daktarei darbo nežinau (. . .) Kartu siunčiu 20 dolerių orderį.[52] Mielas profesoriau, rašyk ir toliau." Kovo 30 d. profesoriui rašė Izbickas iš Cardiffo Anglijoje. Nors gera tarnyba uosto statybose jam atrodė užtikrinta, Izbickas tada jau nebegalvojo pasilikti Anglijoje, nes „Kažkaip gyvenimas per daug sustingęs, be to, čia ir prietelių lietuvių nėra, visi Jūsų kontinente (. . .) Prof. Kaminskas užkrovė darbo su planavimo komisija." Tame laiške dar Vytautas su

dėkingumu prisimena, kaip profesorius ir daktarė Šimoliūnienė gydė ir slaugė jį sergantį Kaune. Gegužės 2-3 naktį Augsburge mirė Šimoliūno studentavimo laikų draugas inž. P. Litas. Gavęs informacijų iš našlės Kotrynos Litienės kiek vėliau, lapkričio mėnesį, profesorius parašė nekrologą, kurio santrauką išspausdino Brooklyno „Vienybė" 1950 m. gruodžio 22 d.

Gegužės 28 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo Amerikos lietuvių ekonominėje konferencijoje Čikagoje. Liepos 7 d. jis parašė laišką poniai Baillet į Kempteną sklandžia vokiečių kalba. Jinai buvo mokiusi Šimoliūną anglų kalbos, tai ir tame laiške įterptas jo komplimentas angliškai "our nicest teacher". Papasakojo jai apie savo ir brolienės nuotykius kelionėje ir gyvenimo pradžią Amerikoje. Daugiau korespondencijos su ta kempteniete, atrodo, nebebuvo. Tą pačią dieną prof. Kolupaila laišku informavo kolegą Šimoliūną apie savo nesėkmingas pastangas suorganizuoti PLIAS centro valdybą Toronte, Clevelande ar New Yorke. Niekas neapsiima, o ir čikagiečiai kratosi tokių pareigų. Kolupaila nepatarė Šimoliūnui, tebeeinančiam PLIAS pirmininko pareigas, kviesti visuotinį suvažiavimą Čikagoje, nes „visi paskendę darbuose, kiti ir noro neturi dirbti be atlyginimo, o mokesčių ir taip per daug!" Toliau Kolupaila samprotauja apie čia pat gręsiantį karą ir kviečia Šimoliūną apsilankyti pas juos South Bende. Rugpjūčio mėnesį Šimoliūnas susilaukė ilgo atsakymo į savo laišką poniai Annai Strobel Kemptene, kurios namuose jam teko gyventi beveik trejus metus. Ponia, ką tik palaidojusi savo vyrą, pastebėjo, kad lietuviai geriau prižiūri savo artimųjų kapus Kemptene, negu kai kurios vokiečių šeimos. Jinai aplanko ir profesoriaus brolio Juozo kapą. Strobelių šeima atsimena profesorių su nuoširdžia pagarba, kaip nepalyginamą asmenybę. Naujo karo grėsmė ataidi iš Europos tos moters susirūpinime: „Was wird der Russe machen und was wird aus uns werden, wir haben Angst, denn der Zeitpunkt eines Krieges rueckt immer naeher." Rugsėjo 3 d. Šimoliūnas parašė poniai Carlai Zeller į Kempteną, ir jai įdomiai atpasakojo savo kelionę Amerikon. Dėkojo už gautąsias religines relikvijas kelionei, guodėsi, kad Dievas pagaliau grąžinsiąs juos laimingai Lietuvon. Su dėkingumu prisiminė abiejų seserų, Annos ir Carlos, parodytą draugiškumą jam ir jo brolio Juozo šeimai Kemptene. Profesorius samprotavo, kad rusai grąsina karu Europoje, o trečiasis pasaulinis karas jau prasidėjęs Korėjoje ir „galingasis Dėdė Samas" pagelbėsiąs ir Vokietijai apsiginti. Gyrė švarų ir jaukų Racino miestą. Prisipažino esąs per

senas dirbti Amerikos tempu, tad „vorlaeufig studiere ich englische Sprache, wohne bei Verwandten, bin beschaeftigt mit Hausfuerungsarbeiten, habe Hoffnung auf bessere Zeiten. Ich binn immer Optimist!" Susirašinėjimas su ponia Zeller nusitęsė dar visą dešimtmetį, bet tik po vieną laišką per metus.

Lapkričio mėnesį prof. Šimoliūnas parašė laišką med. dr. prof. Povilui Stančiui, ką tik atvykusiam iš Europos į Rocheterį, New York. Pranešė jam apie savo brolio mirtį Kemptene. Susirūpino: „Visi mes iki Amerikos daug vargome, kentėjome, nustojome", o dabar Europoje būti jau esą „neramu ir net pavojinga". Gruodžio 20 d. atsiliepė architektas Tadas Vizgirda jau iš Bostono. Kvietė profesorių bendradarbiauti jo pradėtame redaguoti „Draugo" mėnesiniame priede, pateikė keturius konkrečius klausimus apie pirmuosius įspūdžius Amerikoje (interviu formoje) ir prašė pasakyti savo nuomonę dėl to pradėto eksperimento su tuo Čikagos dienraščiu.[53] Be to, Vizgirda informuoja PLIAS pirmininką: „Bostono skyriaus susirinkime nutarėm, kad Jūs turite būtinai būti vasario mėnesį New Yorke inžinierių kongrese." Profesoriui galėjo būti įdomi, tačiau ir nemaloni Vizgirdos žinia apie jo buvusį asistentą Muenchene, iš Kauno pažįstamą architektą Joną Puišą: „(. . .) atvykęs į Ameriką, berods, galutinai nutraukė ryšius su lietuviška visuomene ir arba suamerikonėjo, arba priklauso lenkų bendruomenei, kaip tai buvo Muenchene, kur, šalia lietuvių komiteto, jis dar buvo ir lenkų komiteto narys".[54] Tą pačią dieną Šimoliūnas rašė šventinius linkėjimus, be kitų, ir Gimbutams į Bostoną su tokia pabaiga: „Tikėkime tvirtai, kad Nauji 1951 Metai, ateiną su visuotinu pasaulio III karu, neš geros valios žmonėms pergalę; tik būkime visame kame kieti, vieningi!" Tuos linkėjimus kartu su juo pasirašė ir daktarė Sofija Šimoliūnienė.

1951 metai. Sausio 7 d. prof. Šimoliūnui parašė laišką kun. Vaclovas Šarka iš Bremeno Grohno praeinamosios stovyklos, su dėkingumu prisimindamas „profesoriaus gražią turiningą paskaitą" toje stovykloje prieš vienerius metus. Kovo mėnesį atsilankęs New Yorke, balandžio 4 d. Šimoliūnas rašė Gimbutui, dėkojo už nuotraukas, suminėjo matytuosius pastatus Manhattame ir mintimis grįžo Lietuvon: „Aš, sugretindamas mūsų tautos jėgas — inteligentiškąsias 19-jo amžiaus gale ir užbaigus pirmąjį pusšimtį šio amžiaus, randu mūsų milžinišką pažangą ir esu tikras dabar, kad Lietuva vėl bus nepriklausoma, kaip savo jaunystėje tikėjau." Velykiniame laiške profesorius rašė į Bostoną: „Aš dažnai prisimenu jus ir bažnyčioje,

prašau Dievo palaimos visai jūsų gražiai, jautriai lietuviškai šeimai. Tavo tėvelis — amžiną atilsį! — visada buvo ramus, darbštus, visiems malonus, geras. Mes su juo vienas kitą iš pasižiūrėjimo suprasdavome, malonu buvo mums dirbti.[55] Gali būti, todėl aš ir jus pamilau, ir jūs mane, nes susidarė tarp mūsų ilgesni geri santykiai".

Tą vasarą Šimoliūnas gavo pora nedidelių čekių iš New Yorko ALIAS skyriaus. Rugpjūčio 18 d. laišku jis padėkojo iždininkui J. G. Sagevičiui, tiksliai suminėdamas čekių datas ir numerius, su tokiu asmenišku prierašu: „Abu kartu tokia kolegiška materialinė pagalba man suteikė jėgų ir galimybės noriai dirbti toliau, ką galiu. Esu sveikas, linksmas ir turiu daug džiaugsmo, kad kolegos New Yorke manęs neužmiršta, palaiko." Gruodžio 10 d. profesorius atsakė į Carlos Zeller laišką su pasveikinimu „Gruess Gott", davė gerų patarimų sveikatai prižiūrėti, padėkojo už atsiųstą jo brolio kapavietės nuotrauką, pasisakė, kad jai siunčiąs kalėdinių dovanėlių — kavos, šokolado, dar kažką.

1951 m. prof. Šimoliūnas pasirašė sau 6 puslapių samprotavimus apie pergyventus istorinius įvykius nuo 1945 metų. Susirūpinęs ir nusivylęs jis rašė: „Bet visa tai laisvojo pasaulio žmonių daugumos vis dar nejaudina. Po II-jo pasaulinio karo kančioms ir mirčiai mestų žmonių negirdi, neužjaučia, netiesia jiems pagalbos rankos, nenori jų vaduoti. (. . .) Kur dingo sąžinė tos daugumos?"

1953 m. rugsėjo 14 d. prof. S. Kolupailai suėjo 60 metų. Tą pačią dieną Šimoliūnas parašė jam nuoširdų laišką, atpasakodamas jų pažintį nuo seniausių laikų Lietuvoje, su nuostaba rašė: „Kolegos energija, apvainikuota didžiais darbais, — kaip Jūs taip visur paspėjate, padarote?" Pats panašaus judrumo ir energijos, Šimoliūnas visada norėjo ir mokėjo įvertinti, pagirti, paskatinti ir kitus aktyvistus.

1953 m. vasario 7 d. prof. Šimoliūnas raštu pasveikino Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimą New Yorke. Balandžio 13 d. laišką jam atsiuntė inž. V. Izbickas jau iš Bostono; jis pirmasis pasveikino savo mylimą globėją profesorių artėjančio 75-mečio proga, linkėjo „būti pilnam tos jaunystės dvasios, kuri mums jauniems gali būti tik sunkiai pasiekiamu pavyzdžiu (. . .) Žvarbūs likimo vėjai nepajėgė aptemdyti brangaus profesoriaus asmenybės, ji tik dar labiau šviečia ir žėri. Ir man ypač smagu, kad man teko gyventi ir dirbti nors trumpą laiką kartu." Prašo biografinių duomenų, ryškios nuotraukos ir „privilegijos" parašyti „Technikos žodžiui" apie jį. Šimoliūnas Izbicko prašymą patenkino.[56]

Gegužės 24 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo iškilmingame ALIAS Čikagos skyriaus susirinkime Hollywoodo svetainėje. Tą jo 75-mečio sukakties minėjimą organizavo inž. Jonas Lenkevičius su draugais. Arch. Jonas Mulokas kalbėjo ir ekrane rodė Lietuvos architektūros paminklus. Jubiliatas gavo ALIAS garbės nario diplomą (buvo išrinktas 1952 m.) ir piniginę dovaną. Už tą renginį profesorius padėkojo gegužės 27 d. laišku: „Buvau nepaprastai maloniai nuteiktas ir giliai nepamirštamai paveiktas" (visas padėkos tekstas išspausdintas TŽ nr. 8, rugpiūčio mėnesį). Gegužės 30 d. ir Racino lietuviai surengė banketą su jais gyvenančiam profesoriui pagerbti. Rengėjų komitetą sudarė P. M. Tamulėnas jr., M. Kasparaitis, V. Kažemėkaitis, S. Budrys, J. Mataitis ir V. Žilėnas. Vakarienė įvyko Danish Brotherhood Hall patalpose. Vokalinę programą atliko vietinės dainininkės S. Petrušaitienė, I. Tamulėnienė, O. Statkevičienė ir B. Mataitienė. Svečiai iš Čikagos prof. S. Dirmantas ir Gediminas Vasiliauskas (savo tėvo prof. Kazio Vasiliausko vardu) pasakė prakalbas. Dalyviai sudėjo jubiliatui dovanų 200 dolerių. J. Šimoliūno padėka rengėjams ir svečiams buvo išspausdinta „Naujienų" 1953.VII.13 laidoje. Du vietiniai angliški Racino laikraščiai informavo apie prof. Šimoliūną ir įvykusį banketą. Visa tai parodo, kad toje nedidelėje lietuvių kolonijoje, kur nebuvo nei inžinierių, nei profesorių sąjungos skyrių, o daugiausia tik nauji pažįstami, prof. Šimoliūnas per trumpą laiką įsigijo plačios visuomenės respektą ir šiltą palankumą. Nebuvo tuo laiku čia nė Šaulių organizacijos — jų klubas įsikūrė tik po dvejų metų. Prasmingą sveikinimą į tas iškilmes atsiuntė Jonas ir Marija Sims — Šimoliūnai iš Detroito: „Mes jį pažinome, nelaimių sūkuriams ištikus, kaip giminę. Mes jį pamėgome ir pamilome už jo taurią, didžiai kultūringą sielą ir neapmatuojamai platų, pilną gyvybingumo akiratį". Matyt, panašiai jautė ir Racine gyvenę tėvynainiai. Iš Argentinos Vladas Šimoliūnas rašė Petrušaičiui, kad jo laišką perskaitytų būsimajame sukakties pobūvyje. Vladas parašė dėdės biografiją, paminėjo jo nuopelnus valstybei ir tautai. Priminė, kad profesorius šelpdavo studentus Kaune, priimdamas juos pagyventi savo namuose. Dirbdavęs ir naktimis, kai rašė knygas. Kodėl liko nevedęs? — tam neturiu laiko, — atsakydavęs. O šiaip jau visur suspėdavęs. Prof. Šimoliūno archyve rasta 16 laiškų, gautų 75-mečio sukakčiai. Gyd. Antanas Garmus prisimena bendradarbiavimą Lietuvos Raudonojo Kryžiaus valdyboje: „Pirmiausiai sveikinu Tamstą, kaipo dorą žmogų, humanistą, kaipo garbingą lietuvį — profesorių." Dar sveikino prof. J. Čiurlys,

gen. V. Mieželis, dail. A. Varnas, o prof. S. Kairio laiškas bus ištisai cituotas šios knygos pabaigoje. „Draugas" išspausdino P. Petrušaičio pokalbį su jubiliatu prof. dr. inž. Jonu Šimoliūnu. Aptarę praeitį ir dabartį, žvelgia į ateitį. Šimoliūnas pareiškė: „Sveikas ir energijos turiu, galėčiau dirbti savo specialybėje. Deja, mano amžiuje tai tik svajonė." Įvairūs sveikinimai ir sukakčių minėjimai šiuo atveju yra tikrai reikšmingi, nes jie tarnauja Šimoliūno biografijai, atskleisdami vis daugiau jo minčių ir paryškindami jo santykius su kitais žmonėmis. Tad ir tęsiame, laikydamiesi kalendorinių datų.

Rugpjūčio 25 d. prof. Šimoliūnas rašė bibliografui Aleksandrui Ružancovui, „šviesos draugui, knygų mylėtojui", sveikindamas jį 60-mečio proga PLIAS vardu. Tą pačią dieną rašė jis ir Juozui Sagevičiui-Sagiui, pažįstamam New Yorke, sulaukusiam 70 metų amžiaus. Po penkių mėnesių Sagevičius mirė. Gruodžio 20 d. profesorius rašė poniai Zeller į Kemptenį; skundėsi sergąs sunkiu gripu nuo lapkričio mėnesio. Toji vokietė buvo padejavusi savo praėjusios vasaros laiške dėl šio ir to, tai prof. Šimoliūnas atsakė trumpai drūtai: „Mūsų kančios ir rūpesčiai yra skaudesni už jūsiškius", aiškino jai apie Lietuvoje jau 14 metų vykdomą genocidą. Paminėjo ir to laiko aktualiją Amerikoje — Kersteno rezoliuciją Kongrese. Laišką pasirašė kartu su daktare Sofija. Kalėdiniame laiške kita vokietė, ponia Strobel, linkėjo iš Kempteno to paties, kas tada ruseno daugelio pabėgėlių ar emigrantų širdyse: „Wir wuenschen Herrn Professor im Neujahr Gottes Segen, Gesundheit und endliche Rueckkehr in die liebe Heimat!"

1954 metai. Balandžio 10 d. Brooklyne buvo pagerbtas Lietuvos nepriklausomybės akto signataras Steponas Kairys, buvo paminėta jo 75 metų sukaktis. Prof. Šimoliūnas iš anksto pasiuntė savo laišką rengėjų komitetui. Gegužės 4 d. prof. Kairys jam dėkojo ne kurtuaziškai, o turiningai: „Mielas Kolega ir Pirmininke, Minėjimo rengimo Komitetas tik vakar yra man persiuntęs PLIAS Kolegų su Tamsta, mielas Profesoriau, priešaky neužtarnautai iškeltą manęs ir mano veiklos vertinimą ir kartu nuoširdžiai šiltus man linkėjimus, kuriuos Tamsta, mielas Kolega, ryžais bene savo net ranka surašyti. Mūsų darnioj, Tėvynės reikalui visuomet gyvoj, kūrybiškoj, pasišvęsti mokančioj inžinierių ir architektų šeimoj visuomet jaučiuos ypatingai savas, susijęs su ja ne tik profesiniais, bet ir visuomeniniais reikalais. Kad ir gyvenimo sąlygų dabar kiek izoliuotas, su nepaprastu artimumu jaučiu mus jungiantį ryšį ir šiąja, Jūsų, mieli Kolegos, sveikinimo proga. Nieko taip nenorėčiau, kaip kad ir

Tamsta, mielas Kolega, kad susilauktume grįžimo Tėvynėn dienos ir ten vienu noru surikiuotame mūsų Inžinierių ir Architektų būry dar pajėgiamai prisidėtume prie laisvos, demokratiškai susitvarkiusios, visuomet priekin veržlios Lietuvos atkūrimo (. . .). J. Kaminskas."

Balandžio 12 d. prof. Šimoliūnas ilgu laišku guodė mirusio ALIAS pirmininko inž. Aleksandro Mačiūno šeimą New Yorke. Užbaigė originaliai: „Bet Tamstos, mūsų Ponia, prašome paimti save į kietas rankas ir būti likusios šeimos vadove, pakeičiant a. a. velionį (. . .) Kas su Dievu gyvena, tam lengviau gyvenasi!" Po ALIAS suvažiavimo Bostone gegužės 29-31 d. prof. Šimoliūnas dar tris savaites paviešėjo pas Izbickus Bostono priemiestyje West Roxbury. Šeimininkų lydimas ir vežiojamas, jis aplankė prof. Vaclovą Biržišką, tada LE vyr. redaktorių, ir prof. Igną Končių, susipažino su Bostono apylinkėmis. Birželio 24 d. Šimoliūnas jau rašė iš namų J. Gimbutui, prisimindamas viešnagę Bostone: „Kolega mane su kitais kolegomis išvedžiojai po mokslo įstaigas, po triatramį pastatą naujoviškai auditorijai (. . . Vieną ištisą dieną su tavo šeima — ponia, mama ir mergytėmis važinėjome po miestą ir žiūrėjome Cineramą, apvažiuojant Italiją su Venecija, Ispaniją su bulių rungtynėmis, Šotlandiją (. . .), Egiptą su žavėtinu operos Aidos baletu ir visą Ameriką su jos miestais ir gamta. Tai puiku! Visus jus bučiuoju (. . .) Mamai dėkoju dar ir už receptą midui. Mėginsiu padaryti ir apie 1958 m. gegužės 21 d. (jei to laiko sulauksime čia) pamėginsim, kaip atrodo. Visą laiką Bostone buvo nekaršta ir nešalta. Mano ten praleistas 3-jų savaičių laikas praėjo kaip pasakoje (. . .) Džiaugiuos, kad ir prof. Vaclovui Biržiškai teko atsigauti jūsų tarpe. Jis mėgsta pabendrauti, pašposauti, pulkutę sulošti. Retkarčiais atsikvėpti, užsimiršti nuo kasdienio darbo tai yra gerai ir sveika."

Liepos 14-15 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo Tėvynės mylėtojų draugijos centro valdybos posėdyje Prano Basčio vasarvietėje prie Pewaukee ežero ir aplankė ten stovyklavusius lietuvius jūros skautus ir skautes. Liepos 21 d. Šimoliūnas rašė Biržiškai į Bostoną, gyrė jo darbą LE redakcijoje, gėrėjosi matytais Končiaus „dievdirbystės" drožiniais, kuriuose „reiškiasi tiek daug ištvermės, tikėjimo, liūdesio, skausmo ir vilties." Džiaugėsi savo buvusių studentų, „dabar dirbančių garsiose techniškose firmose", pasisakymais, kad jų profesūra Lietuvoje parodžiusi jiem daug nuoširdumo ir davusi daug reikalingų žinių. Senasis inžinierius baigia savo laišką už save šešeriais metais jaunesniam kultūros istorikui aptimistiškai: „Nenustokite vilties (. . .) Ištižimas, ūpo nustojimas greit žmogų pribaigia,

tad laikykimės!" Prof. Vaclovas Biržiška mirė po pusantrų metų, išgyvenęs 71-nerius metus. Tą pačią liepos 21 d. Šimoliūnas parašė ir Ignui Končiui: „Mielasai Kolega! Vis atsimenu ir atsiminsiu, kaip Jūs, brangus kolega, mane su inž. Vyt. Izbicku priėmėte pas save vieną vakarą, kada mes atvykome Jus aplankyti ir pasigėrėti Jūsų meistriškai užfiksuotu mūsų tautos menu — smūtkeliuose, koplytėlėse, kryžiuose, kur atsispindi lietuvių dvasia su jų liūdesiais, skausmais ir giliais tikėjimo ir vilties jausmais, šaukiantis į dangų Dievo pagalbos padėti apsiginti nuo kaimynų — tironų — žmogėdrų ir viso pikto. Pradžioj pas Jus ilgokai šnekėjomės, paskui su įdomiomis ceremonijomis Jūsų prigimtu humoru pavaišinote mus stipriu „trejų-devynerių" Palangos gėrimu — sveikatos eleksyru ir, juokaujant, užbaigėte savo gamybos kvapnaus aromato gintaro spalvos likeriu, padarytu iš gyvų produktų: japoniškų krūminių obelaičių (augančių Bostono Botanikos sode), apvalytus obuoliukus užpilant spiritu ir palaikant saulėje 9 dienas, paskui užpilant smulkiu cukrum ir vėl 9 dienas saulėje laikant, po to pridedant medaus ir vėl saulėje pašildant 9 dienas, o galop galima atskiesti vandeniu, ir puikusis likeris paruoštas. Ar neklaidingai mano suprastas receptas? (. . .) Po malonių vaišių vis tik Jūs, profesoriau, sutikote mums parodyti ir paaiškinti savo meninio darbo raižinius iš kruopščiai parenkamos medžiagos." Toliau laiško autorius samprotauja, kad Končiaus „gryniausios dvasios" kūriniai liūdiją jo šeimos ir jo asmeniškas kančias, patirtas „žiauriems bolševikams patį įkišant kalėjiman, žmoną išvežant Sibiran." Po savaitės prof. Šimoliūnas rašė dar vienam bodtoniečiui inž. Eugenijui Manomaičiui, dėkojo jam už pagerbimą Bostono ALIAS susirinkime, sveikinimo adresą, vaišingumą. Inž. Vyt. Izbicką draugiškai vadino savo „sponseriu" ir džiaugėsi suteiktomis atostogomis. 1954 m. Kalėdų metu profesorius gavo tur būt paskutinį ponios Strobel laišką iš Kempteno. Ji dėkoja už gautąją šventinę kortelę ir pasidalina savosios šeimos skausmu: jos dukters sužadėtinis mirė tris savaites prieš vestuves. . . Šimoliūnas sužadėtiniams buvo pasiuntęs savo sveikinimus.

1955 metai. Kovo 19 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo dail. Adomo Varno 75-mečio vakare — akademijoje ir parodoje, surengtoje Čikagos Marijos aukštesniosios mokyklos patalpose. Rengėjų komiteto pirmininkas arch. J. Mulokas pakvietė profesorių į garbės komitetą. Lapkričio 26 d. Šimoliūnas rašė prof. Mykolui Biržiškai užuojautos laišką, rugsėjo mėnesį staigiai mirus jo žmonai Bronei Los Angelėje. Laiškas originalus, šimoliūniškas. Ištrauka iš to laiško

pabaigos: „Mums mirusius reikia pagarbiai — pamaldžiai minėti, sekti jų gerus pavyzdžius, bet patiems, sukandus dantis stiprintis, stengtis viską nugalėti ir kietai dirbti toliau, kas gali. Aš pats keletą kartų ėmiaus plunksnos Tamstai rašyti, bet ji man iš rankos išslysdavo. Dabar gi pats jau apsivaldžiau, kietai sėdau ir rašau, drįsdamas su Tamsta dalintis Tamstos skausmu, kartu ramintis ir prašyti gerojo kolegos toliau dirbti, žadinti kitus, kad bendromis jėgomis prikeltumėm mūsų mylimą Lietuvą laisvam jos gyvenimui. Nepamiršk, mylimasis, kad Tavo gaivus žodis ir toliau tautai būtinas ir amžiais liks jai šviesiu kelrodžiu. Jūsų šviesios asmenybės gerbėjas: prof. J. Šimoliūnas." Mykolas Biržiška buvo ketveriais metais jaunesnis už Šimoliūną ir gyveno dar septynerius metus.

1956 metai. „Technikos žodis" paskelbė du Šimoliūno straipsnius: vieną apie prof. Kolupailos 40 metų mokslinio darbo vaisius ir kitą apie prof. J. Čiurlį. TŽ nr. 6 skaitytojus pasiekė 1957 m. pradžioje. Gegužės mėn. prof. A. Rukuiža pradžiugino Šimoliūną, pagaliau kažkur gavęs jo „Šventosios uosto" knygą ir jam atsiųsiąs, kai inž. K. Sčesnulevičius bus pasigaminęs to veikalo kopiją. Birželio 2 d. profesorius parašė vokišką laišką į Kempteną kapinių sargienei Bertai Hertrich kuri buvo apsiėmusi prižiūrėti jo brolio kapą. Laišką pasirašė dr. S. Šimoliūnienė ir pridėjo užmokestį, po 12.50 dolerių kasmet iki 1960 metų. Spalio 17 d. p. V. Nagevičienė prašė Šimoliūną rašinio apie jos vyrą gen. V. Nagių-Nagevičių jos sumanytai knygai — monografijai. Knygoje prof. Šimoliūno straipsnio nėra. Rudenį, po ALIAS suvažiavimo Philadelphijoje, Šimoliūnas vėl viešėjo Bostone pas Izbickus ir lankė pažįstamus. Spalio 29 d. inž. A. Jurskis rašė profesoriui apie „vakanciją Library of Congress, kuri bene geriausiai tiktų Tamstai". Vargu, ar Šimoliūnas domėjosi tokiu darbu.

1957 metai. Sausio 6 d. ALIAS New Yorko skyriaus pirmininkas arch. V. Švipas laišku paprašė prof. Šimoliūno pasveikinimo New Yorke gyvenančiam prof. J. Čiurliui. Jo 75-rių metų sukakties pobūvis buvo numatytas vasario 10 d. Kažkodėl šįkart Šimoliūnui nebuvo lengva rašyti, nes tik vasario 8 d. jis pasiuntė prašytąjį laišką "Special delivery". Kaip paprastai, Šimoliūnas nepagailėjo plunksnos jubiliato nuopelnų istorijai priminti. Po kelių dienų jis patyrė apie savo bičiulio Čiurlio dalinį paralyžių, jį ištikusį vasario 3 d. Šimoliūnas jaudinosi, parašė ligoniui ilgą paguodos laišką su patarimais, kaip gydyti aukštą kraujo spaudimą, apie karštos garų pirties naudą, pasemtą savosios patirties. Gegužės mėnesį, mirus ministrui Povilui Žadeikiui Washingtone, Šimoliūnas telegrafavo

savo užuojautą: „Velionies išmintis, tolerancija ir taikingumas liks gyviesiems kaip geras kelrodis." Birželio 29-30 d. profesorius dalyvavo JAV ir Kanados Lietuvių jaunimo kongrese Čikagoje. Liepos 20 d., Brooklyne mirus inž. Baliui Sližiui, buv. Klaipėdos uosto direkcijos pirmininkui 1934-1939 m., kartu su Šimoliūnu studijavusiam Rygoje, profesorius parašė išsamų užuojautos laišką našlei, guosdamas ją neišvengiamu likimu: „A. a. Jis per daug buvo jautrus kitų bėdoms [. . .] ir Dievas jį pas save atsiėmė." Lapkričio mėnesį Lietuvoje mirė buvęs kaimynas, dekanas prof. Kazys Vasiliauskas, tai Šimoliūnas laiškais užjautė velionies sūnų ir dukrą Amerikoje ir vieša užuojauta „Drauge", kartu su kitais Šimoliūnais. Tie metai buvo ypatingai gausūs mirtimis. Profesoriaus užuojautų laiškai visada būdavo individualizuoti, o ne šabloniškos tam reikalui spaudinamos kortelės. Buvo ir malonesnių pareigų: Šimoliūnas pasveikino prof. Mykolą Biržišką, sulaukusį 75 metų, Jūros skautų stovyklą, Neo-Lithuania korporaciją ir Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimą New Yorke.

1958 metai. Vasario 1 d. prof. J. Šimoliūnas linksminosi tradiciniame lietuvių inžinierių baliuje Čikagos Congress viešbutyje kartu su 500 svečių. Gegužės 14 d. rašė užuojautą arch. Jurgiui Okuniui į New Yorką, jo tėvui inž. Tomui Okuniui mirus. Gegužės 21 d. atšventė savo 80 metų sukaktį, dėja, be bostoniečių svečių, tik Racino lietuvių tarpe. Ši jo sukaktis jau buvo rami. Ir sveikinimų rasta tik trys: A. Rukuižos, J. Čiurlio ir Šimoliūno vienmečio inž. Broniaus Prapuolenio, gyvenančio Orland Parke (prie Čikagos) senelių globos namuose. Kolega Prapuolenis priekaištavo Šimoliūnui, kad negavo atsakymų į laiškus, atsiuntė jam iškarpą iš Kauno „bolševikinio laikraščio" apie „Mūs draugo a. a. Kazyčio (K. Vasiliausko — J. G.) paaukštinimą dar prieš jo mirtį" Spalio 17 d. laišku Prapuolenis kvietė bičiulį aplankyti jį, „kol dar gražus oras: nuo Čikagos iki mūs Villos prisieina tik pusę valandos važiuoti." Siūlė pasinaudoti inž. Jasiukaičiu ir jo automobiliu. Prof. Šimoliūnas sveikino dr. Petrą Meškauską kažkuria proga eiliuotu laiškeliu ramiai, stoiškai:

„Jaunystė mūs prabėgo taip greitai,
Ir, šmukšt, senatvė užklupo nelauktai.
Bet dėl viso to labai dar neliūdėkime,
Ką dar turime, džiaukimės ir mylėkime.

Esu laimingas ir džiaugiuos, kad vis dar turiu mylimą draugą. Bučiuoju Jus, Jonas Š."

Liepos 21-25 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo Susivienijimo lietuvių Amerikoje seime ir bankete Čikagoje, Sherman viešbutyje. Rugpjūčio 10 d. Šimoliūnas rašė Gimbutui, kad jis sužinojęs, jog esąs atgaivintas ryšys su inž. Justinu Mikucku. Profesorius prašė pasistengti gauti per Mikucką, tada jau Politechnikos instituto docentą Kaune, Šimoliūno veikalą „Klaipėdos uostas, etc.", išspausdintą „Technikoje" 1940 m. Gauti nepavyko, nes Mikuckas neatsakė į laiškus, tik atsiuntė savo parašytą knygą „Statybos pagrindai", išleistą Vilniuje 1957 m. Iš esmės tai buvo trumpas Šimoliūno „Statybos" tomų pakaitalas — vadovėlis. Autorius Mikuckas paminėjo Šimoliūno „Statybą" bibliografikoje, bet nepaminėjo jo pavardės pratarmėje, neįtraukė nė į vardų rodyklę. O profesorius buvo tasai, kuris įjungė Mikucką į universiteto personalą.[57] Lapkričio 9 d. visuotiname ALIAS Čikagos skyriaus susirinkime Šimoliūnas buvo pagerbtas 80-mečio proga, taigi jau pusmetį po įvykio. Pirmininkas Stasys Jokūbauskas įteikė jubiliatui tautiniais motyvais papuoštą albumą su dalyvių parašais. Lapkričio 23 d. prof. Šimoliūnas vėl nuvyko į Čikagą, dalyvavo atminimo mišiose už Praną Urbaną ir Šv. Kazimiero kapinėse antkapinio paminklo šventinime. Velionis buvo Šimoliūno bendradarbis, atstatant Lietuvą po I pasaulinio karo, daugiausia naujų kelių statyboje. Prisiminimą organizavo inž. A. Didžiulio šeima, nes P. Urbanas buvo dantų gyd. Stasės Didžiulienės tėvas. Susirgęs prof. Ignas Končius gruodžio 4 d. rašė Šimoliūnui iš Middlebury, Conn., kur jis gyveno su sūnaus Liūdo šeima: „Ačiuoju už tokius jaudinančius dėl mano ligos žodžius (. . .) Dažnai mintimis aplankau Tamstą, ir vis galvoje turėdamas Tamstos praeities patyrimą, mūsų gimtojo krašto pažinimą, meilėje nudirbtus darbus." Gruodžio 13 d. oktagenarą Šimoliūną pagerbė draugų ir gerbėjų būrelis Racine, Igno Paukštelio namuose. Jie sudėjo 90 dolerių dovanų. Profesorius užsirašė visų dalyvių pavardes ir vėliau jiems padėkojo. Metams baigiantis, Šimoliūnui rašė inž. K. Kraujalis iš Stockholmo, dėkodamas už jam atsiųstą lietuvišką inžinerinę literatūrą. Be to, profesorius dar telegrama sveikino prof. S. Kairį, sulaukusį 80 metų, „kaipo laisvės kovotoją ir mylimą kolegą su didele pagarba."

1959 metai. Kovo mėnesį Šimoliūnas gavo savo jaunystės draugo inž. Antano Breimerio kvietimą aplankyti jį kaž kur New Jersey. Atsakymą parašė tik po dviejų mėnesių, bet tą patį kovo mėnesį ilgu laišku apdovanojo jubiliatą, Lietuvos ministrą Londone Bronių Balutį: „Žemai lenkiu savo žilą galvą. . ." — ir atpasakojo Balučio

nuopelnus Amerikoje ir Lietuvoje, nukildamas į senąją istoriją. Ministras tuoj pat jam padėkojo už komplimentus gana išsamiu laišku, pasinaudodamas mažojo formato oficialiu Lithuanian Legation blanku; veteranas diplomatas priskyrė save ir Šimoliūną „senajai gvardijai", bylodamas tokiu jausmu: „Gaila tik, kad dabar, kai jau išmokome geriau ir sumaniau dirbti ir praeity nenoromis darytų paklaidų vengti, (. . .) senatvė užmauna mums apinasrį ir pažaboja svajones apie didelių darbų atlikimą (. . .) Tenka pasitenkinti, kad nors „vieną kitą vagą tautinėje dirvoje išvarėme". Ir štai dėlto ir pikta, kad taip mažu reik pasitenkinti!"

Balandžio mėnesį dėdę Joną aplankė giminaitė ir krikšto dukra Jadvyga Minkūnienė su sūnum Rimvydu iš Clevelando. Netrukus Šimoliūnas kvietė tą jauną inžinierių Minkūną parodyti savo susuktą Arktikos vaizdų filmą Lietuvių profesorių draugijos suvažiavime spalio mėnesį. Rimvydas atvažiavo ir filmą pademonstravo. Birželio mėn. Šimoliūną kvietė M. Ivanauskas atvažiuoti Čikagon ir įkalbėti į juostelę savų atsiminimų. Ištraukos būsiančios naudojamos lietuviškose radijo valandėlėse, o juostos saugomos Lietuvių archyve. Kaip žinia, profesorius jau buvo įkalbėjęs vieną juostelę 1956 m. E. Jasiūnui ir daugiau į juosteles neberekordavo. Rugsėjo mėnesį prof. Šimoliūnui teko pergyventi savo brangaus draugo Jurgio Čiurlio mirtį (mirė rugsėjo 14 d.). Nevažiavo laidoti į tolimąjį New Yorką, tik parašė ilgoką užuojautos telegramą likusiai šeimai savo ir PLIAS valdybos vardu. Tos telegramos du juodraštiniai variantai išliko jo archyve.

1960 metai. Sausio 1 d. Adomui Varnui sukako 80 metų. Prof. Šimoliūnas ir dr. S. Šimoliūnienė sveikino jį, kaip „šakotos realios kūrybos dailininką, pedagogą ir tautinės įdėjos filosofą — visuomenininką. Jiedu kartu sveikino ir Klaipėdos krašto vaduotoją, New Yorko miesto garbės pilietį, Lietuvos generalinį konsulą Joną Budrį sausio 16 d. Vasario mėn. Šimoliūnas gavo Bronės Pundzevičienės laišką iš Kauno. Šiaip jau profesoriaus archyve reta laiškų iš sovietinės Lietuvos. Toji sena pažįstama kreipiasi draugiškai: „Mielas Jonai, rašyti laišką senam žmogui labai sunku. Manau, kad ir Tau nelengviau (. . .) Tavo buvo rašyta apie kokias ten medžiagas suknelėm ir batukus, bet gal tai buvo tik pajuokauta, o mes Kalėdoms laukėm dovanų, kaip niekuomet, ir nesulaukėm. Pernai žiemą gavau iš sūnaus labai reikalingus žieminius rūbus (. . .) Kitas sūnus taip ir dingo, neatsiliepė visai (. . .) Man labai reikia vaistų." Vasario 6 d. prof. Šimoliūnas, įgaliotas PLIAS valdybos, parašė

sveikinimo raštą buv. VDU rektoriui prof. inž. Julijonui Gravrogkui, šitaip jį apibūdindamas: „Tamstai, mylimasis kolega, kaip kilnios dvasios ir stiprios valios asmenybei, nepalaužiamos meilės savo tautai ir tėvynei didžiam patriotui (. . .) gyvuoti galimai ilgiau." Vasario 28 d. Šimoliūnas dalyvavo nepriklausomybės šventėje Milwaukėje, apie 30 mylių į šiaurę nuo Racino. Jis išsaugojo to įvykio programą. Rengėjai buvo Amerikos lietuvių bendruomenės Milwaukės skyrius, skaitė Gediminas Galva.

Gegužės mėnesį prof. Šimoliūnas gavo žinią, kad Kemptene mirė Frau Hertwich, brolio antkapio tvarkytoja. Jis vėl turėjo pasirūpinti savo brolienės vardu gauti kitą tvarkytoją. Mirusiosios duktė parekomendavo Fritzą Staedelę, kuris apsodino brolio Juozo kapą žieminiais krūmeliais ir sutiko kapą prižiūrėti, žinoma, už gerą atlyginimą. Ir tolimesnė vokiška korespondencija bei sąskaitos buvo siunčiamos prof. Šimoliūno adresu. Rugsėjo mėnesį Šimoliūnas savaip sveikino „drąsųjį Lietuvos žemės ūkio reformatorių", ilgametį VLIKo pirmininką prelatą Mykolą Krupavičių 75-mečio sukakties proga ir apgailestavo, kad negalėsiąs „rytoj nuvykti į iškilmes dėl užsitęsusios įkyrios ligos." Profesorius peršalo, belaukdamas autobuso Čikagoje, ir gavo odos uždegimą, vadinamą „shingles". Spalio 10 d. Valerija Funkienė, inžinieriaus Arno Funko našlė, prof. S. Grinkevičiaus duktė, prašė Šimoliūno kokio nors pažymėjimo vokiečių kalba, kad galėtų prašyti Vokietijos valdžios pensijos už savo vyro tarnybą Lietuvoje. Funkienė liko gyventi Vokietijoje. Prof. Šimoliūnui tokie prašymai nebuvo naujiena: jis daug kartų yra rašęs pažymėjimus ar rekomendacijas, kad tik pagelbėtų karo aukoms. Tad ir šiuo kartu gruodžio 20 d. jis išsiuntė p. Funkienei prašomą raštą.

Tais metais Šimoliūnas dar pasiuntė telegramą savo krikšto dukrai Daivai Kuodytei į Arlingtoną, Mass., jos jungtuvių su architektu Arvydu Barzduku dieną. Įskėlęs jaunosios geras būdo savybes ir pasižymėjimą moksle, emocingasis krikštatėvis rašė: „Tad šaukiu jums abiems džiugų valio!" Panašiai profesorius buvo sveikinęs jaunavedžius Dalią Barmutę ir Mintautą Sodeiką 1956 m. Prieš Kalėdas jis buvo gerokai peršalęs, ilgai kosėjęs. Tuo metu gavęs šventinius sveikinimus iš J. Gimbuto, 1961.I.23 šitaip jausmingai atrašė: „Ir va! Vieną ūkanotą dieną gaunu nuo Tamstos ir šeimos narių malonius sveikinimus su Žemaitijos rūpintojėlio rimtu įspūdingu atvaizdu. Aš ilgokai ir kelius kartus į jį žiūrėjau, gėrėjaus:

jis atrodė man kaip gyvas, artimas, mane atjaučiąs ir kiekvieno lietuvio kančias suprantąs. Jis mane suramino!"

1961 metai. Kovo 25 d. Šimoliūnas Čikagoje atšventė matematiko prof. Viktoro Biržiškos 75-metį. Pagerbimą rengė kelios artimos organizacijos Maquette Hall salėje. Iškilmės buvo nufilmuotos. Tą patį pavasarį profesorius dalyvavo „Technikos žodžio" dešimtmečio puotoje, kartu su Dirmantu sėdėjo prie K. Bertulio ir L. Stašaičio stalo. Joninių proga Šimoliūnas gavo sveikinimą iš Izbicko su pinigine dovana ir pažadu susitikti po savaitės Čikagoje dainų šventės metu. Vyt. Izbickas tada laikinai dirbo Washingtone, D. C. Balandžio mėnesį profesorius gavo negerą žinią iš Carlos Zeller: jinai gavusi nervų sukrėtimą, esanti paliegusi. . . Patvirtino, kad naujasis daržininkas Staedele gerai tvarkąs pulk. Šimoliūno kapą. Kviečia aplankyti Kemptenį. Po to jinai dar rašė atskirai prof. Šimoliūnui ir jo brolienei liepos mėnesį.

Rugsėjo 21 d. atsiliepdamas į brolienės daktarės paraginimą pagrindinai pasitikrinti sveikatą, Šimoliūnas taip rašė: „Mano sveikata galop ištikrinta ir nerasta nieko blogo, todėl esu linksmesnis, pagerėjęs. Joana (Vlado Šimoliūno žmona, J. G.) buvo Detroite, lankė dr. Simsą, kuris serga, randasi didelėje bėdoje. Būtų gera ir mums jį aplankyti, padėkoti jam už afidevitus ir patiešyti, paguosti." Spalio 29 d. profesorius klausėsi dr. Rimvydo Šilbajorio paskaitos „Poezija kaip precizinis instrumentas Čikagos ALIAS skyriaus narių susirinkime.

1962 metai. Vasario 3 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo puošniame čikagiečių inžinierių baliuje Drake viešbučio salėse. Kitą rytą televizijos 9-tasis kanalas rodė, kaip 84 metų inžinierius — veteranas šoko suktinį pirmojoje poroje su 1961 metų tarptautinės prekybos ir pramonės parodos Miss Lithuania panele Antanaityte. Kovo 3-4 d. Šimoliūnas aplankė Milwaukėje savo seserėną Vytautą-Walterį A. Johnsoną. Apie to ligonio aplankymą profesorius parašė laišką giminaitei Bronei ir smulkiai papasakojo, ką kalbėjęs Vytautui. Tasai laiškas, pasirašytas Dėdės Jono, atskleidžia senojo profesoriaus pažiūras į „visų žmonių laikiną gyvenimą žemėje. Todėl reikia ramiai pasiduoti tam likimui, Visagalio lemtam (. . .) Išlydėdamas Vytautas dar kartą prašė jo vardu Tamstai parašyti." Šimoliūnas išpildė tą prašymą tuoj pat, po dviejų dienų.

Praėjusios žiemos laiškai vėl suvedė prof. Šimoliūną su jo rygiškiais „Vilties" draugais. Kalėdų metu gavęs žinią iš Breimerio apie jo žmonos nepagydomą akių ligą, profesorius bandė guosti

ligonę Oną, vaizdžiai apsakęs jai, kaip jinai daugiau negu prieš pusę šimto metų vaidinusi Rygoje Pilėnų kunigaikštytę Rėdą, o jis, Šimoliūnas, tada vaidinęs jos karvedį Šventą. Laišką užbaigė su tikėjimu: „Žmogaus dvasia nemari, ji ir toliau gyvuos Visatos Tvėrėjo globoje danguose. Tad drąsiai ženkim amžinybėn!" Trečiasis „Vilties" scenos mėgėjų sambūrio asmuo buvo aktorė Joana Linartienė. Jos vyras Jurgis, taip pat buvęs viltininkas, žuvo Sibiro tremtyje, Karagandos lageryje 1946.I.5. Joanai 1961 m. rugsėjo mėn. pavyko išvažiuoti iš okupuotos Lietuvos Australijon pas savo dvi dukras. Šimoliūnas, patyręs apie Linartienės atvykimą iš jos žento inž. B. Daukaus, PLIAS veikėjo, tuoj pat jai parašė. Joana atsakė ilgu laišku kovo 2 d., atpasakodama savo vargingą gyvenimą sovietinėje Lietuvoje, vyrui mirus: „Už ką jis žuvo? Dėl to, kad buvo tikintis, mylėjo savo tėvynę ir netapo niekšu, išdaviku. Aš, likusi viena, vargau nepaprastai, buvau apie pusantrų metų sekama enkavedistų, keturius kartus darė kratas (. . .) Gražūs ir kilnūs buvo mūsų darbai; gaila, kad užmiršti, ir nėra kas prisimintų ir įvertintų. . ." Šimoliūnas atsakė p. Linartienei balandžio 6 d. : „Mylimoji mūsų ponia Joana Linartiene! Tavo vardas ir pavardė mūsų — lietuvių rygiečių — garsiai skamba širdyse ir nepaliaus skambėti, kol gyvi būsime. Kas arčiau ponią pažino, tas labiau Jus gerbė, pamilo. Didžios lietuvių kolonijos (. . .) žaliame jaunime Tu, miela ponia, buvai skaisčiu žiedu: tai atrodei žalia rūta, tai patrauklia lelija, tai puošnia rože, — buvai talentinga, gabi, graži lietuvė. Kartu su a. a. savo vyru — gabiu, pilnu energijos žmogumi, savo talentų neužkasei, bet pašventei savo tautos sąmonei budinti, jos patriotizmą žadinti, jos kultūrą kelti, savųjų tarpe ugdyti santaiką — vienybę (. . .) „Vilties" ratelio nariai, atrodo, pirmieji surado Joaną ir Jurgį Linartus, juos įvertino ir laikė savo draugais.[58]

Balandžio 15 d. prof. Dirmantas pasiuntė Šimoliūnui Lietuvos hipsometrinio žemėlapio kopiją, drauge su velykiniu pasveikinimu. Joninių sveikinime S. Radzevičienė dėkojo prof. Šimoliūnui už jo „tartą nuoširdų žodį, atidarant mano vyro Stasio Radzevičiaus paminklą". Profesorius tesėjo savo susidomėjimą ir dėmesį savo artimiesiems ir tolimesniems draugams ir vėliau, iki savo gyvenimo pabaigos. Vasarą jis rūpinosi dviem dalykais Lietuvių enciklopedijai. Rugpjūčio 28 d. rašė statybos skyriaus redaktoriui: „Mielasis mano Jurgi, medžiagą LE-jos straipsniui apie Šventosios uostą nusiųsiu Tamstai apie š. m. IX galą; prie jo gal ir priedo pridėsiu žemėlapį ir planą surasiu. Už jūsų su kolega Izbicku rūpesčius dėl LE-jos

straipsnio paruošimo apie mane iš kalno dideliai esu jums dėkingas." Po dviejų mėnesių Šimoliūnas vėl rašė tuo pačiu reikalu kiek kitaip: „Iš savo atsiminimų ir kai kurių užrašų, sirguliuodamas, šį tą sugrobstęs, apgrupavęs, gerokai sutrumpinęs žinių puslapiuose 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, su senais lapais detališkiau, dar prieduose A, B, ir C — veikalų sąrašas ir foto dėl LE raidės Š, žodžio Šimoliūnas, siunčiu Tamstos nuožiūrai. Žinau, kad tai yra labai pavėluota ir labai atsiprašau [. . .] Su didžia pagarba: Jūsų collega J. Šimoliūnas. NB. Praėjus reikalui, prašyčiau visą priedą grąžinti. P.S. Kultūros kongrese Chicagoje, manau, mes matysimės. Dėl Šventosios uosto nuvešiu trumpų duomenų, o gal dar ir visą knygą priedo." Vis sunkiau buvo profesoriui ką nors parašyti suglausta tema. Pateikė visokios medžiagos, o redaktorius ar kuris kitas bendradarbis turėjo pats ją atrinkti ir prašyti enciklopediškai.

Antrojo Kultūros kongreso metu lapkričio 22-24 d. prof. Šimoliūnas dar visur suspėjo: kalbėjo architektūros parodos atidaryme, dalyvavo simpoziumo diskusijose, klausėsi paskaitų (ir J. Gimbuto „Senosios lietuvių kaimo statybos savybės ir reikšmė dabar"). Gruodžio mėnesį profesorius sveikino A. Rukuižą, sulaukusį 75 metų. Ką tik buvo gavęs Rukuižos pageidavimą rasti nors tris prenumeratorius Panevėžio monografijai.[59] Šimoliūno kalėdinių sveikinimų prierašas: „Gera girdėti, kad bostoniečiai prisimena amžiaus veteranus, jų neužmiršta, juos paguodžia. Kitur to nespėjama". Įspėjo adresatą: „Kaip taip stebuklingai visur suskumbi, kas man sukelia didelio pasigėrėjimo. Taip dirbdamas, jei ką nors pajusi blogai, rašyk man, esu gyvenime prityręs, galiu patarti. Pats sau daug gelbėjau; kas klausė, tas džiaugėsi, dėkojo. J. Š." Toms Kalėdoms profesorius gavo gerą laišką iš kemptenietės Frau Carla Zeller, 69 metų: „Gruess Gott, sehr geehrter Herr Professor!" — pasakoja apie pagražėjusį Kempteno miestą, ekskursijas, koncertus, sutvarkytus kadaise Šimoliūno lankytus Kneipp-Anlage ir Kneipp-Verein pastatus.

1963 metai. Laiškų gauta daugiau. Sausio 20 d. inž. K. Kruliko laiškas — ir apie savo ligas, ir apie vis nepabaigiamą inžinierių metraštį, visokius nesusipratimus su ALIAS valdyba, daugybę smulkmenų. Šimoliūnas tuo metu jau nebeturėjo pareigų inžinierių sąjungoje, tačiau, matyt, domėjosi, ką kiti daro. Kovo 20 d. inž. J. Mikuckas iš Kauno parašė laišką prof. Šimoliūnui: nustebino po daugelio metų tylos! Gegužės 17 d. LŠST pirmininkas Giedrikas sveikino garbės narį, brolį šaulį profesorių, 85-mečio sulaukusį. TŽ

nr. atžymėjo tą Šimoliūno sukaktį, suminėdamas anksčiau skelbtus straipsnius apie „patį ištikimiausią inžinierių šeimos narį. ALIAS valdybos sveikinime jis komplimentuojamas, kaip idealus lietuvio pavyzdys. PLIAS pirmininko Dirmanto viešame sveikinime skaitome: „Nuo mokyklos suolo ir studentavimo Rygoje iki šiai dienai stiprinai ir stiprini mūsų tautos ir savo kolegų dvasią, jėgas ir ryžtą." Gegužės 15 d. skaitėme „Drauge" Kolupailos ilgą straipsnį „Inžinierių patriarcho sukaktuvės". Bostoniškiai jubiliatą sveikino kartu Joninių proga. Izbickas ketino būti Čikagoje Lietuvių bendruomenės tarybos suvažiavime ir šokių šventėje liepos pradžioje ir aplankyti profesorių Racine. Tačiau jo laiške paminėta ir galima kliūtis kelionei — žmonos artritis. Šimoliūno pastaba gautojo laiško paraštėje: „Artritis? — tai nėra ko išsigąsti." Prof. J. Kuodis guodė sunegalavusį prof. Šimoliūną: „Tvirta Šimoliūnų prigimtis ir valia suglamžys neurologiją ir kitas negalias [. . .] Aš irgi turėjau venų uždegimą kojose", — ir kviečia aplankyti, paviešėti Arlingtone, Mass. Lietuvos atstovas J. Kajeckas sveikino iš Washingtono, kreipdamasis „Patriarche Sukaktuvininke". Bronius Kviklys gegužės 16 d. rašė ir sveikino „visuomet ištikimą mūsų tautai — jos laisvės ir nelaisvės laikais."

Iš tikrųjų prof. Šimoliūnas savo 86-tuosius metus pradėjo ne visai laimingai. Net ligoninėje teko išbūti kelias dienas. Per Jonines jį aplankė Didžiulis, Dirmantas ir Lenkevičius. Ligonis jau buvo atsipeikėjęs, pats vaišino svečius kartu su savo globėjais Petrušaičiais. TŽ nr. 4 randame Dirmanto reportažą: „Tada man galutinai pavyko įkalbėti jį ryžtis vykti pasigydyti karštuose Hot Springs Arkanzaso versmėse. Ir nuvykom. Tris savaites gėrėm karštų, iki 150°, šaltinių, žinoma, ataušintą mineralinį krikštolinį vandenėlį, be čikagiškų priemaišų ir pagerinimų. Jonas buvo maudomas ir masažuojamas, o aš bėgiojau po aplinkinius kalnus ir miškus (. . .) Mus gražiai globojo kurortinių apartamentų šeimininkė ponia Bronė Taujenytė-Martin." Tame kurorte abu kolegos profesoriai ilsėjosi nuo liepos 9 d. Lietuvių viloje jie gavo patalpą veltui, kaip svečiai, o kitką turėjo apsimokėti, Dirmanto apskaičiavimu, po maždaug 150 dolerių už tris savaites. Gruodžio mėnesį Šimoliūnas gavo kalėdinį J. V. Danio laišką. Jis tada buvo PLIAS Ottawos skyriaus pirmininkas. Jų susirinkime spalio 26 d. buvęs paminėtas Šimoliūno 85-metis. Penki jo buvę studentai pasidalino atsiminimais apie profesorių. Visi 10 dalyvių pasirašė dovaną: R. Leggeto knygą "Rideau Waterway" ir pasiuntė į Raciną. Ne visi parašai buvo įskaitomi, tai profesorius

paprašė Danio, kad surašytų jam aiškiai visų dovanotojų pavardes. Tai buvo paskutinės prof. Šimoliūno Kalėdos sveikinimų kortelėms rašyti, nes po metų, jau ligoninėje, jis galės tik jas paskaityti.

1964 metai. Sausio 25 d. Šimoliūnas „ir šiemet šoka" tradiciniame inžinierių baliuje Drake viešbutyje, kaip rodo TŽ nr. 1 įdėtoji nuotrauka. Aišku, elegantiškai apsirengęs, kaip ir kiti baliaus svečiai. Vasario 7 d. profesorius gavo informacinį laišką iš ALT Čikagos skyriaus. Ant gautojo voko jis užrašė: „Labai svarbūs reikalai! Reikia aukotis! — protu, širdimi ir pinigais!" Liepos mėn. Šimoliūną vėl aplankė Didžiulis, Dirmantas, Lazauskas, Lenkevičius ir Tamošiūnas, kai kurie su žmonomis, ir praleido su profesorium visą dieną. Jis pasakojo svečiams atsiminimų iš Lietuvos kūrimosi laikų. TŽ nr. 5 reportaže pastebėta: „Prof. J. Šimoliūnas, pagal nemažą metų naštą ir neišvengiamus sveikatos negalavimus, atrodo gana gerai: kaip visuomet, pasižymi savo judrumu ir energingumu." Tą pačią vasarą Šimoliūnas pagaliau aplankė savo bendraamžį inž. B. Prapuolenį senelių namuose. Rugpjūčio 9 d. profesorius rašė Izbickui, prašydamas priimti nakvynei jo jauną giminaitį, ką tik gavusį chemijos doktoratą Juozą Paukštelį, kad jis galėtų pabūti lietuviškoje šeimoje, lankydamas Bostoną. Spalio mėnesį atvyko į Raciną dail. A. Varnas su žmona Marija paatostogauti pas Petrušaičius. Išeidavo į apylinkės miškus kelmučių pagrybauti, bet Šimoliūnas į tuos žygius nebesileido, nes gerai nesijautė. Tąja proga prof. Varnas nupiešė prof. Šimoliūno portretuką rusvu pieštuku. Dailininkas buvo pametęs trintuką, tai portrete matoma bedygstanti barzdelė. Spalio 23 d. Šimoliūnas atsakė į inž. Danio rugsėjo 27 d. laišką, kuriame buvo prašoma žinių apie VDU; kartu profesorius surašė draugijas Amerikoje, kurioms jisai priklauso (tas sąrašėlis mūsų jau anksčiau panaudotas). Prašomos paskolinti VDU Technikos fakulteto mokslo planų knygutės nerandąs, nebežinąs kam paskolinęs, „kaip ugny sudegė" (toji 1934 m. knygutė — VDU rudens semestro kalendorius vėliau atrasta profesoriaus archyve). Laišką užbaigia „su didžia brangiam kolegai pagarba ir dėkingumu. Jūsų Jonas Šimoliūnas".

Lapkričio 30 d. prof. Šimoliūnas buvo paguldytas į St. Mary ligoninę. Nuvežtas greitosios pagalbos mašina, nes staiga iš burnos prasimušė kraujas dėl trūkusio skrandžio. Ligoninėje jį gydė Petrušaičių šeimos gydytojas Robert Scheller, nes profesoriaus daugiametis daktaras Liftshutz buvo nesenai miręs nuo širdies smūgio. Buvo vilčių pasveikti be operacijos, nes dėl senyvo amžiaus skrandžio operacija nebuvo patartina. Be to, ligonį vargino didelis

arterijų užkalkėjimas. Po kiek laiko sveikata lyg ir pagerėjo, bet savo gruodžio 17 d. laiške, rašytame ligoninėje, prof. Šimoliūnas tikėjosi greit grįžti į namus, dėkojo jį aplankiusiems vasarą (iš TŽ nr. 6 reportažo). Deja, nebebuvo lemta jam iš tos ligoninės išeiti. Ir dar turėjo pergyventi žinią, kad gruodžio 16 d. New Yorke mirė prof. Steponas Kairys. Kalėdoms Šimoliūnas gavo prasmingą sveikinimą: „Mielas profesoriau, te amžiams ir praeiviams kalba Lietuvos legenda, kurią man įkvėpėt, kaip iš prabočių paveldėtą ir pasakomis apipintą mielojo Nemuno ir Dauguvos krašto legendą. Būk sveikas. Tavo mokinys Jonas Mulokas. 12.12.1964." To laiško iliustracija: arch. Muloko sukurtos koplytėlės Kennebunkporte, Maine.

1965 metai. Vasario 5 d. Šimoliūną ligoninėje aplankė A. Didžiulis ir J. Lenkevičius. „Kaip visada jis būdavo judrus ir veiklus, taip tąsyk profesorius buvo ramus ir atitolęs nuo kasdienybės. Mane jis lyg ir atpažino, bet į Joną žiūrėjo visai neatpažįstančiom akim. Buvo sakoma, kad skrandis, kepenys, inkstai staiga nustojo veikę ar tai „strock'o" pasėkoje, ar dėl širdies negalavimo, ir jam jau buvo sunku kalbėti ir net atpažinti žmones. O iš pažiūros atrodė, kaip ir visuomet, nei kiek nepasikeitęs".[61] Teisybė, ligonis prarasdavo nuovoką, išbuvo kurį laiką merdėjimo būklėje ir nepriimdavo maisto, tik per venas. Tris-keturias dienas prieš mirtį atgavo ryškią sąmonę, atpažino lankytojus, pasisakė dukterėčiai Stasei Petrušaitienei, kad jau norįs mirti. Jinai lankė ligonį visą laiką rytais ir vakarais, valgydino, girdė, prausė, globojo kiek tik buvo galima. Giminės, kolegos, kaimynai lietuviai iš arti ir iš toli taip pat gausiai lankė ligonį profesorių.[62]

Prof. Jonas Šimoliūnas mirė 1965 m. vasario mėn. 11 dieną. Vasario 13-tą buvo pašarvotas Racino Acklam šermeninėje, o kitą dieną Čikagoje, Petkaus šermeninėje. Palaidotas vasario 15 d. iš Marquette Parko lietuvių parapijos Švč. P. Marijos Gimimo bažnyčios (J. Muloko projektuota) Čikagos Šv. Kazimiero kapinėse (Block Nr. 18-A, Lot Nr. 195-199-D), vienoje eilėje su prof. Steponu Kolupaila, mirusiu 1964.IV.9. „Technikos žodis" nr. 1, išėjęs kovo mėnesį, pirmiausiai buvo skirtas prof. S. Kairio nekrologui ir jo laidotuvių aprašymui. Trumpas prof. J. Šimoliūno mirties pranešimas su laidotuvių aprašymu užbaigtas pažadu plačiau velionį paminėti kitame TŽ numeryje. Taip ir buvo: TŽ nr. 2 prof. Jono Šimoliūno atminčiai paskyrė 4 puslapius ir 4 fotografijas: 1937 m. grupinę Palangoje, prie brolio kapo Vokietijoje, karstą bažnyčioje prie altoriaus ir portretinę viršelyje. Velionies biografijos duota trumpa

santraukėlė su nuoroda į inž. Vyt. Izbicko straipsnį, išspausdintą TŽ 1953 metais. Išsamiai aprašytas atsisveikinimas su mirusiu vasario 14 d. Čikagoje, bet pirma panaudosim P. Petrušaičio reportažą apie atsisveikinimą Racine vasario 13 d.[63] Šį atsisveikinimą organizavo D. L. K. Kęstučio šaulių kuopa, pravedė M. Tamulėnas, kalbėjo Racino veikėjai: V. Kažemėkaitis, kuopos pirmininkas J. Giedrikas, M. Kasparaitis, Z. Gurs, Vl. Skirmuntas, dr. A. Palaitis. Garbės sargyboje stovėjo šauliai. Patalpos buvo perpildytos. Čikagos visuomeninis atsisveikinimas su velioniu prof. Šimoliūnu atliktas vasario 14 d. Petkaus šermeninėje. Vadovavo inž. K. Burba ALIAS centro ir Čikagos skyriaus valdybų, o taip pat ir korporacijos Fraternitas Baltiensis vardu. Pagrindinę kalbą pasakė PLIAS ir LPDA pirmininkas prof. S. Dirmantas. Štai kelios ištraukos: „Susirinkome atsisveikinti dar su vienu mūsų senesnės kartos atstovu. Kartos, kuriai teko dalyvauti ir pergyventi tautos prisikėlimą (. . .) Man tenka kalbėti pirmam. Tai dera priminti velionio gyvenimo pagrindinius faktus. Stengsiuosi nekartoti to, kas yra įrašyta mūsų enciklopedijoje ir ką pateikė mums šiomis dienomis spauda." Stabtelėjęs ties Šimoliūno veikla prieš I-jį pasaulinį karą, Dirmantas kalbėjo apie Šimoliūno darbą universitetuose ir mažiau apie velionio visuomeninę veiklą Amerikoje, kur „. . .šviesuolis Jonas Šimoliūnas buvo savanoriškas darbo didvyris. Jis buvo laisvas nuo rūpesčių sudaryti sau pragyvenimą, bet sunkus bei liūdnas ir mažiau našus būtų jo gyvenimo saulėlydis, jei ne didžiai vertinga ponų Petrušaičių globa"[64]. Taip kalbėjo inžinierius, profesorius, Lietuvos kariuomenės generolas ir buvęs Krašto apsaugos ministras Dirmantas, didžiąją savo gyvenimo dalį artimai dirbęs su Šimoliūnu. Jis pergyveno Šimoliūną dešimčia metų. Po to prie Šimoliūno karsto kalbėjo inžinieriai V. Izbickas, atskridęs iš Bostono, B. Nainys, S. Jokūbauskas, P. Narutis, V. Mažeika, kiekvienas atstovavęs kuriai nors organizacijai. A. Valatkaitis atsisveikino Šaulių sąjungos vardu. Garbės sargybą ėjo buvę prof. Šimoliūno studentai, šauliai ir jūrų skautai. Karstas buvo pridengtas Lietuvos trispalve vėliava, o šalia stovėjo šaulių vėliava, atvežta iš Lietuvos. Atsisveikinimą maldomis baigė kan. V. Zakarauskas. Kitą dieną bažnyčioje mišias atlaikė kun. klebonas Vyšniauskas, asistuojamas kunigų P. Dambrausko ir J. Juozevičiaus. Kapinėse paskutinį žodį tarė Vladas Šimoliūnas; jis ant karsto užbėrė paties velionio atsivežtos Lietuvos žemės. Sugiedotas tautos himnas. Beveik visi lietuvių laikraščiai spausdino nekrologus. Buvo jų ir Racino angliškoje spaudoje.

Po metų Kario žurnalo „Tremties trimitas" paskelbė seno šaulio pulk. Prano Saladžiaus 1965.I.18 laišką prof. J. Šimoliūnui į ligoninę. Po pusmečio, 1965.VII.12 mirė ir Saladžius. Šimoliūno mirties metinės 1966.II.13 buvo paminėtos Racine. Mišias Šv. Kazimiero bažnyčioje atlaikė kun. B. Uždavinis, MIC. Gedulingą akademiją su pietumis surengė šauliai, susirinko apie šimtas svečių. Vadovavo M. Tamulėnas, lirtuvių evangelikų — reformatų kolegijos prezidentas. Jis apibūdino velionio profesoriaus asmenybę ir gyvenimo kelią. Po P. Petrušaičio trumpo žodžio, jo žmona Stasė uždegė tautinių spalvų žvakutes prie savo dėdės portreto, kurį buvo nupiešęs dail. A. Varnas. Dar kalbėjo ALIAS Čikagos skyriaus pirmininkas inž. Kristupas Daugirdas, J. Giedrikas, LB Kenoshos apylinkės pirmininkas Vytautas J. Paukštelis, ALT ir TMD skyrių pirm. M. Kasparaitis. Be paminėtų, metinėse dalyvavo J. Šimoliūno sūnėnai Vl. Šimoliūnas ir Vyt. Jankevičius-Johnson.[65]

Netrukus čikagiečiai ėmėsi iniciatyvos pastatydinti prof. J. Šimoliūno antkapinį paminklą ALIAS-PLIAS narių vardu. Buvo paskelbtas konkursas paminklo projektui. 1966.IV.17 įvyko paminklo statymo komiteto posėdis architekto Alberto Kerelio įstaigoje, Čikagoje. Dalyvavo komiteto pirmininkas Dirmantas, vicepirmininkai Burba ir Kerelis, sekretorius Lazauskas, iždininkas Didžiulis ir giminių atstovas Vl. Šimoliūnas. Konkursui gauta 13 projektų iš 8 asmenų. Parinktas čikagiečio architekto Narimanto J. Statkaus projektas, gavęs pirmąją premiją. Jo brėžiniai išspausdinti TŽ 1966 m. nr. 2. Tolimesniais paminklo reikalais rūpinosi Burba, Didžiulis ir Vl. Šimoliūnas. Pinigų suaukojo inžinieriai, architektai, šaulių kuopos ir kiti geradariai. Daugiausia davė Čikagos ir Bostono ALIAS skyrių nariai. Paminklas buvo pastatytas ir 1967.XI.3 kun. J. Vaišnio, S. J., kapinėse pašventintas, prieš tai T. Jėzuitų koplyčioje išklausiusius mišių, kurias atlaikė kun. B. Markaitis, S. J.

Prof. Šimoliūno prisiminimas ir giminių pietūs buvo parengti Račiūnų svetainėje. Kalbėjo maždaug tie patys, kurie Šimoliūną laidojo: Dirmantas, Tamulėnas, Jurkūnas, Nainys, Tamošiūnas, Burba, Vl. Šimoliūnas.[66] 1969.VIII.5 paminklo komitetas susirinko likvidaciniam posėdžiui. Buvo surinkta 3,100 dol., išleista 2,300; likutis 800 dol. padėtas į Lietuvių fondą velionio prof. J. Šimoliūno vardu. Atstovais į Lietuvių fondą komitetas išrinko Stasę ir Petrą Petrušaičius.

Praėjus šešeriems metams nuo prof. J. Šimoliūno mirties, jo biografiją įsidėjo Mažoji lietuvių tarybinė enciklopedija (III t., psl.

147, Vilnius, 1971 m.). Tik 26 eilutės, be atvaizdo, bet ir be paniekinančių frazių. Suminėjo Šimoliūno darbus Lietuvoje, parašytas knygas, bet neparašė, kad jis buvo Lietuvos Susisiekimo ministras. Nieko neparašė apie jo veiklą išeivijoje. Ta pati enciklopedija skyrė kiek ilgesnį straipsnį prof. S. Kairiui, taip pat be atvaizdo, nutylėdama, kad Kairys pasirašė Lietuvos nepriklausomybės aktą; nurodė jo „antitarybinę veiklą" Lietuvoje ir Amerikoje. Šitaip klaidinami Lietuvos gyventojai, neduodant pilnos ir tikros informacijos apie Lietuvos valstybės kūrėjus.

12. PLIAS PIRMININKAS JAV-se

Vos apšilęs Amerikoje, prof. Jonas Šimoliūnas tuojau ėmėsi darbo atgaivinti, tiksliau tariant — perkelti PLIAS centro valdybos veikimą iš Europos į Ameriką. Jo archyve šiai jo veiklai pažinti yra ne mažiau medžiagos, negu asmeniškos korespondencijos ar memuarų. Darbų bei veiklos planavimo dėstymas seka laiko tėkmę panašiai kaip dienoraštyje.

Gavęs Čikagos lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos (tada tasai junginys taip vadinosi) biuletenį nr. 1, Šimoliūnas pagyrė redaktorių inž. K. Burbą, tuolaikinį čikagiškių pirmininką. 1950 m. rudenį profesorius susirašinėjo su PLIAS skyrių ar „nepriklausomų" inžinierių draugijų veikėjais Bostone (Vyt. Sčesnulevičius), Čikagoje (Vyt. Pavilčius), Detroite (dr. Stasys Juzėnas), New Yorke (A. Mačiūnas, K. Krulikas), Toronte (J. Dragašius, J. Sližys). Kalėdiniame sveikinime kolegoms Čikagoje ir New Yorke Šimoliūnas išsakė savo tikrą troškimą: „. . .kada mes visi privalėsime įtempti savo jėgas iki maksimumo, kad geros valios žmonėms padėtume gelbėtis nuo bolševikinio teroro ir priartėtume prie užsibrėžto tikslo, kad būtų atkurta nepriklausoma Lietuva". Tais metais jam dar nepavyko suorganizuoti PLIAS centro valdybos. Jis vienas, be talkos, ėjo visos valdybos pareigas, užkrautas jam išvažiuojant iš Kempteno. 1951.II.5 laiške „Brangieji Kolegos!" profesorius paaiškino priežastis, sukliudžiusias jam greičiau susiorganizuoti: 1) didelis kraštas, brangus susisiekimas; 2) ką tik čionai atvykę inžinieriai dar sunkiai vertėsi, ieškojo darbų, buvo nuvargę; 3) dirbančiųjų ilgos darbo valandos nepalieka laisvalaikio visuomeniniam darbui; 4) 60-70 metų amžiaus kolegoms sunku gauti bet kokį darbą, „tik gal karui įpusėjus, tuo atžvilgiu jų padėtis pagerėsianti ir sveikesni gaus darbų, tada ir aš atgysiu," — beviltiškai guodėsi pensininkas be pensijos.

1951 metai. Sausio 17 d. Šimoliūnas priėmė Čikagos Lietuvių inž. ir arch. sąjungos kvietimą būti jų nariu ir atstovu įvyksiančiame inžinierių ir architektų suvažiavime. Nuo 1951 iki 1962 m. profesori-

us dalyvavo visuose tokiuose suvažiavimuose, visada buvo kviečiamas į garbės prezidiumą, pirmasis pasveikindavo dalyvius, o darbo posėdžiuose skaitydavo PLIAS centro valdybos apyskaitinius pranešimus. Suvažiavimų nutarimai lėmė ir Šimoliūno veiklą.

Pirmasis suvažiavimas Amerikoje įvyko New Yorke 1951 m. vasario 24-25 d. Posėdžiauta New Yorker viešbutyje, Manhattane. Suvažiavimą organizavo Amerikos liet. inž. ir arch. draugija New Yorke (toks buvo jų vardas); pirmininkas — A. Mačiūnas. Šimoliūnui dar neišvykus iš Racino, vasario 19 d. jam rašė Dirmantas, tada Čikagos inž. ir arch. sąjungos pirmininkas. Jis rūpinosi, kad jau visokiais vardais egzistuojančios inžinierių draugijos susijungtų į PLIAS-gą, kaip buvo nutarta Kempteno suvažiavime, kad taip nutartų ir suvažiavimas New Yorke, sudarytų naują PLIAS valdybą. Suvažiavime buvo 50 dalyvių. Prof. Šimoliūnas ir inž. Povilas Labanauskas atstovavo Čikagai. Jie turėjo Dirmanto įgaliojimą balsuoti už 122 narius. New Yorko geležinkelių stotyje Šimoliūną pasitiko inž. Juozas G. Sagevičius-Sagys ir pasiėmė svečią į savo namus. Profesorius atvyko dvi dienas anksčiau, kad iš anksto suspėtų aptarti reikalus ir sumanymus.

Suvažiavime diskutuojant viso krašto (JAV) sąjungos organizavimą, prof. Šimoliūnas kalbėjo: „Įsteigtasis Amerikos lietuvių inž. ir architektų centras galėtų eiti ir PLIAS pareigas". Dar daug metų praeis, kol tasai jo pasiūlymas bus realizuotas. Jis dar aiškino skirtumą tarp turimų sąlygų organizuotis ir dirbti „malonioje laisvėje USA šalyje" ir ten, kur Pabaltijo valstybės pavergtos ir tebėra kankinamos. Tuo metu Lietuvoje siautė partizanų karas su sovietų statytiniais. Visas Šimoliūno prakalbos tekstas išspausdintas suvažiavimo protokole, kurį rašė sekretorius inž. Kazys Krulikas. Suvažiavimas nutarė rinkti 1951/1952 m. ALIAS centro valdybą New Yorke. Pirmininku išrinko jau minėtą inž. A. Mačiūną. PLIAS pirmininkui J. Šimoliūnui pagelbėti suvažiavimas pasiūlė Čikagos skyriaus pirmininką prof. S. Dirmantą, kad jis laikinai eitų PLIAS vicepirmininko pareigas ir pasirinktų sekretoriatą. Dar nutarta: „Prof. J. Šimoliūnas suvažiavimui pažada PLIAS vardu painformuoti visus skyrius, kad šiame suvažiavime vienbalsiai įsteigta Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga (ALIAS), kuri įeis į PLIAS-gą kaip padalinys ir su ja bendradarbiaus" (vasario 25 d. nutarimas nr. 14). Tad profesorius suvažiavime gavo tik dalį to, ko norėjo. Nebuvo sudaryta nauja PLIAS valdyba, tačiau kooperavimas su ALIAS pažadėtas.

Balandžio 4 d. laiške, rašytame Šimoliūnui, Dirmantas apgailesta-

vo, kad čikagiškiai dar vis nesiryžtą formaliai įsijungti į PLIAS-gą. Šimoliūnui į talką sutiko ateiti inž. Gražvydas J. Lazauskas — PLIAS sekretorius ir inž. Karolis Bertulis — iždininku. Balandžio 20 d. PLIAS valdyba paskelbė žadėtąjį aplinkraštį savo skyriams apie įvykusį suvažiavimą New Yorke ir ragino juos jungtis į ALIAS-gą. Pirmoji ALIAS valdyba New Yorke pasiūlė sąjungos nariams pridėti po dolerį prie metinio nario mokesčio (tada jis buvo tik 3 dol.) kaip „kuklų atlyginimą PLIAS valdybos pirmininkui prof. J. Šimoliūnui". Rugsėjo 23 d. „Technikos žodžio" redaktorius G. J. Lazauskas rašė Šimoliūnui apie gautą laišką iš J. Gimbuto, tada ALIAS valdybos atstovo spaudos reikalams, kad ten esą „sutarta visomis priemonėmis palaikyti „Technikos žodį". Norėtume, kad TŽ būtų skelbiami PLIAS centro valdybos pranešimai, jei Tamsta su tuo sutiktumei, tuo atveju nebūtų reikalo leisti atskirų biuletenių. Taip pat siūlytume ALIAS skyriams atsisakyti paskirų biuletenių ar kitokių periodinių leidinių, o sutelkti jėgas ir lėšas TŽ tobulinti." Šimoliūnui toks sumanymas buvo priimtinas. Iš tikrųjų jis jau kiek anksčiau, TŽ nr. 5, paskelbė savo pranešimą apie PLIAS reikalus. Rugsėjo 8 d. TŽ redakcinė kolegija nutarė žurnale skelbti PLIAS ir ALIAS valdybų pranešimus ir aplinkraščius.

„Technikos žodis" Amerikoj pradėtas leisti 1951 m. balandžio mėnesį. Pirmasis prof. J. Šimoliūno pasirašytas straipsnis tame žurnale išspausdintas birželio mėnesį (r. 3). Tuo rašiniu Šimoliūnas apeliavo į viso pasaulio „Brangiuosius Kolegas" informuoti ir remti savąjį žurnalą, kuris turėtų pakeisti Vokietijoje leistąjį „Inžinieriaus kelią". Spalio 15 d. Šimoliūnas išleido PLIAS „Laikinuosius nuostatus" (veiklos instrukciją), keturių mašinraščio puslapių, pirma švariai savo ranka parašęs 7 lapus. Jo korespondencija augo. Prie praėjusių metų pavardžių dar prisidėjo iš užjūrių: archit. E. Karanauskas (Bogota), inžinieriai B. Daukus (Sydney), K. Tymukas, A. Pacevičius ir J. Riauba (Adelaide), K. Mieldažys (Melbourne), J. Vilčinskas ir R. Baublys (London, Anglija), K. Kraujalis (Stockholm). JAV-se su Šimoliūnu susirašė dosnus šelpėjas inž. Jonas Mikalauskas iš Bostono, inž. P. Drąsutis iš Clevelando, inž. A. Jurskis iš Philadelphijos. Svarbesniąsias ištraukas iš jų laiškų prof. Šimoliūnas paskelbdavo „Technikos žodyje". Lapkričio 22 d. jis susitiko su svečiu iš Europos prof. Steponu Kairiu visuotiniame ALIAS Čikagos skyriaus narių susirinkime Hollywoodo svetainėje. Susirinkimas pritarė centro valdybos pasiūlymui pridėti po dolerį prie nario mokesčio ir čia pat sudėjo kiek daugiau. Už gautąją dovaną Šimoliūnas viešai padėkojo

TŽ-je, pridėdamas savo pasitenkinimą: „. . .iš to galėjau sušelpti vieną studentą Vokietijoje". Be to, Šimoliūnui paraginus, tasai susirinkimas suaukojo dar 30 dolerių inž. Juozo Milvydo našlei, besigydančiai Šveicarijoje.

1952 metai. Balandžio mėnesį prof. Šimoliūnas svarstė jam iš Philadelphijos inž. A. Jurskio atsiųstą ALIAS įstatų projektą. Gegužės mėn. Šimoliūnas įteikė 4 puslapių informaciją apie PLIAS „Pasaulio žinyno" redaktoriui konsului A. Simučiui. Čikagos skyriaus naujasis pirmininkas inž. Juozas Ruokis prašė profesorių būti ateinančio ALIAS suvažiavimo „bosu", o K. Krulikas pageidavo jo patarimų, sudarant būsimojo suvažiavimo dienotvarkę. Atsakydamas į prašymus, Šimoliūnas spėjo, kad būsimajame suvažiavime gali dalyvauti 50-60 atstovų ir perdavė čikagiečių pageidavimus ALIAS centro valdybai New Yorke.

Liepos 21 d. prof. Šimoliūnas vis dėlto išleido dar vieną PLIAS biuletenį, nr. 7. Informavo skyrius užjūriuose ir arčiau esančius apie artėjantį ALIAS suvažiavimą, davė naujų adresų, pridėjo „Laikinųjų nuostatų" kopijas. Tas biuletenis buvo pakartotas 8-jame TŽ numeryje. Rugpjūčio 11 d. prof. Šimoliūnas parašė ilgą laišką J. Gimbutui į Bostoną, kviesdamas jį atvykti į suvažiavimą, ir šitaip samprotavo: „Man teko liepos viduryje būti Clevelande kolegų specialiai sušauktame susirinkime. Nežinia dėl ko jie dar vis nenori suprasti, kad tremtiniams reikia visur ir visais būdais eiti kontaktan su seniau čion atvykusiais lietuviais, dabar Amerikos piliečiais, su jais aiškintis ir susiprasti, kad darniai dirbtume išvien tautos naudai ir toliau, nepriklausomybę atgavus. (. . .) Amerikiečiai lietuviai, kaip ir mes, bendrai yra gerų norų žmonės, tik iš mūsų pusės reikalinga sudaryti jiems priimtinas bendravimo sąlygas (. . .) Clevelando PLIAS skyrius žadėjo skaitlingai save atstovauti suvažiavime ir ginti savo nusistatymą, kad ALIAS nereikalingas. Per pirmus savo veikimo metus toji sąjunga pasireiškė teigiamai, tvirtai (. . .) Nevisai yra aiškus indiferentiškas Detroito nusistatymas ir kai kurių čikagiečių. Tik New Yorkas, Bostonas ir Philadelphia, atrodo, turi aiškų tikslą ir veikimo būdą vieningai dirbti tautos naudai". Šitaip atrodė profesoriui nesusiklausymas ano meto inžinierių, priklausančių iš esmės vienai organizacijai, o turinčiai du vardus.

Antrasis visuotinis ALIAS ir PLIAS suvažiavimas vyko Čikagoje rugpjūčio 30-31 d. ir rugsėjo 1 d. Buvo pakviesti: PLIAS skyriai Klevelande ir Kanadoje, ALIAS skyriai Bostone, Čikagoje, Detroite, New Yorke ir Philadelphijoje. Kvietimą pasirašė ALIAS pirm. A.

Mačiūnas ir sekr. K. Krulikas (data: 1952.VII.7). Jau tada kvietimo pastabose įrašytas emigrantams būdingas reiškinys: „Suvažiavimui artėjant, ALIAS centro valdyba prašo visų skyrių peržiūrėti narių sąrašus, kad juose nefiguruotų „mirusios dūšios", paraginti (. . .)". Suvažiavimo šeimininkas buvo Čikagos skyrius. Mačiūnui pasiūlius, ALIAS garbės nariais buvo išrinkti prof. Steponas Kairys (tada J. Kaminsko vardu) ir prof. Jonas Šimoliūnas (rugpjūčio 30 d. protokolo 5-sis str.). Dalyvavo visų kviestųjų skyrių atstovai, reprezentuodami 285 sąjungos narius. Savo pranešime antrąją suvažiavimo dieną Šimoliūnas pabrėžė tvarkingo mokesčių surinkimo svarbą, pagyrė Kanados skyrių. Jis aiškino nematąs jokio kenksmingo paralelizmo: ALIAS yra PLIAS padalinys, ir gerai. Priimtas pasiūlymas patvirtinti šiek tiek praplėstą laikinąją PLIAS valdybą. Po mėnesio, rugsėjo 28 d., posėdyje pas Dirmantą jie pasiskirstė pareigomis taip: pirm. Šimoliūnas, vicepirmininkai Dirmantas ir Kolupaila, iždininkas Bertulis ir sekretorius Lazauskas — visi Čikagoje, išskyrus pirmininką. ALIAS-gos centro valdybą 2-sis suvažiavimas sudarė iš Čikagos skyriaus narių. Slaptu balsavimu daugiausia balsų gavo inž. Alg. Didžiulis (178), to suvažiavimo sekretorius. Vėliau, pasiskirsčius pareigomis, pirmininku tapo inž. Jonas Jurkūnas, su kuriuo Šimoliūnui teks artimai bendradarbiauti, kaip ir su Dirmantu, dar 8 metus.

Spalio m. 18 d. įvyko antrasis PLIAS laikinosios valdybos posėdis pas Šimoliūną. Nutarta organizuoti visuotinius centro valdybos rinkimus korespondenciniu būdu. Tai buvo iš viso 57-sis PLIAS valdybos posėdis nuo 1948 m. lapkričio mėnesio. Reikėjo pagerinti finansus, nes 1950-1952 metų valdybos apyvarta siekė vos 80 dolerių per pustrečių metų. 1952 m. korespondencija su PLIAS skyriais augo. Prisidėjo inžinieriai Pranas Zundė iš Hannoverio (Šimoliūno įgaliotas atstovas Europoje), Vyt. Gogelis ir J. Ramanauskas iš Buenos Aires, Vyt. Bukevičius iš Sydnėjaus, Juozas Augustinavičius iš Clevelando.

1953 metai. Vasario 15 d. posėdyje Šimoliūno valdyba nagrinėjo Lazausko paruoštąsias korespondencinių rinkimų taisykles. Pirmininkas perdavė iždininkui kasą — 22 dolerius. Kovo 15 d. posėdyje rinkimų taisyklės priimtos ir paskelbtos TŽ nr. 3. Rinkimų komisiją sudarys Clevelando PLIAS skyrius, bet balsuotojų sąrašus parengs centro valdybos sekretorius Lazauskas. Viskas pranešta per TŽ. Rinkimų terminas — spalio m. 15 d. Komisija Clevelande lapkričio 21 d. suskaičiavo balsus. Lapkričio 15 d. Šimoliūnas ir Lazauskas paskelbė aplinkraštį PLIAS ir ALIAS nariams, kad dalyvautų

visuotiniame Lietuvių kongrese Washingtone, D. C. Tą mėnesį JAV Kongresas priėmė Charles J. Kersteno pirmininkaujamo komiteto komunistų agresijai tirti rekomendacijas. Šimoliūno aplinkraštis dar ragino kolegas remti pradėtąją leisti Lietuvių enciklopediją ir savąjį „Technikos žodžio" žurnalą.

1954 metai. Sausio mėnesį prof. Šimoliūnas priėmė pulk. V. Šenbergo (iš Clevelando) apyskaitą už prof. V. Jakovicko antkapinio paminklo pastatymą Vokietijoje ir jo priežiūrą. Tuo reikalu Šimoliūnas ypatingai rūpinosi dar daug metų. Paminklas buvo pastatytas 1951 m. už 600 dolerių. Vasario mėn. TŽ nr. 1 paskelbė PLIAS centro valdybos korespondencinių rinkimų rezultatus. Iš 429 registruotų narių balsavo 46% — JAV-se įprastas nuošimtis. Kandidatų valdybon buvo 8. Dviem metams išrinkti: J. Šimoliūnas 152 balsais — liko pirmininkas, S. Kolupaila 143 b. ir S. Dirmantas 134 b. — abu vicepirmininkai, A. Didžiulis 106 b. — sekretorium ir J. Jurkūnas 101 b. — iždininku. Taigi, reikėjo net ketverių metų Amerikoje, kad prof. Šimoliūno pirmininkavimas būtų patvirtintas balsavimu. Savo „Atsišaukime" TŽ nr. 2 jis paskelbė valdybos sudėtį ir išdėstė penkis aktualiausius reikalus: 1. ALIAS trečiasis suvažiavimas Bostone, 2. PLIAS nauji įstatai, 3. sąjungos plėtimas ir veiklos suaktyvinimas, 4. „Technikos žodžio" rėmimas, 5. Lietuvos išlaisvinimo ir jos ūkio atstatymo planavimo rėmimas darbais. Tą pavasarį PLIAS valdyba posėdžiavo tris kartus ir susitarė, kad Dirmantas rūpinsis organizacijos plėtimu, o Kolupaila — reprezentacija kitų draugijų suvažiavimuose. Jurkūnas perėmė kasą iš Bertulio, 52 dolerius, ir ją sėkmingai ugdė. Nutarta deleguoti pirmininką į suvažiavimą Bostone ir apmokėti jo kelionę geležinkeliu.

1954 m. gegužės 29-31 d. įvyko trečiasis ALIAS suvažiavimas Bostone, Amerikos lietuvių tautinės sąjungos namuose. Garbės prezidiume prof. Šimoliūnas sėdėjo greta prof. S. Kairio ir kito veterano inž. Vlado Sirutavičiaus. Nors darbotvarkėje nebuvo paminėti PLIAS reikalai, Šimoliūnas padarė pranešimą savo valdybos vardu popietiniame darbo posėdyje. Narių tuo metu buvo apie 500 (JAV-se apie 260). Suvažiavimas įgaliojo prof. Šimoliūną ir inž. Kruliką parašyti galimai platesnę mūsų organizacijos istoriją, pradedant veikimu nepriklausomoje Lietuvoje. Pareikštas pageidavimas, kad prof. S. Kairys ir prof. J. Šimoliūnas parašytų memuarus, kuriuos būtų galima išleisti[67]. Nauja ALIAS valdyba išrinkta iš Bostono skyriaus narių. Slaptu balsavimu daugiausia balsų gavo inž.

Bronius Galinis (245), tad jis buvo tos kadencijos pirmininkas ir palaikė gerą ryšį su prof. J. Šimoliūnu.

Po suvažiavimo tais pačiais metais Šimoliūnas sukvietė dar 4 PLIAS valdybos posėdžius — visus Čikagoje. Posėdžiuose dalyvaudavo keturi, tai vienam, tai kitam neatvykus. Priėmė laikinus PLIAS įstatus. Svarstė eventualų PLIAS ir ALIAS centro valdybų sujungimą „dėl sąjungos mažumo". Pasiūlė ir naują jungtinį vardą: Lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga, pridedant vietovės vardą gale, pvz., Boston, Mass. Rekomendavo imti nario mokesčio pagrindan 1,5 valandos inžinieriaus gaunamo vidutiniško atlyginimo įstaigose. Svarstė Kruliko uždelsto Metraščio reikalą. Išspausdino PLIAS centro valdybos laiškų blankus pirmą kartą su pavardėmis, kaip Amerikoje priimta. Blankų antraštėje trys kalbos: lietuvių ir prancūzų. Dar vis tikėtasi, kad būsią reikalų ir su ne lietuvių organizacijomis, o jų buvo labai mažai. Padaugėjus bėgamųjų reikalų, pirmininkas buvo gerokai užimtas, nors tų metų korespondencija sumažėjo. Daug susirašinėjimo perėmė sekretorius Didžiulis ir abu vicepirmininkai. Iš viso 1954 m. PLIAS valdyba posėdžiavo 7 kartus. Laikinieji PLIAS įstatai su Šimoliūno adresu paskelbti TŽ 5-jame numeryje. Ten randame ir jo laišką — padėką žurnalo redaktoriui P. Jurėnui už TŽ tobulinimą.

1955 metai. Nebuvo inžinierių ir architektų suvažiavimo, tai posėdžiauta mažiau, tik 5 kartus. Per tiek metų pats Šimoliūnas praleido tik vieną PLIAS valdybos posėdį, gegužės 27 d. Visų posėdžių protokolus Didžiulis rūpestingai parašydavo mašinėle su lietuviškomis rašmenimis ir siųsdavo kalkines kopijas valdybos nariams. Kovo 13 d. posėdyje pas Kolupailą dalyvavo visi penki valdybos nariai. Metraščio redakcinei komisijai pageidaujant, ta proga jie nusifotografavo. Buvo priimtas anksčiau Šimoliūno pasiūlytas ir Jurkūno papildytas aplinkraščio tekstas, tik 1,5 puslapio. Jis išspausdintas rotatorium ir išsiuntinėtas visiems PLIAS padaliniams. Aplinkraštyje prašoma pastabų dėl „Laikinųjų įstatų" prieš 1956 m. suvažiavimą, informuojama apie ALIAS stipendiją „Ištremtųjų ir išvežtųjų inžinierių vardu" ir apie New Yorke teberuošiamą inžinierių Metraštį-iatoriją. Gegužės 15 d. posėdyje tarp kitko svarstytas vieno inžinieriaus iš Kanados prašymas, norintis gauti pažymėjimą, kad jis yra baigęs universitetą Lietuvoje. Prof. Šimoliūnas visų pirma pasitarė su trimis to kurso kolegomis inžinieriais, ir tik tada pažymėjimą pasirašė.

Gegužės 27 d. posėdyje Jurkūnas pateikė detalų planą, kiek iš kurių sąjungos padalinių, iš viso devynių, priklauso gauti narių mokesčių. Nutarta sąskaitas pasiųsti kartu su minėtuoju aplinkraščiu, kurį išsiuntinėjo birželio pradžioje; kartu buvo pasiųsti įstatų ir taisyklių tekstai. Birželio 9 d. A. Didžiulis rašė savo pirmininkui: „Darbo per akis — dienos per trumpos, kad suspėtum viską padaryti. Bet vis tik baigiu apsikuopti su tais raštais, nuvogdamas po valandą kitą nuo miego. Kitas darbas bus perrašyti protokolus ir juos išsiuntinėti." Matyt, sekretoriaus pasišventimas PLIAS reikalams buvo nemažesnis už paties Šimoliūno, ir toji pagalba turėjo maloniai paguosti seną veikėją. Birželio 2 d. profesorius gavo iš ALIAS valdybos sekretoriaus inž. Juozo Rasčiausko-Rasio 200 išspausdintų asmeninių anketų, kurias, Didžiulio padedamas, išsiuntinėjo PLIAS padaliniams kartu su minėtu aplinkraščiu. Tikėtasi gauti užpildytas anketas PLIAS kartotekai. Toji anketa turėjo 9 klausimus, lyg ir curriculum vitae.

Spalio 16 d. posėdy sekretorius perskaitė kelis informatyvius laiškus, gautus iš užjūrio kolegų. Šimoliūnas rūpinosi dėl nutrūkusio ryšio su Švedija ir dėl nesusiorganizavimo Kalifornijoje. Inž. Vladui Venckui Venecueloje patarė kurti autonominę draugiją, pritaikytą vietinėms sąlygoms. Pasigesta kai kurių padalinių atsakymų dėl „Laikinųjų įstatų". Savo iniciatyva Šimoliūnas susirišo su Jurskiu ir Švipu dėl A. Mačiūno mirties metinių paminėjimo New Yorke, tai progai parašė jautrų žodį. Susirašinėjo dar su TŽ redaktorium Jurėnu, Daukum, Galiniu, — pageidavo, kad būsimasis suvažiavimas būtų bendras ALIAS ir PLIAS, panašiai, kaip buvo 1951 ir 1952 metais.

1956 metai. Sausio 15 d. posėdyje nutarta paminėti prof. Kolupailos 40 metų mokslinio darbo sukaktį specialiai parengtu straipsniu ir išspausdinti „Technikos žodyje". Tais metais PLIAS valdyba posėdžiavo 6 kartus, ruošėsi suvažiavimui. Kovo 25 d. posėdyje sudaryta komisija Čikagoje, turinti paruošti galutinę įstatų redakciją suvažiavimui, atsižvelgiant į gautąsias padalinių ir atskirų narių pastabas. Pirmininkas tęsė pastangas suorganizuoti skyrių Kalifornijoje per B. Čerepavičių. Gegužės 2 d. Galinis pranešė Šimoliūnui, kad ALIAS skyrius Los Angelėje įkurtas balandžio 15 d. Bet Galinio laiško paraštėje, rašyto liepos 26 d., profesorius užrašė savo pastabą: „Visiems žinoma, kad Clevelando skyrius į ALIAS įsijungti nėra linkęs, ir nėr ko besiaiškinti. J. Šimol." Liepos 28 d. jis atrašė Galiniui, kad jis parašęs Clevelando skyriui „Tamstai rūpimu klausimu" ir įspėja adresatą, kad dabar „perplataus kanceliarizmo

reikėtų vengti". Liepos 22 d. posėdyje pas Šimoliūną nutarta įgalioti inž. Mikalojų Ivanauską Brazilijoje suorganizuoti PLIAS skyrių. Rugpjūčio 4 d. Jurkūnas rašė profesoriui apie reikalus ir pridėjo: „Aš labai maloniai prisimenu paskutinį posėdį pas Jus — malonius šeimininkus ir gražias dainas". Tad tie PLIAS valdybos posėdžiai nebuvo vien tik sausi reikalų svarstymai, bet ir draugiški pasižmonėjimai, ko labai socialiam Šimoliūnui visada reikėjo.

Rugpjūčio 26 d. posėdyje pas Dirmantą pirmininkas pranešė apie pagausėjusį susirašinėjimą su ALIAS pirmininku ir su Metraščio redaktorium, o sekretorius informavo apie savo padidėjusią korespondenciją: per 5 savaites jis išsiuntęs 19 individualių laiškų ir gavęs 30 — visi organizacijos reikalais. Be to, liepos 27 d. sekretorius išsiuntęs apie 250 bendralaiškių — kvietimų į PLIAS suvažiavimą rudenį. Išryškėjo trintis su ALIAS Philadelphijos skyrium: rugpjūčio 6 d. laišku to skyriaus pirmininkas Jurskis aiškino Didžiuliui, kad ALIAS suvažiavimo darbotvarkė buvusi sudaryta jau sausio mėnesį, o PLIAS įstatų svarstymas ir centro organų rinkimas negalėsiąs būti atliktas „ne tik dėl formalių aplinkybių bei laiko stokos, bet ir juridiniu požiūriu". Matyt, Jurskis turėjo galvoje ALIAS inkorporavimą Massachusetts valstijoje 1956 m. kovo mėn. 22 d. Šimoliūnui tokios kliūtys numatytai programai vykdyti atrodė nesvarbios, tad rengiamame suvažiavime Philadelphijoje jis nutarė nepasiduoti. PLIAS valdyba delegavo į suvažiavimą, kaip visada, pirmininką Šimoliūną ir dar vicepirmininką Dirmantą, pasiūlydama padengti dalį jų kelionių išlaidų. Be to, tame posėdyje, profesoriaus raginimu, nutarta paremti M. Ivanausko ruošiamą Lietuvos architektūros parodą Sao Paulo mieste, Brazilijoje, pinigine auka. Rugpjūčio 28 d. įvyko papildomas posėdis galutinai suredaguoti suvažiavimui siūlomą PLIAS įstatų ir vykdymo taisyklių tekstą. Tos pačios dienos laišku ALIAS pirm. Galinis pradžiugino Šimoliūną, kad suvažiavimo darbotvarkė pertvarkyta, PLIAS reikalai įtraukti.

Ketvirtasis ALIAS suvažiavimas buvo surengtas Philadelphijoje 1956 m. rugsėjo 1-3 d.; prof. Šimoliūnas buvo Jurskių ir Kačionių svečias. Oras pasitaikė drėgnas ir karštas. Posėdžiai vyko advokato ir inžinieriaus K. Čeledino (Charles Cheledin) Liberty etc. banko patalpose miesto centre. Šimoliūnas perskaitė savo apyskaitinį PLIAS valdybos pranešimą pirmosios dienos popietiniame posėdyje, kurį parengė sekretorius Didžiulis; seniau tokios pagalbos profesorius neturėjo. PLIAS narių buvo skaičiuojama 550 (364 — ALIAS nariai). PLIAS skyrių už JAV ribų tuo metu buvo: P. Amerikoje 4, Vakarų

Europoje 3, Australijoje ir Kanadoje po 2. Koordinacinė PLIAS ir ALIAS komisija (Šimoliūnas — pirmininkas, Jonas Vasys — sekretorius), pasiremdama A. Jurskio iš anksto paruoštu detalizuotu pasiūlymu, patarė pakeisti kai kuriuos PLIAS laikinųjų įstatų paragrafus. Pabrėžtas rajoninių sąjungų autonomiškumas, tik informuojant PLIAS valdybą, o pastarosios kadencija pakeičiama iš 2 į 4 metus. Nors tokie pakeitimai lyg ir sumažino PLIAS-os reikšmę, bet suvažiavimas juos priėmė. Dėl to prof. Šimoliūno vadovaujama centro valdyba dar turėjo dirbti iki 1958 m. Pirmosios suvažiavimo dienos rytą per Voice of America radiją Šimoliūnas perdavė sveikinimus į Lietuvą. Suvažiavimo protokolų knygoje įsegtas toks tekstas:

Prof. Jono Šimoliūno žodis į pavergtąją Lietuvą

„Šių 1956 m. rugsėjo mėnesio 1, 2 ir 3 dienomis JAV Pennsylvanijos istorinėje sostinėje, Philadelphijoje, vykstančiame Lietuvių inžinierių ir architektų suvažiavime, kuriame dalyvauja vietos, t. y., JAV Lirtuvių inž. ir arch. apsijungimo organizacija, kaip suvažiavimo šeimininkė, ir Pasaulio liet. inž. ir arch. s-gos (PLIAS) atstovai bendriniams reikalams, prieš pradedant suvažiavimo reikalus svarstyti, aš — prof. Jonas Šimoliūnas, kaip vyriausias šio suvažiavimo dalyvis, visų vardu suvažiavimo iškilmingoje dalyje, čia dalyvaujant mūsų brolių latvių ir estų bei ukrainiečių atstovams, čia esant galingosios Amerikos garbingiems svečiams ir kitiems, visų akyvaizdoje tvirtai pareiškiu, kad:

1. Lietuviai inžinieriai ir architektai, kur jie bebūtų, visada atjaučia savo brolius lietuvius, neišpasakytai skaudžiai kenčiančius rusų okupantų vergijoje dėl žiauraus raudonojo teroro, lietuvių tautos genocido, lietuvių žmonių visiško pilietinių teisių panaikinimo ir t. t.
2. Visi mes kovojame ir kovosime dėl vergijos panaikinimo ir demokratiškos Lietuvos atstatymo, kaip tą patį daro ir darys mūsų broliai latviai ir estai bei ukrainiečiai, kenčiantieji tąją pat sunkią vergiją.

Lietuviai, latviai, estai ir ukrainiečiai būkite savo tėvynėse ištvermingi ir tikėkite, kad mes čia laisvame pasaulyje jums vieningai padėsime ir kartu su kitais, laisvę mylinčiais žmonėmis patalkininkausime atgauti ir atstatyti mūsų ir jūsų buvusius žydinčius kraštus!"

Sveikinimų mintys ir frazės būdingos ne tik paties prof. Šimoliūno jausmams ir pažiūrai, bet ir ano meto išeivijos visuomenei. Po 30 su viršum metų mažai kas tepakito — Lietuva tebėra sovietinės imperijos okupuotas kraštas.

Suvažiavimas naująją ALIAS centro valdybą išrinko iš Philadelphijos skyriaus narių. Slaptu balsavimu daugiausia balsų gavo docentas inž. Alfonsas Jurskis (236) — tai jis ir tapo pirmininku. Kaip ir kiti suvažiavimai, taip ir tasai aprašytas TŽ-je. Čia pateikiami faktai paimti iš prof. Šimoliūno archyvo. Lapkričio 11 d. posėdyje PLIAS valdyba priėmė suvažiavimo nutarimą tos valdybos kadenciją dar dviem metam. Nepadaryta jokių personalinių pakeitimų. Galima stebėtis visų trijų vyresniojo amžiaus profesorių ryžtu dirbti tai lietuviškai organizacijai be jokio atpildo. Iš tikrųjų, jiems pakaitalą buvo sunku rasti, nes jaunesniesiems kolegoms apsijungimo reikalas neatrodė toks svarbus, kaip vyresniesiems. Tais metais PLIAS gavo 378 dol. narių mokesčių per ALIAS centro valdybą.

1957 metai — be suvažiavimo, be konfliktų, — tik 4 PLIAS valdybos posėdžiai. Vasario mėnesį Šimoliūnas gavo dr. Kazio Ambrozaičio laišką, rašytą sausio 26 d. ir siųstą iš Rešiotų Sibire kaž kam į Rochesterį, N. Y.[68]. Prašė braižybos priemonių tūlam lietuviui inžinieriui tremtiniui Sibire. Reikalas sutvarkytas privačiu būdu, o ne per PLIAS valdybą. Panašių prašymų vienaip ar kitaip sušelpti buvo gauta ir iš kitų asmenų Sibire ar Lietuvoje. Kovo 10 d. valdyba susirinko Dirmanto bute. Svarstė, kaip pagelbėti Ivanausko surengtajai Lietuvos architektūros parodai Brazilijoje. Nutarė pasiųsti Švedijon per Kraujalį 10 egzempliorių TŽ su PLIAS įstatais. Susitarė įsigyti rašomąją mašinėlę su lietuviškais rašmenimis. Liepos 7 d. posėdyje pirmininkas iškėlė PLIAS archyvo reikalą, nes ir įstatuose jis įrašytas. Priimtas Jurkūno pasiūlymas laikinai pasinaudoti jo naujais namais. Sutarta atžymėti prof. S. Dirmanto 70-metį spaudoje.

Liepos 12 d. buvo sudarytas PLIAS skyrių ir įgaliotinių sąrašas — už JAV ribų tada jų buvo 12. Pasiuntė visus jų adresus ALIAS centro valdybos pirmininkui, kad jis išsiuntinėtų praėjusio suvažiavimo protokolus. Lapkričio 24 d. valdyba susirinko Didžiulio namuose. Vėl svarstė, kaip reikėtų suprastinti PLIAS įstatus, remiantis suvažiavimo rekomendacijomis. Atrodo, kad tada gyvenimas plaukė sau, o įstatai bandė jį pasivyti. Prieš tą posėdį Šimoliūnas laišku patarė Didžiuliui tuos įstatus „galimai sutrumpinti ir per daug neapkrauti būsimosios centro valdybos praktiškai neįvykdomais dalykais." Šitokia profesoriaus pažiūra į nesibaigiantį įstatų kūrimo procesą parodo jo sveiką

realybės supratimą, laiko dvasią. Visuose posėdžiuose buvo apstu bėgamųjų reikalų, laiškų svarstymo, iždininko pranešimų. Kasoje priaugo iki 180 dolerių. Gruodžio 6 d. prof. Šimoliūnas parašė Naujųjų Metų sveikinimą PLIAS valdybos vardu ir paskelbė „Technikos žodyje". Jis tą darydavo beveik kasmet. PLIAS gavo 268 dol. narių mokesčių per ALIAS.

1958 metais prireikė net šešių PLIAS valdybos posėdžių. Sausio 12 d. dėl ligos posėdyje nedalyvavo Didžiulis. Tame valdybos narių susitikime vėl kalbėta apie įstatus, architektūros parodos perkėlimą iš Brazilijos į New Yorką, centro valdybos rinkimus jau išbandytu korespondenciniu būdu. Siūlė juos organizuoti Montrealio skyriui — nesutiko, tada Torontui — atsisakė. Nepatiko prof. Šimoliūnui tokie išsisukinėjimai. Šiaip jau visada švelniai taktiškas, kovo 12 d. jis rašė inž. J. Sližiui į Torontą griežčiau: „Tamstų atsisakymas mūsų centro valdybos posėdžiuose buvo (. . .) rastas ne visai draugiškas, vingiuotas, nerodąs noro patarnauti mūsų bendriems reikalams, vengiąs padėti persikrovusiai dirbančiai centro valdybai." (Cituota iš Šimoliūno ranka rašyto juodraščio, nemačius laiško, koks jis buvo iš tikrųjų išsiųstas). Birželio 30 d., gavęs iš Juozo Bačiūno adresą, profesorius parašė inž. Česlovui Liutikui į Aucklandą Naujojoje Zelandijoje, prašydamas jį būti PLIAS įgaliotiniu ir suorganizuoti skyrių tame krašte. Pradžiai reikėtų nors septynių skyriaus narių. Rudenį profesorius gavo atsakymą iš Vaclovo Procutos Aucklande. Jis pristatė 9 inžinierius ar technikus, rekomenduodamas juos priimti į PLIAS. Tai buvo būsimojo skyriaus Naujojoje Zelandijoje užuomazga.

Rugpjūčio 9 d. Šimoliūnas pasirašė galutinai sutvarkytus PLIAS įstatus ir jiems vykdyti taisykles. Juos suredagavo ir perrašė įstatų komisija: A. Didžiulis, J. Lenkevičius ir Vaclovas Mažeika. Kad ir patrumpinus, susidarė 4,5 smulkiai prirašytų mašinraščio lapų. PLIAS padaliniams įstatai išsiuntinėti spalio 14 d. kartu su pranešimu apie būsimąjį suvažiavimą. Įstatų įsigaliojimo data: 1958.X.11. Taip užbaigtas darbas, varginęs prof. Šimoliūną dešimtį metų. Nutarta paskelbti TŽ-je ir išspausdinti 750 papildomų kopijų. Rugsėjo 21 d. posėdžiauta pas Dirmantą. Šimoliūnas pranešė apie savo nesėkmę suorganizuoti korespondencinius rinkimus su kanadiečių talka. Vieton to susitarta su ALIAS pirmininku Jurskiu jungti suvažiavimą Baltimorėje su PLIAS centro valdybos rinkimais. Spalio 23 Šimoliūnas pranešė Jurskiui, kad jis ir Dirmantas atvyksią į suvažiavimą, pateikė Jurskiui PLIAS reikalus, įtrauktinus į suvažiavimo darbotvarkę.

Keturias dienas prieš suvažiavimą, lapkričio 24-tą, PLIAS valdyba posėdžiavo Jurkūno namuose — tik trise. Sekretorius Didžiulis referavo savo susirašinėjimą su Australija per inž. Izidorių Jonaitį, su Kraujaliu Švedijoje ir su Mikalausku Bostone. Pirmininkas perdavė sekretoriui korespondenciją su įgaliotiniu Naujojoje Zelandijoje. Nauju įgaliotiniu Brazilijoje paprašytas būti inž. Zenonas Bačelis, nes M. Ivanauskas jau buvo atsikėlęs į JAV. Nors lapkričio 1 d. apyskaita rodė sumažėjusį mokesčius mokančių PLIAS narių skaičių (tik 122), prof. Šimoliūnas tikėjo, kad PLIAS organizacija turėtų dar augti. Jis surašė provizorinę sąmatą 1958-1962 metų kadencijai: kasmet reikėsią po 450 dolerių valdybos veiklos plėtimui — maždaug dvigubai jaugiau, negu buvo iki šiol išleidžiama. Narių mokesčių iš ALIAS gauta 225 dol.

Penktasis ALIAS suvažiavimas įvyko Baltimorėje 1958 m. lapkričio 28-30 dienomis. Šimoliūnas ir Didžiulis kvietimus PLIAS padaliniams išsiuntinėjo iš anksto, spalio 14 d. Suvažiavimas posėdžiavo Southern viešbutyje, miesto centre. Šimoliūnas ir Dirmantas buvo Jono Bučinsko svečiai Timonium priemiestyje. Prof. Šimoliūnas, ką tik sukakęs 80 metų, pasireiškė suvažiavime panašiai, kaip tada Philadelphijoje. Pasakė „Žodį į pavergtą Lietuvą" per Voice of America radiją, tik trumpesnį, primindamas, kad kalbąs jau antrą kartą. Suvažiavimui pateikė PLIAS centro valdybos veiklos 1956 m. rugsėjo — 1958 lapkričio apyskaitą, vėl surašytą sekretoriaus Didžiulio. Priminė, kad jo valdybos kadencija yra pasibaigusi, bet savo pareigas tęsiąs, kol būsianti išrinkta nauja valdyba. Suvažiavime PLIAS valdybos rinkimų nebuvo — jie būsią pravesti laiškais, tvarkysiąs Clevelando skyrius. Naujoji ALIAS centro valdyba išrinkta iš New Yorko skyriaus narių. Pirmininku tapo inž. Antanas Novickis, gavęs daugiausia balsų (164). Vakaro pobūvyje Šimoliūnas buvo pagerbtas 80-mečio proga ir dar pašoko savo mėgiamą valsą.

Iš Baltimorės prof. Šimoliūnas užsuko paviešėti į Bostoną, kaip paprastai, pas Izbickus. Gruodžio 6 d. profesorius dalyvavo Bostono ALIAS skyriaus susirinkime, kuris įvyko Gimbutų namuose West Roxburyje. Buvo pasidalinta įspūdžiais iš suvažiavimo Baltimorėje, o apie sukaktuvininką Šimoliūną jautriai pakalbėjo inž. J. Mikalauskas. Jis dar parodė savo filmą iš suvažiavimo. Prof. Šimoliūnas buvo paskelbtas Bostono skyriaus garbės nariu, jam įteiktas adresas su dalyvių parašais ir dovana. Grįžęs namo, jis gavo gerą laišką iš Vokietijos: įgaliotinis inž. dr. P. Zundė pranešė, kad tenai pagaliau sutartas PLIAS Vokietijos skyriaus suvažiavimas. Šimoliūnas pasiuntė

sveikinimo telegramą, nes buvo susirgęs ir negalėjo laiku parašyti prašytos prakalbos tam suvažiavimui.

1959 metai — vėl gyvi ir veiklūs: prof. Šimoliūnas sušaukė 10 valdybos posėdžių, įvykdė korespondencinius rinkimus, suorganizavo architektų konkursą Lietuvos pasiuntinybės rūmams Brazilijoje suprojektuoti. Protokolų santraukos buvo dažniau skelbiamos TŽ-je, negu seniau. Nors visi PLIAS valdybos nariai buvo veiklūs, vadelės tebebuvo pirmininko Šimoliūno rankose. Savo laiškuose sekretoriui jis įsakydavo: „. . .todėl skubos keliu skiriu valdybos posėdį š. m. vasario 1 d." Dažniausiai Šimoliūnas pats surašydavo darbotvarkę posėdžiui. Visuotiniams rinkimams pravesti nutarta atnaujinti 1953 m. sudarytąjį visų padalinių narių sąrašą su patikrintais adresais. Tą atlikti sutiko Didžiulis ir Dirmantas. Lietuvos įgaliotas ministras dr. Frikas Meieris prašė prof. Šimoliūną, kad būtų pravestas konkursas PLIAS narių tarpe Lietuvos pasiuntinybės rūmų projektui sukurti naujoj Brazilijos sostinėj Brasilia. Ten jau buvo tam reikalui paskirtas sklypas. Šimoliūnas to darbo ėmėsi su ypatingu užsidegimu.

Kovo 8 d. posėdyje aptarti naujosios PLIAS valdybos korespondenciniai rinkimai, kuriuos techniškai pravesti sutiko Clevelando skyrius, jau turįs tokį patyrimą ir neatsisakinėjąs. Šimoliūno rūpesčių dėka, inž. Vyt. Vintartas jau buvo gavęs reikalingus duomenis pasiuntinybės projektavimui. Konkursas numatytas paskelbti dar šį mėnesį. Numatytos trys premijos, iš viso 1250 dolerių. Po savaitės, kovo 16 d., jau trečiasis valdybos posėdis. Jame kartu su Vintartu suredaguotas konkurso skelbimas ir sąlygų santrauka. Aptariamas „Ypatingas kvietimas" valdybai rinkti. Viskas skiriama „Technikos žodžiui", kuris už kelių dienų eina spaustuvėn. Balandžio 6 d. posėdyje detalizuojami rinkimų ir konkurso reikalai, derinant datas su numatomomis TŽ išleidimo datomis. Balandžio 16 d. ALIAS Čikagos skyriaus pirmininkas inž. Donatas Šatas išsiuntinėjo nariams 24-rių klausimų anketą kaip patobulinti skyriaus veiklą. Toji anketa su voku atsakymui rasta Šimoliūno archyve neatsakyta. Šato biuleteniai pagelbėjo PLIAS valdybos rinkimams, paskubindami narių mokesčių surinkimą.

Birželio 14 d. posėdyje svarstytas Lietuvos pasiuntinio dr. K. Graužinio pasiūlymas lietuviams inžinieriams dalyvauti projektų konkurse, kuris yra paskelbtas milžiniškai Urugvajaus Salto Grande užtvankai ir elektros jėgainei statyti. Nutarta pasiųsti min. Graužiniui lietuvių hidrotechnikos inžinierių sąrašą su jų adresais. Birželio 28 d. posėdyje Šimoliūnas pranešė jau gavęs 10 užklausimų dėl pasiunti-

nybės konkurso sąlygų. Visiems išsamiai atsakyta. Rugpjūčio 31 d. posėdyje nutarta prašyti visų narių po 10 dolerių vienkartinio mokesčio konkurso premijoms. Rugsėjo 10 d. Šimoliūnas gavo iš rinkimų komisijos Clevelande registruotų balsuotojų sąrašą (457 asmenų, JAV: 360). Kandidatuoti į valdybą sutiko 15 inžinierių. Pagal kitus sąrašus PLIAS tuo metu turėjo 540 narių, 23 sąjungos padalinių. Spalio 5 d. posėdyje patvirtinta ALIAS pirmininko A. Novickio sudarytoji konkurso jury komisija: architektai B. Elsbergas, K. Kriščiukaitis ir V. Švipas, inžinieriai A. Novickis ir J. Gimbutas. Šimoliūnas apsiėmė parašyti „Technikos žodžiui" prof. Jurgio Čiurlio nekrologą ir užuojautą.

Iki gruodžio 14 d. posėdžio buvo dar vienas lapkričio mėnesį. Konkursui gauti dar 4 projektai ir pasiųsti jury komisijai į New Yorką. Pinigų premojoms gauta mažai: iš 600 išsiųstųjų laiškų sugrįžo atsakymų su aukomis vos 40. Tais metais tegauta 100 dol. narių mokesčių iš ALIAS valdybos. Priimtas valdybos rinkimų komisijos protokolas. Į naująją PLIAS centro valdybą išrinkti daugiausia balsų gavusieji: prof. S. Kolupaila 146, prof. S. Dirmantas 123, inž. Pijus Žiūrys 102, inž. Juozas Augustinavičius 91, inž. dr. Alg. Nasvytis 78. Šimoliūnas, Didžiulis ir Jurkūnas nekandidatavo. Nutarta sukviesti naująją valdybą bendram posėdžiui Čikagoje 1960 m. vasario 6-7 d. Balsavo 231 asmenys: 50.5% visų registruotų balsuotojų. Australijoje balsavo 100%, o Toronte tik 7%. Gautas pranešimas iš konkurso jury komisijos. Iš gautųjų vienuolikos projektų premijuoti trys: I-ji premija paskirta arch. Edmundui Arbui, II-ji arch. Algimantui Žemaičiui ir III-ji architektams Vyt. Germanui ir Kęst. Ječiui kartu.

1960 metai — paskutinieji prof. Šimoliūno pirmininkavimo: nuo 1948.XI.21 Kemptene iki šių metų vasario 6 d. posėdžio iš viso susidaro 11 metų ir 2 mėnesiai. Sausio 17 d. Šimoliūnas posėdžiavo tik su sekretorium ir iždininku. Ieškojo būdų, kaip gauti daugiau lėšų konkurso premijoms, nes iki tol surinkta tik 500 dolerių. Suplanavo konkurso projektų parodą Čikagoje. Nors ir sirgdamas influenca, profesorius sausio 26 d. rašė Didžiuliui, kad pasirūpintų parodos detalėmis, geresne reklama ir prašė paraginti būsimojo inžinierių baliaus šeimininkes, kad pakviestų konkurso premijų laimėtojus. Paskutinysis PLIAS pirmininko Šimoliūno valdybos posėdis įvyko vasario 4 d. Jaunimo centre. Be jo, dalyvavo Didžiulis, Jurkūnas ir kviesti referentai: Vintartas — premijų lėšų vajaus vedėjas ir Ivanauskas — konkurso parodos organizatorius. Darbas

riedėjo sklandžiai. Valdyba pasiruošė perduoti pareigas naujajai valdybai.

Vasario 6 d. prof. Šimoliūnas vadovavo Lietuvos pasiuntinybės rūmų Brazilijoje konkurso projektų parodai Jaunimo centro salėje. Dalyvavo Lietuvos gen. konsulas dr. P. Daužvardis, Brazilijos konsulas Čikagoje Joao Batista Pereira ir daug svečių. Šimoliūnas perskaitė iš anksto pasirašytą prakalbą. Išaiškino įvykio genezę ir pakvietė dr. Daužvardį tarti žodį ir atidaryti parodą. Kaip seniau jaunystėje, taip ir dabar mūsų veteranas profesorius pasirodė esąs apdairus ceremonmeisteris. Vakare dalyvavo baliuje Sheraton Towers viešbutyje ir pasakė kitą prakalbą. Tuoj po tų iškilmių Šimoliūnas parašė laišką Petrui Babickui, tada dirbusiam Lietuvos pasiuntinybėje Brazilijoje, apie atliktąjį konkursą ir įvykusią projektų parodą. Tą pačią vasario 6 d. įvyko jungtinis pasitraukiančios PLIAS centro valdybos posėdis su naująja valdyba. Dalyvavo pasitraukiantieji pareigūnai Šimoliūnas, Didžiulis ir Jurkūnas, ir naujieji — Dirmantas, Kolupaila, Augustinavičius ir Nasvytis. Tik Žiūrys negalėjo atvykti. Prof. Šimoliūnas dar apsiėmė parašyti „Technikos žodžiui" apie jubiliatą prof. J. Gravrogką ir jo 75 metų sukaktį. Prof. Kolupaila padėkojo pasitraukiantiems valdybos nariams už daugelio metų ištvermingą darbą. Priimtas Nasvyčio siūlymas, kad Šimoliūnas ir Jurkūnas užbaigtų piniginį vajų konkurso premijoms. Tuo tarpu laimėtojams buvo išmokėta tik po pusę premijų sumų. Naujoji PLIAS centro valdyba šitaip pasiskirstė: pirmininkas prof. S. Dirmantas, vicepirm. prof. S. Kolupaila, sekr. inž. dr. A. Nasvytis, iždininkas inž. J. Augustinavičius ir narys inž. P. Žiūrys.

Balandžio 3 d. prof. Šimoliūnas dalyvavo ALIAS Čikagos skyriaus susirinkime ir vėl rūpinosi lėšomis konkurso premijoms. Aukotojų pavardės buvo skelbiamos TŽ-je. Birželio 11 d. matome Šimoliūną čikagiečių susirinkime, dalyvaujantį diskusijose po ekonomisto L. A. Dargio paskaitos. Rugsėjo 3-4 d. įvyko šeštasis ALIAS suvažiavimas, šį kartą Čikagoje, Jaunimo centre. Prof. Šimoliūnas jau nebe pareigūnas, o garbės svečias, pakviestas į prezidiumą sėsti tarp gen. konsulo Daužvardžio ir prof. Kolupailos, o čia pat ir kitas garbės narys, dailininkas Adomas Varnas, vienmarškinis, nes būta labai karšto savaitgalio. Šimoliūnas viešai jau nekalbėjo. Dienos metu grupė fotografavosi lauke ant laiptų. Prof. Šimoliūnas stovi su baltais marškinėliais toliau už sėdinčių su švarkais ir kaklaraiščiais. Naujoji ALIAS centro valdyba sudaryta Čikagoje, pirmininku išrinktas inž. Jonas Jasiukaitis.

Septintasis ALIAS suvažiavimas buvo surengtas Detroite 1962 m. rugsėjo 1-2 d. Prof. Šimoliūnas vėl nukeliavo suvažiaviman. Prezidiumo nuotraukoje matome jį sėdintį tarp A. Jurskio ir gen. J. Černiaus. Šį kartą profesorius suvažiavimui tarė trumpą žodį. Kaip ir praėjusiame suvažiavime, PLIAS centro valdybos pranešimą skaitė prof. Dirmantas. ALIAS valdybon išrinkti detroitiškiai, pirmininku — inž. Česlovas Staniulis.

Po daugelio metų, buvęs prof. Šimoliūno PLIAS sekretorius inž. Algirdas Didžiulis šitaip reziumavo jo veiklą: „Pirmininkaudamas PLIAS-ai, Šimoliūnas skyrė ypatingą dėmesį sąjungos praplėtimui į visus kraštus, kur gyventa lietuvių inžinierių. Atlydžiui ar veiklos krizei pasireiškiant, profesorius rašydavo veiklesniesiems kolegoms raginimus, stengdamasis pakelti jų entuziazmą, norą susiburti ir veikti lietuvių naudai. Į valdybos posėdžius jis atvykdavo iš anksto pasiruošęs, susidaręs aiškų veikimo planą. Paskirstydavo pareigas bendradarbiams, jo žodžiais, „našesniam kiekvieno nario savistovesniam darbui". Sielojosi ALIAS Metraščio pasisekimu, rašinėdamas į visus pasaulio skyrius, ragindamas redaktoriui Krulikui duoti reikalingas žinias. Prof. Šimoliūnas buvo tas „spiritus movens", kuris judino visus reikalus iki jų įvykdymo. Jo kadencijų metu PLIAS pergyveno savo „aukso amžių". Žinoma, daug prisidėjo gausiausiojo Čikagos ALIAS skyriaus parama ir centro valdybos buvimas vienoje apylinkėje. Naujoji centro valdyba, išblaškyta tarp Čikagos ir Clevelando, jau nebeišvystė tokio veikimo."[69]

13. APIE ŽMOGŲ: CHARAKTERIO BRUOŽAI

Kas pažino profesorių Joną Šimoliūną, sutiks, kad pastovus ir būdingas jo charakterio bruožas buvo nuostabus darbštumas ir ištvermė užsibrėžtam tikslui pasiekti. Taikliai ir kondensuotai Šimoliūną apibūdino jo bendraamžis ir ilgų metų bendradarbis prof. Steponas Kairys, 1953 m. gegužės mėn. 18 d. sveikindamas kolegą. Tą Lietuvos nepriklausomybės akto signataro raštą skelbiame ištisai:

> „Tamstos 75 metų amžiaus sukakties proga, kartu su kitais mūsų garbingos profesijos draugais nuoširdžiai sveikinu Tamstą, Brangus Kolega, nenuilstamos energijos kupiną. Savo gyvenimo kely Tamsta visuomet buvai retai jautrus mūsų tautos nelaimėms, rūpesčiams ir laimėjimams. Save užmiršdamas, visuomet mokėjai visa siela atsidėti pareigai ir visas atsiduoti visuomenės reikalui, savo entuziazmu patraukdamas ir kitus. Tamstos pavydėtinas darbštumas, nemažėjąs su metais, leido Tamstai nudirbti daug darbų, visuomet skiriamų mūsų lietuviškosios bendruomenės labui. Tamsta mokėjai eiti per gyvenimą visuomet optimistas, visuomet pilnas pasitikėjimo žmonėms, naujų vilčių ir vis naujų sumanymų kupinas ir vis pirmyn. Ir dėl to Tamstos gražus saulėleidis nėra saulėleidis.
>
> Būk, Brangus Kolega, visuomet jaunas sieloj! Būk dar ilgus ilgus metus sveikas, kūrybiškai darbštus ir pilnas entuziazmo gyvenimui! Būk visuomet giedrios nuotaikos ir kad, kartu su mumis visais sulaukęs laimingos išlaisvinton Tėvynėn grįžimo dienos, dar ilgus metus dirbtum jos atkūrimui naujam, kilniais pasiekimais įprasmintam gyvenimui."

Tai buvo gražūs, kilnūs linkėjimai, perpinti didele tautos meile ir viltimi. O nūdienai, kai abu profesoriai — Lietuvos valstybės kūrėjai — jau po žemės velėna, kokia šiurpi jų tikėjimo ir apsivylimų istorija! Iš tikrųjų, Šimoliūno veiklumo inspiracija buvo jo patriotizmas: Lietuvos meilė, jos idealai bei siekimai ir tėvynainių solidaru-

mas. Tatai atsiskleidžia daugelyje jo užrašų, laiškų ir pokalbių. Pavyzdžiui, prisimindamas darbus Klaipėdoje, jis rašo „apie pirmuosius mūsų drąsius užmačius ir darbus mielame Klaipėdos pajūryje, kur senesni ir jaunesni dirbome išvien draugiškai, nuoširdžiai (. . .), nes ten dirbome sau, ne svetimiems, todėl nesiskaitėme su laiku: trūko dienos — dirbta nakčia, trūko šiokiadienių — dirbta šventadieniais, ir už viršvalandžius atlyginimo nelaukta.[70] Tėvynės meilę Šimoliūnui kurstė ne kokia nors ideologinė ar politinė organizacija, o gyvenimo aplinka jaunystėje ir, be abejo, Lietuvą užgriuvusios nelaimės vėliau. Jis romantiškai idealizavo Lietuvos praeitį ir tautines tradicijas, labai vertino visuomenines, kultūrines, ideologines ir politines lietuvių draugijas ar sąjungas.

Nuo pat studentavimo laikų, o ypač nepriklausomoje Lietuvoje Šimoliūnas būdavo įtraukiamas į kelis kūrybinius darbus, kuriuos skubėdavo laiku ir sąžiningai atlikti. Amerikoje, būdamas PLIAS pirmininku, rašinėjo laiškus į visas puses, ragino, kurstė jaunesniuosius kolegas, neaplenkdamas ir vyresniųjų, jungtis, veikti lietuvių ir Lietuvos labui. Ypačiai jam rūpėjo tokie reikalai, kur buvo reprezentuojama Lietuva, kaip mūsų pasiuntinybės rūmų projektavimas Brazilijai ir kiti to pobūdžio darbai. Šimoliūno profesoriavimas universitetuose buvo kiek kitoks, negu daugelio profesorių mokslininkų. Egzaminus ar studentų darbų tikrinimus jis darydavo lyg paskubom, gana greiti būdavo ir jo sprendimai, dažniausiai studentui palankūs. Vis atrodė, kad profesorius skuba prie kitų, svarbesnių darbų.[71]

Prof. J. Šimoliūnas savo visą amžių, visur ir visada buvo didžiai malonus, socialus ir svetingas žmogus. Mėgdavo svečius, neatsisakydavo ir kitus aplankyti, domėjosi tautine kultūra ir jos ugdymu, nevengė, gal net ieškojo pažinčių su meno pasaulio žmonėmis. Iš tikro jo dvasinių interesų akiračiai buvo labai platūs. Šimoliūnas visuomet buvo tvarkingas, švariai apsirengęs, savotiškai elegantus, turėjo aukštą kaktą, gražius žilus plaukus, jaukia šypsena kitą žmogų pasitinkančias akis. Ir kitų tarpe jis išsiskirdavo aristokratiška išvaizda, kažkokiu kilniu pranašumu. Bet kitų tarpe laikydavosi kukliai, nekeldavo balso, diskusijų metu nepertraukdavo kalbančio, gerbė oponento nuomonę, dabojosi, kad nei žodžiu, nei elgesiu kito žmogaus neužgautų. Visa tai rodo, jog tai buvo brandi ir gilią dvasinę kultūrą išsiugdžiusi asmenybė.

Kartą profesorius rašė: „Aš esu sunkus rašyti laiškus, bet labai malonu juos gauti. Tai mano yda!"[72] Bet iš tikrųjų jis buvo

dėmesingas ir uolus korespondentas, ir jo laiškų rašymo būdas buvo itin rūpestingas. Visų pirma jis parašydavo juodraščius, juos ištaisydavo ir tik tada laišką švariai perrašęs, išsiųsdavo. Amerikoje gyvendamas, Šimoliūnas atitolo nuo rašomojo stalo, nemėgo rašyti spaudai, ypač tais atvejais, kai būdavo nustatytas laiko terminas. Jam lengviau sekėsi rašyti savo iniciatyva, o ne pagal užsakymą. Kas kita būdavo jam pabūti su žmonėmis: tokių progų stengdavosi nepraleisti, jei tik sveikata leisdavo. O jai palaikyti profesorius ir senatvėje kas rytas pasimankštydavo, santūriai maitindavosi (pvz., pusryčiams — avižų košelė), daug vaikščiodavo. Atsidūręs pajūryje ar paežerėje, mėgdavo pasimaudyti ir šaltokame vandeny.

Turimi prof. Šimoliūno prasitarimai apie jo pažiūras į gyvenimo prasmę, žmogaus ugdymą ir jo lemtį bei mirtį leidžia spręsti, kad jis buvo religingas fatalistas. Jis ragino kitus pasikliauti Dievu, patsai gi nepasiduodavo nevilčiai, nors ir patekęs į dielę bėdą ar pavojų. Mažiau težinome, kokia buvo jo pasaulėžiūra pirmojoje gyvenimo pusėje. Iš asmeniškos patirties galima sakyti, kad profesorius respektavo bažnyčią ir kunigus, tačiau gyvendamas Lietuvoje, pats retai teužeidavo bažnyčion. Svetur būdamas, jau dažniau lankydavo lietuviškas pamaldas. Kone 80-ties metų amžiaus Šimoliūnas parašė savo pasaulėžiūrinį credo „Laimingas, kuris tiki", išspausdintą kun. dr. Juozo Prunskio redaguotoje knygoje „Mano pasaulėžiūra"[73]. Perspausdiname ištisai:

> „Per astronominius žiūronus ir observatorių teleskopus įžiūrima daugybė naujų kūnų, jųjų grupių, naujų pasaulių, naujų reiškinių, bet niekur neužčiuopiama nei galo, nei krašto, nei gylio, nei aukščio ribų. Tai yra neįsivaizduojama beribė dangaus erdvė, perpildyta dangaus įvairiausiais šviesiais ir tamsiais, periodiškai užtemstančiais ir vėl prašvintančiais kūnais; yra kometos, migloti rūkai ir t. t. Visi jie juda savais keliais, vienas kitam nekliudo, yra pilni visokių išorinių ir vidinių paslapčių ir vyksmų. Visa tai ir yra žmogaus proto neaprėpiama, nesuvokiama amžinoji stebuklingoji Visata.
>
> Žmogaus matomi dangaus vaizdai nėra stebėjimo momento vaizdai, bet artimesnės, tolimesnės ir tolimos praeities vaizdai, priklausomai nuo matomų kūnų tolumo nuo žemės, t. y. nuo jų šviesos spindulių erdvėje ėjimo laiko, per kurį jie pasiekia mūsų žemę ir stebėtoją. Be to, spinduliai, įeidami į žemės atmosferą, daro refrakciją, t. y. lūžtelėja — pakrypsta ir, pasiekdami mūsų akį, verčia mus matyti observuojamą praeities

(nuo ilgos kelionės) vaizdą dar kitoniškesnėje dangaus vietoje. Yra ir kitų dar komplikacijų.

Čia tai gera pradžia žmogui giliau susimąstyti ir pamėginti atsakyti į klausimus: „Kas aš ir ką reiškiu Visatoje!" „Iš kur atsirado Visata?".

Žemės žmogui, kuris gilinasi į tuos klausimus, galop tesibrauna tik vienas atsakymas: „Yra kažkokia Aukščiausioji Galybė, Visagalė Esybė, kurią gyvi protaują sutvėrimai nujaučia, nori suprasti, pažinti ir garbinti tąją vienintelę visų pradžių pradžią, žodžiu sutvėrusią Mater Visatą ir dvasią įkvėpusią.

Žemiško žmogaus gyvenimas trumpas; tai tėra tik amžinybės trumpa akimirka. Jo kūnas yra žemiškos gamtos smulkmena.

Krikščionybės laikais nuo naujos eros pradžios, apie 2,000 m., skelbiama visam pasauliui apie tikrąjį tikėjimą į Amžinąjį Visagalį Dievą, kuris žodžiu sutvėrė dangų ir žemę (visą Visatą), kurio galybė visur yra, visa mato, tvarko, valdo; be Jo valios nieko neįvyksta.

Jį galima garbinti bažnyčioje ir kiekvienoje vietoje. Jo galima visur prašyti malonės ir susilaukti paguodos.

Dievo išpažinimas yra tikėjimas. Tikėjimas yra daugiau instinktyvaus jutimo ir jautrios sąžinės dalykas, ne vien šalto proto reikalas. Žmogus be tikėjimo atrodo palūžęs, patrūkęs, nepilnas. Tikinčiam mokslas tikybos negriauna, tik atskleidžia vis plačiau Tvėrėjo galybę, tvarinio menkystę ir Jo pagalbos reikalingumą toliau.

Laimingas tas, kuris tiki, Dievą myli, nes jis turi aiškiai kuo vadovautis gyvenime: kad reikia mylėti tėvus, taikiai gyventi su savaisiais, gerbti kitus vyresnius; žino, kaip elgtis su savo artimu, t. y. kiekvienu žmogumi, būtent: „nedaryk artimui to, ko pats sau nepageidautum!" Toliau žino, kad už gerus darbus Dievas atlygina, už blogus baudžia; kas yra gera ir bloga, klauskis sąžinės ir be kompromisų klausyk jos balso.

Rūpestyje esant, trumpa nuoširdi maldelė ir atsidavimas Dievo valiai yra tikinčio susiraminimas, slegiančio sunkumo palengvėjimas, dažnai troškimo išsipildymas; gero krikščionio širdies negraužia nei pavydas, nei pyktis, jis visada linksmas ir optomistas.

Tikinčiam lengviau gyventi ir mirti, nes jis žino, kad jo siela nemari ir tikisi po mirties sulaukti geresnio amžino gyvenimo.

Visa tai žmogui — geros moralės ir laimingo gyvenimo tvirti pagrindai, dvasinės kultūros kilnūs požymiai.

Kas kėsinasi iš tikinčio žmogaus atimti jo tikėjimą, sužaloti jo moralę, užmušti viltį į amžinybę, į Dievą, išplėšti jo sielą, atėmus jo visą laisvę, žalojant ir jo kūną iki mirties, tas yra pikčiausias budelis — žvėris, be saiko išsigimėlis, jau savo natūralia mirtimi nemirštąs. Galop tokį ar prabudusi sąžinė užgriaužia, ar savižudybė pribaigia, ar kiti kaip nebepakenčiamai pabaisai padaro galą, kaip tai ateistinio pasaulio žiauriojo rėžimo gausūs pavyzdžiai rodo.

Kada žmogaus protas ir jausmai sutaria, tada jo dvasia ir kūnas vienas kitam neprieštarauja, žmogaus savijauta gera, jis yra sveikas ir laimingas. Kad tokiu išliktų, žmogui reikia prisiklausyti savo sąžinės balso patarimo, ką daryti ir, jei reikia, stiprinti savo valią ir ryžtą nugalėti besiskverbiantį blogį, kad jaučiamas disonansas išnyktų.

Žmogus turi įgimtą norą kaip galima ilgiau gyventi (taip tauta ir valstybė) ir būti laisvas, todėl jis turi ir kitą įgimtą instinktą — ginti visais būdais savo gyvybę ir laisvę, vienkart ir savo šeimą, tautą ir tėvynę. To ir reikia tvirtai laikytis, ginti ir savo tėvų kalbą, papročius, tikėjimą, kad netaptų išsigimėliu, savųjų išdaviku."

Pirmojo ALIAS suvažiavimo New Yorke 1951.II.24-25 d. prezidiumas, iš k.: prof. J. Čiurlys, gen. vice-konsulas V. Stašinskas, min. V. Sidzikauskas, prof. J. Šimoliūnas, arch. J. Okunis, inžinieriai A. Jurskis (stovi) ir A. Banėnas.

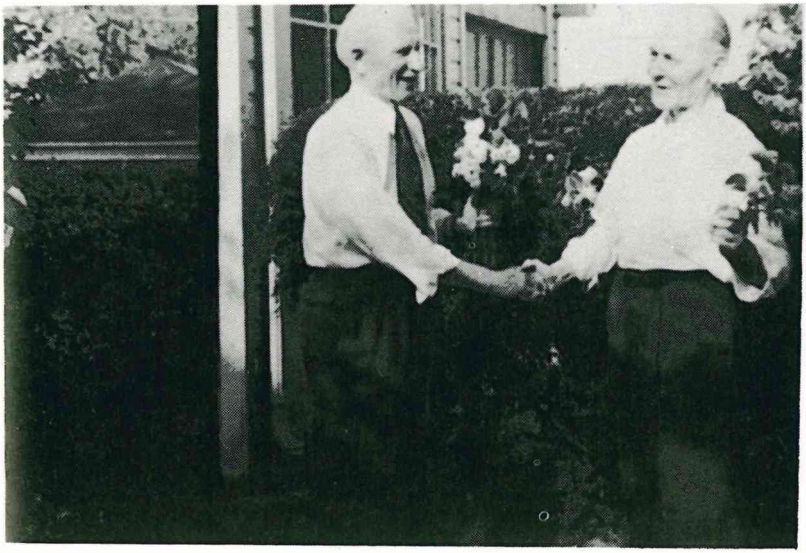

Stasys Dirmantas sveikina Joną Šimoliūną, sukakus 75 m. amžiaus. Racine, 1953 m.

Prof. J. Šimoliūnas jo 75-mečio pagerbtuvėse Racine, 1953 m. Kairėje prof. S. Dirmantas ir dr. Sofija Grigiškaitė-Šimoliūnienė.

Naujoji PLIAS centro valdyba iš kairės: inžinieriai Stasys Dirmantas, Jonas Jurkūnas, Algirdas Didžiulis, Steponas Kolupaila, Jonas Šimoliūnas (pirmininkas); buvusios valdybos nariai inžinieriai Karolis Bertulis ir Grožvydas Lazauskas. 1954.IV.10 nuotrauka — So. Bend, Ind.

Prof. J. Šimoliūnas kalba jūros skautėms „Atžalyno" stovykloje prie Pewaukee ežero. 1954.VII.14.

ALIAS suvažiavimas Bostone 1954 m. gegužės mėn. 29 dieną. Prezidiumas: Lietuvos garbės konsulas A. Šalna, inž. V. Sirutavičius, prof. J. Šimoliūnas, prof. S. Kairys; (stovi) inž. J. Mikalauskas, inž. S. Birutis, prof. Valcovas Biržiška, prof. Ignas Končius. D. Čibo nuotr.

Prof. J. Šimoliūnas vieši Gimbutų namuose Bostone — W. Roxbury 1956 m. Iš dešinės: Elena Gimbutienė, J. Šimoliūnas, Marija Gimbutienė, Vytautas Izbickas, Irena Manomaitienė, Jurgis Gimbutas, Felicija Izbickienė, Eugenijus Manomaitis. Priekyje vaikai: Daiva ir Vytenis Izbickai, Živilė Gimbutaitė (kairėje).

Viename Čikagos pobūvyje prof. A. Rukuiža, dail. A. Varnas ir prof. J. Šimoliūnas.

Prof. J. Šimoliūnas kalba per Voice of America radiją Lietuvos klausytojams. IV-sis ALIAS suvažiavimas Philadelphijoje 1956 m. E. Jakaičio nuotr.

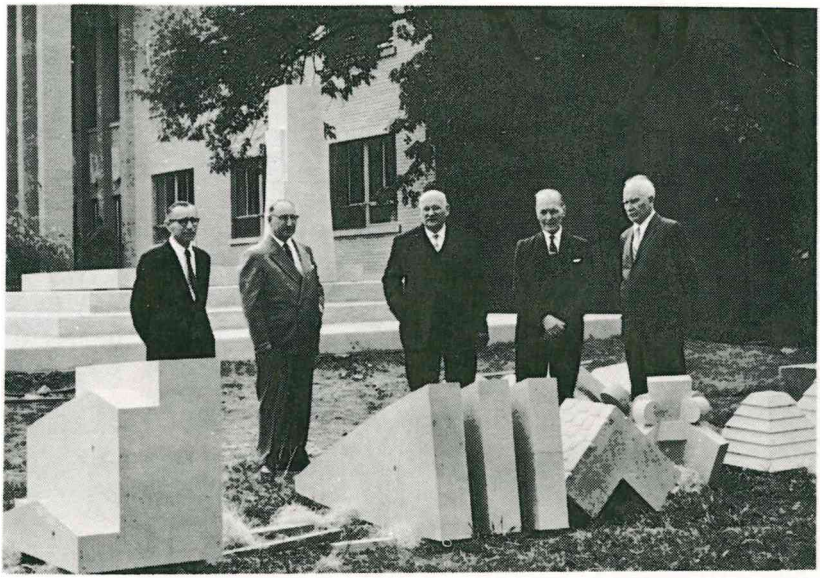

Lietuvių profesorių draugijos valdyba 1960 m. Čikagoje, prie Jaunimo centro. Iš kairės: pirmininkas M. Krikščiūnas, sekretorius K. Gudaitis, dr. M. Nasvytis, J. Šimoliūnas, iždininkas S. Dirmantas. Statomas paminklas Žuvusiems už laisvę (J. Muloko projektas).

ALIAS IV-sis suvažiavimas Philadelphijoje 1956.IX.1-3 d. Iš kairės sėdi: A. Jurskis, V. Mošinskis, K. Rimkus, V. Švipas, B. Galinis, J. Šimoliūnas, S. Dirmantas. K. Kriščiukaitis, K. Krulikas, B. Elsbergas, Č. Tamašauskas; stovi: K. Gasparėnas, J Stelmokas, J. Gimbutas, V. Izbickas, R. Budreika, J. Mikalauskas, J. Rasys, H. Šatinskas, Didžiulis, P. Kačionis, J. Vasys, N. Birulis, V. Maciūnas, E. Binkis; stovi aukščiau: V. Gruzdys, (. . .), V. Vintaras, Z. Knystautas, A. Ramanauskas, V. Žiaugra, Simanavičius. E. Jakaičio nuotr.

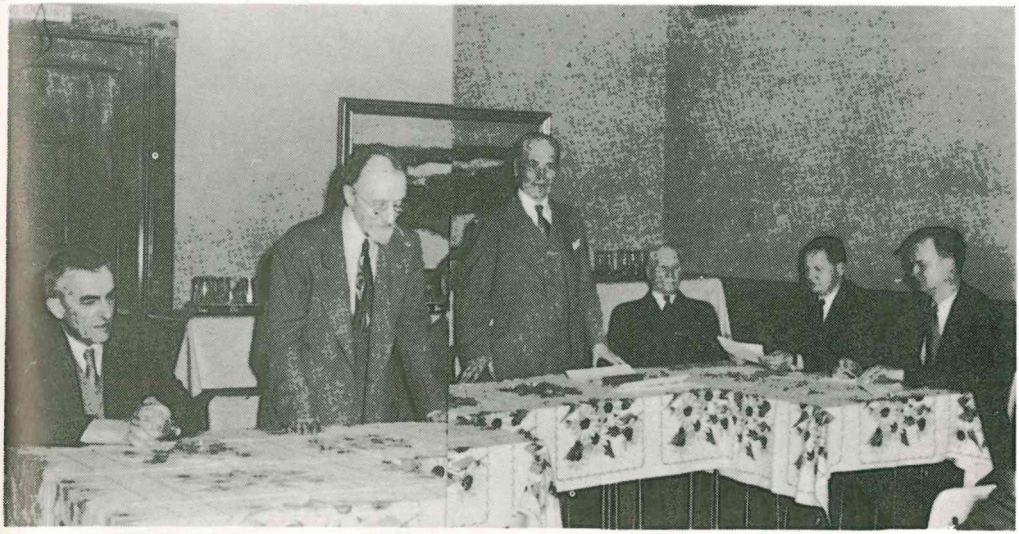

Prof. Viktoro Biržiškos 75-mečio pobūvis Čikagoje 1961.III.25. Iš kairės: S. Kolupaila, V. Biržiška, J. Šimoliūnas, S. Dirmantas, A. Didžiulis ir K. Kaunas.

D. L. K. Kęstučio šaulių kuopos valdyba Racine, Wis. 1956 m. Sėdi iš k.: Vl. Skirmuntas, prof. J. Šimoliūnas (kuopos garbės šaulys), J. Giedrikas, pirm. ir M. Tamulėnas. Stovi: V. Kažemėkaitis, P. Petrušaitis, Br. Juška, Br. Keturakis ir Vl. Vilcinas.

Lietuvos pasiuntinybės Brazilijos sostinėje konkurso darbų paroda Čikagos Jaunimo centre 1960 m. vasario mėn. 6 d. Prof. J. Šimoliūnas kalbasi su redaktorium kun. dr. J. Prunskiu.

LŠST centro valdyba 1962 m. Sėdi iš kairės: A. Gintneris, J. Šimoliūnas (s-gos garbės narys), R. Skipitis (s-gos garbės narys), J. Giedrikas, A. Valatkaitis; stovi: K. Žilėnas, P. Petrušaitis, V. Išganaitis, V. Skirmuntas ir J. Balčiūnas. 1962 m.

1963 m. vasarą Racine su svečiais iš kairės: J. Lenkevičius, S. Dirmantas, S. Petrušaitienė, J. Šimoliūnas ir P. Petrušaitis.

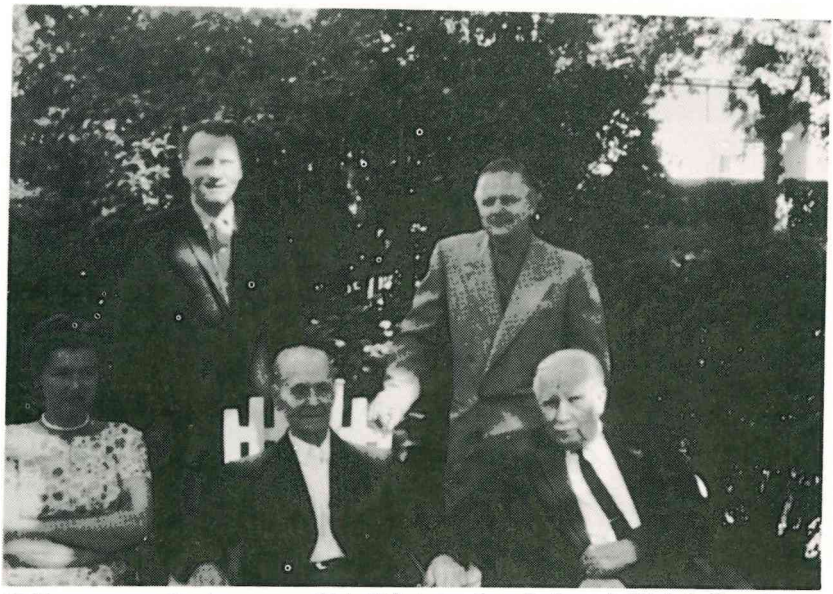

1963 m. vasarą Racine su svečiais iš kairės: S. ir P. Petrušaičiai, J. Šimoliūnas, A. Didžiulis ir S. Dirmantas.

Paskutinės savaitės Racine ligoninėje 1965 m. vasario mėnesį. Iš kairės: P. Petrušaitis, ligonis Jonas Šimoliūnas, Pr. Vindašius ir St. Budrys.

Lankytojai iš Čikagos 1965 m. vasario mėnesį Racine ligoninėje: prof. Šimoliūnas, Juozas Garšvinskas (seserėnas) su žmona ir Vladas Šimoliūnas (sūnėnas) su žmona.

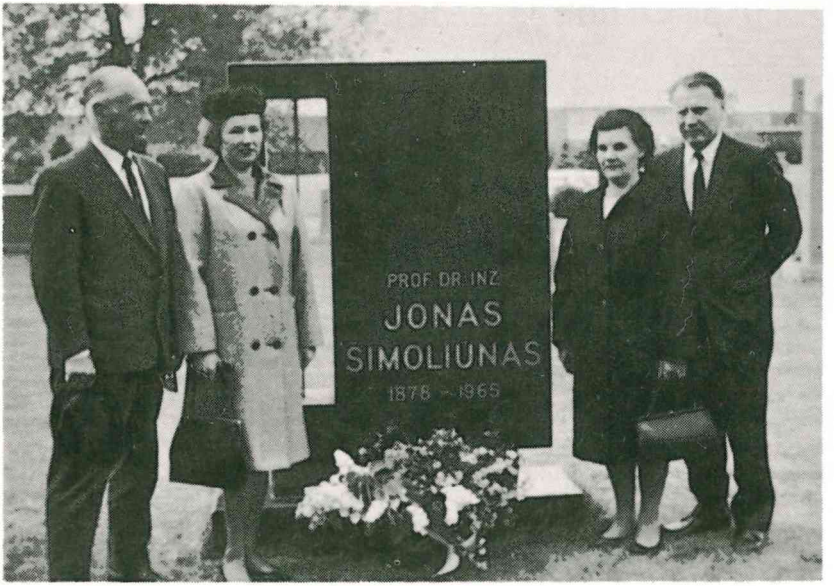

Čikagos Šv. Kazimiero kapinėse 1967 m.: Vladas Šimoliūnas, jo sesuo Stasė Petrušaitienė, Teodora Garšvinskienė ir Petras Petrušaitis.

14. JONO ŠIMOLIŪNO RAŠTŲ BIBLIOGRAFIJA

Danijos sauskeliai ir jų su mūsų keliais palyginimas. — *Technika,* nr. 5, Kaunas, 1929, p. 67-78.

Šventosios uostas kitados ir šiandien. (Lietuvos pajūrio vienos vietos istorijos žiupsnelis). — *Gamtos draugas* (Ateities priedas), *Kosmo* skyrius, Kaunas, 1933 m. sausio mėn., p. 1-16, iliustr. Ištrauka iš studijos, *Technika* nr. 7.

Šventosios uostas. — *Technika,* nr. 7, 1933, p. 129-312, 306 vaizdai (I d. Istorija, II d. Uosto statyba). Atspaudas: Kaunas, 1933, XI, 180 psl., 306 vaizdai.

Klaipėdos uostas ir jo apylinkių geologiškai technikinė buitis. — *Technika,* nr. 10, 1939; atspaudas: Kaunas, 1939, 100 psl., planai ir paveikslai.

Statyba, I tomas: Statybos medžiagos. Kaunas, 1937, 272 psl., 624 vaizdai.

Statyba, II tomas: Žemės darbai, pamatai. Kaunas, 1939, p. 273-520, vaizdai 625-1242.

Statyba, III tomas: Sienos. Kauno universiteto Statybos fakulteto leidinys, Kaunas, 1940, p. 521-760, vaizdai 1243-1806.

Statyba, IV tomas: Stogai. . . įrengimai. V. D. Universiteto Statybos fakulteto leidinys, Kaunas, 1943, p. XII — 761-1432, vaizdai 1807-3993 ir spalvota medžių pavyzdžių lentelė.

Molio statyba ir reikalas ją panaudoti Lietuvos atstatymui. — *Inžinieriaus kelias,* nr. 10, Kempten/Allg., p. 11-18.

A. a. dipl. stat. inž. Povilas Litas. — *Vienybė,* 1950.XII.22, p. 2, Brooklyn, N. Y.

Padėka (Jo 75 metų amžiaus pobūvio rengėjams Racine, Wis.). — *Naujienos,* 1953.VII.13, Chicago.

Prof. dr. inž. Steponas Kolupaila. (Jo 40 metų mokslinio darbo sukakties proga). — *Technikos žodis,* 1956, nr. 1, p. 4-6, Chicago.

Žodis į pavergtąją Lietuvą. — Ten pat, nr. 5, p. 1, atvaizdas.

Lietuvos Aukštieji kursai 1920.I.27 — 1922.II.16 (Lietuvos prouniversitetas Kaune). — Ten pat, nr. 6, p. 1-4.

Prof. inž. technologas Jurgis Čiurlys (75 m. amžiaus prasmingo gyvenimo sukakties proga). — Ten pat, nr. 6, p. 7-10, atvaizdas.

Kelios mano gyvenimo nuotrupos. — Lietuvių dienos, 1958, nr. 9 (88), p. 6 ir atvaizdas ant viršelio. Los Angeles.

Laimingas tas, kuris tiki. — Knygoje: Mano pasaulėžiūra. Red. kun. dr. J. Prunskis, Chicago, išl. Lietuviškos knygos klubas, 1958, p. 282-285, su J. Šimoliūno biografija p. 281-282 ir atvaizdu.

UNRRA universitetas Muenchene. — *Technikos žodis,* 1959, nr. 1, p. 2-3.

Iš atsiminimų. — Ten pat, nr. 3, p. 19.

Prof. dr. inž. Jono Šimoliūno atsiminimai iš jaunystės dienų Suomijoje. (Kol. E. Jasiūno įrekorduoti magnetinėn juostelėn 1956 m. sausio 22 d.) — Ten pat, 1967, nr. 5, p. 2-6, 4 paveikslai.

Prof. dr. inž. J. Šimoliūno atsiminimai. Paruošė „Tremties trimito" red. P. Petrušaitis. — *Karys,* 1970, nr. 2, p. 53-55, su atvaizdu; nr. 4, p. 115-116; nr. 6, p. 184-185.

KITI APIE JONĄ ŠIMOLIŪNĄ

J. Markevičiūtė ir L. Gira, red. Lietuvos albumas. Kaunas, 1921 (spausdinta Berlyne). Įdėtas atvaizdas su parašu: J. Šimoliūnas, Inžinierius, Susisiekimo Ministerijos valdytojas (II ir III Kab.). Engeneer, Vice-Minister of Communications (II. and III. cab.)

Žymaus panevėžiečio 65 m. amžiaus sukaktis (prof. Jonas Šimoliūnas). — *Panevėžio apygardos balsas,* 1943, nr. 29.

Lithuanian Sister and Brother-in-law attend Classes at Vocational School (Sofia Simoliunas, M. D., and Professor Jonas Simoliunas). — *Racine Vocational News,* Vol. 21, No. 1, Racine, Wis., Oct. 1950, p. 4, su atvaizdu.

Petrušaitis, Petras. Mūsų inžinieriai ir Lietuvos atstatymas. Iš pasikalbėjimo su sukaktuvininku prof. J. Šimoliūnu. — *Draugas,* 1953 m. gegužės mėn. Chicago.

Izbickas, Vytautas. Prof. J. Šimoliūnui 75 metai. — *Technikos žodis,* 1953, nr. 5, p. 1-3, atvaizdas.

Kolupaila, Steponas. Inžinierių patriarcho sukaktuvės: Profesoriui Jonui Šimoliūnui 85 metai. — *Draugas,* 1963.V.15, nr. 114, p. 4.

Izbickas, Vytautas. Jonas Šimoliūnas. — *Lietuvių enciklopedija,* XXIX, Boston, 1963, p. 533-535, atvaizdas, ir XXXVI, 1969, p. 500.

DL. Inžinieriai aplankė prof. J. Šimoliūną. — *Naujienos,* 1964.VII.17, nr. 168. Chicago.

Exiled Lithuanian Educator dies at 86 in Racine. — *Milwaukee Journal,* Feb. 12, 1965. (Ir 61 eilučių oficialus pranešimas su velionies biografija, giminių sąrašu, laidotuvių tvarka).

Mirė prof. Jonas Šimoliūnas. — *Naujienos,* 1965.II.13

Mirė prof. J. Šimoliūnas. — *Draugas,* 1965.II.13, p. 1.

A. Palaitis. Prof. J. Šimoliūną atsisveikinant. — Ten pat, 1965.II.17.

Alb. V. Jausmingas visuomenės atsisveikinimas su a. a. prof. inž. Jonu Šimoliūnu. — Ten pat, 1965.II.19.

Prof. J. Šimoliūnas mirė. — *Darbininkas,* 1965 m. vasario mėn. Brooklyn, N. Y.

A. Gintneris. Atsisveikinant su prof. Jonu Šimoliūnu. — *Naujienos,* 1965 m. vasario mėn.
Dirmantas, Stasys. Skaudus, bet neišvengiamas nuostolis. Prof. dr. inž. Joną Šimoliūną prisimenant. — *Draugas,* 1965.II.22.
Prof. dr. inž. Jonas Šimoliūnas. — *Technikos žodis,* 1965, nr. 1, p. 16, atvaizdas; ten pat, nr. 2, p. 2-5, 4 fotografijos.
Prof. Jonas Šimoliūnas. — *Lietuvos pajūris,* 1965 m. nr. 1 (21), atvaizdas.
Petrušaitis, Petras. Trumpi gyvenimo bruožai (prof. J. Šimoliūnas). — *Karys,* 1965, nr. 4, p. 116-118, atvaizdas (skyriuje „Tremties trimitas", Liet. šaulių s-gos).
T. p. Prof. J. Šimoliūno metinės. — *Dirva,* 1966.II.15.
T. p. Gyvas širdyse. — *Draugas,* 1966.III.2.
Konkursas Jono Šimoliūno paminklo projektui. — *Technikos žodis,* 1965, nr. 3, p. 2.
Saladžius, Pranas. Prof. J. Šimoliūnui. (Laiškas). — *Karys,* 1966, nr. 1, p. 19 (skyriuje „Tremties trimitas").
Didžiulis, Algirdas. Statykime prof. dr. inž. Jonui Šimoliūnui paminklą. — *Technikos žodis,* 1966, nr. 2, p. 21-22 ir arch. N. J. Statkaus brėžiniai p. 12-13.
Petrušaitis, Petras. Gyvas širdyse (Jono Šimoliūno mirties metinės Racine, Wis.). — *Karys,* 1966, nr. 3, p. 86-87, 2 fot. (skyriuje „Tremties trimitas").
T. p. Pašventintas prof. Jono Šimoliūno paminklas. — Ten pat, 1968, nr. 1, p. 19, fotografija.
A. a. prof. dr. inž. Jonui Šimoliūnui paminklo statymo komiteto likvidacija. — *Technikos žodis,* 1969, nr. 4, p. 27.
Jonas Šimoliūnas. — *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija,* 3 tomas, p. 407, Vilnius, 1971 m.
Gudelis, Vytautas. — Jūrinės hidrotechnikos pradininkai Lietuvoje (J. Šimoliūnas ir J. Losinskis). — *Mokslas ir gyvenimas,* 1981, nr. 2, p. 32, Vilnius.
Jonas Šimoliūnas. — *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija,* 10 tomas, p. 597, Vilnius, 1983 m.

IŠNAŠOS

1 J. Šimoliūnas, „Kelios mano gyvenimo nuotrupos". *Lietuvių dienos* (Los Angeles), 1958, nr. 9, p. 6. Viršelyje jo atvaizdas.
2 P. Petrušaitis paruošė spaudai dalį J. Šimoliūno autobiografinių užrašų iš 1953 m. ir išspausdino: *Karys* (Brooklyn), 1970, nr. 2, p. 53-55; nr. 4, p. 115-116; nr. 6, p. 184-185.
3 LE IX t., (Boston), 1956, p. 483.
4 Žr. išnašą # 1.
5 Antanas Šimoliūnas, LE XXIX t., 1963, p. 533.
6 Daugiau žr. LE XXV t., 1961, p. 276.
7 Pagal V. Maknį (*Lietuvių teatro raidos bruožai.* Vilnius: Mintis, 1972, p. 186), Pašalpos draugija pastatė „Pabaigtuves" 1902 metais. Rožės vaidmenį atliko Juzė Dryja-Visockaitė.
8 Čia J. Šimoliūnas bus suklydęs datoje: K. Petrauskas ir S. Šimkus koncertavo Rygoje ne 1904 m., o 1910.I.30. Plg. LE XXII t., 1960, p. 394 ir V. Maknio knygą (išnaša # 8), p. 188. Toji klaida pateko ir į LE XXV t., p. 270.
9 Anketa, 1917-19 m. tarnavusių rusų kariuomenės lietuvių tautinėse dalyse ir veikusių Lietuvių Karių Sąjungoje (komitetuose, suvažiavimuose), surašyta prof. inž. Jono Šimoliūno Kaune 1938.X.5. Gauta iš archyvų Kaune 1987.III.11 (fotostatinė kopija).
10 *Karys,* 1970, nr. 2, p. 55.
11 1956 m. sausio mėn. 22 d., profesorius įrašė magnetofono juostelėn pluoštą savo atsiminimų iš Suomijos laikų, daugiausia dėmesio skirdamas tam vakarui universitete. Užrekordavo inž. Edmundas Jasiūnas Čikagoje ir išspausdino 1967 metų „Technikos žodžio" nr. 5, p. 2-6. To straipsnio dalį perspausdiname su nežymiais pataisymais, pvz., kad gydytojas Vladas Nagevičius-Nagius Suomijoje dar nebuvo generolas.
12 J. Šimoliūnas, „Iš atsiminimų". *Technikos žodis* (Chicago), 1959, nr. 3, p. 19.
13 Žr. išnašą nr. 9.
14 Karys, 1970, nr. 4, p. 115.
15 Iš nespausdintų Jono Šimoliūno užrašų, be datos.
16 Karys, 1970, nr. 4, p. 116.
17 P. Čepėnas. Naujųjų laikų Lietuvos istorija, II t., Chicago, III.: Dr. Kazio Griniaus fondas, 1986, p. 303, 385, 387.
18 J. Šimoliūno surašyta anketa 1938.X.5 Kaune. Žr. išnašą nr. 9.
19 J. Šimoliūno laiškas J. Gimbutui 1956.II.2.
20 Karys, 1970, nr. 6, p. 184, 185.
21 J. Šimoliūno surašyta anketa 1938.X.5 Kaune. Žr. išnašą nr. 9.

22 Parašyta 1956.VIII.25 PLIAS kartotekai.

23 Klaipėdos uosto laivų apyvarta: 1925 m. įplaukė/išplaukė 748 laivai, 329,000 reg. tonų; 1933 m. — 1069 laivai, 845,000 reg. tonų. Tad per 8 metus priaugdavo vidutiniškai po 64,500 tonų per metus (LE XII, 1957, p. 46).

24 Praėjus daugiau negu pusei šimto metų, sovietinėje Lietuvoje šitaip rašoma apie Jono Šimoliūno vadovybėje atliktus darbus Klaipėdos uoste: „Uostą buvo pavesta administruoti specialiai uosto direkcijai, sudarytai iš 3 narių: Lietuvos vyriausybės, Tautų Sąjungos ir Klaipėdos krašto direkcijos atstovų (. . .) Dėl to, kad nebuvo centralizuotos uosto administracijos, kildavo įvairių susidūrimų, ir tai trukdė uostą plėsti. (. . .) Danų statybos firma Hejgaard und Schultz 1930-1932 m. pastatė naują 96,000 kv. m ploto ir 8 m gylio prekybos uosto baseiną, į jį įjungė buvusį prekybos uostą. Aplink jį buvo pastatyta gelžbetoninių konstrukcijų prekių bei keleivių krantinės, molai, nauji geležinkelio bėgiai, pratęsta kanalizacija (. . .) Mažas prekybos uostas, vadinamasis Žiemos uostas, skirtas lokalinėms prekybos operacijoms, išaugo Lietuvos mastu į didelį užsienio prekybos uostą." Taip parašyta P. Žostautaitės straipsnyje „Ekonominė socialinė padėtis Klaipėdos krašte 1923-1939 m. (Lietuvos istorijos metraštis 1985, Vilnius, „Mokslas", 1986, psl. 55-56). Tuo metu Klaipėdos gyventojų skaičius augo vidutiniškai po 3-4% per metus: 1925 m. turėjo 36,000 gyventojus, o 1939 m. — 51,000.

25 J. Šimoliūnas. Šventosios uostas, Kaunas, 1933, p. 29.

26 V. Gudelis. „Jūrinės hidrotechnikos pradininkai Lietuvoje". *Mokslas ir gyvenimas* (Vilnius), 1981, nr. 2, p. 32.

27 J. Šimoliūnas. „Lietuvos aukštieji kursai 1920.I.27 — 1922.II.16 (Lietuvos prouniversitetas Kaune). *Technikos žodis,* 1956, nr. 6, p. 1-4.

28 Apie Steponą Olendzkį yra žinių knygoje *Lietuvos universitetas,* Chicago, 1972 (red. P. Čepėnas), p. 91: gimęs 1877.VII.16 Kėdainių aps.; 1910 m. baigė Rygos Politechnikos instituto statybos skyrių; priimtas vyr. asistento pareigoms eiti Lietuvos universiteto Technikos fakultete nuo 1922.X.1. Tad jis buvo J. Šimoliūno bendraamžis ir studijų kolega iš Rygos.

29 *Lietuvos universitetas,* 1972, p. 308, 357, 360. (Žr. išnašą nr. 33).

30 Inž. Leonidas Gimbutas tuo pat metu buvo Aukštesniosios technikos mokyklos Kaune dėstytojas ir inspektorius, o taip pat Aukštųjų karininkų kursų dėstytojas Aukštojoje Panemunėje. Gerokai jaunesnis už prof. Šimoliūną, L. Gimbutas buvo gimęs 1892.VIII.8 Tauragės aps.; 1918 m. baigė Matavimo institutą Maskvoje su geodezijos inž. diplomu; 1929 m. išleido Žemės ūkio statybos vadovėlį Kaune. Mirė Kaune 1932.X.17.

31 Jonas Kuodis gimė 1903.X.15 Panevėžio aps.; 1932 m. baigė VDU statybos inž. diplomu. 1936 m. gavo inž. daktaro laipsnį Vienoje ir po to dėstė gelžbetonį ir masyvinius tiltus VDU Technikos fakultete. Mirė Bostone, Mass., 1983.III.17.

32 Juozas Milvydas, gimęs 1914.V.11 Telšiuose, baigęs VDU Technikos fakultetą statybos inž. diplomu 1937 m. ir tuoj pat pakviestas Statybos katedros asistentu, sekančiais metais buvo pakeltas vyr. asistentu. Žr. LE XVIII.

33 P. Čepėnas, red. *Lietuvos universitetas 1579-1803-1922.* Chicago, Ill.: Lietuvių profesorių draugija Amerikoje, 1972, p. 252.

34 Juozas Daniliauskas (Kanadoje Danys), gimęs 1914.XI.22 Marijampolės aps., baigė VDU Technikos fakultetą 1939 m. statybos inž. diplomu. Žr. LE IV ir XXXVII.

35 LE IX ir XXXVII t.

36 Jurgis Gimbutas, gimęs 1918.I.18 Maskvoje (augo Lietuvoje), gavo VDU statybos inž. diplomą 1941.VII.5. Patvirtintas jaun. asistentu 1941.VII.30 Lietuvos Laikinosios vyriausybės švietimo ministro aktu. Nuo 1942 m. rudens vyr. asistentas, dėstytojas.

37 Eugenijus Manomaitis, gimęs 1909.VI.10 Šiaulių aps., baigė VDU Technikos fakultetą 1937 m. statybos inž. diplomu. Žr. LE XVII ir XXXVII.

38 P. Čepėnas, žr. išnašą nr. 33.

39 Technika, 1944, nr. 1, p. 19-20; redagavo inž. Algirdas Nasvytis, leidėjas: Technikos ir susisiekimo vadyba Kaune.

40 LE XVI, p. 79. Turi būti ne A., o Viktoras Rėklaitis.

41 Tas keturias sunkias knygas prof. Šimoliūnas atsivežė Amerikon, skolino LE-jos redakcijai, o dabar jos deponuotos ALKos bibliotekoje Putname. „Statybos" tomų nėra Kantautų bibliografijoje, tai, matyt, jų nėra universitetų bibliotekose, nes karo metu nebuvo galima pasiųsti.

42 Vincas Maciūnas. „Pabaltijo universitetui antruosius metus pradedant". *Lietuvių žodis* (Detmold), 1947.IV.3; t. p., LE XXI t., 1960, p. 292-296.

43 LE II t., 1954, p. 132 ir XXXVI t., 1969, p. 87.

44 Akių gydytojas Jonas Sims-Šimoliūnas buvo kilęs iš Nakiškių kaimo, Joniškėlio valsčiaus. Jo žmona buvo visuomenininkė Marija Černeckytė-Sims, žr. LE XXVII, 1962, p. 472.

45 Visuomenininkas Petras Petrušaitis, gimęs 1917 m., išsaugojo prof. J. Šimoliūno archyvą Racine, Wis., ir daug prisidėjo prie šios knygos išleidimo. Žr. LE XII, p. 418.

46 Mech. inž. Algirdas Didžiulis, gimęs 1915 m., baigė VDU 1944 metais. Žr. LE IV, 1954, p. 528.

47 Elektr. inž. Edmundas Jasiūnas, gimęs 1923 m., baigė Aukštesniąją technikos mokyklą Kaune 1942 metais. Žr. LE 37 t., 1985, p. 229.

48 Daugiau apie TMD žr.: P. Petrušaitis, LE XXXI t., 1964, p. 118-120.

49 V. Izbickas: Jonas Šimoliūnas. LE XXIX, 1963, p. 533-535.

50 LE X t., 1957, p. 159-160: Jūros diena. Panaudojus prof. Šimoliūno atsiųstą rankraštį, straipsnis redaktoriaus parašytas trumpesnis, ištaisytos kai kurios datos. J. Šimoliūno pavardė paminėta du kartus.

51 Ponia Betty Rėklaitienė buvo jūrų inž. Viktoro Rėklaičio žmona, tada gyvenusi Čikagoje. Jos vyras mirė 1942 metais. Jis buvo vienas svarbiųjų Lietuvos prekybinio laivyno organizatorius.

52 Dabar būtų apie 200 dolerių, nes tada pradedančių inžinierių valandinis atlyginimas tebuvo apie 2 dol., o dabar aštuonius ar dešimtį kartų daugiau. Penkių kambarių buto nuoma Bostone prieš 35 metus buvo apie 60 dol. mėnesiui, o dabar 10 kartų daugiau.

53 *Draugo* priedas „Architektūra, technika ir ūkis" ėjo kas mėnesį nuo 1950 m. lapkričio mėn. (nr. 1) iki 1952 m. balandžio mėn. (nr. 15), po vieną dienraštinį puslapį. Šimoliūno straipsnių ar pokalbių nerasta.

54 Jonas Puiša atsakė 1953.VI.4 į ankstesnį prof. Šimoliūno laišką gera lietuvių kalba. Dirbąs San Franciske ir ketinąs aplankyti profesorių. Aplankė ir pabuvo Racine 2-3 dienas.

55 Žr. išnašą nr. 30.

56 V. Izbickas. „Prof. J. Šimoliūnui 75 metai". *Technikos žodis,* 1953, nr. 5, p. 1-3, su atvaizdu.

57 1987 m. kovo mėn. patirta laišku iš Kauno, kad doc. J. Mikuckas buvo pasiėmęs saugoti paliktąjį prof. J. Šimoliūno asmeninį archyvą namuose. Mikuckui mirus, viskas sudeginta.

58 Nei J. Šimoliūnas, nei Joana Jančaitė-Linartienė, mirusi 1966.I.22 Sydnėjuje, nesulaukė V. Maknio knygos *Teatro raidos bruožai,* Vilnius: Mintis, 1972, kur p. 181-207 gražiai įvertinta rygiečių lietuvių sceninė veikla, ypatingai J. Linartienės talentas ir vaidmenys. Jos biografiją žr.: LE XXXVI t., 1969, p. 355.

59 J. Masilionis, red. *Panevėžys.* Chicago: Panevėžiečių klubas, 1963, 432 p. Redakcinėje komisijoje dirbo A. Rukuiža. Prenumeratorių sąraše yra prof. J. Šimoliūnas.

60 Jonas Mulokas (1907-1983) baigė VDU Technikos fakultetą 1935 m. su statybos inž. diplomu. Žr. LE XIX t., 1959, p. 370.

61 Iš A. Didžiulio laiško J. Gimbutui 1986.XII.2.

62 P. Petrušaičio papildymas 1987.II.6.

63 Nekrologas ir laidotuvių aprašymas. *Karys,* 1965, nr. 4: LŠST priedas „Tremties trimitas", redaguotas P. Petrušaičio. Psl. 116-118.

64 *Technikos žodis,* 1965, nr. 2, p. 2-5.

65 P. Petrušaičio reportažai: *Dirva,* 1966.II.25; *Draugas,* 1966.III.2; *Karys,* 1966, nr. 3, p. 86-87.

66 P. Petrušaičio reportažas: *Karys,* 1968, nr. 1, p. 19.

67 ALIAS neišleido nė vienos savo garbės narių ar šiaip pasižymėjusių inžinierių atsiminimų ar biografijų knygos. Stepono Kairio atsiminimų du tomus išleido Amerikos lietuvių socialdemokratų sąjunga 1957 ir 1964 metais. Jonas Šimoliūnas nebesuskubo parašyti savo atsiminimų knygos.

68 Filosofijos dr. Kazimieras Ambrozaitis (1892-1957) buvo Lietuvos seimų atstovas. Žr. LE I, 1953, p. 143 ir XXXVI t., 1969, p. 30.

69 Iš A. Didžiulio laiško J. Gimbutui 1986.XII.2.
70 Iš J. Šimoliūno laiško J. Gimbutui 1957.IV.30.
71 Iš A. Didžiulio laiško J. Gimbutui 1987.II.16.
72 Iš J. Šimoliūno laiško J. Gimbutui 1946.VI.28 Vokietijoje.
73 Mano pasaulėžiūra. Chicago, 1958, psl. 282-285.

Dėkojame Lietuviškosios knygos klubui už leidimą persispausdinti. Prof. J. Šimoliūno rankraštis yra ilgesnis, tai knygos redaktorius kun. dr. J. Prunskis turėjo „išleisti tai, kas neliečia asmeniško pasisakymo, o kas yra bendro pobūdžio informacijos" (iš Prunskio laiško Šimoliūnui 1958.III.26).

Santrumpos

ALIAS — Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga
DP — Displaced person; bevietis Vokietijoje po karo
JAV — Jungtinės Amerikos Valstybės
LB — Lietuvių Bendruomenė
LE — Lietuvių enciklopedija, išleista J. Kapočiaus Bostone
LPDA — Lietuvių profesorių draugija Amerikoje
LRK — Lietuvos Raudonasis Kryžius
LŠST — Lietuvos šaulių sąjunga tremtyje
LU — Lietuvos universitetas Kaune 1922-1930 m.
PLIAS — Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga
PU — Pabaltijo universitetas (Baltic University)
TMD — Tėvynės mylėtojų draugija
TŽ — Technikos žodis, žurnalas
UNRRA — United Nations Relief and Rehabilitation Administration (arba Unrra)
UU — UNRRA University, Muenchen
VDU — Vytauto Didžiojo universitetas Kaune 1930-1944 m.

Vokiečių civilės Valdžios Viršininkui Lietuvoje.

Okupacinė valdžia Lietuvoje tarėsi su Lietuvos Vyriausybe 31. 12. 1918 m. ir 1. 1. 1919 m. dėlei geležinkelių perėmimo.

Pirmasis priėmimas geležinkelių mazgo Vilniaus ir vienos dalies linijos Vilniaus—Lyda, buvo greičiausiu greitumu paskutiniame akimirksnyje įvykdintas.

Prie perėmimo minėtos linijos nebuvo nei vieną kartą susirinkime sudarytoji Perėmimo Komisija, susidedanti iš 3 asmenų. Šis greitumas, atsitikęs dėlei Okupacinės valdžios priežasčių, neleido Lietuvos Vyriausybei pasiųsti paskirtų josios valdininkų ir ginklingų apsaugos žmonių į jųjų vietas.

Ligi šiol dar neišpildyti Vokiečių valdžios prižadėjimai atiduoti ginklus su jiems priklausančia amunicija ir kitus įtaisymus, būtinai reikaligus sutvertu milicijai ir pulkams, kurių uždaotis palaikyt tvarką ir apsaugoti gelžkelius bei Lietuvos sie..

Prieš pasitraukiant vokiečių kareiviams iš Vilniaus ginklai tapo perduoti ne lietuviams, bet tiems lenkams, kurie reikalauja prijungimo Vilniaus prie Lenkijos.

Vokiečių kareiviai atsitraukdami apleido geležinkelį Kalkunai—Panevėžys, Kalkunai—Naujieii-Švenčionys ir Molodečna--Vileika, nieko nepranešę Lietuvos Vyriausybei ir tuo būdu tie geležinkeliai likosi be tarnautojų personalo ir sargybos. Geležinkeliai Kaišedoriai—Šiauliai ir Radviliškis—Kalkunai tapo 5. 1. apleisti; tuo būdu savo likimui palikti, nežiūrint į tai, kad jie turėjo būti perduoti Lietuvos Vyriausybei.

Telefono ir telegrafo įstaigos grynai lietuviškose Lietuvos dalyse buvo vokiečių kareivių naikinamos, nežiūrint į tai, kad buvo daug kartų pažadėta viską pilniausioje tvarkoje perduoti Lietuvos Vyriausybei, su sąlyga, kad paskiau būsią atsiskaityta su vokiečių Valdžia.

Šiame momente, kai Lietuvos Vyriausybė buvo priversta persikelti į Kauną, del Okupacijos valdžios kaltės ir negali susisiekti su Lietuvos šiaure, — okupacinė valdžia yra atėmusi galimybę periniti gelžkelius 8-jame karo gelžk. direkc. rajone. Lietuvos Vyriausybė laiko tad reikalingu atšaukti savo atstovą inžinierių Maciejauską, delto kad jisai negali išpildyti savo funkcijų, nes gležinkeliai 8-jame karo gelžk. direkc. rajone, Lietuvos Vyriausybei nieko ar.c tai nežinami, buvo okupacinės valdžios ūmai apleisti. Delei viršui paminėtų aplinkybių darosi aišku, kad ir perėmimas gelžkelių įstaigų iš 5-jo bei 6-jo karo gelžk. direkc. rajonų tėra iliuzija.

Atsitraukiančių vokiečių kareivių ir vokiečių valdžios pasielgimas Lietuvos Vyriausybei parodo ne ką kitą, kai tik priešingą valią ir delto Lietuvos Vyriausybė yra priversta protestuoti prieš vokiečių tokiu būdu vykdomą atsitraukimą iš Lietuvos.

Atnaujinimas derybų delei gelžkelių priėmimo — gali tik tuomet įvykti, jeigu ir vėl bus atnaujinas ir palaikomas judėjimas ant linijų M. E. D. 5. ir 8. su geležinkelių mazgu Vilniumi, ligi tol, kol nebus sustiprintas ir pabaigtas Lietuvos kariuomenės organizavimas, kuri, žinoma, galėtų perimti sargyba.

Ministerių Pirmininkas M. Sleževičius.
Komunikacijos Ministerijos Vykdintojas
Kelių inžinierius J. S. Šimoliunas.
Sekretorius Inž. K. Vasiliauskas.

Priedas nr. 1

Kopija iš: „Laikinosios Vyriausybės Žinios" nr. 2, Kaunas, 1919.I.16, psl. 3.

10a.

Projektas tarifo Lietuvoje už pašto siuntinius nuo 1 sausio 1919 metų.

Pavadinimas pašto siuntinių	Užmokestis dėliai susinešimo Lietuvoje	Užmokestis dėliai susinešimo su užrubežiu
Laiškai (uždaromi)	ligi 15 gr. 30 sk. už kiekvienus sekančius 15 gr. 30 sk.	ligi 15 gr. 50 sk. už kiekv. sekančius 15 gr. 50 sk.
Atvirutės	paprastos 20 sk. su atsakymu 40 sk.	paprastos 30 sk. su atsakymu 60 sk.
Spausdiniai ir Pirklybų raštai	ligi 15 gr. 10 sk. už kiekv. sekančius 15 gr. 10 sk. galutinas svarumas 1 kg.	Dvigubai
Prekių pavyzdžiai	ligi 50 gr. 20 sk. už kiekv. sekančius 50 gr. 20 sk. galutinas svarumas 1 kg.	Dvigubai
Pašto perlaidos (pinigų siuntiniai)	ligi 5 m. — 30 sk. nuo 5 m. - ligi 25 m. 50 sk. nuo 25 m. — ligi 50 m. 75 sk. nuo 50 m. - ligi 100 m. 100 sk. ir t. t.	ligi 5 m. — 45 sk. nuo 5 m. ligi 25 m. 75 sk. nuo 25 m. ligi 50 m. 100 sk. nuo 50 m. ligi 100 m. 130 sk. ir t. t.
Laikraščiai: Kasdieniai	į mėnesį	į mėnesį
2 ir 3 sykius į sav.	» 30 sk.	» 45 sk.
1 sykį į savaitę	» 15 sk.	» 20 sk.
Priedai	» 10 sk.	» 15 sk.
	už kiekv. ¼ lapo 1 sk.	» 1½ sk.

Už kiekvieną uždraudimą pašto siuntinių . . . . 30 sk., užrubežin 50 sk.

Jonas Vileišis
Ministerio Pirmininko Pavaduotojas
Vidaus Reikalų Ministeris.

St. Inž. J. Š. Šimoliūnas
Susisiekimo Ministerijos Valdytojas.

Ministerių Kabineto priimta
1919 m. sausio mėn. 25 d.

11a.

Kariškių siunčiamų laiškų tarifas.

1919 m. vasario mėn. 4 d. Ministerių Kabinetas nutarė, kad kariškių siunčiami laiškai apmokami puse tos kainos, kuri nustatyta tarife už pašto siuntinius (nuo 1919 m. sausio mėn. 1 dienos, 1919 m. sausio mėn. 25 diena Ministerių Kabineto patvirtintame) su sąlyga, kad ant tų laiškų būtų Krašto Apsaugos Ministerijos įstaigų ar kariuomenės dalių antspaudas.

Jonas Vileišis
Ministerio Pirmininko Pavaduotojas
Vidaus Reikalų Ministeris.

St. Inž. J. Š. Šimoliūnas
Susisiekimo Ministerijos Valdytojas.

1919 metų vasario mėn. 5 d.

Priedas nr. 2

Kopija iš: „Laikinosios Vyriausybės žinios" nr. 4, Kaunas, 1919.III.5.

Pastaba: Tie ir kiti pašto tarifai vėliau paskelbti su J. Šimoliūno pavarde knygoje „Lietuvos įstatymai", surinko A. Merkys, redagavo A. Kriščiukaitis, Kaunas, 1922 m., psl. 692-700.

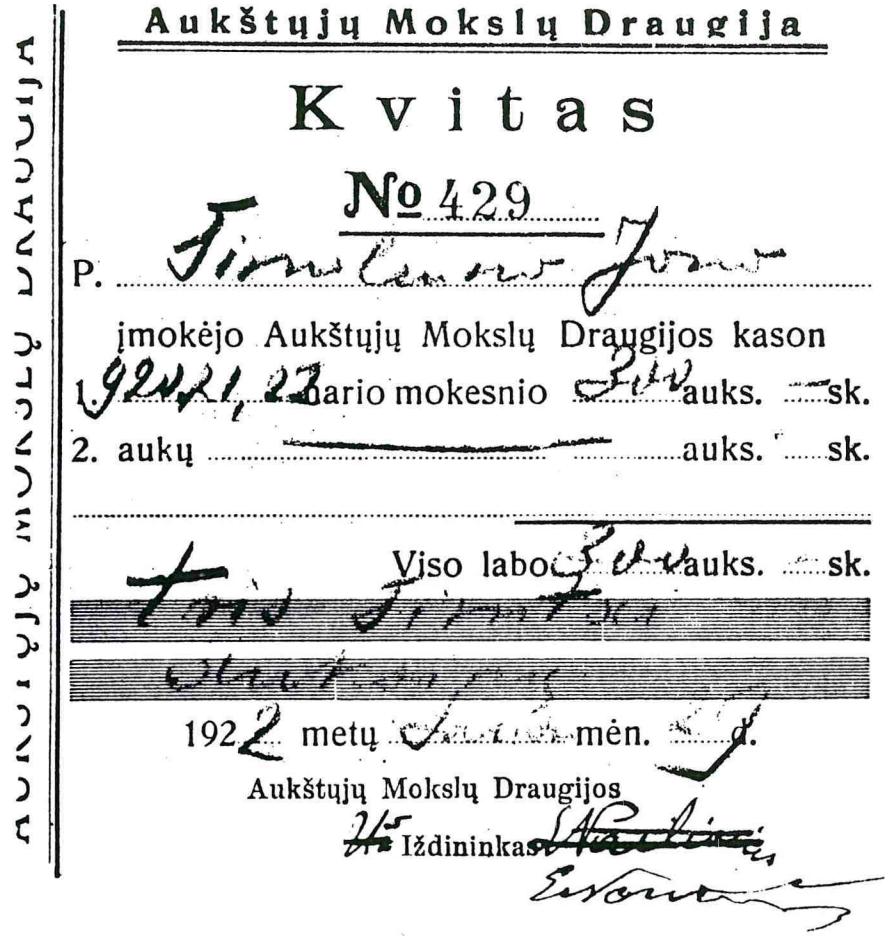

Priedas nr. 3

Aukštųjų mokslų draugija Kaune rėmė Aukštuosius kursus, iš kurių išaugo Lietuvos universitetas. Inž. J. Šimoliūnas buvo Aukštųjų kursų technikos skyriaus vedėjas.

JACHT-KLUBO
VALDYBA.

Kaunas, 1922 m. Vasario *m.* 24 *d.*

Ponui

Inž. J. Šimoliūnui.

Visuotinas Lietuvos Jacht-Klubo steigiamasis susirinkimas š/m. sausio mėn. 29 d., įvertindamas Tamstos didę ir nenuilstančią darbuotę Jacht-Klubo steigime, -vienbalsiai išrinko Tamstą Lietuvos Jacht-Klubo garbės nariu.

Todel Jacht-Klubo Valdybos pavedamas pranešu apie tai Tamstos žiniai ir naudodamasis proga, turiu garbės prisiųsti Tamstai Lietuvos Jacht-Klubo 1922 m. sezonui garbės bilietą.

Priedas: bilietas Nr.1.

Lietuvos Jacht-Klubo
Valdybos Sekretoris:

Priedas nr. 4

LIETUVOS JACHT-KLUBAS.

GARBĖS NARIO BILIETAS Nr. 1

1922 metāms

p. Inžinierius Jonas Šimoliunas.

Vadybos Komandoras Ž. Kontrimas

Sekretoris J. Felix

LIETUVOS JACHT-KLUBAS • Valdyba

Priedas nr. 5

Lietuvai pagražinti Draugija
CENTRO VALDYBA
Kaunas.

Kaunas, 1925 m. Sausio mėn. 15 d.
Daukanto gatvė Nr. 1. Telef. 1258.

Lietuvai pagražinti Draugijos nariui

p. Inž. J. Šimoliunas

Kaunas. Laisvės alėja

Kauno gubos

Šiuomi nuolankiai prašom apmokėti:

įstojimo mokesnį ..... litų

metinį nario mokesnį už 1925 po lit. = 5, litų

paskirta subsidija ..... litų

Iš viso ..... litų

Su aukšta pagarba

Lietuvai pagražinti Draugijos Centro Valdyda.

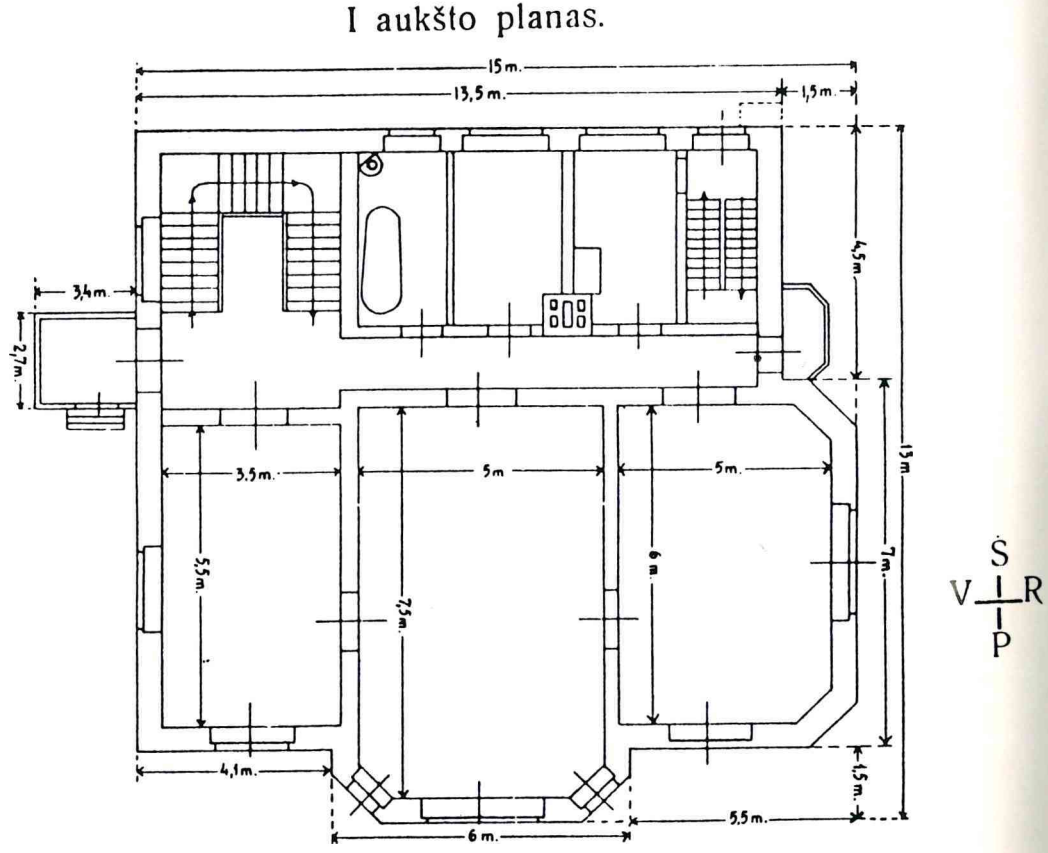

Priedas nr. 7

Prof. J. Šimoliūno sau projektuotas ir 1928-1933 m. statytas namas Kaune, A. Fredoje, Liūdesio al. nr. 3. (Iš knygos: J. Šimoliūnas, Statyba, IV t., Kaunas, 1943 m.).

STAT. INŽ. JONAS ŠIMOLIŪNAS
Šventosios Uosto statybos viršininko par. ėjęs 1925. X. 10 d. — 1930. V. 5 d.
Aukštosios Liet. Mokyklos dėstytojas 1920—1922 m.
Liet. U-to Technikos Fakulteto prof. 1922—1930 m.

ŠVENTOSIOS UOSTAS

ISTORIJA

EKONOMINĖ REIKŠMĖ

UOSTO STATYBA

Atspaudas iš „Technikos“ 7 Nr.

KAUNAS AKC. „SPINDULIO“ BENDROVĖS SPAUSTUVĖ 1933

Priedas nr. 8

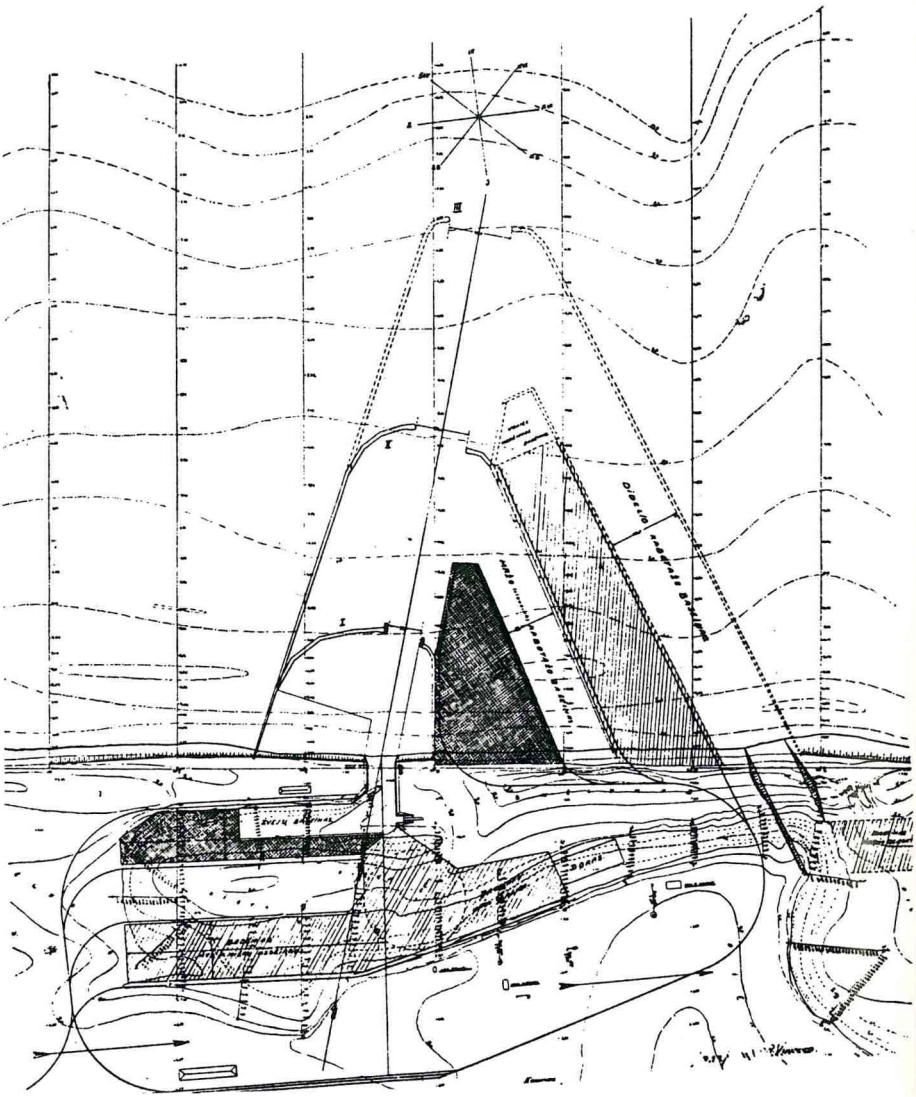

Šventosios uosto plano trys fazės: I-mažam žvejų uostui 3 m gylio; II — giliajai jūros žvejybai 5 m gylio; III — komerciniam uostui 7-8 m gylio. 1924 m. projektas. (Iš knygos: J. Šimoliūnas, Šventosios uostas, 1933 m.)

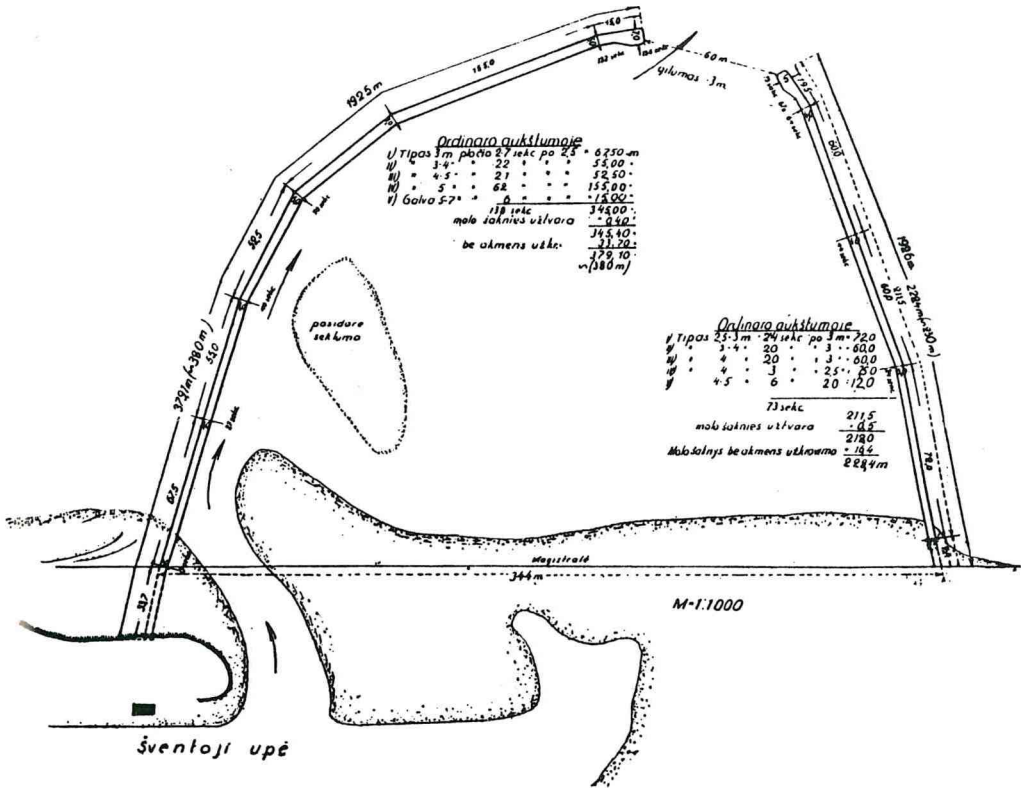

Priedas nr. 10

Šventosios uosto molų planas pastatytų 1925-26 m.

(Iš knygos: J. Šimoliūnas, Šventosios uostas, 1933 m.)

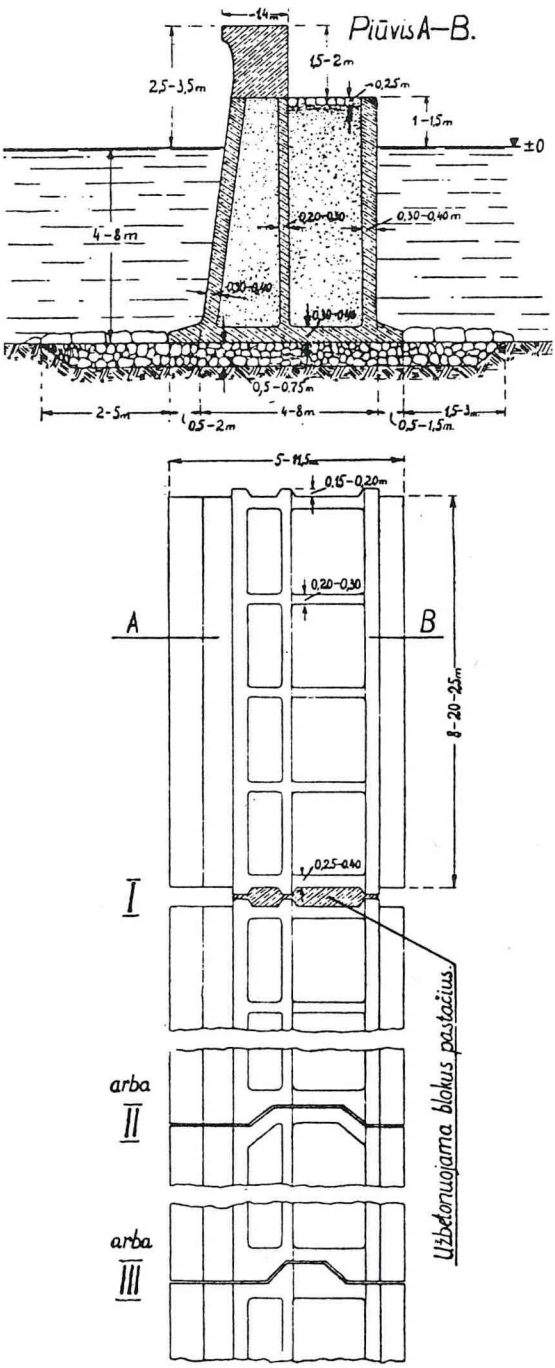

Priedas nr. 11

Tokios gelžbetonio dėžės naudotos Klaipėdos uosto naujojo baseino statybai 1930-1932 m. (Iš knygos: J. Šimoliūnas, Šventosios uostas, 1933 m.)

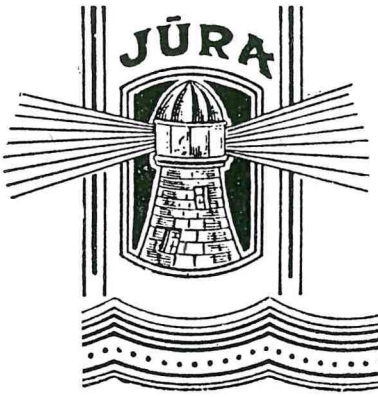

PIRMOJI JŪROS DIENA

1934-VIII-12

KLAIPĖDA

Gerb. p. .....

Jūros Dienai Ruošti Komitetas maloniai kviečia Tamstą atsilankyti į Pirmosios Jūros Dienos iškilmes, kurios įvyks š. m. rugpiūčio mėn. 12 dieną Klaipėdoje.

Iškilmių programa laikraščiuose ir specialiame Jūros Dienos vadove.

JŪROS DIENAI
RUOŠTI KOMITETAS

Priedas nr. 12

Pakvietimo abi pusės.

Prof. JONAS ŠIMOLIŪNAS,
dipl. statybos inžinierius

S T A T Y B A

IV TOMAS

STOGAI, BOKŠTAI, LUBOS, GRINDYS,
LAIPTAI, DURYS, LANGAI, TINKAVIMAS,
DAŽYMAS, APMUŠALAI, STIKLAVIMAS,
SANITARINIAI BEI ŪKINIAI ĮRENGIMAI.

V. D. UNIVERSITETO STATYBOS FAKULTETO LEIDINYS
KAUNAS 1943

LIETUVOS RESPUBLIKA
Vadyba
Žemės ūkio [illegible]
BUHALTERIJA
1941 m. gruod. m. 4 d.
Nr. 941
Kaunas

Kauno Apskr. Ipotekos Įstaigai.

(nuorašas Jonui Šimoliūnui)

Pranešame, kad Jonas Šimoliūnas už pirktą Kauno m. Aukšt. Fredos žemės sklypo 45 nr., 0,1058 ha ploto, visą pardavimo sumą su palūkanomis yra sumokėjęs, todėl prašome šiai skolai apdrausti uždėtą draudimą panaikinti.

(pas.) S. Gudas
Direktorius

Skyriaus Viršininkas

Priedas nr. 14

Dokumentas iš karo meto, vokiečių okupacijos pirmųjų metų.

P12268

Reg. Nr. 3014

ENERGIEVERSORGUNG OSTLAND- G. m. b. H.
KAUNO ELEKTRINIŲ RAJONAS

Kauen, den / Kaunas, 30 VI 194

KASSE-EMPFANGSBESCHEINIGUNG
KASOS KVITAS Nr. 032864

Wir erhielten von Herrn / Gauta iš p. Simoliūno Jono.

wohn. / gyv. Lindesio al Strasse, Nr. / g-vė, 3 Wohn. but.

Für Herstellung des Lichtanschlusses ..... „ RM. „ Rpf.
Už įvedimo įrengimą

Für Zähleraufstellung u. Anschluss nebst Abnehmer-Einschreibung ..... „ 3 RM. „ Rpf.
Už skaitiklio pastatymą, prijungimą bei abonento įregistravimą

Für Zähler-Nachprüfung ..... „ RM. „ Rpf.
Už skaitiklio patikrinimą

Kaution für den verbrauchten el. Strom ..... „ 10 RM. „ Rpf.
Užstato už elektros energijos vartojimą

Für „ RM. „ Rpf.
Už

Für „ RM. „ Rpf.
Už

Insgesamt ... RM. / Viso „ Rpf.

RM. Trylika

Abteilungsleiter / Skyriaus Vedėjas

Betrag erhalten / Pinigus gavau

Kassierer / Kasininkas

Forma Nr. 8. 1943. I. 150×50×4

Priedas nr. 15

Dokumentas iš karo meto, vokiečių okupacijos 1944 metų.

Versicherungsverwaltung Litauen || Lietuvos Draudimo Valdyba

KAUNO m. ir Apskrities Inspekcija RAJONAS

PRIVALOMOJO DRAUDIMO KVITAS 1944 METAMS

V. A.

PRIE UGNIES DRAUDIMO LIUDIJIMO

№ 158260

DRAUDĖMIS

DRAUDIMO VIETA

Už draudimą nuo 1944. I. 1. iki 1945. I. 1. priklauso įnašu . . . . . RM Rpf

atskaičius draudėmio dalyvavimą pelne . . . . . RM Rpf

MOKĖTINĄ SUMĄ . . RM Rpf

RM

Rpf šiandien gavau

Kontrolė

. . . . . 194 . m. . . . . mėn. . . . d.

(Inspektoriaus parašas)

Priedas nr. 16

Dokumentas iš karo meto, vokiečių okupacijos 1944 metų.

Priedas nr. 17

Lietuvių stovyklavietės Vakarų Vokietijoje 1948 metais. Iš knygos: Milda Danys, DP Lithuanian Immigration to Canada after the Second World War; Toronto, 1986, p. 47.

LIETUVIŲ INŽINIERIŲ
SAJUNGA UŽSIENYJE
CENTRO VALDYBA

ASSOCIATION OF LITHUANIAN
ENGINEERS ABROAD
MANAGING COMMITEE

SIUNTĖJO ADRESAS:

(24b) KEMPTEN. LITAUISCHES LAGER, POSTFACH 229
U. S. ZONE-GERMANY
LIETUVIŲ JNŽINIERIŲ SĄJUNGA UŽSIENYJE, CENTRO VALDYBA
(ASSOCIATION OF LITHUANIAN ENGINEERS ABROAD, MANAGING COMMITEE)

Priedas nr. 18

LISU laiškų antgalvės, ženklas ir antspaudas (nuo 1948.VI.6 iki 1949.V.22)

GERB. PROF. DIPL. ING.
ŠIMOLIŪNUI JONUI

SEPTYNIŲ DEŠIMČIŲJŲ METŲ TURININGO, GRAŽAUS IR GARBINGO MŪSŲ AMŽIAUS SULAUKUS ŠVIESINAM TAMSTĄ, PONE PROFESORIAU, IR LINKIME ŠVIESTAI DAR DAUG JĖGŲ, LAIMĖS IR DŽIAUGSMO ASMENINIAM TAMSTOS GYVENIME, O TAMSTOS PASIAUKOJIMAS IR NUOPELNAI BEI MEILĖ VIŠŲ MŪSŲ IŠSILIETAI IŠVARGINTAI GIMTAI LIETUVAI TEIŠSIKŪNIJA TOS AMŽINAI LAIŠVEI, GARBEI GEROVEI IR STIPRYBEI.

·1878·V·21·Ž·1948·V·21·

KEMPTENAS/ALG./BAVARIJA.
LIETUVIŲ INŽINIERIŲ DRAUGIJA.

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA TREMTYJE

Įregistruota pas Illinois Valst. Sekr.
Liudijimas Nr. 3594 - 1955. I. 26.

NARIO LIUDIJIMAS

Vardas ir pavardė Jonas Šimoliūnas

Antrašas 1561 Holmes Ave. Racine, Wis.

Vieneto pavadinimas Wisconsino Kuopa

LŠST CV Pirmininkas

THE NATIONAL GUARD OF LITHUANIA IN EXILE

Registered by the Secretary of the State
of Illinois Certificate No. 3594 - 1. 26. 1955.

MEMBERSHIP CARD

Name Jonas Šimoliūnas

Address 1561 Holmes Ave. Racine, Wis.

Signature

Vice President of Corporation

Priedas nr. 20

Narys nuo 1955 metų spalio 25 d.

Profesoriui JONUI ŠIMOLIUNUI,

ilgamečiam lietuvių inžinierių
ir architektų auklėtojui,
PLIAS garbės nariui,
tauriam lietuviui,

85 metų amžiaus sukakties metuose
reiškiame mūsų nuoširdžią pagarbą
už nesuskaitomus darbus lietuvių tautai
ir lietuviams inžinieriams

J. V. Kaunys
R. Kaunius
A. Jurkus
C. Mickalas
G. Paterson
J. Ryniškaitė
T. Stumbras
V. Tumavičius
K. Vyčinienė

Pasaulio Lietuvių Inžinierių
ir Architektų Sąjungos

OTTAWOS SKYRIUS

1963 metai
OTTAWA, CANADA

Priedas nr. 21

Įrašas prof. Šimoliūnui dovanotoje knygoje: R. Legget, Rideau Waterway", University of Toronto Press, 1962.

VARDŲ RODYKLĖ

Aglinskas Kęstutis 136
Andriuška Vincas kun. 132
Augustinavičius Juozas (1912-1984) 119, 173, 174

Bačelis Zenonas (1892-1973) 80, 171
Balutis Bronius (1879-1967) 133, 147
Barzdukai Arvydas ir Daiva (Kuodytė) 149
Baublys Rostis 91, 161
Bertulis Karolis 150, 161-164, 182
Bikinas Juozapas kun. (1875-1956) 48
Biržiška Mykolas (1882-1962) 43, 45, 86, 144, 146
Biržiška Vaclovvs (1884-1956) 143, 144, 183
Biržiška Viktoras (1886-1964) 150, 187
Breimeris Antanas 15, 17, 28, 147, 150
Breimerienė-Žilinskaitė Ona (Anna Breimer) 105, 151
Bučinskas Jonas 171
Budreika Eduardas 71
Budreika Romas 186
Budreika Stepas 42
Budrys Jonas (1889-1964) 141, 148
Bulota Julius 97, 107, 119, 124-127
Bulotienė-Kolupailaitė Antanina 97
Burba Kostas 8, 135, 156-159

Čarneckis Valdemaras Vytautas (1893-Sibire po 1941) 41, 45, 46, 48, 96
Čepas Motiejus (1866-1962) 28, 29
Čepėnas Pranas (1899-1980) 45, 46, 132, 195
Čepinskis Vincas (1871-1940) 61
Čibas Daumantas (1907-1982) 135, 182
Čiurlys Jurgis (1881-1959) 20, 41-43, 61, 91, 103, 109, 141, 145-148, 173, 181, 192

Damušis Adolfas 74, 96, 107, 111, 117
Danys (Daniliauskas) Juozas Vincentas 8, 68, 107, 124, 131, 153, 154, 197
Daukantas Teodoras (1884-1960) 22, 79, 81
Daukus (Dobkevičius) Balys (1900-1968) 119, 124-126, 151, 161, 166
Didžiulienė Stasė 130, 147
Didžiulis Algirdas 8, 130, 147, 153-157, 163-175, 182, 186-189, 194, 197-199
Dirmantas Stasys (1887-1975) 41, 66, 71, 74, 78, 91, 104, 107, 119, 131-136, 141, 150-157, 160, 163, 164, 169-175, 181, 182, 185-189, 194
Dobkevičius Feliksas (1872-1940) 64, 65, 91
Dovydaitis Pranas (1886-1942) 43, 45
Dryja-Visockis Juozas 16
Dryja-Visockytė Juzė 16, 195

Elsbergas Bronys 173, 186

Funkas Arno (1898-1957) 110, 118
Funkienė-Grinkevičiūtė Valerija 110, 149

Gabrėnas K. 53, 88
Gabrys Juozas (1897-1963) 66, 91, 111, 113
Galinis Bronius 8, 124, 165, 166, 186
Galvanauskas Ernestas (1882-1967) 7, 46, 50, 52
Garmus Antanas 141

Garšvinskas Juozas 190
Garšvinskienė Teodora 190, 191
Gasparėnas Kazys 107, 126, 186
Giedrikas Jonas 134, 152, 156, 157, 187, 188
Giedrikis Stasys 88, 124
Gimbutas Jurgis 69, 71-74, 77, 84, 92, 101-105, 108, 111-113, 122, 130, 139, 143, 151, 161, 162, 171, 173, 186, 197
Gimbutas Leonidas (1892-1932) 66, 84, 90, 91, 196
Gintneris Antanas 188, 194
Gira Liūdas 43, 193
Glodenis Adolfas 17, 65
Graužinis Kazimieras (1898-1962) 28, 30, 100, 103, 172
Garvrogkas (Graurokas) Julijonas (1885-1968) 71, 108, 121, 149, 174
Grinkevičius Silvestras (1871-1942) 64, 91
Gudelis Vytautas 57, 58, 194, 196
Gura (Gurevičius) Zigmas 67

Ingelevičius Vladas (1889-1985) 82, 115, 123
Izbickas Vytautas (1920-1988) 8, 46, 68, 70, 93, 100-102, 105, 108, 119, 135, 137, 140, 143-145, 150-156, 171, 184, 186, 193, 197
Izbickienė-Bagdonaitė Felicija 8, 143, 184

Yčas Jonas (1880-1931) 42, 45, 86
Yčas Martynas (1885-1941) 27, 42, 43, 81

Jakovickas Vladas (1898-1949) 101, 118, 164
Jankauskas Platonas (1860-1941) 62, 91
Jankevičius Juozas (1890-1945) 64, 65, 66, 91
Jankevičius Vytautas (Walter A. Johnson) 150, 157
Janulevičius Petras 18, 42
Jasiukaitis Jonas (1894-1976) 146, 174
Jasiūnas Edmundas 8, 131, 148, 193, 195, 197
Jodelė Pranas (1871-1955) 62, 64-67, 84, 91
Jokūbauskas Stasys 147, 156
Jurėnas Povilas 165, 166
Jurkūnas Jonas 157, 163-174, 182
Jurskis Alfonsas (1894-1966) 101, 117, 124, 145, 161, 162, 166-170, 175, 181, 186

Kačionis Pranas 118, 119, 126, 127, 167, 186
Kairys Steponas (J. Kaminskas, 1878-1964) 7, 41, 71, 104, 119, 132, 137, 142, 147, 155, 158, 161, 163, 164, 176, 183, 198
Kapočius Juozas 133, 134, 135, 200
Kasparaitis Martynas 129, 133, 141, 156, 157
Kaškelis Juozas (1904-1986) 95, 125
Kaunas Ksaveras (1915-1972) 187
Kažemėkaitis Viktoras 141, 156, 187
Kerelis Albertas 157
Kleinas Eugenijus 8, 107, 126
Klemetti H. 25-28
Kolupaila Steponas (1892-1964) 63, 64, 69, 73, 74, 81, 84, 91, 92, 95, 96, 99, 102, 107, 111, 113, 116-118, 124-126, 136, 138, 140, 145, 153, 155, 163-166, 173, 174, 182, 187, 192, 193
Kolupailienė-Tomaševičiūtė Janina 97, 102
Končius Ignas (1886-1975) 68, 102, 143, 144, 147, 183
Kova (Kovalskis) Jonas (1906-1977) 70, 111
Kraujalis Kazys 70, 147, 161, 169, 171
Krikščiūnas Matas (1886-1964) 132, 185

Kriščiukaitis Kazys (1901-1965) 91, 93, 107, 115, 116, 119, 124-127, 173, 186
Krulikas Kazys (1911-1977) 124, 152, 159-164, 175, 186
Kundzinš Pauls (1888-1983) 75, 108, 121
Kuodis Jonas (1903-1983) 67, 88, 103, 106, 111, 112, 134, 137, 153, 196
Kurganavičius Eugenijus 52, 56
Kviklys Bronius 8, 153

Lazauskas Grožvydas J. 124, 154, 157, 161, 163, 182
Lenkevičius Jonas 124, 141, 153-155, 170, 189
Leonas Petras (1864-1938) 45, 86
Linartas Jurgis (1882-1945) 16, 27, 151
Linartienė-Jančaitė Joana (1884-1966) 16, 27, 151, 198
Litas Povilas 119, 138, 192
Litienė Kotryna 138
Losinskis Juozas (1900-1980) 57, 58

Macijauskas Antanas (1874-1950) 15, 44
Maciūnas Vincas 109, 197
Maciūnas Vytautas 91, 186
Mačiūnas Alaksandras (1902-1954) 143, 159, 160, 163, 166
Maknys Vytautas 195, 198
Mališka Izidorius 70, 74
Manelis Vitas (1910-1965) 109
Manomaitis Eugenijus 71, 144, 184, 197
Markaitis Brunonas kun. S.J. 157
Markūnas Pranas (1873-1964) 51, 89, 91, 134
Mašiotas Jonas (1874-1947) 41, 60, 61, 91
Matulionis Povilas (1860-1932) 45, 63, 134
Mažeika Povilas Almis 79, 135
Mažeika Vaclovas 124, 156, 170
Merkys Antanas (1887-1955) 45, 57
Meškauskas Juozas kan. (1889-1957) 97, 125
Mieželis Vladas (1894-1986) 116, 125, 142
Mikalauskas Jonas (1905-1984) 161, 171, 183, 186
Mikkola Jooseppi Julius (1886-1946) 22, 24-28
Mikkola Maria (Maila Talvio, 1871-1951) 22, 25, 27
Mikuckas Justinas (1912-po 1965) 71, 72, 77, 93, 147, 152, 198
Milkovaitis Karolis 8
Milvydas Juozas (1914-1941) 67-71, 90, 197
Milvydienė Marija 93, 162
Minkūnienė Jadvyga 148
Mošinskis Vytautas 91, 186
Mulokas Jonas (1907-1983) 141, 144, 155, 184, 198

Nagevičienė Veronika 123, 145
Nagius (Nagevičius) Vladas (1881-1954) 22, 24-29, 62, 79, 81, 123, 134, 145, 195
Nainys Bronius 156, 157
Nasvytis Algirdas (1910-1981) 124, 173, 174, 197
Nenortas Kostas 72
Niemi Aukusti Robert (1896-1931) 22-28
Noreika Liūdas (1884-1928) 45, 81
Novickis Antanas (1894-1971) 17, 124, 171, 173

Okunis Jurgis 124, 146, 181
Okunis Tomas 146
Olendzikis Steponas (1877-1930) 51, 65, 66, 196

Pabedinskas Kazys 96, 97
Pacevičius Antanas 71, 72, 124, 161
Paknys Juozas (1883-1948) 45, 46, 86
Paltarokas Jonas (1895-1987) 106, 115, 116, 125

Paukštelis Ignas 147
Paukštelis Juozas Valentinas 154
Paukštelis Vytautas Jonas 157
Pavilčius Vytautas (1904-1965) 159
Petkevičius Jonas Leonas (1828-1909) 11
Petkevičiūtė (Petkevičaitė) Gabrielė-Bitė (1861-1943) 11, 38
Petraičiai, Antanas ir Izabelė 115, 123
Petrauskas Kipras 17, 82, 195
Petrušaitienė-Šimoliūnaitė Stasė 8, 109, 129-131, 137, 141, 155, 157, 189, 191
Petrušaitis Petras 8, 50, 109, 129-133, 141, 142, 153, 156, 157, 187-198
Prapuolenis Bronius (1878-1965) 16, 146, 154
Prunskis Juozas prel. 178, 188, 193, 199
Puišė-Puiša Jonas 70, 111, 139, 198
Pundzevičienė Bronė 148
Pundzevičius Petras („Petliukas" 1880-1955) 15, 16, 41,
Puzinas Jonas (1905-1978) 105, 135

Rasys Juozas 166, 186
Rėklaitienė-Volmerytė Betty (1891-1984) 137, 186
Rėklaitis Viktoras (1890-1942) 81, 137, 197, 198
Riauba J. 117, 124, 126, 161
Rimkus Kazys (1902-1960) 124, 186
Rukuiža Antanas (1887-1973) 134, 145, 146, 152, 184, 198

Sabaliauskas Adolfas kan. (1873-1950) 27, 30, 81
Sagys (Sagevičius) Juozas G. (1883-1954) 140, 142, 160
Saladžius Pranas (1893-1965) 157, 194
Santvaras Stasys 8
Scheller Robert 154
Sčesnulevičius-Česnulis Vytautas (1909-1987) 107, 124, 159
Sidzikauskas Vaclovas 46, 181
Sims-Černeckytė Marija (1906-1985) 129, 133, 141, 197
Sims-Šimoliūnas Jonas J. 105, 129, 141, 150, 197
Sirutavičius Vladas (1877-1967) 164, 183
Skardinskas Vladas (1882-1956) 16, 19
Skeivys Juozas 8
Skirmuntas Vladas 134, 156, 187, 188
Sleževičius Mykolas (1882-1939) 7, 43, 45, 46, 86
Sližys Balys (1885-1957) 15, 17, 41, 146
Sližys Jokūbas 159, 170
Smetona Antanas (1874-1944) 7, 43, 45, 46, 81
Sodiekai Mintautas ir Dalia (Barmutė) 149
Songaila Mykolas (1874-1941) 89, 91
Sruoga Adolfas 41, 52
Sruggienė-Daugirdaitė Vanda 133
Stanevičius Anatolijus kun. 97, 115
Stanka (Stankevičius) Vladas (1884-1968) 108
Statkus Narimantas J. 157, 194
Strobel Anna 96, 138, 142, 144
Stulginskis Aleksandras (1885-1970) 45
Stulpinas Liūdas (1871-1934) 31, 52, 79
Surdokas Cezaris 8, 125

Šakenis Konstantinas (1881-1959) 41
Šarka Vaclovas kun. (1922-1987) 128, 139
Šatas Donatas 172
Šatas Petras 28, 81
Šilingas Stasys (1885-1962) 44, 45
Šimkus Jonas (1873-1944) 45, 62, 86, 91
Šimkus Stasys (1887-1943) 17, 195
Šimoliūnaitės Jadvyga ir Vanda 13, 83
Šimoliūnas Antanas („rygiškis" 1847-1933) 12, 15, 18, 83, 195

Šimoliūnas-Šimulis Antanas 9, 10, 11, 83
Šimoliūnas Juozas (1885-1947) 9, 17, 19, 92, 94, 100, 118, 138, 149
Šimoliūnas Kazimieras 9, 109
Šimoliūnas Vladas 8, 13, 53, 57, 83, 92, 95, 100, 102, 129, 141, 156, 157, 188-191
Šimoliūnienė Joana 92, 100, 150, 190
Šimoliūnienė-Daukutė Petronelė 9, 83
Šimoliūnienė-Grigiškaitė Sofija (1897-1975) 92, 94, 100, 105, 119, 129, 130, 138, 139, 142, 145, 148, 182
Špakevičius Julijonas (1888-1956) 17, 95, 125
Šulcas Tadas (1880-1940) 16, 20, 41, 43, 61, 91
Švipas Vladas (1900-1965) 124, 145, 166, 186

Tamašauskas Česlovas 8, 103, 117, 118, 124-127, 186
Tamošiūnas Vladas 154, 157
Tamulėnas Motiejus P. 141, 156, 157, 187
Tamulėnienė Ida 141
Tautvilas Narcizas (1903-1973) 95, 102, 116, 125
Tymukas Kostas 70, 161
Tomaševičius Benediktas (1879-?) 41, 42, 43, 46
Tūbelis Juozas (1882-1939) 17, 45, 50, 51, 86

Vaidyla Mykolas (1902-1976) 133
Vaišnys Juozas kun. S.J. 157
Vanagas-Simonaitis Pranas 15, 50
Varnas Adomas (1879-1979) 7, 142, 144, 148, 154, 174, 184,
Vasiliauskas Kazys (1879-1957) 15, 41, 42, 60-64, 73, 84, 91, 105, 141, 146
Vasys Jonas 168, 186
Velykis Mykolas (1884-1956) 45, 86
Venclauskas (arba Venclauskis) Kazys (1880-1940) 15, 18
Venslauskienė Stasė 18
Verbickas Valerijonas (1885-1979) 41, 61, 62, 72, 91
Vilčinskas Juozas 161
Vilčinskas Kazys 69
Vileišis Jonas (1872-1942) 45, 86
Vileišis Vytautas (1887-1937) 54, 66
Vintartas Vytautas (1916-1981) 172, 173, 186
Visockis Ričardas (apie 1884-?) 53, 56
Vizgirda Tadas (1908-1980) 118, 139
Voldemaras Augustinas (1883-1942) 7, 29, 42-45, 86

Zalubas Romualdas 125, 126
Zeller Clara 97, 138-142, 150, 152
Zubrickas-Turčiniškis Justinas (1868-1925) 44, 50
Zundė Pranas 163, 171

Žadeikis Povilas (1887-1957) 145
Žemaitis Zigmas (1884-1969) 61
Žemkalnis-Landsbergis Vytautas 17, 101, 111, 113
Žiaugra Vytautas 72, 186
Žilėnas Kazys 129, 141, 188
Žiūrys Pijus (1893-1962) 173, 174
Žukauskas Stasys 81

KNYGOS MECENATAI

3,000 dolerių: Stasė ir Petras Petrušaičiai,
Po 500 dolerių: Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų s-gos Bostono skyrius (valdyba — Reda Veitaitė, Jonas Čereška ir Tomas Štuopis),
Vladas Šimoliūnas.
200 dolerių: Juozas V. Danys.
Po 100 dolerių: Snieguolė Jurskytė,
DLK Kęstučio šaulių kuopa, Racine, Wis.,
Bronė Kuodienė,
Juozas A. Rasys,
Juozas Stašaitis,
Paulius Šimoliūnas,
Stasio Šimoliūno šeima.

Garbės prenumeratoriai

Po 50 dolerių:
Stasio Butkaus šaulių kuopa, Dearborn, Mich.,
Jeronimas V. Dabrila,
Jurgis Valaitis.
Po 25 dol. ar daugiau:

Aldona ir Stasys Bačkaičiai,
Julius Bulota,
Kostas Burba,
Kazys Čėsna,
Kęstutis P. Devenis,
Aldona Garvinskaitė,
Elena ir Mikalojus Ivanauskai,
Kęstutis Ječius
Jonas Jurkūnas,
Viktoras Kažemėkaitis,
Dr. Alfredas Kulpavičius,
Daiva Kuodytė ir Arvydas Barzdukai,
Vytautas Kutkus,
Izidorius Mališka,
Evelina ir Bronius Masiokai,
Leonas A. Maskaliūnas,
Kostas Nenortas,
Augustinas Pocius,
Julius Špakevičius,
Česlovas Tamašauskas,
Apolinaras Treinys,
Apolinaras Varnelis,
Bronė ir Jonas Vasiai,
Vladas Vilcinas,
Kazys Vilčinskas,
Eugenijus Vilkas,
Dr. Pranas Zundė,
Vytautas Žiaugra.

1988 m. vasario 29 d.